

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ»
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

МОЛОТКІНА ЮЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 811.161.2'06'373.45

ДИСЕРТАЦІЯ

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛЬОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ НОВІТНІХ
ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі
гуманітарних наук зі спеціальності 035 Філологія

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело

_____ Ю. О. Молоткіна

Науковий керівник – **Навальна Марина Іванівна**,
доктор філологічних наук, професор

Тернопіль – 2020

Переяслав – 2020

АНОТАЦІЯ

Молоткіна Ю. О. Функціонально-стильова диференціація новітніх запозичень у сучасній українській мові. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі гуманітарних наук зі спеціальності 035 Філологія. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2020; Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав, 2020.

Дисертаційну розвідку присвячено дослідженню функціонально-стильових виявів новітніх запозичень іншомовного походження в сучасній українській мові. Аналіз стильових виявів новітніх запозичених лексем здійснено крізь призму соціальних трансформацій суспільства та в контексті активних лексико-семантичних процесів, міжгалузевих зсувів та інноваційних зміщень у стильовій системі.

Визначено зміст та обсяг понять *запозичені слова, іншомовні слова, запозичення, новітні запозичення, неозапозичення*, порушено проблему функціонально-стильових виявів новітніх запозичень, зацентровано на особливостях їхнього вживання в сучасних мовних стилях, обґрунтовано вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на розвиток і збагачення словникового складу сучасної української літературної мови. Доведено, що англійська мова (особливо її американський варіант) є головним джерелом новітніх запозичень через свій статус мови міжнародної науки, політики та мистецтва.

Наголошено, що протягом тривалого часу запозичення були в статусі частини термінології в писемних стилях, а новітні запозичення в розмовному та публіцистичному стилях розглядалися як іншомовні вкраплення. Такі лексичні одиниці не вважалися самостійною частиною словникового складу із системою жанрових різновидів та підстилів через неоднозначне ставлення мовознавців до запозичень, зокрема через вузьку сферу застосування іншомовізмів наприкінці ХХ ст. Закцентровано на розширенні діапазону тематики запозиченої

лексики з 10-х років ХХІ ст., що спричинило потребу в детальнішому аналізі тематичних груп новітніх запозичень та їх функціонально-стилістичних виявів. Продемонстровано лексичну дифузність новітніх запозичень, що є одним із наслідків загальномовної тенденції розмиття стилістичних меж.

Простежено, що з ХХІ ст. в українську мову почали запозичуватися лексеми з різноманітних шарів лексики англійської мови. Доведено, що проникнення запозичень із різних стилів мови-донора (найчастіше – з англійської мови і особливо з її американського варіанта) є наслідком процесів демократизації суспільства та лібералізації літературної української мови.

Окреслено тенденції проникнення в науковий та офіційно-діловий мовопростори неозапозичень зі сфери науково-технічної, зокрема комп'ютерно-інформаційної термінології. Доведено, що серед сучасної запозиченої лексики в науковому та офіційно-діловому дискурсах домінують запозичення, які позначають найменування різних видів сучасної техніки та засобів, які забезпечують функціонування інтернет-комунікації. У межах конфесійної лексики також виявлено запозичення, що позначають засоби комунікації вірян в інтернет-просторі, проте їх відсоток є набагато меншим, ніж у науковому та офіційно-діловому стилях. Це свідчить про те, що сучасний сакральний стиль української мови найменше потрапив під вплив активізації процесу запозичення. Виявлено тенденцію активізації проникнення запозичень до таких гуманітарних наук, як психологія та педагогіка.

Проаналізовано номінації іншомовного походження в художньому стилі, які засвідчили розширення своєї семантики. Увиразнено, що проникнення запозичень до художнього стилю та зміни їхньої семантичної структури пов'язані із загальномовною тенденцією детермінологізації наукової термінології.

Схарактеризовано динаміку засвідчених у публіцистичному стилі новітніх запозичень, зацентровано на дифузних процесах у лексичній системі української мови. Вирізнено й проаналізовано новітні тематичні групи неозапозичень, зафіксованих у текстах сучасних українських інтернет-видань, наголошено на

використанні різногалузевої лексики із кодифікованими в лексикографічних працях і новими переносними значеннями, які виконують роль засобів суб'єктивного увиразнення мовлення й орозмовлюють публіцистичний текст. Зазвичай такі мовні одиниці слугують для зображення негативних процесів у суспільстві.

Крім аналізу новітніх лексем іншомовного походження в сучасній публіцистиці, розглянуто специфіку українського публіцистичного тексту в ракурсі його трансформаційних змін, викликаних процесами діджиталізації суспільства, сфокусовано на ролі Інтернету в трансформації української публіцистики.

У дисертаційній праці розглянуто стилістичні вияви новітніх запозичень у сучасному розмовному стилі української мови. Системно описано підстили, жанрові різновиди і тематичні групи неозапозичень у розмовному дискурсі. Уживання неозапозичень продемонстровано на прикладах текстів популярних соціальних мереж в Україні, розглянуто також особливості соціальних мереж як суспільного феномену, специфіку мови загалом та стилю зокрема. Проаналізовано віковий діапазон користувачів популярних в Україні соціальних мереж (станом на 2017–2020 рр.), що є важливою умовою для розуміння тематики запозичень у розмовному стилі та причин виникнення нових шарів запозиченої лексики.

На прикладі текстів соціальних мереж виявлено такі різновиди лексичної підсистеми, як міжстильова і субстандартна лексика англомовного походження, обґрунтовано причини їх виникнення. Досліджено специфіку відносно нових для розмовної мови явищ – «підліткового жаргону» та «молодіжного сленгу» англомовного походження, які виникли унаслідок демократизації суспільства та динамічних процесів у системі іншомовної лексики, запозиченої наприкінці ХХ ст. Проаналізовано активізацію вульгаризмів іншомовного походження у складі запозиченої субстандартної лексики. Окреслено перспективи подальших досліджень субстандартної лексики англомовного походження з урахуванням сучасної соціальної динаміки.

Загалом зауважено на дифузності новітньої запозиченої лексики, наголошено на тяглоті тенденції запозичення в українську мову лексем з різноманітних шарів лексики мови-джерела, що відображається у функціонуванні в межах однієї тематичної групи чи стильового різновиду новітніх запозичень поруч із запозиченими раніше лексемами.

Закцентовано на подальшому розвитку процесу лексичного запозичання, можливості виникнення нових тематичних груп та стилістичних різновидів запозиченої лексики.

Ключові слова: філологія, сучасна українська мова, лексика, лексикологія, стилістика, функціональні стилі мови, іншомовні запозичення, англіцизми, мова засобів масової інформації, мова онлайн, мова соціальних мереж, субстандартна лексика, орозмовлення.

SUMMARY

Molotkina Y. O. Functional and stylistic differentiation of the newest borrowings in the modern Ukrainian language. Qualifying research paper on the rights of manuscript.

Thesis for a PhD in Philology, specialty 035. Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Ternopil, 2020. State Higher Educational Establishment «Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhoriy Skovoroda State pedagogical university» Pereiaslav, 2020.

This thesis is an innovative study of functional and stylistic features of the newest lexical borrowings in the modern Ukrainian language. The analysis of stylistic specific of the newest borrowed lexemes is carried out in the context of social transformations and active lexical-semantic processes, interdisciplinary and stylistic system's changes.

Such definitions as *borrowed words*, *foreign words*, *borrowings*, *new borrowings*, *non-borrowing* are defined, the problem of functional and stylistic features of new borrowings is raised, the peculiarities of their use in modern language styles are emphasized, the influence of internal and external factors on vocabulary development and enrichment of Ukrainian language is outlined. It is established that the English language (especially American English) has become the main source of new borrowings due to its status as a language of international science, politics and art.

For a long time, borrowings were considered as a part of scientific terminology in written styles. Lexical borrowings in conversational and journalistic styles were studied as foreign language elements and linguists did not consider them as an independent part of vocabulary with a complex system of genre varieties. Moreover, lack of researches in this area were caused by negative attitudes of some linguists towards new borrowings and their narrow thematical range functioning in the discourse throughout the 20th century. Thematic expansion of borrowed vocabulary, which has taken place since the 10s of the 21st century, is emphasized. Expansion of the lexical borrowing range thematic caused the necessity in a more detailed analysis of thematic

groups of new borrowings and their functional and stylistic features. The high diffusion of the newest borrowings, which is one of the consequences of the general tendency of stylistic boundaries blurring, is emphasized.

Changes in trends in the usage of new borrowings over the past three decades are analyzed. It has been found out that starting from the 21st century, the Ukrainian lexical system began to adopt lexemes from various layers of the English vocabulary. This study demonstrates that the adopting of borrowings from different styles of the source language (mainly from English – American English particularly) is a consequence of the processes of democratization and liberalization in the literary Ukrainian language and society in general.

The tendencies of scientific and technical borrowings adoption (particularly, borrowed computer-information terminology) into the scientific and formal linguistic styles are outlined. They are analyzed in terms of lexical and semantic expression and their derivational features. It is claimed that among the borrowed vocabulary in scientific and formal discourses prevail the borrowings denoting the names of various types of modern equipment and tools that ensure the functioning of Internet communication. Within the church vocabulary, borrowings have also been identified to denote the means of communication of believers in the Internet, but their percentage is much lower than in scientific and formal styles, which proves that the modern sacred style of the Ukrainian language turned out to be least affected by the intensification of the lexical borrowing process. In addition, there is a tendency of intensifying the borrowings adoptions into the humanities vocabulary (e.g. psychology and pedagogy).

Nominations of foreign origin in the artistic language style, which proved the expansion of their semantics, are analyzed. This study demonstrates that the borrowings adoption into the artistic style and changes in their semantic structure are related to the general tendency of the usage of scientific terminology in different language styles.

The dynamics of the newest borrowings functioning in the journalistic style is characterized, the emphasis is put on the diffuse processes in the lexical system of the Ukrainian language. There have been distinguished and analyzed the latest thematic

groups of the newest borrowings taken from the texts of modern Ukrainian online publications. The use of multidisciplinary vocabulary which had been fixed in lexicographical works before is emphasized. It is pointed out that borrowed multidisciplinary vocabulary is used both with fixed and expanded semantic. The author claims that the expansion of borrowed lexemes semantics contributes to language expressiveness and makes the journalistic texts more colloquial. Usually, such language help to describe more expressively negative social processes.

Aside from the analysis of the latest lexemes of foreign origin in modern journalism, the specifics of the modern journalistic text in the context of its transformation caused by digitalization of society are described. In addition, the role of the Internet in the transformation of modern journalism in Ukraine is analyzed.

This thesis analyzes the stylistic features of the newest borrowings in the modern colloquial style of the Ukrainian language. Style variations, genre varieties and thematic groups of the newest borrowed lexemes in the conversational discourse are described in detail. Contexts of the borrowed lexemes usage in colloquial style were taken from the content of popular social medias in Ukraine, therefore, in addition to the functional and stylistic features of the newest borrowings in colloquial language, this study analyzes social medias as a social phenomenon and outlines the specifics of their language and style. The age range of Ukrainian social media users (2017–2020) is analyzed, which is important for understanding the topic of borrowings in conversational style and the reasons for the emergence of new layers of borrowed vocabulary.

Analyses of the social media content gave the opportunity to explore such new lexical subsystem as interstylistic and substandard vocabulary of borrowed lexemes. This study examines the reasons of the appearance of new lexical subsystem. Neoderivatives formed from previously borrowed lexemes by prefix, suffix methods and composition of word bases are analyzed. The study explores the specifics of such new phenomena for colloquial language as ‘adolescent jargon’ and ‘youth slang’ of English origin, which appeared in a result of democratization of society and dynamic processes in the system of borrowed vocabulary which was adopted in the end of the

20th century. The origin of such new language phenomenon as borrowed substandard vocabulary – vulgarisms of foreign origin, is analyzed. Perspectives for further research of the borrowed substandard vocabulary, considering modern social dynamics, are outlined and analyzed.

Emphasis is put on the diffusion of the newest borrowed vocabulary, which is the consequence of the stylistic boundaries blurring. The author outlines and describes the long-term tendency of lexical borrowing from different layers of the source language vocabulary into the Ukrainian language, which is reflected in the functioning within one thematic group or stylistic variety of new borrowings along with previously borrowed lexemes. In addition, emphasis is put on the further development of the process of lexical borrowing and the possibility of the emergence of new thematic groups and stylistic varieties of borrowed vocabulary.

Key words: philology, modern Ukrainian language, vocabulary, lexicology, stylistics, functional styles of language, foreign language borrowings, anglicisms, mass media discourse, online discourse, social media discourse, substandard vocabulary, colloquialization.

Список публікацій здобувача

Статті в наукових фахових виданнях

1. Молоткіна Ю. О. Особливості вживання іншомовних запозичень у сучасній українській мові. *Теоретична і дидактична філологія. Серія «Філологія»*. 2017. Вип. 25. С. 283–290.

2. Молоткіна Ю. О. Різні способи написання новітніх англізмів в українській мові. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство*. 2017. Вип. 7. С. 119–123.

3. Молоткіна Ю. О. Нові лексико-семантичні вияви слів іншомовного походження в кримінальній тематиці. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2017. С. 146–151.

4. Молоткіна Ю. О. Новітні іншомовні лексеми соціально-економічної тематики в мові сучасних українських інтернет-видань. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2018. Вип. 32. С. 90–93.

5. Молоткіна Ю. О. Особливості мови інтернетних мереж. *Південний архів (філологічні науки)*. 2018. №76. С. 14–18.

Публікації, які включені до наукометричної бази Web of Science

1. Молоткіна Ю. О. Usage of Anglicisms in the Context of Current Language Situation in Ukraine. *Психолінгвістика. Серія «Мовознавство»*. 2017. Вип. 21 (2). С. 89–98.

Публікації в іноземних виданнях

1. Молоткіна Ю. О. Функціонально-стилістичні вияви іншомовних лексем у розважальних жанрах. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2019. Вип. 7. С. 231–242.

Публікації в збірниках наукових статей

1. Молоткіна Ю. О. Мовні та немовні причини проникнення англізмів у сучасну українську мову. *Соціум. Документ. Комунікація. Серія: Філологічні науки*. 2016. С. 112–124.

2. Semantic structure changes of borrowed English terms in Ukrainian legal terminology. *Соціум. Документ. Комунікація. Серія: Філологічні науки*. 2017. С. 61–70.

3. Молоткіна Ю. О. Borrowed football lexis in the discourse of a contemporary Ukrainian Internet mass media. *Соціум. Документ. Комунікація. Серія: Філологічні науки*. 2019. С. 42–57.

ЗМІСТ

ВСТУП	15
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЗАПОЗИЧЕНОЇ ЛЕКСИКИ	23
1.1. Історія вивчення іншомовної лексики в українській мові	23
1.1.1. Дослідження іншомовних запозичень у кінці ХІХ – на початку ХХ ст.....	23
1.1.2. Дослідження проблеми запозичень у ХХ – на початку ХХІ ст.	25
1.2. Проблема диференціації іншомовної лексики в українському мовознавстві.....	32
1.3. Вплив позамовних чинників на лексичний склад української мови	37
Висновки до розділу 1	42
Розділ 2. ТРАДИЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ПИСЕМНИХ СТИЛЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	45
2.1. Запозичення в офіційно-діловому стилі.....	45
2.2. Особливості вживання запозичень у науковому стилі	54
2.3. Семантичне навантаження неозапозичень у художньому стилі	67
2.4. Специфіка функціонування запозичень у конфесійному стилі	74
2.5. Лексичні запозичення як динамічна основа публіцистичного стилю..	79
Висновки до розділу 2	88
Розділ 3. ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ НОВІТНІХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ СТИЛІ	92
3.1. Специфіка публіцистичного стилю в Інтернеті	92
3.2. Новітні іншомовні лексеми соціально-економічної тематики в мові сучасних українських інтернет-видань	97
3.3. Функціонування медіалексики іншомовного походження в сучасних українських інтернет-виданнях	108

3.4. Іншомовна термінологічна лексика інформаційних технологій в українських інтернет-виданнях	111
3.4.1. Назви пристроїв	113
3.4.2. Назви програм та мережевих засобів і технологій.....	114
3.4.3. Лексеми зі сфери соціальних мереж	118
3.4.4. Назви розрахункових одиниць	119
3.4.5. Найменування різних видів протиправної діяльності, загроз в Інтернеті та шахрайств, здійснюваних за допомогою інших технічних засобів.....	122
3.5. Спортивна лексика іншомовного походження в сучасних українських інтернет-ЗМІ	126
3.5.1. Футбольна лексика іншомовного походження	127
3.5.2. Запозичення зі сфери боксу	130
3.5.3. Букмекерська лексика іншомовного походження	132
3.5.4. Переносне вживання спортивної лексики іншомовного походження.....	134
3.6. Лексеми шоу-бізнесу, кіноіндустрії та мистецтвознавства	137
3.6.1. Англізми зі сфери музичної, кіно та телевізійної індустрії	139
3.6.2. Запозичення з інших сфер мистецтва	152
3.6.3. Шоу-бізнесові лексеми англомовного походження з переносним значенням.....	157
3.7. Нові лексико-семантичні вияви слів іншомовного походження в кримінальних новинах	160
Висновки до розділу 3	168
Розділ 4. НЕОЗАПОЗИЧЕННЯ В МОВІ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖ – НА ПЕРЕХРЕСТІ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СТИЛІВ.....	173
4.1. Елементи розмовного стилю в онлайн та соціальних мережах як визначальна характеристика текстів.....	173
4.2. Особливості мови Інтернет та соціальних мереж.....	174
4.3. Англізми в мові соціальних мереж	180

4.3.1. Міжстильова лексика англомовного походження	181
4.3.1.1. Лексеми зі сфери функціонування соціальних мереж та відеохостингів	181
4.3.1.2. Англомовні запозичення зі сфери інформаційних технологій.....	183
4.3.1.3. Англізми зі сфери культури та різноманітних видів візуального мистецтва	185
4.3.1.4. Англізми зі сфери обслуговування	187
4.3.1.5. Англізми зі сфери спорту	189
4.3.1.6. Іншомовні слова з різних сфер життєдіяльності	190
4.3.1.7. Запозичення на позначення реалій життя англомовних країн	192
4.3.2. Сленгізми та жаргонізми англомовного походження	194
4.3.2.1. Сленгізми англомовного походження, запозичені через посередництво інших мов	199
4.3.2.2. Жаргонізми англомовного походження з різних сфер професійної діяльності	201
4.3.2.3. Молодіжний сленг та підлітковий жаргон англомовного походження.....	203
Висновки до розділу 4.....	229
ВИСНОВКИ	232
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	238
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ПРАЦЬ	268
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	272
ДОДАТКИ	276

ВСТУП

Суспільно-політичні процеси, що відбуваються у сучасному соціумі протягом останніх трьох десятиліть, спричинили кардинальні зміни в житті та світогляді громадян, що не могло не знайти відображення в процесах, які відбуваються в українській мові. Динамічність процесів у галузі лексики та стилістики надає мовознавцям невичерпні ресурси для лінгвістичних досліджень, а також привертає увагу письменників, журналістів та пересічних мовців з різним рівнем мовної та комунікативної компетенції.

Подібні значні зміни в мові відбуваються саме у період глобальних трансформацій у суспільному житті. У цілому зміни на рівні функціонування мови накладають значний відбиток на мовну систему, проте не спричиняють руйнування її основ. Трансформації на рівні функціонування мови зумовлюють потребу у виявленні і систематизації мовних трансформацій, спричинених появою нових суспільних реалій, і ретельного дослідження специфіки мовних процесів, що зумовлюють їх.

Поміж інших процесів, які яскраво виражені в сучасній українській мові, належить процес запозичення іншомовної лексики – особливо англійської – специфіка якого, безперечно, не вичерпується лише його інтенсивністю. Запозичення, що з'явилися в українській мові як результат процесу лексичної інтерференції, підлягають семантичним і стилістичним змінам, будучи, поряд із власне українською лексикою, об'єктом дії усіх процесів, що відбуваються в мові. Явище запозичення не є новим для української мови – іншомовні лексеми почали з'являтися у лексиконі ще з кінця XIX ст., проте протягом останніх трьох десятиліть спостерігається безпрецедентна активізація процесу запозичення, що розпочалася з кінця XX – початку XXI ст. і яка відбувається на тлі інших, не менш активних процесів у галузі лексики сучасної української мови. На початковому етапі лексичної інтерференції (кінець XX – початок XXI ст.) функціонування іншомовних лексем було характерним здебільшого для наукового та публіцистичного стилів, проте сьогодні, процес запозичення лексем

з іноземних мов (найбільше з англійської мови) тією чи іншою мірою знаходить своє втілення у всіх функціональних стилях української мови.

Дисертаційна праця зосереджена на лексичних одиницях, запозичених з англійської мови, хоча лексика іншомовного походження в українській мові є гетерогенною і складається із запозичень з різних мов – в українській мові функціонують лексеми запозичені з французької, німецької, італійської, іспанської, латинської, грецької мов, а також подекуди вживаються екзотизми з японської, китайської чи арабської мов. На сучасному етапі дослідження найуживанішими та актуальними запозиченнями є англізми, оскільки англійська мова є мовою міжнародної політики, науки і культури, тому зважаючи на вплив глобалізаційних процесів на українську мову, активізація запозичення лексем з англійської мови обумовлене низкою мовних та позамовних чинників. Особливо активно в лексикон культурної сфери і розмовної мови запозичуються лексичні одиниці з американського варіанту англійської мови (так звані американізми), що пов'язано з популяризацією американського кінематографу й шоу-бізнесу в сучасній українській молодіжній культурі. Також, нами не було зафіксовано великого різноманіття запозичень з інших мов, яке б дозволило нам їх систематизувати та диференціювати за їх стилістичним забарвленням, тому фокус нашого дослідження був спрямований на лексеми, запозичені з англійської мови.

Активізація процесу запозичення англізмів є відображенням таких важливих суспільно-політичних процесів як відхід від догм радянської ідеології, культурної асиміляції із західними країнами, демократизації суспільства і, як наслідок, мови. Усі ці зміни призвели до проникнення англізмів до усіх функціональних стилів української мови та виникнення різноманітних тематичних груп англомовних запозичень та їх розшарування за стилістичними ознаками – саме це і обумовлює актуальність цієї дисертаційної праці.

Проблема проникнення до мови значного корпусу іншомовної лексики привернула увагу багатьох дослідників, тому в українському мовознавстві є бібліографія досліджень, присвячених змінам лексичного складу української

мови. Серед них варто виділити роботи Л. М. Архипенко [Архипенко 2005], Ю. О. Жлуктенка [Жлуктенко 1966], Л. А. Лисиченко [Лисиченко 1997], О. Г. Муромцевої [Муромцева 1985], Б. М. Ажнюка [Ажнюк 2008], Л. В. Струганець [Струганець 2002, Struhanets 2017; Струганець 2017; Struhanets, 2018], Н. М. Костусяк [Костусяк 2018; Костусяк 2019; Костусяк 2020] та ін. Освоєння іншомовних запозичень у наукових терміносистемах досліджують О. А. Лисенко [Лисенко 1999], Г. А. Сергєєва [Сергєєва 2002], І. П. Скорейко-Свірська [Скорейко-Свірська 2009], М. І. Навальна [Навальна 2015] та ін. Зокрема, процес семантичного та словотвірного освоєння новітніх запозичень в українській мові досліджували І. О. Коробова [Коробова 2018], В. П. Сімонок [Сімонок 1998], Н. В. Гудима [Гудима 2013] та ін.

Важливим орієнтиром для дослідження проблеми в умовах методологічного плюралізму, багатофакторних впливів інформаційного суспільства є методологічні підходи у сфері сучасної філологічної науки, які відображені в роботах О. В. Косович [Kosovych 2018; Косович 2019], Л. В. Струганець [Струганець 2002; Struhanets 2017; Струганець 2017; Struhanets, 2018], О. М. Пежинська [Пежинська 2016; Pezhynska 2017; Пежинська 2018], Н. М. Костусяк [Костусяк 2018; Костусяк 2019; Костусяк 2020]; М. М. Дзюба [Дзюба 2016; Дзюба 2020].

Незважаючи на те, що в українському мовознавстві існує багато досліджень присвячених проблемі лексичних запозичень і це питання продовжує розроблятися в українській і зарубіжній лінгвістиці, воно не втрачає своєї актуальності й гостроти. Зважаючи на безперервність та інтенсивність процесу лексичного запозичення, далеко не всі аспекти дослідження цієї проблеми можна вважати достатньо вивченими. Ураховуючи всі процеси, які відбуваються в мові тепер, на сучасному етапі розвитку українського мовознавства принципового значення набуває питання про вироблення принципів і засад мовної політики, зокрема тих положень, що стосуються іншомовних запозичень. На сучасному етапі розвитку українського мовознавства, найменш дослідженим є питання функціонально-стильової диференціації іншомовних запозичень, оскільки

протягом трьох десятиліть вони розглядалися дослідниками здебільшого як частина науково-технічної термінології та як іншомовні вкраплення та екзотизми в публіцистичному, художньому та розмовному стилях. Різноманіття жанрових різновидів та стилістичне забарвлення слів іншомовного походження не бралися до уваги також через певне упереджене ставлення до них мовознавців та побоювання пуристів, які вважають запозичення загрозою чистоти української мови. Проте, незважаючи на усі ці чинники, запозичення стали невід'ємною частиною лексичного складу сучасної української мови і їхнє функціонування має свою специфіку в кожному зі стилів української мови, що й обумовлює **актуальність** цього дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Напрямок дисертації відповідає плановим науково-дослідним темам кафедри української лінгвістики та методики навчання («Актуальні проблеми мовознавства, лінгводидактики та інноваційні технології навчання у ВНЗ» (0118U003852) і кафедри документознавства та методики навчання «Динаміка словникового складу в українському масмедійному дискурсі» (0120U104098) ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Тема дисертації виконана в межах наукової школи професора Навальної М. І. «Мова засобів масової інформації: динаміка, інновації, медіаосвіта» (наказ № 214 від 17.10.2019 р.). Тема дисертації затверджена Вченою радою ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (протокол № 5 від 2 грудня 2016 року), науковою координаційною радою «Українська мова» Інституту української мови Національної академії наук України (протокол № 76 від 28 лютого 2017 року).

Метою дослідження є вироблення підходів до комплексного аналізу запозичень іншомовного походження в українській мові та дослідження їх функціонально-стильових виявів у різних стилях та жанрах сучасної української мови.

Поставлена мета визначила необхідність вирішення таких конкретних **завдань**:

- 1) дослідження основних чинників інтенсивного проникнення запозичень в українську мову на сучасному етапі;
- 2) аналіз доцільності уживання лексем іншомовного походження у контексті сучасних реалій та мовної ситуації в Україні;
- 3) огляд останніх досліджень, присвячених особливостям адаптації запозичень на всіх рівнях мовної системи і їх функціонування в українській мові з метою виявлення лакун у висвітленні проблеми лексичної інтерференції;
- 4) аналіз сучасної динаміки розвитку іншомовної лексики в писемних функціональних стилях сучасної української мови;
- 5) дослідження тематичних груп запозичень іншомовного походження у сучасному публіцистичному стилі української мови;
- 6) опис стилістичних різновидів лексики іншомовного походження у розмовній стилі на прикладі текстів соціальних мереж.

Об'єктом нашого дослідження є англізми кінця 90-х рр. ХХ ст – 10-х рр. ХХІ століть, які було дібрано шляхом суцільного виписування з текстів різних стилів.

Предмет дослідження – диференціація лексем англомовного походження за їх функціонально-стилістичними виявами та їх класифікація відповідно до сфер їхнього уживання.

Джерельною базою дослідження стали тексти сучасних публіцистичних та наукових текстів, представлених в мережі Інтернет; телевізійні новини та розважальні телепередачі; твори сучасних українських авторів; тексти соціальних мереж, відеохостингів та соціальних мереж.

Фактичний матеріал дослідження становили близько 5000 лексичних одиниць іншомовного походження, були відібрані шляхом суцільної вибірки з текстів різних функціональних стилів сучасної української мови.

Методи дослідження. У роботі використано методи *аналізу і синтезу*, що дали змогу здійснити узагальнення теоретичної бази роботи та систематизацію

зібраного матеріалу; *описовий метод*, за допомогою якого виявлено специфіку уживання англійзмів у різних стилях української мови; метод *безпосереднього спостереження* – для виокремлення характерних мовних показників стилістичного забарвлення іншомовних лексичних одиниць; *кількісний аналіз* – для з'ясування динаміки процесу запозичення на сучасному етапі. Також застосовано низку спеціальних лінгвістичних методів: *лінгвостилістичний аналіз* – для визначення стилістичного й емоційно-експресивного навантаження лексичних одиниць іншомовного походження в інтернет-дискурсі; *контекстуально-інтерпретаційний аналіз* – для встановлення статусу лексем англійського походження та для реконструкції її рецептивної спрямованості; *дискурсивний аналіз* – для виявлення специфіки уживання англійських лексем у текстах соціальних мереж; *лінгвопрагматичний аналіз* – для розроблення класифікації та диференціації лексем іншомовного походження у різних мовних стилях; *компонентний аналіз* – для вивчення значень слів англійського походження та розщеплення його на складові компоненти.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що в ній **уперше** в українському мовознавстві: 1) обґрунтовано необхідність у функціонально-стильовій диференціації лексем іншомовного походження; 2) виявлено нові тематичні групи запозичень у різних стилях; 3) обґрунтовано потребу в реєстрі новітніх запозичень та доведено їх повноцінну приналежність до лексики сучасної української мови; 4) англійськи розглядаються як самостійна галузь лексики, а не лише як іншомовні вкраплення та екзотизми; 5) описано процеси субстандартизації лексики іншомовного походження; 6) доведено зв'язок процесу запозичення з демократизацією та орозмовленням літературної мови, що знайшло свій вияв у дифузності лексем іншомовного походження та розмиттям стилістичних меж функціональних стилів сучасної української мови.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що воно становить значний внесок у теоретичні засади української лексикології, інтернет-лінгвістики (оскільки більшість прикладів зібрані шляхом суцільної вибірки з публіцистичних інтернет-текстів та соціальних мереж), стилістики,

лінгвопрагматики, комунікативної лінгвістики, зокрема психолінгвістики, адже в дослідженні багато уваги приділено опису та пояснення особливостей функціонування лексем англomовного походження з урахуванням взаємодії зовнішніх і внутрішніх чинників соціально-культурної діяльності мовців. Аналіз англiзмів, динаміки їх розвитку і причин виникнення різних шарів лексики англomовного походження стане підґрунтям для подальшого вивчення динамічних процесів у сучасній українській мові.

Практичне значення одержаних результатів зумовлено можливістю їхнього використання для укладання навчальних і навчально-методичних видань – посібників і підручників – з лексикології, стилістики, лінгвопрагматики, комунікативної лінгвістики; для оновлення базових вишівських курсів та підготовки лекцій, практикумів та семінарів із лексикології, стилістики, комунікативної лінгвістики, інтернет-лінгвістики та спецкурсів, присвячених сучасним динамічним процесам у мові.

Апробацію результатів дослідження здійснено на 10 наукових конференціях, із яких 9 мають статус *міжнародних*: III Міжнародна науково-практична конференція «Текст у сучасному лінгвістичному вимірі» (Переяслав-Хмельницький, 2007); I Міжнародна науково-практична конференція «Людина і право в мові сучасних ЗМІ» (Одеса, 2017); Міжнародна науково-практична конференція «Науковий потенціал та перспективи розвитку філологічних наук» (Київ, 2017); Міжнародна науково-практична конференція «Таврійські філологічні наукові читання» (Київ, 2018); Міжнародна науково-практична конференція «Філологічні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку» (Одеса, 2018); Міжнародна науково-практична конференція «Мова та література в полікультурному просторі» (Львів, 2018); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні філологічні дослідження: поєднання інноваційних і традиційних підходів» (Тбілісі, 2018); II Міжнародна науково-практична конференція «Людина і право в мові сучасних ЗМІ» (Одеса, 2018); Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток філологічних наук: європейські практики та національні перспективи (Одеса, 2018), а також Всеукраїнська

науково-практична конференція «Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук» (Запоріжжя, 2018).

Публікації. Результати дослідження викладено в 10 наукових публікаціях, із яких 5 статей вміщено у фахових виданнях України, 1 – в зарубіжному науковому виданні Польщі та 1 – у виданні, яке входить до науково-метричної бази Web of Science, інші 3 додатково віддзеркалюють результати роботи.

Структура дисертації. Робота складається з анотацій українською й англійською мовами, списку опублікованих праць автора, вступу, чотирьох розділів, висновків, списків використаної літератури та лексикографічних джерел і додатків. Повний обсяг роботи – 285 с.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЗАПОЗИЧЕНОЇ ЛЕКСИКИ

1.1. Історія вивчення іншомовної лексики в українській мові

Іншомовні запозичення завжди привертали увагу мовознавців, дослідників та письменників. Хоча проблема доцільності вживання іншомовних лексем, їх аспектів функціонування та освоєння була чітко поставлена лише у другій половині ХХ ст., попередній період також відіграв важливу роль у її становленні.

Українська лінгвістика має значні досягнення в галузі дослідження взаємодії української мови із сусідніми і віддаленими мовами, які найбільшою мірою виявилися в запозиченні слів. Нові слова органічно входили до лексичної системи української мови, часом повністю адаптуючись у ній і навіть втрачаючи первісний статус одиниць іншомовного походження [Грищенко 1993, с. 142].

1.1.1. Дослідження іншомовних запозичень у кінці ХІХ – початку ХХ ст.

Початок дослідження особливостей процесу запозичення починається з ХІХ ст. і пов'язаний із виникненням порівняльно-історичного мовознавства. Лінгвісти кінця ХІХ – початку ХХ ст. вивчали переважно особливості дивергентного розвитку мов. Причиною виникнення цих особливостей вони вважали походження всіх мов зі спільної прамови, а їх спорідненість та об'єднання в сім'ї, групи й підгрупи визначали шляхом порівняння. Відмінності між спорідненими мовами, на їхню думку, були обумовлені їхнім безперервним розвитком [Кочерган 2001; Кочерган 1999, с. 214].

Кінець ХІХ – початок ХХ ст. був періодом «формуванням мовних норм, створенням такої літературної мови, яка б, не втрачаючи своєї народної основи, була б здатна обслуговувати вищі сфери людської думки, стати мовою науки, освіти» [Муромцева 1985, с. 71], тому цілком природним є інтерес тодішніх учених, письменників та громадських діячів до проблеми походження лексичних

запозичень в українській мові, сфери їх уживання та доцільності їх використання.

Так, І. Нечуй-Левицький засуджував часом надмірне захоплення іншомовними запозиченнями: «Часописні письменники просто таки засмітили українську книжну мову непотрібними польськими словами. Якби вони брали польські слова вищі, наукові, такі, яких нема в нашій мові, то ще б можна було вибачитись. А то вони переймають ті слова, котрі є і в нашій мові, а свої українські – викидають» [Нечуй-Левицький 1912, с. 13–14]. І. Я. Франко не розділяв його думки. У своїх працях він наголошував на неможливості ігнорування іншомовних слів: «Людина енциклопедичної освіти, знавець кількох мов, перекладач, І. Франко у наукових працях, публіцистиці активно використовував інтернаціональну лексику і, в силу свого полілінгвізму, вводив нові іншомовні слова, які або залишались на рівні екзотизмів, або приживалися на українському ґрунті» [Муромцева 1985, с. 74].

Варто зазначити, що І. Я. Франко був одним із перших корифеїв українського мовознавства, який позитивно оцінював проникнення до української мови нових лексем і навіть вбачав у цьому необхідність [Франко 1982, с. 207].

Інший видатний вчений, церковний та громадський діяч ХІХ ст. І. І. Огієнко також давав схвальну оцінку проникненню іншомовних лексичних запозичень. Він уважав, що запозичення це фактор розвитку кожної культурної мови, а засвоєні слова відображають історію зв'язків народу з іншими культурами [Коваль 1998].

На кінець ХІХ – початок ХХ ст. в українську мову найчастіше проникали слова, запозичені з російської і польської мов. Запозичення полонізмів і русизмів були зумовлені чужомовним оточенням і не вносили нічого нового в мову [Архипенко 2005, с. 13]. Б. Д. Грінченко мав досить пуристичні погляди і часто засуджував галицьких поетів за їхнє захоплення «москалізмами», «полонізмами» та «провінціаналізмами» [Грінченко 1891, с. 103–111]. Натомість

А. Ю. Кримський не заперечував вживання русизмів та полонізмів і не погоджувався із закликами користуватися ресурсами лише народної мови.

Хронологічно англійський вплив на лексичний склад української мови, простежується значно пізніше, ніж німецький або французький, і відноситься до пізніх хронологічних шарів запозиченої лексики сучасної української мови, хоча деякі слова англійського походження фіксуються ще з XVII ст. Поява англійських лексем відбувалася через посередництво російської мови. Посилення ролі англійської мови як джерела запозичень на мову російську припадає на XIX – XX ст., а в українській мові англійські запозичення починають з'являтися лише у XX ст. Причиною цього було посилення авторитету Англії у світі та її стрімкий прогрес у різноманітних сферах. Але, мовні зв'язки між українською та англійською мовами на території України протягом їхнього розвитку не були постійними та мали опосередкований характер [Сергеева 2002, с. 27].

1.1.2. Дослідження проблеми запозичень у XX – на початку XXI ст.

XX століття відзначається посиленням інтересом дослідників до вивчення процесу запозичення на основі мовних контактів та інтерференції. Предметами наукового дослідження цього періоду стали також зміст процесу запозичення, його причини, асиміляція іншомовних слів у мові-реципієнті, відмежування процесу запозичення від лексичного запозичення як його результату, розмежування видів запозичення, визначення типів іншомовних слів, вивчення механізмів адаптації запозичень, процес семантичного освоєння в новому мовному середовищі [Архипенко 2005, с. 18–19].

Початок XX ст. характеризується зростанням інтересу до мови як явища соціального, зокрема щодо історії різних контактів між народами, та запозичення іншомовних слів як результату цих контактів. Мовні контакти включають у себе цілу низку соціальних, психологічних та лінгвістичних аспектів. З лінгвістичної точки зору основою запозичення є двомовність, її форма та наслідки для двомовної громади [Архипенко 2005, с. 19].

Дослідники Т. А. Бертагаєв і Б. К. Гавранек стверджують, що запозичення відбувається як в умовах двомовності, так і в умовах монолінгвізму [Бертагаєв 1972, с. 8], а також у результаті мінімального мовного контакту [Гавранек 1972, с. 100–101].

Причинам запозичення присвячена велика кількість наукових розвідок, адже майже кожен вчений, який досліджував проблему вживання слів іншомовного походження, так чи інакше торкався розгляду чинників запозичення Б. М. Аббасова [Аббасова 1992, с. 8]; В. Г. Костомаров [Костомаров 1994, с. 254]; Л. П. Крисін [Крисін 1996, с. 146]; О. М. Мороховський [Мороховський 1984, с. 19–25]; О. Г. Муромцева [Муромцева 1985, с. 59–64]; В. П. Сімонок [Сімонок 1998, с. 12–18], В. В. Скачкова [Скачкова 1989, с. 28]; Ю. С. Сорокін [Сорокін 1965, с. 59] та ін.

Причини запозичення традиційно поділяють на екстралінгвальні та лінгвальні, проте варто зазначити, що це розмежування є в деякій мірі умовним, оскільки й ті з причин, які відносять до мовних часто є наслідком певних зовнішніх впливів на мову. Але такий розподіл причин є цілком доцільний: він дозволяє відмежувати те, що «відкрите соціально», від прихованих механізмів впливу соціальних чинників на мови і на їхні стосунки [Крисін 1993, с. 132].

Основною зовнішньою причиною запозичення є соціально-економічні, політичні, воєнні, культурні, релігійні та інші види контактів. Наслідком цих контактів є «знайомство з новими предметами, а потім, і обмін новими поняттями та ідеями» [Архипенко 2005, с. 23].

Лінгвальними причинами запозичення Б. М. Аббасова називає «прагнення забезпечити лексиці семантичну конотативно-стилістичну диференціацію слововживання, інакше кажучи, тенденцію збагатити синоніміку й запобігти небажаній полісемії або антонімії, тенденцію до досягнення точності й виразності засобів мови й стилю; мотиви переважного дериваційного потенціалу запозиченої лексики» [Аббасова 1992, с. 8].

Важливе місце в українському мовознавстві займають дослідження присвячені проблемі адаптації іншомовних слів у мові-реципієнті.

З середини ХХ століття, мовознавці почали детальніше розглядати проблему освоєння іншомовних запозичень не тільки з погляду фонетичного і морфологічного пристосування до норм мови-реципієнта, але й з позиції семантичної адаптації, словотвірної, функціональної активності слова іншомовного походження в українській мові. Вивчалися також ознаки асимільованості (адаптації, освоєння – всі ці терміни використовуються як синоніми) іншомовного слова в мові-рецепторі [Архипенко 2005, с. 25].

Найбільш повною, на нашу думку, є класифікація ознак асимільованості запозичень, яка була запропонована Л. П. Єфремовим:

- регулярне вживання і перехід запозичених слів від покоління до покоління;
- семантичне освоєння, яке включає в себе набуття нових значень при збереженні початкових, зміна значень і переносне вживання слів;
- участь запозичень у процесі словотворення;
- подальше фонетичне уподібнення власним словам;
- зникнення відмінностей у вимові та граматичному оформленні;
- витіснення запозиченим словом інших слів (власних чи іншомовних за походженням) [Єфремов 1959, с. 18–21].

Адаптація іншомовного слова у системі мови-реципієнта є поступовим процесом, який має свої етапи. Поділ усього процесу освоєння слів іншомовного походження запропоновано в роботах Л. М. Архипенко [Архипенко 2005], В. М. Аристової [Аристова 1978], Л. П. Крисіна [Крисін 1965; Крисін 1968; Крисін 1991; Крисін 1993; Крисін 1996], В. П. Сімонок [Сімонок 2002].

Л. М. Архипенко поділяє процес адаптації на три етапи: початковий, поглиблений і етап повного освоєння іншомовного слова. Кожний з цих етапів характеризується певними диференційними ознаками запозиченого слова, які стосуються всіх рівнів мовної системи (фонетичного, лексико-семантичного, морфологічного, семантичного, комунікативного) [Архипенко 2005, с. 6–7].

Натомість, Л. П. Крисін виділяє п'ять етапів адаптації іншомовного слова. На початковому етапі запозичення вживається в тексті як своєрідне вкраплення

без транслітерації і транскрипції. На другому етапі відбувається пристосування його до системи мови-рецептора: транслітерація або транскрипція, віднесення до конкретної частини мови; вживання іншомовного слова у тексті в лапках, з коментарем. На третьому етапі носії мови не відчують незвичності іншомовного слова – запозичення починає вживатися поряд з іншими словниковими одиницями рідної мови [Крисін 1991, с. 75–78].

Дослідження освоєння іншомовних запозичень у науковій термінології посідають важливе місце в українському мовознавстві. Науковці вивчали процес адаптації чужомовних лексем у різних терміносистемах: в науково-технічній [Лисенко 1999; Скорейко-Свірська 2009] та правничій [Сергеева 2002].

Праця О. А. Лисенко присвячена освоєнню німецьких запозичень в українській науково-технічній термінології на фонетико-графічному, граматичному та лексико-семантичному рівнях [Лисенко 1999].

Якщо для кінця ХХ ст. характерним є вживання іншомовних лексем в основному у галузях професійної лексики та термінології, то початок ХХІ ст. відзначається активним проникненням запозичень у різні шари лексики. Важливу роль у такому поширенні запозичень відіграли саме засоби масової інформації (ЗМІ). Мова періодики є надзвичайно чутливою до різноманітних лексичних інновацій, які є відображенням змін у житті суспільства. Дослідженню функціонування нових запозичень у мові сучасних українських мас медіа присвячені праці М. І. Навальної [Навальна 2011, с. 55–64] та С. А. Федорця [Федорець 2003].

Завдяки ЗМІ велика кількість запозичень вийшли за межі спеціальних функціональних шарів лексики та стали відомими широкому колу носіїв української мови. Запозичення не просто вживаються в якості іншомовних вкраплень, а творчо обробляються, пристосовуються до системи української мови та переходять з однієї галузі до іншої [Навальна 2011, с. 55–64].

Під впливом різноманітних позамовних чинників різні шари лексики сучасної української мови активно поповнюються словами англійського походження. У зв'язку з тим, що Америка та Англія є одними з країн-лідерів на

світовому ринку мікропроцесорної та обчислювальної техніки, комп'ютерна лексика надзвичайно насичена саме англomовними лексемами. Комп'ютерний сленг є одним із джерел поповнення сучасної української мови англiзмами, адже досить часто нові одиниці із закритого лексикону програмістів і розробників комп'ютерної техніки переходять до загальноживаної лексики. Дослідженню формування та функціонування комп'ютерного сленгу української мови присвячена праця І. Г. Щур [Щур 2006].

Зміни семантичної структури новітніх запозичень у процесі функціонування їх у лексико-семантичній системі української мови вивчали такі дослідниці як: І. О. Коробова [Коробова 2018] та Н. О. Попова [Попова 2005]. Дослідниця зазначає, що одним із критеріїв освоєння іншомовної лексики мовою-рецептором є її семантична адаптація.

Спираючись на дослідження мовознавців та враховуючи матеріали власної картотеки, І. О. Коробова розуміє процес семантичного освоєння новітніх запозичень в українській мові як: а) зміну семантичної структури запозиченого слова за рахунок збільшення чи зменшення семантичного обсягу; б) втрату старого й розвиток нового значення запозиченого слова; в) пристосування семантики нового запозичення до лексико-семантичної системи української мови [Коробова 2018, с. 9–10].

Отже, дослідження українськими мовознавцями проблеми запозичень кінця ХХ-початку ХХІ ст. здебільшого зосереджені на питаннях причин проникнення іншомовних лексем до українського дискурсу та процесу їхньої адаптації, зокрема їх освоєння у терміносистемах. Увагу дослідників цього періоду також привертають зміни семантичної структури новітніх запозичень у процесі їх адаптації до мовної системи мови-реципієнта.

Дослідження лексичних запозичень тісно пов'язане з вивченням взаємодії мов. Взаємодія мов є особливим процесом, який виникає внаслідок співіснування у свідомості окремих мовців двох мовних систем, що можуть взаємно переплітатися, результатом чого є запозичення на всіх рівнях мовної структури [Сергєєва 2002, с. 24].

Кожен випадок встановлення мовного контакту супроводжується виникненням процесів взаємодії мов [Жлуктенко 1966, с. 12]. Тому в науковій літературі термін «мовні контакти», який замінив не зовсім точні терміни «змішування», «схрещування» та «взаємовплив» мов, часто вживається як синонім поняття «взаємодія мов» [Русанівський 1988, с. 59; Naugen 1968, с. 39; Климов 1970, с. 286].

Мовні контакти не є індивідуальним явищем і його слід розглядати набагато ширше, оскільки воно охоплює різноманітні мовні зв'язки на всіх мовних рівнях. Ці зв'язки встановлюються за певних історико-географічних, суспільно-політичних, культурних, психологічних та інших чинників між мовами незалежно від їх генеалогічної спорідненості чи типологічної близькості. Таким чином мовний контакт є однією з рушійних сил розвитку мовної системи, яка спричиняє встановлення взаємодії мов та зміни на всіх мовних рівнях [Русанівський 1988, с. 59; Верещагин 1967, с. 122; Сергеева 2002, с. 24].

Здебільшого мовні контакти розглядалися дослідниками не диференційовано [Жлуктенко 1966, с. 7]. Уважаємо більш доцільною типологічну диференціацію випадків мовного контактування запропоновану Ю. О. Жлуктенком, адже від типу мовного контакту залежать як результати мовного впливу, так і подальша доля лексичних запозичень в середовищі нової для них мови. [Жлуктенко 1966, с. 7–10].

Протягом останніх двох століть мовні контакти української з іншими мовами (зокрема англійською) мали здебільшого опосередкований характер. Нові лексеми надходили в українську мову через посередництво переважно польської та російської мов. О. О. Потебня поділяв лексичні запозичення на: 1) слова, запозичені через польську мову та словацьку; 2) запозичені безпосередньо [Потебня 1879, с. 235]. Про посередництво польської мови при запозичуванні іншомовних лексем зазначає І. В. Шаровольський [Шаровольський 1926, с. 62–79]. Як один із факторів, що мають вплив на семантичне освоєння іншомовного слова, О. Г. Муромцева виділяє «вплив мови-джерела, а також мови-посередника, причому цей вплив залишається дійовим до тих пір, поки мова-

рецептор перебуває у стані живих контактів з мовою, що колись дала в неї нову словникову одиницю» [Муромцева 1985, с. 93]. Проблема посередництва мов під час запозичення іншомовних слів досить детально описана в працях В. В. Акуленка [Акуленко 1997], В. П. Сімонок [Сімонок 2001], В. В. Скачкової [Скачкова 1989] та ін.

Доцільною, на наш погляд, є також класифікація взаємодії мов розроблена Б. К. Горнунгом [Жлуктенко 1966, с. 12]. За цією класифікацією контактування української та англійської мов слід розглядати як взаємодію мов споріднених, але далеких за своєю граматичною структурою та словниковим складом [Горнунг 1952, 4], адже незважаючи на те, що вони належать до індоєвропейської мовної родини, англійська є аналітичною мовою, в той час як українська – флективною.

Важливу роль у процесі досліджень проблем мовного контактування є обґрунтування таких понять як білінгвізм, мовні контакти, взаємодія мов, інтерференція, запозичення.

Однією з головних умов виникнення будь-яких мовних контактів є наявність білінгвізму, який визначається як «практика індивідуального або колективного використання двох мов у рамках однієї державної чи соціальної спільності у відповідних комунікативних сферах» [Сучасний словник 2006, с. 105]. Наслідками процесу мовної взаємодії є виникнення певних змін як в мовленні індивідів, так і в мовних системах. Для диференціації змін у мовленні та мові, користуються різними термінами: зміни в мовленні називають мутацією, зміни в мові – дифузією, а наслідки цих процесів – інтерференціями [Семчинський 1988, с. 281].

Дослідження мовних контактів та інтерференцій є надзвичайно важливим для вивчення проблеми запозичень іншомовізмів, оскільки вони є наслідком іншомовного впливу в лексичній системі мови, яка задіяна в процесі контактування. У контексті понять «взаємодія мов», «білінгвізм» та «інтерференція» запозичення розглядаємо і як процес входження та асиміляції іншомовних лексем, і як результат цього процесу – запозичені слова.

Запозичення є не простим передаванням готових елементів однією мовою до системи іншої, а також процесом їхнього органічного освоєння мовою-реципієнтом, пристосуванням до її власних потреб. Важливо також ураховувати те, що процес запозичення може мати наслідки для всієї системи мови, яка запозичує: інтерференція спричинює зміни на різних рівнях мови-одержувача (фонетичному, морфологічному, словотвірному, лексико-семантичному) [Скорейко-Свірська 2009, с. 22].

Упродовж усього періоду вивчення проблеми запозичень дослідники приділяли особливу увагу питанням асиміляції запозичених слів у системі мови-реципієнта. У зв'язку з цим німецькі мовознавці на чолі з А. Шлейхером висунули ідею поділу іншомовної лексики за ступенем її освоєння в мові на *Lehnwörter* (запозичені слова) та *Fremdwörter* (іншомовні слова), тобто на слова засвоєні та іноземні, «чужі». До запозичених належали ті лексеми, які вважали освоєними на різних рівнях мови-реципієнта. Іншомовними ж вважалися ті слова, які, незважаючи навіть на тривале існування в системі мови-одержувача, зберегли ознаки іноземного походження. Ця класифікація закріпилася в традиційному мовознавстві й частково згадувалася в працях вітчизняних учених (І. І. Огієнка та ін.). Проте згодом мовознавці дійшли до висновку, що метод поділу слів на *Lehnwörter* і *Fremdwörter* має серйозні недоліки, адже в ньому немає єдиної основи для диференціації названих категорій у різних мовах і в ньому також сплутуються два різні критерії – формальний (асиміляція слів у мові) та функціональний (вживання лексичних одиниць) [Семчинський 1974, с. 172].

1.2. Проблема диференціації іншомовної лексики в українському мовознавстві

В українській мові частка запозичень становить приблизно 10% її словникового складу [Карпенко 2006, с. 225]. Складність диференціації запозиченої лексики полягає в тому, що чим давнішим є запозичення, тим важче його виявити. Енциклопедія української мови визначає запозичені слова як

«іншомовні слова, цілком засвоєні мовою, що їх запозичила. Запозичені слова не сприймаються мовцями як чужорідний елемент і не потребують пояснень щодо форми і значення. На відміну від іншомовних слів, які розглядаються у спеціальних словниках, запозичені слова подаються в загальних словниках разом з питомою лексикою» [Українська мова: Енциклопедія 2004, с. 35].

В українському мовознавстві існують різні підходи до диференціації запозиченої лексики.

Ю. О. Карпенко диференціює запозичену лексику за наступними ознаками [Карпенко 2006, с. 225–229]:

- ступенем пристосовування до мови-реципієнта;
- шляхом запозичення;
- способом запозичення;
- характером запозичення.

За ступенем адаптації до системи мови-реципієнта запозичення Ю. О. Карпенко поділяє на: 1) засвоєння – слова, що фонетично і граматично адаптувалися до приймаючої мови та набули вигляду, притаманного корінним словам (напр. *гарбуз, нафта, школа*); 2) власне запозичення – слова, які ще не завершили процес адаптації та зберігають іншомовне забарвлення (напр. *кіно, метро, журі, какаду*); 3) варваризми – слова з яскравим забарвленням іноземності та, які не відповідають нормам мови-реципієнта (напр. англізми *ноу-хау, міні, максі* тощо). До цієї ж групи відносяться також екзотизми – слова або вислови, запозичені з маловідомої мови, як правило несвропейської, і які вживаються для надання мові особливого колориту. Зазвичай екзотизми, потрапляючи до мови-реципієнта, засвоюються граматично, фонетично і графічно, але зберігають при цьому свої національні риси і функціонують для найменування унікальних явищ [Українська мова: Енциклопедія 2004, с. 170].

Зважаючи на безперервне поповнення українського лексикону чужомовними лексемами, класичне визначення поняття «запозичені слова», яке наведене в енциклопедії «Українська мова», не охоплює усю специфіку сучасного процесу запозичення. На сучасному етапі дослідження

проблематичним є поділ корпусу запозиченої лексики лише на «запозичені слова, які давно були засвоєні мовною системою» та «іншомовні слова, визначення яких подається у спеціалізованих словниках» [Енциклопедія «Українська мова»] через те, що зважаючи на величезну кількість запозичень та їх безперервну появу, словники уже просто не встигають фіксувати нові лексичні запозичення. Процес лексичної інтерференції є настільки динамічним, що мовна адаптація іншомовних слів відбувається набагато швидше, але неоднорідно – запозичення можуть швидко входити до загальномовного ужитку, не встигнувши засвоїтись на всіх рівнях мовної системи. Отже, класичні визначення понять «запозичені слова» та «іншомовні слова» не відображають у повній мірі суть сучасного процесу запозичення. Тому, в сучасному мовознавстві виник термін «неозапозичення». Це чужомовні слова, які з'явилися в українській мові упродовж останніх десятиліть, котрі перебувають у процесі засвоєння, випробовуються мовною практикою носіїв української мови, чи ті, які увійшли до українського лексикону раніше, проте ще не повністю освоїлися в українському узусі. До цієї групи І. О. Коробова відносить також неосемантизми – запозичені слова, уже зафіксовані словниками радянської доби, і які нині функціонують з новими значеннями, називаючи реалії й поняття інших сфер життя суспільства [Коробова 2018, с. 5]. Ми виористовуємо термін «запозичення» як синонім понять «неозапозичення» та «новітні запозичення», оскільки зважаючи на динамічність процесу сучасної лексичної інтерференції, у мові функціонують багато найновіших, але уже широковживаних англізмів, які ще не зафіксовані сучасними словниками, і визначити, які саме з них є «новішими» за інші стає доволі складним завданням.

Саме тому, вважаємо, що на сучасному етапі дослідження варто розрізнити поняття «запозичені слова» та «запозичення». Термін «запозичені слова» охоплює давно засвоєні всіма рівнями мовної системи лексеми, які були запозичені у минулих століттях, давно стали частиною української лексики і не сприймаються мовцями як чужомовний елемент (напр.: запозичені з іранської мови слова *собака* та *хата*). Термін «запозичення», у свою чергу, охоплює

лексеми, які було перенесено з однієї мови до іншої в результаті мовних контактів у період ХХ – початку ХХІ ст. Терміни «запозичення» та «іншомовні слова» є схожими, проте ми не вважаємо їх повністю синонімічними, оскільки згідно визначення поняття «іншомовні слова» в енциклопедії «Українська мова», вони розглядаються як іншомовні вкраплення, які подаються у спеціалізованих словниках і сприймаються мовцями як чужорідний елемент, у той час як «запозичення» часто не сприймаються мовцями як чужомовні елементи, проте можуть бути не до кінця засвоєними усіма рівнями мовної системи. У цьому є певний парадокс, оскільки з точки зору класичного мовознавства не можна класифікувати «запозиченими» ті слова, які ще не пройшли усі етапи адаптації. Проте, у цьому і полягає специфіка й унікальність процесу сучасної лексичної інтерференції – новітні запозичення дуже швидко входять у загальномовний ужиток і перестають сприйматися як чужомовні елементи, при цьому перебуваючи на початкових етапах мовної адаптації. Саме цим пояснюються існування різних варіантів написання широковживаних неозапозичень в офіційних публіцистичних виданнях та різні варіанти вимови новітніх запозичень у телевізійних передачах). Тому, сучасне трактування терміну «запозичення» на наше переконання відрізняється від класичного визначення термінів «запозичені слова» та «іншомовні слова» і у нашому дослідженні ми послуговуємося терміном «запозичення» та наведеними нами вище синонімами до нього, оскільки, на нашу думку, вони точніше відображають специфіку процесу сучасної лексичної інтерференції.

Склад запозиченої лексики в українській мові є гетерогенним за своєю природою і серед запозичень, які були давно адаптовані до мовної системи української мови, функціонує велика кількість лексем, що походять з різних мов (напр.: полонізми, латинізми, запозичення з французької, німецької, іспанської, італійської, грецької, китайської, японської, арабської тощо). Але, з кінця ХХ ст. основною мовою-донором новітніх лексичних запозичень стала англійська мова, оскільки вона має статус мови міжнародної політики, науки і культури. Популяризація англійської мови в Україні набула обертів після розпаду

Радянського Союзу та падіння так званої «залізної завіси», яка була причиною прикордонної та іделогічної ізоляції і перекривала людський, інформаційний і культурний обмін між країнами СРСР та західним світом. Набуття Україною статусу незалежної держави, відкриття кордонів для туристичної та академічної мобільності зумовили необхідність у вивченні англійської мови різними верствами населення, а поява на українському телебаченні великої кількості англійських пісень, фільмів та телешоу, які здебільшого були заборонені при СРСР, посприяла популяризації англійської мови серед молоді. Вважаємо, що саме розпад СРСР був одним із головних чинників запозичення англійських слів до різних стилів мови, а не лише до сфери науково-технічної термінології як це було на попередніх етапах дослідження проблеми лексичної інтерференції. Усі ці фактори обумовили певну експансію англійської мови та витіснення англійськими запозичень з інших мов, оскільки, за нашими спостереженнями, з кінця ХХ ст. в українському лексиконі налічується набагато менше запозичень з інших мов у порівнянні з кількістю лексем англійського походження. За час підготовки дослідження, нами не було зафіксовано великого різноманіття запозичень з інших мов, яке б дозволило нам їх систематизувати та диференціювати за їх стильовим забарвленням. Також ми зосередилися на вивченні новітніх англійських слів через те, що вони є найдинамічнішим шаром запозиченої лексики, їхня кількість постійно зростає, вони зазнають еволюційних змін у процесі мовної адаптації і мають різні функціонально-стилістичні вияви.

Ми використовуємо декілька синонімічних термінів для позначення англійських слів у нашій роботі. Незважаючи на те, що ми фокусуємося на англійських словах, ми класифікуємо їх як запозичення, оскільки вони також є лексичними одиницями, які було перенесено з однієї мови до іншої в результаті мовних контактів. Окрім цих визначень, ми послуговуємося термінами «лексем англійського походження», «лексем іншомовного походження», «іншомовізмами» та «чужомовізмами». Також, до англійських слів ми відносимо і американізмами – лексичні запозичення з американського варіанту мови.

Зважаючи на суспільно-політичні зміни, які суттєво видозмінили лексику української мови за останні 30 років, підходи до вивчення лексики іншомовного походження потребують переосмислення. Процес інтенсивного та форсованого запозичення англійців, виникнення їхніх тематичних груп і підстилів у функціональних стилях мови призвели до їх переходу з окремих іншомовних вкраплень до самостійної частини сучасного українського лексикону. Тому проблема стилістичної диференціації неозапозичень є недостатньо вивченою на сучасному етапі досліджень.

Мовознавцями та дослідниками було розроблено різні підходи до класифікації запозичень згідно змін їхньої семантичної структури [Коробова 2018], етапів їхньої лексичної адаптації [Архипенко 2005], причини проникнення запозичень [Крисін 1996; Мороховський 1984; Муромцева 1985; Сімонок 1998; Гудима 2010 тощо], але нами не було виявлено досліджень, які пропонують класифікацію новітніх запозичених лексем за їхніми стильовими виявами. Ураховуючи широковживаність та високу здатність до дифузності англійців, вважаємо необхідним вивчення їх функціонально-стильових виявів, оскільки тепер вони становлять самостійну частину лексики зі складною системою тематичних груп та підстилів і мають специфіку функціонування в кожному стилі мови.

1.3. Вплив позамовних чинників на лексичний склад української мови

Дослідження словникового складу сучасної української літературної мови досі залишається одним із важливих завдань у галузі українського мовознавства. Постійний розвиток словника мови зумовлює невизначеність його меж. Словниковий склад української мови постійно поповнюється новими словами та втрачає застарілі слова. Сама лексика є тією галуззю мови, яка найперша відображає зміни у суспільному житті, оскільки зміни в соціально-економічному та культурному житті викликають необхідність постійного поповнення словникового складу новими словами. Джерелом збагачення лексикону можуть бути не лише ресурси рідної мови, але й запозичення з інших мов [Гудима 2010].

Дослідження, присвячені впливу мовних та позамовних чинників на лексичний склад української мови належать в українській лінгвістиці до числа пріоритетних і посідають вагоме місце. У вітчизняному мовознавстві різноманітні аспекти процесу проникнення іншомовних слів в український лексикон були об'єктом наукового спостереження й аналізу в працях Б. М. Ажнюка [Ажнюк 2008, с. 191–198], Л. М. Архипенко [Архипенко 2005, с. 5–6], М. В. Бондар [Бондар 2004, с. 8], Н. Ф. Босак [Босак 2005, с. 43–45], Н. В. Гудими [Гудима 2010], А. В. Ломовцева [Ломовцева 2003, с. 100], Д. В. Мазурик [Мазурик 2002, с. 5], П. О. Селігея [Селігей 2007, с. 10–11], В. П. Сімонок [Сімонок 1998, с. 12–18], О. А. Стишова [Стишов 2003, с. 21–22], С. А. Федорця [Федорець 2005, с. 14] та ін.

Варто зауважити, що питання проникнення англомовних запозичень у сучасну українську мову є досить дискусійним і ставлення мовознавців до цього явища неоднозначне. Багато дослідників упевнені в тому, що засилля англізмів засмічує українську мову та руйнує її унікальність. О. С. Дьолог зазначає, що розглядаючи проблему чужомовних запозичень в аспекті культури мови, українські лінгвісти відзначають численні приклади бездумного та масованого впровадження англійських найменувань навіть у тих випадках, коли для них було б зовсім неважко знайти прості й точні українські відповідники (як яскравий приклад можна навести появу в засобах масової інформації назви *ніплометрія* – від англійської основи *people* – «люди» та грецької *-метрія* від *metro* – «вимірюю», замість звичайного питомого слова *опитування*) [Дьолог 2007].

Деякі мовознавці позитивно оцінюють процес проникнення англізмів до української мови адже, на їхню думку, вони збагачують її новими словами, поняттями та реаліями [Кордюк 2012, с. 105–107]. Деякі дослідники впевнені, що цей процес є невід'ємною частиною динаміки українського лексикону: «Як на мене, то процес розповсюдження англізмів є незворотнім, і його ніхто не в силі зупинити. Ми дотримуємося думки про його позитивний вплив на культуру нашого сьогодення, на що вказують беззаперечні докази нашого дослідження.

Ми повинні прийняти явище поширення англійзмів навколо нас як факт і крокувати в ногу разом зі світом» [Панасюк 2015].

Чимало дослідників вивчали питання впливу мовних чинників на поповнення лексичного складу української мови Б. М. Ажнюк [Ажнюк, 2008: с. 191–198], Л. М. Архипенко [Архипенко 2005, с. 5–6], М. В. Бондар [Бондар 2004, с. 8], Н. Ф. Босак [Босак 2005, с. 43–45], А. В. Ломовцева [Ломовцева 2003, с. 100], Д. В. Мазурик [Мазурик 2002, с. 5], П. О. Селігей [Селігей 2007, с. 10–11], В. П. Сімонок [Сімонок 1998, с. 12–18], О. А. Стишов (Стишов 2003, с. 21–22), С. А. Федорець [Федорець 2005, с. 14]) та ін.

Н. В. Гудима запропонувала свою класифікаційну структуру мовних чинників появи запозичень у сучасній українській літературній мові: 1) необхідність назв для нових предметів, явищ, процесів, понять, які з'являються в лексичному складі сучасної української мови; 2) відсутність у рідній мові еквівалентного слова для нового предмета, явища чи поняття; 3) прагнення мовців до мовної економії; 4) потреба поповнити експресивні засоби вираження; 5) уточнення, деталізація поняття, яке в українській мові може передаватися не одним словом, а декількома або словосполученням, тобто тенденція до використання одного запозиченого слова замість звороту в українській мові; 6) поділ сфери лексико-семантичного впливу; 7) прагнення до підвищення чіткості певного слова, яке виражається у вилученні полісемії або омонімії в запозиченій мові [Гудима 2010].

Н. Ф. Босак та В. А. Печерська до позамовних чинників запозичення відносять розвиток економічних та культурних зв'язків України з іншими країнами. Активізація міжнародних відносин сприяє посиленню впливу стереотипного сприйняття стилю життя інших країн та вживанню іншомовних слів мовцями з метою демонстрації освіченості та неординарності. Також пересічні громадяни часто сприймають запозичення як більше вчене та престижне [Босак 2005, с. 43–45].

Інтенсивне проникнення слів іншомовного походження (зокрема англійського) у системи національних мов – міжнародне явище, спричинене

насамперед глобалізацією, характерною ознакою якої є дво- чи багатомовність. Інформаційна і мовна інтервенція здійснюється за допомогою телебачення й радіо, преси, масової культури, Інтернету, інформаційного обслуговування споживчого ринку, особливо через рекламу. Глобалізація – це інформаційна відкритість, а отже, й інформаційна присутність іноземних учасників комунікативного процесу. Доказом такої присутності в українських ЗМІ стали іншомовні вкраплення, тобто одиниці, що зберігають незмінною англійську графіку, а не записуються українськими літерами. Найчастіше це аббревіатура, а також логотипи міжнародних корпорацій. Це є виявом маргінального білінгвізму, тобто тут ідеться вже не про класичне запозичення, а радше про перемикання кодів, тобто спорадичні переходи з української на англійську мову [Ажнюк 2008, с. 191].

Л. М. Архипенко поділяє позамовні чинники запозичення на економічні, суспільно-політичні, культурні, культурно-побутові, наукові та соціально-психологічні. До *економічних* причин вона відносить зміни економічного устрою в Україні, формування відносин західного типу, зародження ринку, ринкових відносин, вивчення американського зразка ринкових відносин і ринкової економіки, зародження і поширення спільних підприємств та компаній, а також інтеграцію України у світову фінансову та банківську системи. *Суспільно-політичними* чинниками є переорієнтація з комуністичної ідеології на демократизацію в усіх галузях суспільного життя та зростання громадської свідомості, активна участь у політичному житті країни, а звідси інтерес до преси, новин, тенденція до запам'ятовування нових слів. *Культурними* та *культурно-побутовими* факторами запозичення дослідниця називає туристичні поїздки, зміни у ставленні до моди, бажання прилучитися до сфери моди, до нової естетики, активне культивування західного способу життя, зокрема через посередництво фільмів різного плану та телепродукції, вільний доступ до новинок західної поп-музики, поява великої кількості чоловічих, жіночих, підліткових журналів за типом західних видань, поява в побуті нових реалій (побутові прилади, продукти, косметичні засоби). *Науковими* чинниками за

висновками Л. М. Архипенко є відкритість наукових досягнень, що виявляється в доступності наукового матеріалу тієї чи тієї країни, а також розширення інформаційного поля, глобалізація інформаційних систем і надзвичайна інтенсифікація обміну інформацією як наслідок науково-технічного прогресу. До *соціально-психологічних* чинників дослідниця відносить бажання позбавитися разом зі старим суспільним устроєм і слів, які були притаманні тій епосі та мода на розкутий стиль поведінки, зокрема американців, а звідси і розкутість у мовленні, яка межує зі вседозволеністю у виборі і komponуванні засобів висловлювання, у їх детабуїзації. Також суттєвим соціально-психологічним фактором запозичення є надзвичайна престижність іноземних мов, а звідси сприйняття іноземного слова як престижнішого порівняно з власним [Архипенко 2005, с. 55–59].

Моду, як суттєвий позамовний чинник запозичення, виділяв також О. А. Стишов. Він зазначав, що саме мода й лінгвальні естетичні смаки, зокрема намагання мовців використати слова з конотативним значенням, відіграють істотну роль у появі іншомовних запозичень у сучасній українській мові [Стишов 2005, с. 243].

До глобальних причин інтенсивного запозичення англійських одиниць можна також віднести збільшення кількості носіїв англійської мови по всьому світу. За словами професора філології в Іллінойському університеті Брая Качру, на кожного носія мови припадає щонайменше четверо людей, для яких англійська не є рідною. Поширення англійської мови є безпрецедентним та унікальним лінгвальним явищем. Більшість спеціалістів вважають, що англійська мова так поширена перш за все через те, що після втрати британською імперією світового лідерства у кінці другої світової війни, на перший план виходять США, де англійська мова є головною. Ця країна є лідером у медичних дослідженнях, технічних новаціях, кіно- та музичній індустрії [Архипенко 2005, с. 32].

Л. М. Архипенко також зауважує, що «...іноді соціальна престижність англійського слова порівняно з українським аналогом породжує явище, яке може

бути назване «підвищенням у ранзі». Інакше кажучи, слово, яке в мові-джерелі називає звичайний предмет, у мові рецепторі стосується предмета у тому чи іншому розумінні більш значущого, престижного [Архипенко 2005, с. 32].

Отже, позамовні чинники мають суттєвий вплив на поповнення лексичного складу сучасної української літературної мови. Кінець ХХ – початок ХХІ ст. характеризується інтенсивним проникненням слів саме англомовного походження до української мови. Головними позамовними факторами запозичення англійських слів є престижність та мода англійської мови, оскільки вона визнана мовою міжнародного спілкування.

Висновки до розділу 1

В українському мовознавстві є численна бібліографія досліджень, присвячених вивченню особливостей фонетичної, граматичної, лексико-семантичної адаптації англійських слів та їхнього функціонування в наукових терміносистемах, мовним та позамовним чинникам, які сприяють активізації процесу лексичної інтерференції. Досліджуючи різноманітні фактори проникнення іншомовної лексики до української мови, мовознавці дійшли до висновку, що саме позамовні чинники мають суттєвий вплив на поповнення лексичного складу сучасної української літературної мови. Кінець ХХ – початок ХХІ ст. характеризується інтенсивним проникненням до української мови слів саме англомовного походження. На сучасному етапі головними позамовними факторами запозичення англійських слів дослідники називають престижність та мода англійської мови, оскільки вона визнана мовою міжнародного спілкування. Проте, проблема стилістичної диференціації новітніх запозичень нині є однією з найменш досліджених. Це зумовлено безпрецедентно великою кількістю новітніх запозичень, інтенсивною динамікою їх надходження в українську мову, а також тим, що впродовж останнього десятиліття спостерігається тенденція вживання неозапозичень у різних функціональних стилях української мови, а не лише в науковій термінології як це було раніше. Складність функціонально-стильової диференції неозапозичень також може бути зумовлена й тим, що

сьогодні, під впливом інтенсивного розвитку мережевих засобів масової комунікації, наявне певне «змішування стилів», зникнення їхнього чіткого розмежування.

Причиною недостатнього вивчення диференціації запозичень може бути те, що довгий час вони розглядалися дослідниками як іншомовні вкраплення, а не самостійною частиною лексики української мови. Чимало мовознавців скептично ставилися до іншомовних слів також через те, що запозичення, особливо англізми – сприймалися деякими дослідниками як «забрудники» мови та загроза її чистоті. Таке ставлення обумовлене тим, що мовна ситуація в Україні завжди була складною. Літературна українська мова функціонувала під впливом інших мов, а надмірне вживання англізмів певною мірою «спотворює» її мелодійність та автентичність. Тобто, англізми виникають занепокоєння пуристів через те, що вони є ще одним фактором, який загрожує чистоті літературної мови та розхитуванню її норм, а їх надмірне використання може ускладнити і без того непросту мовну ситуацію в Україні.

Але, незважаючи на скептицизм та побоювання поборників за чистоту мови, англізми стали невід'ємною частиною сучасного повсякденного спілкування. Тому необхідним є виробити підхід до їх вивчення та класифікації, але, поряд з цим, дотримуватися принципу здорового глузду і не вживати їх тоді, коли можна скористатися українським відповідником.

Результати дослідження I розділу висвітлені у працях «Мовні та немовні причини проникнення англізмів у сучасну українську мову» (Соціум. Документ. Комунікація, 2016), «Особливості вживання іншомовних запозичень у сучасній українській мові» (Теоретична і дидактична філологія. Серія «Філологія». 2017. Вип. 25. С. 283–290), «Usage of Anglicisms in the Context of Current Language Situation in Ukraine» (Психолінгвістика. Серія «Мовознавство». 2017. Вип. 21 (2). С. 89–98), «Функціональні стилі сучасної української мови» (Соціум. Документ. Комунікація, 2017. Вип. 4. С. 82–96).

Результати дослідження I розділу були апробовані на міжнародних науково-практичних конференціях «Текст у сучасному лінгвістичному вимірі»

(26-27 квітня 2017 р., м. Переяслав-Хмельницький), «Науковий потенціал та перспективи розвитку філологічних наук» (8-9 грудня 2017 р., м. Київ), «Таврійські філологічні наукові читання» (26-27 січня 2018 р., м. Київ), «Філологічні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку» (26-27 січня 2108 р., м. Одеса), «Мова та література у полікультурному просторі» (9-10 лютого, м. Львів), «Сучасні філологічні дослідження: поєднання інноваційних і традиційних підходів» (27-28 квітня 2018 р., м. Тбілісі, Грузія).

РОЗДІЛ 2.

ТРАДИЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ПИСЕМНИХ СТИЛЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

2.1. Запозичення в офіційно-діловому стилі української мови

Офіційно-діловий стиль обслуговує законодавство, адміністративно-господарську діяльність та інші галузі, пов'язані з діловодством, звітністю та документацією. Він є необхідним для зв'язку державних та громадських установ як між собою, так і з населенням, для оформлення різноманітних постанов, обліку фактів та подій. Основною функцією офіційно-ділового стилю є повідомлення. Його функція виражається в тому, що він, маючи певні вимоги до письмового викладу та форми, надає висловлюванню характер документа й також надає відображеним у цьому документі різним сторонам людських стосунків офіційно-ділового відтінку [Пентиліук 1994, с. 126–127].

Дослідження мови офіційно-ділового стилю висвітлене як і в колективних працях [Сучасна 1973; Українсько-російський 2000; Універсальний 1999] так і в працях окремих авторів [Горбачук 1997; Горбачук 2005; Коваль 1982; Коваль 1992; Цимрикович 2001].

Документ є основним видом тексту в офіційно-діловому стилі. Це специфічно організований жанр, який має бути достовірним, переконливим, оформленим згідно з вимогами, відредагованим, містити конкретні й змістовні відомості, факти та пропозиції. Офіційно-діловий стиль послуговується спеціальною термінологією [Цимрикович 2001, с. 285].

Офіційно-діловий стиль представлений у розгалуженій системі сучасних документів: в оформленні автобіографій, актів, довідок, договорів, доповідей, записок, доручень, заяв, звітів, інструкцій, квитанцій, листів, наказів, посвідчень, постанов, правил, пояснювальних записок, протоколів, рапортів, розписок, законів, резолюцій, розпоряджень, телеграм, телефонограм, характеристик тощо. Кожен із документів може вважатися окремим жанром офіційно-ділового мовлення [Дудик 2005, с. 69].

На сучасному етапі мову офіційно-ділового стилю вивчають особливо активно, оскільки зростає суспільне значення української мови, активізується її використання в усіх організаціях та установах, здійснюється активна навчальна робота щодо ведення справочинства державною мовою [Навальна 2011, с. 18].

Залежно від завдань, які ставлять перед офіційно-діловим мовленням, виділяють підстили, або різновиди стилю: адміністративний, дипломатичний, законодавчий, економічний, фінансовий тощо. Кожен підстиль, завдяки певному змісту й спрямуванню документів, виробив уже свої жанрові різновиди паперів. По-перше, це документи високого ступеня стандартизації викладу, про які А. П. Коваль зауважує, що в них може бути передбачений не лише формуляр документа, а навіть слова, словосполучення й речення, що в них має бути відлита думка, за винятком цілком конкретних відомостей. По-друге, в офіційно-діловому стилі є документи низького рівня стандартизації, з відносно вільним викладом, у яких можна заздалегідь передбачити і сформулювати лише окремі найзагальніші відомості; сам же спосіб викладу залежить кожного разу від конкретного змісту того, що викладається, від ситуації, певних обставин ділового спілкування [Коваль 1992].

Офіційно-діловий стиль є найбільш стабільним та консервативним стилем [Пентиліук 1994, Стилїстика, с. 127]. Як зазначив швейцарський лінгвіст Шарль Баллі (1865-1947), офіційно-діловий стиль – це «найбільш нетворчий стиль, перед яким по суті рівні всі – і геніальний поет, і завзятий канцелярист». В офіційно-діловому стилі переважає писемна форма. Вона є структурно й функціонально найтиповішою, через що його називають документальним (цим, однак звужується сутність офіційно-ділового стилю, бо йому також властива й усна форма вияву) [Дудик 2005, с. 69]. Для писемної форми характерні особливі вимоги до стандартизації оформлення та вживання лексичних засобів. Але, штампи певною мірою вдається подолати в усному діловому мовленні, коли доповідачі не прямо називають особу чи предмет, а описово і за найхарактернішими ознаками, напр: *президент – гарант конституції, верховний арбітр нації* та ін. У цьому випадку можна говорити про лексичні елементи

художнього та публіцистичного стилів в офіційно-діловому стилі [Навальна 2011, с. 21].

П. С. Дудик виділяє такі найхарактерніші граматичні та лексичні стилетвірні особливості:

- дуже обмежене використання слів у переносному значенні;
- часте вживання суспільно-політичної лексики та лексики, пов'язаної з реаліями громадської і професійної діяльності особи та її побутом;
- майже повна відсутність фразеологізмів (їх використання можливе лише в протоколах, в яких фіксується не позбавлене фразеологізмів мовлення учасників певного засідання);
- для цього стилю характерні усталені, спеціально й часто використовувані мовні форми, стандартні вислови, шаблонні структури речень, мовні звороти оскільки кожен документ (заява, протокол, автобіографія, розписка тощо) пишуть за певним зразком;
- майже не допускається пропуск слова (слів) у тексті [Дудик 2005, с. 69–70].

М. І. Навальна зазначає, що лексика офіційно-ділового стилю нейтральна та уживається в прямому значенні. Для цього стилю є характерною висока частота вживання абстрактних іменників із закінченнями *-ість, -ання, -ення: незалежність, чинність, укладання, розслідування, рішення та ін.*, що мають нерідко термінологічне значення. Дослідниця також зазначає, що в офіційно-діловому стилі серед дієслів переважають одноособові форми на зразок *визначається, висувається, подається* та ін., у деяких жанрах переважають інфінітиви, наприклад: *обговорити, оголосити, призначити, продовжити* тощо. Стереотипні мовні засоби формують специфіку цього стилю, а його основними ознаками є високий ступінь уніфікації, безособовість та беземоційність [Навальна 2011, с. 19–20].

Історичні зміни в мові загалом і в літературних нормах, зокрема, відбуваються під впливом мовних та позамовних чинників [Тихоненко 2012, с. 121]. Як зазначає О. А. Стишов: «динамічні процеси в лексиці відбивають

очевидні, відкриті, а також приховані механізми мовної еволюції» [Стишов 2003, с. 4], а динамічні процеси в лексиці спричинюються, у свою чергу, соціально-історичними процесами, які передусім відбиваються на змінах у мовному узусі [Тихоненко 2012, с. 121]. Як і в інших функціональних стилях мови, демократизація суспільства і пов'язана з нею демократизація літературної мови впливає на модифікацію статусу літературних норм [Струганець 2002, с. 312]. Також, у зв'язку з невинним розвитком суспільства, процесами глобалізації та технологізації, з'являються все нові і нові соціолінгвістичні фактори, які спричинюють потребу в найменуванні нових реалій, яка реалізується сьогодні за рахунок поповнення лексичного складу офіційно-ділового стилю за рахунок появи лексичних запозичень. У офіційно-діловому стилі мови, як і в мові загалом, є рухомий лексичний склад, що активно й безпосередньо реагує на всі соціально-економічні зрушення.

На початковому етапі лексичної інтерференції (кінець XX – початок XXI ст.), лексико-граматичні риси документів адміністративно-канцелярського різновиду вважалися мовознавцями найбільш динамічними [Тихоненко 2012, с. 121]. Але нині динаміка лексикону офіційно-ділового стилю та процеси запозичення до нього іншомовної лексики зокрема, суттєво поступаються динаміці процесів розвитку та запозичення в публіцистичному та розмовному стилях.

Функціонування запозичених лексем в офіційно-діловому стилі української мови досліджували Л. А. Чередник [Чередник 2015], І. М. Плотницька [Плотницька 2011, с. 42], М. В. Стасик [Стасик 2010, с. 53–59] тощо. Невелика кількість напрацювань у цьому напрямі пов'язана з тим, що зразки офіційно-ділового дискурсу мають конфіденційний характер та специфіку офіційно-ділового стилю мови, який передбачає лаконічність викладу, точність у формулюванні, використання певних лексико-семантичних груп лексики та особливу побудову тексту [Чемеркін 2009, с. 116–117]. Тому, в офіційно-діловому стилі немає такого жанрового різноманіття запозичених лексем як у публіцистичному та розмовному стилі, що обумовлено функціями

офіційно-ділового стилю, які полягають у забезпеченні спілкування у державно-політичному, громадському й економічному житті, законодавстві, у сфері управління адміністративно-господарською діяльністю.

Лексичні запозичення в офіційно-діловому стилі виконують номінативну функцію та виступають термінами. Запозичені лексеми допомагають створити «колорит» офіційності та книжності [Чередник 2015]. Уживання лексем іншомовного походження в документах пояснюється потребою в точності та однозначності викладу, властивій для цього функціонального стилю. Використання іншомовних слів у ділових паперах є доречним через те, що іншомовні терміни є «ізолюваними» від мовної системи та «неконтактними», що обумовлює відсутність у них вторинних та додаткових осмислень [Стасик 2010, с. 53].

Л. А. Чередник та Я. В. Савик поділяють англomовні запозичені терміни в терміносистемі офіційно-ділового стилю української мови на декілька типів:

1) запозичення досить давні, й настільки пристосовані до мови, що вже не сприймаються як запозичені. Вони є широкоживаними і мають велику кількість похідних, утворених афіксальним способом словотворення української мови (напр: *partner* – партнер, партнерство);

2) лексеми англomовного походження, які поступово виходять за межі професійної сфери вживання і стають частиною міжстильової лексики (напр: *провайдер, спонсор, бренд*);

3) варваризми – рідковживані іншомовні лексеми, які легко можна замінити питомою лексикою й використовуються у фаховому спілкуванні. У розмовній мові вони майже не вживаються, напр.: *ажіо* – премія, винагорода (марк.), *леверидж* – платоспроможність (фін.);

4) інтернаціоналізми – міжнародні терміни, які виражаються не менше, ніж у трьох неспоріднених мовах, напр.: англ. *holding*, нім. *das Holding* – холдинг тощо [Чередник 2015].

М. В. Стасик поділяє іншомовні слова в офіційно-діловому стилі на:

1) міжнародні слова (інтернаціоналізми) – їх рекомендують використовувати в ділових паперах, оскільки вони увійшли до активного словника міжнаціонального спілкування і часто не мають еквівалента в українській мові (напр.: *банк, фінанси, бюджет, тренер, менеджер* тощо);

2) слова іншомовного походження з вузькою сферою використання, які відомі лише спеціалістам (напр. *локаут* – закриття підприємств і масове звільнення робітників з виробництва) [Стасик 2010, с. 53].

Найбільша кількість запозичених слів та інтернаціональної лексики функціонує у дипломатичних документах (дипломатичний підстиль), де широко використовуються латинізми. Це пов'язано з екстралінгвальним фактором – призначенням дипломатичного документа, хоча й у перекладі, для іншої держави. Тому, точне розуміння формулювань викликало вироблення в цій сфері міжнародної термінології, яка була б зрозумілою представникам різних країн. Прикладами дипломатичних термінів є такі запозичення як *акредитування, консул, депозитарій, делікт, пакт, конвенція* тощо. Уживання слів іншомовного походження у національних мовах значною мірою залежить від національних традицій. Це знаходить своє вираження в тому, що в дипломатичному підстилі офіційно-ділового стилю на позначення певних понять дипломатії традиційно використовуються запозичені лексеми, незважаючи на існування національних еквівалентів. Наприклад, поняття *вступ* у дипломатичному підстилі позначається терміном *преамбула*, затвердження – *ратифікація* тощо [Стасик 2010, с. 54].

Варто зауважити, що на відміну від інших сучасних функціональних стилів української мови, де спостерігається певна «експансія» англізмів і особливо американізмів, в офіційно-діловому стилі використовують запозичення з багатьох інших європейських мов, наприклад, такі широковживані запозичення з французької мови як: *бюджет* (та похідний від нього прикметник *бюджетний*), *форс-мажор* тощо. Напр.: «*Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству фінансів на 2020 рік*» (Розпорядження Кабінету Міністрів України №854-р від 15 липня 2020 р.);

*«Відповідно до частини восьмої статті 23 Бюджетного кодексу України здійснити у межах загального обсягу **бюджетних** призначень, передбачених Міністерству фінансів на 2020 рік у загальному фонді державного **бюджету**, перерозподіл видатків шляхом»* (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 липня 2020 р. №854-р); *«Контракт спрацював саме так, як і планувалося – як страховка у випадку **форс-мажору**, і імпорту буде припинено, як тільки ми відновимо власні потужності»* (Урядовий портал, 13.08.2015). Ці запозичення є давно адаптованими в мовній системі, вони мають граматичні категорії числа та відмінка і вже не сприймаються мовцями як запозичення.

Подібно до інших функціональних стилів, активізація запозичення англійців до офіційно-ділового розпочалася наприкінці ХХ ст. і, зазвичай, в офіційно-діловому стилі послуговувалися англійцями зі сфери фінансів, юриспруденції та інформаційних технологій, оскільки саме ці групи терміносистем найчастіше використовувалися у сферах державного управління, економіки адміністративної діяльності – тобто сферою функціонування офіційно-ділового стилю. Ця тенденція продовжується дотепер, тому тематику термінів англійського походження в офіційно-діловому стилі можна поділити на 3 великі групи, усередині яких можливе розгалужування на більш вузькоспеціалізовані підгрупи, а також для кожної з наведених нижче груп англійців характерним є функціонування давно адаптованих запозичень поруч з новітніми англійцями, що демонструє тяглість тенденції. Отже, на сучасному етапі дослідження в офіційно-діловому стилі найпоширенішими є такі групи англійців:

1) фінансові терміни, напр.: *банк, кредит, бізнес* тощо, напр.: *«Кожен шостий, хто відповідає базовим критеріям програми і звернувся в **банк** з повним пакетом документів, отримує **кредит**»* (Урядовий портал, 13.07.2020); *«Схвалити Концепцію реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального **бізнесу** в Україні на період до 2030 року, що додається»* (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 66-р).

2) юридичні терміни, напр.: *роялті* – «розмір ставки оподаткування **роялті** – 8%» (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06 вересня 2019 р. № 762-р).

3) терміни комп'ютерно-інформаційних технологій, напр.: *смартфон, вебсайт, вебінар, онлайн, гаджет* тощо. Пор.: «Світовий досвід та наявні розробки виробників касової техніки дозволяють здійснювати нові підходи у сфері застосування реєстраторів шляхом впровадження альтернативних технологій, зокрема інформаційних, у разі використання яких реєстратором можуть слугувати електронні пристрої широкого вжитку (**смартфон, планшет**)» (Постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2018 № 472); «Створити на власних офіційних **вебсайтах** і в мобільних додатках функціонал щодо інформування про можливість проведення поштових переказів коштів пенсій та грошової допомоги з їх доставкою додому» (Постанова Кабінету Міністрів України від 08 квітня 2020 р. № 287); «**Вебінар** проводитиметься **онлайн** 22 березня 2018 року, о 16:00. Зацікавлені взяти участь мають зареєструватися за посиланням» (Урядовий портал, 20.03.2018); «Запрошуємо вас відвідати безкоштовні **вебінари** тижня» (фрагмент з електронного листа автора); «**Лінк** на зустріч *Zoom*» (фрагмент з електронного листа автора); «Їх створено з можливістю проведення через відеозв'язок або без нього – за умов обмеженого доступу до інтернету чи **гаджетів**» (Урядовий портал, 05.05.2020);

У тематичній групі запозичень зі сфери комп'ютерно-інформаційних технологій найяскравіше простежується тяглість тенденції функціонування давно адаптованих на всіх рівнях мовної системи запозичень першого періоду лексичної інтерференції (*вебсайт, онлайн, смартфон*) разом з новітніми запозиченими лексемами (*вебінар, гаджет, лінк*).

В офіційно-діловому стилі існують певні обмеження та правила стосовно уживання слів іншомовного походження. У текстах ділового стилю іншомовні слова вживаються, якщо немає відповідника в українській мові або ці слова

набули міжнародного визнання. Правила щодо використання іншомовних слів наступні:

- 1) необхідність цього слова в даному контексті;
- 2) правильність і точність уживання іншомовного слова;
- 3) зрозумілість слова для тих, хто буде знайомитися з діловим текстом;
- 4) неможливість уживання в одному тексті слова запозиченого і питомого, тобто не вживати в одному тексті на позначення того самого поняття і власне українське слово, й іншомовний відповідник;
- 5) намагатися уникати іншомовного слова, якщо є український відповідник;
- 6) використовувати іншомовне слово правильно і точно лише в тому значенні, яке закріплене за словом у словниках [Чередник 2009; Плотницька 2011, с. 42].

Отже, офіційно-діловий стиль, подібно до інших функціональних стилів сучасної української мови, відображає соціально-політичні зміни в суспільстві, які спричинюють динамічні процеси в лексичному складі української мови. В офіційно-діловий стиль входять лексеми іншомовного походження, щоправда їхнє функціонування в цьому стилі має свої особливості. Подібно до запозичень в інших стилях, тут також наявна тенденція до функціонуванням давно засвоєних на всіх рівнях мовної системи запозичень поруч із найновітнішими запозиченими лексемами, більшу частку яких тепер становлять англізми. Зазвичай, новітні англізми запозичуються в офіційно-діловий стиль зі сфери економіки, юриспруденції та інформаційних технологій, що обумовлено потребою в найменуванні нових реалій у суспільстві та функціями офіційно-ділового стилю, які полягають у забезпеченні комунікації в державно-управлінських сферах та економіці в сучасному світі, де є процеси глобалізації та технологізації. Але, незважаючи на об'єктивну необхідність уживання вищенаведених тематичних груп запозичень, в офіційно-діловому стилі існує низка обмежень щодо їх використання. Отже, у цьому функціональному стилі

відсутня така жанрова різноманітність запозичених лексем у порівнянні з публіцистичним та розмовним стилями.

2.2. Особливості вживання запозичень у науковому стилі

Науковий стиль займає чільне місце в системі стилів мовлення. Він функціонує в писемній та усній формах. Основною рисою наукового стилю є високий ступінь стандартизації, а основною функцією є повідомлення, яке полягає в з'ясуванні, доказі наукових теорій, обґрунтуванні гіпотез, повідомленні результатів дослідження, класифікації, у систематичному викладі знань, що зумовлює його логічний характер [Пентиліук 1994, с. 120]. Мову наукового стилю та його особливості вивчали чимало дослідників, а саме Г. М. Дядюра, Н. В. Зелінська, А. П. Коваль, Н. Ф. Непийвода, С. Я. Ярема та ін. [Дядюра 2001; Зелінська 1990; Зелінська 2003; Коваль 1970; Непийвода 1997; Ярема 2002]. Лексика наукового стилю та її особливості описані в колективних працях українських лінгвістів [Сучасна 1973].

Найповніше науковий стиль виражений у писемній формі [Навальна 2011, с. 17]. Він має певні лексичні, фразеологічні й граматичні стилетвірні особливості. Лексика наукового стилю поділяється на дві групи: слова-терміни з різних галузей знань (лінгвістичні, математичні, хімічні, біологічні, суспільно-політичні тощо) та загальнонаукові терміни. Використання фразеологізмів дуже обмежене й слова, як правило, вживаються в прямому значенні. У науковому стилі найчастіше використовуються іменники й прикметники. Також широко вживаються віддієслівні іменники (*виникнення, формування, опір* тощо), дієприкметникові, дієприслівникові, прикметникові звороти тощо. Усе це надає науковому мовленню статичності та нединамічності. Мові наукового стилю також притаманні певні граматичні, переважно синтаксичні, особливості. Науковий стиль характеризується вживанням простих ускладнених речень (з однорідними членами, узагальнюючим словом, з відокремленим членом речення, із вставною чи вставленою одиницею) та складнопідрядних речень з кількома предикативними частинами. Зокрема, досить обмеженим є

використання конструкцій із розмовним відтінком, які надають емоційного забарвлення науковому викладу [Дудик 2005, с. 76–77].

Науковий стиль мови неоднорідний. У ньому можна виділити декілька розділів, підстилів (жанрів). М. І. Пентилюк виділяє п'ять різновидів наукового стилю: власне науковий стиль (обслуговує фахівців певної галузі науки), науково-публіцистичний (цим стилем журналісти пишуть про досягнення науки і техніки), науково-популярний (його метою є зацікавлення науковою інформацією широкого кола людей незалежно від їхньої професійної діяльності), науково-навчальний (ним пишуться підручники та посібники), а також виробничо-технічний стиль (обслуговує різні сфери господарства й виробництва) [Пентилюк 1994, с. 121–122]. П. С. Дудик виокремлює такі основні жанри наукового стилю: академічна наукова література (знаходить свій вияв в академічних журналах та вісниках), технічна наукова література (цей підстиль властивий переважно інженерній літературі), галузева наукова література (література з окремих галузей: хімічної, фізичної, математичної, зоологічної, ботанічної, філософської, історичної та ін.), навчальна література (реалізується в підручниках, посібниках, навчально-методичних статтях тощо) та популярну наукову літературу (вона нескладна за змістом і формою викладу й легка для розуміння особами, які не мають спеціальної освіти) [Дудик 2005, с. 78–79].

Незважаючи на те, що однією з стилістичних вимог наукового тексту є зрозумілість висловлюваного [Дудик 2005, с. 80], науковий стиль все частіше звинувачують у надмірній книжності та штучності, оскільки специфіка терміносистем у кожній галузі може бути зрозумілою лише фахівцям певної галузі [Навальна 2011, с.16]. Більше того, деякі дослідники наукового стилю наголошують на його кризовому та передкризовому стані [Селігей 2006, с. 53]. Н. В. Зелінська зазначає: «Наукові тексти останніх 25-30 років засвідчують, по-перше, загальний низький рівень мовної культури наукових публікацій; по-друге, паразитуючий на цьому тлі так званий вербально-термінологічний снобізм – свідоме, навмисне ускладнювання стилю мови науки, за яким відчувається бажання зробити її недоступною для непосвячених, через що

ускладнюються прості й очевидні речі» [Зелінська 1990, с. 13]. П. О. Селігей пише: «У деяких наукових текстах, надто науковому жаргоні, спостерігаємо тенденцію до якомога більшого уникання звичайних слів і вживання натомість «розумної» лексики – тобто вигадування термінів для тих понять, які можна висловити простішими й уживанішими словами. Часто доходить до абсурду: автори спеціально шукають привід, щоб удатися до якогось терміна, хоч зі змісту праці видно, що доконечної потреби в цьому немає. У результаті з'являється ніби науковий текст, який густо рясніє незвичними словами на зразок: *багатовимірні маніфестації, інтерпарадигматичний характер...*» [Селігей 2007, с. 48–49]. Дослідник також виділяє певні лексичні тенденції, які стають на заваді науковій комунікації: 1) завантаженість тексту малозрозумілими й недоречними термінами; 2) невиправдане залучення термінів з інших, часто не суміжних наук; 3) вигадування нових назв для понять та явищ, які вже мають терміни (Селігей 2007, с. 48).

Запозичені лексеми завжди були невід'ємною частиною наукової термінології, оскільки процес лексичної інтерференції є природнім і закономірним наслідком контактів між народами, інтенсифікацією мовної взаємодії та еволюційних тенденцій у системі самої мови. Термінологія як складова загальнолітературної мови є особливо чутливою до зовнішнього впливу й має високу здатність засвоювати іншомовні одиниці. Невід'ємною ознакою динамічності терміносистеми є її відкритість, тому спеціальна лексика іншомовного походження часто відіграє вагому роль у становленні та розвитку багатьох національних терміносистем [Скорейко-Свірська 2009, с. 167].

В українському мовознавстві уже є бібліографія досліджень специфіки засвоєння та уживання термінів іншомовного походження в науковому стилі. Особливості функціонування термінів англomовного походження в науково-технічній та правничій термінології, а також специфіку їхньої лексичної адаптації на всіх рівнях мовної системи детально описали у своїх працях такі дослідники як і І. П. Скорейко-Свірська, [Скорейко-Свірська 2009], Г. А. Сергєєва [Сергєєва 2009]. Детально розглянуто специфіку міжнародних

компонентів у науковій термінології сучасної української мови в праці І. М. Кочан [Кочан 2013].

І. М. Кочан зазначає, що «слова з міжнародними компонентами посідають чільне місце у будь-якій термінологічній системі, незалежно від часу її виникнення. Міжнародні компоненти – це корені грецького чи латинського походження, котрі вживаються з тим самим значенням у багатьох мовах Європи, Азії й інших континентів. Більшість із них грецького походження. Латинське походження мають препозиційні компоненти **авіа-, аква-, аніма-, аудіо-, бібліо-, відео-, імуно-, мото-, радіо-, хемі-** та постпозиційні **-фікація, -ол, -цид, -план**. Сьогодні також продуктивними стали англійські компоненти **-бол, -мен** та ін». Іншомовні слова увійшли в українську лексичну систему шляхом безпосереднього запозичення із класичних мов: грецької (напр.: *аргонавт, каліграфія, кіновар*), латинської (напр.: *економія, епіграма, зоологія, динозавр*); західноєвропейських: французької (напр.: *агроном, аеродром, аероплан, аеростат, барометр*), німецької (напр.: *автобус, археологія*), голландської (напр.: *боцман, лоцман*), англійської (напр.: *газгольдер, палеоліт, автокодер, автокореляція, автомонітор, гіперіндекс, макропроцесор, макроблок, мультипроцесор, псевдоклавіатура, телетайп*); чи за посередництвом інших слов'янських мов – російської (напр.: *автоген, автомат, гастрит, гастроном, кіно*) та польської, за посередництва якої в українську мову увійшли з грецької мови слова *автономія, бібліотека* [Кочан 2013, с. 269–270]. Проаналізувавши вищенаведені приклади запозичених лексем, помітно, що багато з них давно перейшли зі сфери наукового стилю до загальнономовного ужитку (*автобус, динозавр*), що є свідченням того, що саме науковий стиль української мови першим почав «запозичувати» іншомовну лексику і вже потім, у зв'язку з процесами детермінологізації науково-технічної термінології, велика кількість англізмів перейшла до інших стилів, а деякі з них стали частиною загальнономовного ужитку.

Іншомовною лексикою збагачувалися різні терміносистеми, проте протягом довгого часу саме науково-технічна термінологія була однією з

найбагатших на іншомовні компоненти. Науково-технічна термінологія є сукупністю різних галузевих підсистем, що стосуються науки, техніки чи виробництва, де основною одиницею виступає науково-технічний термін як номінант спеціального поняття науково-технічної галузі знання чи діяльності [Скорейко-Свірська 2009, с. 167].

Терміни іншомовного походження почали поширюватися в українській мові від 30-х років ХХ ст., зокрема це стосується термінолексики англomовного походження, яка становить суттєву частку науково-технічної терміносистеми української мови. Запозичення науково-технічних термінів з англійської мови розпочалося ще в ХVІІІ ст., що пов'язано з виходом Англії на передову позицію у світі та здобутки Англії в галузях науки й техніки, значні досягнення у вдосконаленні процесу виробництва [Скорейко-Свірська 2009, с. 168; Кочан 2013, с. 270]. Нині терміни англomовного походження теж становлять переважну більшість серед іншомовних термінів у науко-технічній термінології, оскільки англomовні країни досі відіграють провідну роль у світовому науково-технічному прогресі, а англійська мова має статус не лише мови міжнародного спілкування, а й мови міжнародної наукової спільноти.

І. П. Скорейко-Свірська виокремлює дві тематичні групи термінолексики відповідно до різних галузей науки, техніки та виробництва:

1) загальнотехнічні терміни:

– назви машин, пристроїв, частин, деталей, процесів і результатів виробництва напр.: *бульдозер* (англ. *bulldozer*), *багер* (англ. *bagger*), *шевер* (англ. *shaver*), *елеватор* (англ. *elevator*), *тригер* (англ. *trigger*), *стрипер* (англ. *stripper*);

2) галузеві терміни – лексеми, закріплені за окремими галузями терміносистеми науки й техніки:

– комп'ютерні технології, напр.: *дискета* (англ. *diskette*), *монітор* (англ. *monitor*), *ноутбук* (англ. *notebook*);

– військово-морська справа, напр.: *шрапнель* (англ. *shrapnel*), *танк* (англ. *tank*), *бриг* (англ. *brig*), *дрифтер* (англ. *drifter*);

– текстильна справа, напр.: *мерсеризація* (англ. *mercerisation*), *нортрон* (англ. *Northrop*), *мюль* (англ. *mule*);

– будівництво, напр.: *дилени* (англ. *deal-ends*), *дильси* (англ. *deals*), *ендси* (англ. *ends*);

– металургія, напр.: *ватержакет* (англ. *water-jacket*), *сляб* (англ. *slab*), *блюмінг* (англ. *blooming*);

2) загальнонаукові терміни – лексичні одиниці тих наук (фізика, хімія, інформатика), теоретичні основи яких є фундаментальною базою виробничо-технічних галузей першої групи термінів:

– фізика, напр.: *джоуль* (англ. *joule*), *рад* (англ. *rad*), *спін* (англ. *spin*), *бел* (англ. *bell*);

– хімія, напр.: *адукт* (англ. *adduct*), *умполонг* (англ. *umpolung*), *уайт-спірит* (англ. *white spirit*);

– інформатика, напр.: *операнд* (англ. *operand*), *рендеринг* (англ. *rendering*) [Скорейко-Свірська 2009, с. 34–35].

Запозичення англомовного походження є важливим складником формування не лише науково-технічної, а й правничої термінології, як у сфері національного, так і у сфері міжнародного та європейського права. Як і в науково-технічній термінології, розвиток та неологізація правничої терміносистеми є прямим наслідком прогресу в різноманітних сферах життя суспільства, що становлять предмет тієї чи тієї галузі права та регулюються законодавством. Термінологією англомовного походження, в основному, поповнюються ті терміносистеми правничих галузей, що регулюють правовідносини, пов'язані з економічною діяльністю суспільства (різні галузі міжнародного права, цивільного права, комерційне право, фінансове право, банківське право, біржове право, підприємницьке право, митне право, податкове право, морське право та ін.), а також державотворенням та управлінням (державне право, конституційне право та ін.). Прикладами цих термінів англомовного походження зі сфери державотворення та економічної діяльності суспільства є такі англізми як: *парламент*, *імпічмент*, *інавгурація*, *інтерпеляція*,

корупція, корупціонер, лобі, рекет, рекетир, страйк, локаут алієнація, абандон, чек, лізгольд, бонд, біндер тощо [Сергєєва 2002, с. 198].

Г. А. Сергєєва зазначає, що аналіз складу запозичень англомовного походження в правничій термінології підтвердив наявність міграційних процесів економічної термінології в юридичний дискурс сучасної української літературної мови, що є наслідком посилення процесів галузевої диференціації системи права як науки, внутрішньої диференціації структури правничої термінології та міжгалузевої й міжнаукової інтерференції в структурі терміносистеми правознавства та економіки [Сергєєва 2003, с. 199–200].

На сучасному етапі економічна та правнича сфери досі активно поповнюються новими номінаціями англомовного походження, що пов'язано зі входженням нашої держави у світове економічне товариство, налагодженням зовнішньої та внутрішньої економічної політики, пошуком нових умов праці й виробництва, торгівлі та бізнесу [Жирик 2007, с. 61]. Враховуючи загальну тенденцію детермінологізації наукових терміносистем уже не можна стверджувати про «закритість» цих шарів лексики, оскільки книжні та наукові терміни часто фігурують у публіцистичних хроніках соціально-економічної тематики. У мові української преси характерне вживання лексем, які мають суто термінологічне значення і водночас можуть використовуватися і як загальнозживані. Для мови друкованих засобів масової інформації характерною є «термінологічна полісемія», коли термін вживається паралельно в декількох термінологіях і унаслідок постійного й загального використання спеціальних одиниць носіями мови значення та ознаки термінів втрачають чітку регламентованість [Чорновол 2004, с. 6; Навальна 2011, с. 75]. Це стосується і соціально-економічних термінів англомовного походження, які певною мірою втратили свою книжність і перейшли в публіцистичний дискурс, що детальніше описано в попередньому розділі.

Тематика запозичених термінів походить з різних видів суспільної діяльності, є досить різноманітною і задовольняє потребу в найменуванні нових суспільних явищ. Поповнення правничої термінології новітніми термінами

англомовного походження і їх подальше функціонування поруч з давно адаптованими до мовної системи іншомовними термінами свідчить про тяглість тенденції запозичення наукової термінології. Так, наприклад, на сучасному етапі, новітніми лексемами англомовного походження активно поповнюється сфера криміналістики, наприклад, відносно новими в лексиці криміналістики є такі терміни як: *хайджекінг* (англ. *hijacking* – «викрадення транспорту (літака чи автобуса) з використанням сили, для того щоб дістатися іншої точки чи як акт тероризму» [Словотвір], *кіднепінг* (англ. *kidnapping* – «викрадення дитини з метою шантажу, отримання викупу. У ширшому розумінні – викрадення людини» [Словотвір] тощо. Напр.: «*Хайджекінг – захоплення транспортного засобу: літака, залізничного потяга, автомобіля, корабля*» [Біленчук 2009, с. 20).

У сфері лексики криміналістики існує тенденція до запозичення найменувань різних видів протиправної діяльності в Інтернеті, оскільки виникнення таких видів злочинів є одним з негативних наслідків технологізації та діджиталізації суспільства, напр.: *клікджекінг* (англ. *clickjacking* – «механізм обману користувачів інтернету, коли зловмисник отримує доступ до конфіденційної інформації чи комп'ютера користувача через заманювання на зовні безпечну сторінку зі шкідливим кодом») [Словотвір], *фішинг* (англ. *fishing* – «різновид інтернет-шахрайства, метою якого є доступ до конфіденційних даних користувачів – логінів і паролів») [Словотвір], *скимінг* (англ. *skimming* – «різновид шахрайства, отримання інформації з магнітної смуги платіжної картки та ПІН-коду до неї з метою подальшого виготовлення дублікату картки та зняття готівки у банкоматах») [Словотвір] тощо. Напр.: «*Клікджекінг привернув увагу ІБ-експертів більш десяти років тому, і з тих пір продовжує користуватися великою популярністю у кіберзлочинців*» (Cybercalm, 19.08.2019); «*За приблизними підрахунками мова йде про десятки мільйонів електронних листів, пов'язаних із фішингом, тільки в Європі*» [Ковтун 2015].

Поділ І. П. Скорейко-Свірською та Г. А. Сергєєвою англізмів на вищенаведені тематичні групи в науковій терміносистемі української мови є

актуальним і тепер – ці групи активно вживаються в науковому стилі, постійно поповнюючись новими запозиченими лексемами для позначення нових здобутків та реалій науки, що свідчить про тяглість тенденції запозичення. Але, про деякі групи уже не можна стверджувати, що вони належать винятково до сфери лексем наукового стилю. Велика кількість загальнонаукових та галузевих термінів англomовного походження перейшла до загальномовного ужитку. Особливо це стосується лексем англomовного походження зі сфери комп'ютерних технологій, які стали частиною міжстильової лексики. Це пов'язано з технологізацією суспільства, в якому комп'ютерні та інформаційні технології стали невід'ємною частиною повсякденного життя не лише науковців, а й пересічних громадян. Наслідком цієї технологізації суспільства є детермінологізація термінів комп'ютерних технологій – сьогодні вони реалізуються не лише в межах науково-технічної терміносистеми, вони втратили свої дефінітивні та системні характеристики і перейшли до загальноновживаної лексики, оскільки вони називають предмети, які вже не є рідкістю і їх використовує чимала кількість людей [Навальна 2011, с. 65–69]. Свідченням цього є широке використання тематичної групи англiзмів інформаційних технологій (сюди належить і лексика комп'ютерних технологій) у публіцистичному та розмовному стилі, що детальніше описано в наступних підрозділах.

Під час початкового періоду сучасної лексичної інтерференції (кінець ХХ ст. – початок ХХІ ст.), англiзми входили переважно у науково-технічну, промислову та соціально-економічну терміносистеми, проте з часом, унаслідок процесів демократизації суспільства, англiзми більше не використовуються лише для забезпечення комунікації у сфері вузькоспеціалізованих галузей науки та промисловості. Нині в лексиці існує тенденція проникнення англiзмів у галузь гуманітарних наук, де особливо активно термінами англomовного походження послуговуються терміносистеми соціології та психології. Причинами запозичення соціально-психологічних термінів з англійської мови є здебільшого інтралінгвальні чинники, оскільки вони використовуються для найменування

нових реалій та викликів у сучасному суспільстві, для яких немає влучного і стислого відповідника в українській мові. Причиною відсутності українського аналогу є те, що раніше ці явища не обговорювалися публічно і для них не існувало єдиного визначення.

Прикладами новітніх соціально-психологічних термінів англомовного походження, які з'явилися в мові порівняно недавно, але уже закріпилися у відповідних галузях є такі лексеми як *гендер* (англ. *gender* – стать – «соціальна стать, що визначає поведінку людини в суспільстві і те, як ця поведінка сприймається») [Словотвір] і похідний від нього прикметник *гендерний*, *трансгендер* (англ. *transgender* – «термін для людей, чия гендерна ідентичність чи самовираження відрізняється від тих, які приписані їм від народження») [Словотвір] і похідний від нього прикметник *трансгендерний*, *чайлд-фрі* (англ. *child-free* – «ідеологія, за якою людина добровільно відмовляється від народження дітей») [Словотвір], *камінг-аут* (англ. *coming out* – «процес визнання особою своєї належності до якоїсь сексуальної або гендерної меншини») [Словотвір], *бодішеймінг* (англ. *body shaming* – «критика за особливості зовнішності, що виходять за межі загальноприйнятих стандартів краси», [Словотвір], *булінг* (англ. *bullying* – «прояв агресії з подальшим залякуванням особистості і появою можливості її повного підпорядкування собі і своїм інтересам») [Словотвір], *аб'юз* (англ. *abuse* – психологічне та фізичне насильство), *аб'юзер* (англ. *abuser* – «партнер-домінант у стосунках, що чинить фізичне або психічне насильство над іншою людиною, або змушує її до інтимних дій») [Словотвір], *віктимблеймінг* (англ. *victim blaming* – «звинувачення жертви, коли на жертву будь-якого виду насильства покладається відповідальність за вчинене щодо неї порушення або нещастя, що з ними відбулося») [Словотвір], *газлайтинг* (англ. *gaslighting* – «форма психологічної маніпуляції, метою якої є змусити жертву сумніватися в адекватності свого сприйняття навколишньої дійсності, ставлячи під сумнів власну пам'ять та розсудливість. Це поняття походить від назви п'єси «Газове світло» 1938 року та її екранізації 1944 року, у яких змодельована стійка психологічна маніпуляція, що застосовується

головним героєм до своєї жертви») [Вільна Енциклопедія] тощо. Пор.: *«Гендерні відносини в політичних партіях Великої Британії тісно пов'язані не тільки з традиціями, ідеологією, соціальним і гендерним складом, структурою і фінансовими можливостями населення, але і гендерною культурою суспільства, яка впродовж тривалого часу ділила сфери впливу в суспільстві на «приватну» і «публічну», відводячи першу – жінкам, другу – чоловікам»* [Дашковська 2009, с. 160]; *«Раніше для того, щоби здійснити **трансгендерний** перехід необхідно було пролежати 30 днів у психіатричному стаціонарі для того, щоби встановити діагноз»* [Беловольченко 2019]; *«Насильство (булінг) у шкільному середовищі: кримінологічна характеристика та заходи запобігання»* [Лубенець 2019]; *«Згідно зі статтею Андреа Мет'юз в Psychology Today, тактика емоційного **аб'юзу** включає постійну критику та/або контроль, словесну атаку та/або знуцання, ганьбу та/або приниження, розумові ігри, відмову спілкуватись взагалі та ізоляцію жертви від підтримки друзів і сім'ї»* (Овчинникова 2018); *«Газлайтинг може продовжуватись невизначений час, викликати в потерпілої особи психічні зриви, а згодом і розлади»* («Українське право», 07.08.2019).

Запозичення цих термінів є не просто наслідком глобалізації та «модю» на іншомовні слова – поява в українській терміносистемі таких визначень свідчить про важливі суспільні зрушення та зміну світогляду українського суспільства. Ці терміни дозволяють описати, а відповідно й розтлумачити чимало важливих питань та проблем, які раніше не обговорювалися і були табу. Як і в інших галузях, соціально-психологічні терміни детермінологізуються і часто проникають до публіцистичного стилю, а згодом стають частиною загальномовного ужитку, що з одного боку, є негативним явищем з точки зору чистоти наукового стилю, а з іншого – позитивним наслідком демократизації суспільства, де громадяни стали більш свідомими своїх проблем і не бояться відкрито їх обговорювати.

Окрім вищенаведених тематичних груп англізмів, зараз можна додати ще декілька галузей наук, які активно поповнюються новітніми англізмами:

– політологія, напр.: *праймеріз* (англ. *primaries* – «тип голосування, в котрому обирають найрейтинговішого кандидата від партії») [Словотвір], *істеблішмент* (англ. *establishment* – «владне коло, політична еліта») [Словотвір] тощо, пор.: «*Нинішній вітчизняний істеблішмент уособлює квазіеліту, яка не здатна адекватно відповідати викликам глобалізованого світу, гідно захищати національні інтереси*» [Козловець 2017, с. 80];

– педагогіка та сфера освітньої діяльності, наприклад, такі новітні лексеми як *стейкгоल्дер* (англ. *stake holder* – зацікавлена сторона – «фізична та юридична особа, яка має легітимний інтерес у діяльності організації, тобто певною мірою залежать від неї або можуть впливати на її діяльність» [Вільна Енциклопедія] – у сфері освіти *стейкхолдери* – це організації та компанії, куди випускники ЗВО влаштовуються на роботу після закінчення навчання, тому вони максимально зацікавлені у розвитку ЗВО та можуть впливати на формування освітніх програм; *т'ютор* (англ. *tutor* – «особа, що веде індивідуальні або групові заняття із учнями, студентами, репетитор, наставник») [Словотвір] – у сучасній педагогіці *тьютор* – це «педагог, який діє за принципом індивідуалізації і супроводжує побудову учнями своєї індивідуальної освітньої програми» та «педагог-наставник, здатний забезпечити соціально-педагогічний супровід учнів при виборі та проходженні ними індивідуальних освітніх траєкторій; той, хто супроводжує процес освоєння нової діяльності» [Кондратенко 2017, с. 9]. Напр.: «*Національне агентство і надалі буде виконувати свою суспільну місію, спираючись на професіоналізм своїх членів, співробітників Секретаріату, експертів і членів галузевих експертних рад, виявляючи ініціативу, проактивність, заохочуючи до діалогу і співпраці заклади вищої освіти, головних партнерів і стейкгоल्дерів, зокрема, здобувачів вищої освіти і працедавців, а також усе академічне середовище*» (Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2019 рік).

У всіх групах спостерігається тяглість тенденції, яка проявляється у функціонуванні давно засвоєних мовною системою англізмів поруч із найновітнішими лексемами англломовного походження, які ще не зафіксовані в

офіційних словниках, проте активно уживаються у відповідній сфері. Новітні запозичення усіх тематичних груп швидко адаптувалися до мовних норм української мови, набувши граматичних категорій числа, відмінка та роду.

Отже, процес запозичення іншомовних слів до наукової терміносистеми української мови триває і до тепер. Як і в кінці ХХ – на початку ХХІ ст., науково-технічна та правнича терміносистеми і нині активно поповнюються термінами англomовного походження, проте, урахуваючи загальномовну тенденцію детермінологізації наукової лексики, ці терміни стають частиною загальномовного ужитку, особливо терміни зі сфери комп'ютерних та інформаційних технологій через те, що вони стали частиною повсякденного життя пересічних громадян. У цих терміносистемах також простежується тенденція до уживання давно адаптованих до мовних норм української мови лексем поруч із найновітнішими англiзмами, які ще не зареєстровані в словниках, але активно функціонують у вузькоспеціалізованих сферах діяльності. Особливістю сучасного періоду лексичної інтерференції (кінець першого десятиліття – початок другого ХХІ ст.) є проникнення термінів англomовного походження до таких наук як: педагогіка, політологія, соціологія і, особливо, психологія. Велика кількість новітніх термінів англomовного походження з різних наук також детермінологізується через те, що вони позначають реалії сьогодення, тому активно уживаються в інших функціональних стилях (найчастіше в публіцистичному). З одного боку, це свідчить про кризу наукового стилю, оскільки стираються стилістичні межі, з іншого – це свідчить про демократизацію суспільства та підвищення культурного рівня населення. Тому є потреба в реєстрі новітніх термінів англomовного походження в словниках та виокремлення тематичних груп запозичених термінів у кожній окремій науковій терміносистемі.

2.3. Семантичне навантаження неозапозичень у художньому стилі

Художній стиль займає особливе місце в системі стилів. Його основною функцією є діяння та вплив, але його засоби відрізняються від засобів публіцистичного стилю, що має цю саму функцію [Пентилюк 1994, с. 150].

Художній (літературно-художній чи художньо-літературний) має здебільшого писемну форму вияву. Він представлений в усіх жанрах художньої літератури. Художнє мовлення також реалізується і в усній формі, адже літературно-художні тексти часто звучать по радіо, телебаченню тощо. Інша назва художнього стилю – белетристичний (від франц. *belles lettres* – красне письменство). Ця назва стосується переважно прози [Дудик 2005, с. 81].

Художній стиль відтворює дійсність через образи [Навальна 2011, с. 27]. «Мистецтво художнього слова полягає у розкритті потенціальних можливостей національної мови, які завдяки довершеності мовного матеріалу, його незвичності, оригінальності, художній доцільності досягають ефективного емоційно-естетичного впливу на читача, розвивають його мовний смак» [Єрмоленко 2007, с. 813].

Художній стиль поєднує в собі елементи усіх стилів літературної мови. Це пояснюється насамперед змістом художнього твору та його ідейним спрямуванням. У ньому можливе використання діалектизмів та жаргонізмів, якщо це вмотивоване потребами мистецького зображення дійсності [Навальна 2011, с. 28; Пентилюк 1994, с. 150].

Хоча художній стиль і поєднує в собі елементи інших функціональних стилів, він має свої власні лексичні, фразеологічні та граматичні особливості. Для цього стилю є характерним використання різноманітної лексики. Широко використовуються слова з тропеїчним значенням (метафори, метонімії, синекдохи, епітети, літоти, алегорії, гіперболи, порівняння та ін.), якими актуалізується, індивідуалізується, і в той же час, типово забарвлюється художній текст. Набагато частіше, ніж в інших стилях, використовуються фразеологізми, особливо ідіоми, прислів'я й приказки, «крилаті» вислови. Мова художнього стилю характеризується вживанням розгалуженої синоніміки,

омонімів, паронімів, антонімів, архаїзмів, історизмів, емоційно забарвлених слів (переважно із суфіксами об'єктивної, а водночас і суб'єктивної оцінки – із значенням голубливості, пестливості, зневажливості, згрубілості), напр.: *чорний – чорненький – чорнесенький – чорнісінький* [Дудик 2005, с. 81–82].

Художній стиль також має різноманітну граматичну форму: 1) у текстах цього стилю слова, словосполучення і речення можуть набувати найрізноманітніших видозмін; 2) синтаксична варіативність у побудові речень майже не регламентується, тобто не обмежується суворими нормами й правилами; 3) спостерігається тенденція до використання менш ускладнених фраз (на відміну від наукового стилю); 4) уживаються речення різної модальності та інтонаційного забарвлення: розповідні, питальні, спонукальні, окличні; 5) часто допускаються пропуски слів, незакінчені, обірвані конструкції, слова-речення різного типу тощо; 6) використовуються елементи всіх інших стилів; 7) зустрічаються цитати з промов, зразки заяв, інструкцій, протоколів тощо [Дудик 2005, с. 82].

Окрім стилістично нейтральної лексики широко використовується розмовна лексика як один з її важливих компонентів, зокрема в діалогах і описах побутових ситуацій, взагалі тоді, коли «автор прагне надати мові свого твору розмовного забарвлення» [Сучасна 1973, с. 153]. Частина розмовної лексики використовується з додатковим стилістичним навантаженням, що надає художньому стилю іронічного, жартівливого, фамільярного та інших відтінків. Для художнього стилю характерні також книжні слова, особливо ті, що позначають явища життя та побуту різних національностей. Професійно-виробнича, суспільно-політична, наукова лексика вживається в цьому стилі лише тоді, коли її використання зумовлене змістом твору [Навальна 2011, с. 28].

Як зазначає С. Я. Ярмоленко, «дослідження з художньої стилістики обов'язково передбачає виявлення традиційних та індивідуально-авторської образності, що міститься у лексико-семантичній сполучуваності, текстових зв'язках мовних елементів. Художній стиль української літературної мови привертає увагу дослідників як індивідуальна реалізація мистецтва слова,

оригінальне використання книжних та розмовних джерел стилістичного урізноманітнення мови, виразових засобів усіх наявних функціональних стилів» [Єрмоленко 2007, с. 813].

Протягом двох останніх десятиліть в українському художньому тексті, зокрема в прозі, автори досить активно послуговуються англiзмами. Мова персонажів художніх творів насичена англомовними запозиченнями, вкрапленнями, жаргонiзмами та варваризмами. Сучасні українські письменники, відображаючи білінгвізм літературних персонажів за допомогою англiзмів, суттєво розширили можливості залучення іншомовних лексем для виконання різних стилістичних функцій, найважливішими з яких є індивідуально-мовна та гендерна характеристики персонажів [Лапінська 2012, с. 102–105]. Загалом, сучасний український художній стиль – подібно до інших функціональних стилів сучасної української мови – відображає закономірні лексико-семантичні процеси, які були спричинені появою в мові нових запозичень англомовного походження. Виокремлені дослідниками тематичні групи англiзмів у сучасних художніх текстах перегукуються з тематичними групами в публіцистичному та розмовному стилях, що свідчить про глибокий ступінь адаптації англiзмів та їх входження до лексичної системи сучасної української мови.

В українському мовознавстві існує бібліографія досліджень, присвячених словам іншомовного походження в українській постмодерністській прозі. Особливо детально та обґрунтовано це питання дослідили і описали у своїх працях О. М. Лапінська [Лапінська 2012], О. В. Гурко [Гурко 2013].

Англiзми у своїх прозових та поетичних творах використовували такі сучасні українські письменники як Л. Костенко (роман «Записки українського самашедшого»), М. Матіос (роман «Чотири пори життя»), М. Соколян (роман «Кодло»), І. Карпа (роман «50 хвилин трави»), щоправда, О. В. Гурко зазначає, що цей роман дещо перенасичений англiзмами і їх переклад подається лише інколи, що ускладнює сприйняття тексту для читача, який не володіє англійською мовою. Лексеми англомовного походження вживаються також у поезіях І. Жиленко та О. Забужко (Гурко 2013, с. 8). Вибір англiзмів у художніх

текстах українських письменників кінця ХХ – початку ХХІ ст. мотивований ідеєю, сюжетом, характером діючих осіб, тобто підпорядкований завданню втілення авторського задуму (Лапінська 2012, с. 102–106).

Велика кількість англізмів у текстах сучасної української художньої прози дозволяє дослідникам виокремити певні тематичні групи запозичень, якими найчастіше послуговуються автори художніх творів. О. В. Гурко виділяє такі тематичні групи запозичень:

1) запозичення англійського походження зі сфери економіки, банківської справи і фінансів, напр.: *аудит, лізинг, крідитор, тендер*. Пор.: «Я хочу займатися наукою, а мушу обслуговувати чийсь **бізнес**» (Л. Костенко);

2) англізми зі сфери культури та мистецтва, щоправда, часто лексеми цієї групи вживаються з саркастичним відтінком, напр.: попса, яка походить від терміну *поп-музика* (англ. *pop music* – «популярна музика») тощо. Пор.: «Напроти н'яні молодчики грали свою **попсу**, почули ненависну їм мову аборишенів і убили» (Л. Костенко);

3) лексеми англійського походження зі сфери комп'ютерної техніки та інформаційних технологій, напр.: *сервер, дискета, сайт, ноутбук, тонер, трафік, Інтернет, чип, гемблінг, онлайн, джойстик, хакер, провайдер, комп'ютер* тощо. Пор.: «Тоді що ж – спробувати **гемблінг**? Пограймо в автоматах? Чи з'їмо хот догс?» (П. Загребельний «Намилена трава» 1974, с. 40).

4) англізми зі сфери спорту, де подібно до тематичних груп запозичень в інших стилях давно засвоєні мовної системою англізми *баскетбол, волейбол, бокс, ринг, реванш, серфінг, матч, армреслінг* і т.д. функціонують з новітніми лексемами як напр.: *віндсерфінг, скайсерфінг, кайтсерфінг, айсбординг, сноубординг, екстрим, сквош* тощо. Деякі англізми зі спортивної сфери можуть використовуватися у переносному значенні. Пор.: «У пресі мигтять означення «лівий **реванш**», «всеукраїнський шухер»» (Л. Костенко);

5) найменування побутової техніки, товарів і сервісу, напр.: *тримінг, ліпосакція, пейджер, пілінг-крем, секс-шоп, скраб, хендлер, шокер, тампакс,*

памперс тощо. Пор.: «Але що вдієш, реклам тепер більше, як дорожніх знаків, то колись був Ленін на кожному перехресті, а тепер **тампакси й снікерси**, шоколад «Корона» і презервативи «Дюрекс»» (Л. Костенко);

б) політична лексика англomовного походження, напр.: *наблік рилейшнз, віп, віп-місця, імідж, іміджмейкер, бодигард, дайджест, рейтинг, імпічмент*, а також похідне від англiзму *мітинг* дієслово *мітингувати*. Пор.: «А тепер **мітингують**, вимагають **імпічменту**» (Л. Костенко).

Лексеми, які належать до вищенаведених тематичних груп запозичень, виокремлених О. В. Гурко, можна знайти і в романі «Записки українського самашедшого» Л. Костенко, напр.: «**Мегабайти** моєї пам'яті привалила *інформація*» (Л. Костенко) – англiзм зі сфери комп'ютерної техніки та інформаційних технологій; «*Готується грандіозне шоу* «Світ без Чорнобиля»» (Л. Костенко) – англiзм зі сфери культури та мистецтва; «*Я хочу займатися наукою, а мушу обслуговувати чийсь бізнес*» (Л. Костенко «Записки українського самашедшого» 2011, с. 23) – англiзм зі сфери економіки; «А тепер **мітингують**, вимагають **імпічменту**» (Л. Костенко «Записки українського самашедшого» 2011, с. 29) – англiзм з політичної сфери; «*Телебачення рекламує котячий «Віскас»*» (Л. Костенко) – англiзм зі сфери найменувань товарів та послуг).

Проаналізувавши вищенаведені приклади англiзмів у сучасних українських художніх текстах стає очевидним, що ці лексеми повністю адаптувалися до мовної системи української мови, набувши граматичних категорій числа і відмінка (напр. *імпічмент – імпічменту, мегабайт – мегабайти* тощо) і розширивши свою семантичну структуру, адже порівняно зі значеннями їхніх прототипів у мові-джерелі, засвоєні українською мовою англiзми зазнали семантичних зрушень, оскільки багато з них вживаються авторами в переносному і саркастичному значенні, особливо це стосується англiзмів у тексті роману Л. Костенко «Записки українського самашедшого», що видно у цьому прикладі: «*Готується грандіозне шоу* «Світ без Чорнобиля»» (Л. Костенко).

Англiзми в сучасному українському художньому тексті можна класифікувати не лише за тематичними групами. О. М. Лапінська розмежовує у

творчості українських письменників мову іноземців та українців. Дослідниця зазначила, що для характеристики мови персонажів-іноземців автори художніх творів використовують фрагменти мовлення іншої мови, яке представлене у нетранслітерованому вигляді зі збереженням графіко-орфографічних особливостей мови-джерела, які підкреслюють вимову мовця. Таким чином автори відтворюють мову персонажів для надання історії більшої повноти та переконливості. Наприклад, іноземець звертається до головної героїні: «*I remember the time we used to be together... – каже колишній коханець, зачиняючи двері. А потім за мить додає / – Slim*» (І. Карпа); іноземець звертається до свого друга: «*Would you stop loving her if you know she's a lesbian?*» (В. Махно). Як правило, мова іноземців не перекладається та не пояснюється авторами прозових текстів і такі іншомовні вкраплення можна класифікувати як варваризми, які вживаються для об'єктивної характерології персонажів [Мединська 2011] 8) у деяких випадках автори можуть надати переклад у тексті для того, щоб не відривати уваги читача виноскою чи залишаючи англiзм без пояснення [Лапінська 2012, с. 103].

Уживання українськими персонажами англiзмiв, як правило, передається кирилицею, що підкреслює національну належність персонажів. О. М. Лапінська розподіляє іншомовні вкраплення, які вживаються українськими персонажами на: 1) іншомовні вкраплені, представлені як англійською абеткою, так і кирилицею, які вживають українські дівчата, що знаходяться в інтимних стосунках з іноземцями, напр.: «*Відтак напав повний ступор. Ні, це не було першою Етвиною вагітністю, але першою Етвиною вагітністю від – guess, who? – було. Етну діймало одне-єдине питання: / – Ну і що ж там із генетичними комбінаціями енд ху'з му блейм? Шейкспір..., хто з них батько?*» (І. Карпа); 2) англiзми, які вживають персонажі-українці, що живуть і/або навчаються в англiномовних країнах, напр.: «*Не раз, звичайно, спливали згадки про масонів, я навіть вигребла зі своєї захаращеної пам'яті словосполучення **Ancient and Accepted Scottish Rite**, натякаючи на географічну близькість славного Шотландського Уставу масонства*» (М. Соколян); «– Ну що ж, **Lads and Ladies**,

– весело скаламбуриє пан Арт, що означало приблизно «парубки та дами», – вам сьогодні страшенно пощастило» (М. Соколян); «– А може, – зголосилася Дафна, – представити все це, як розважальний проект, **reality-show**? Ну, на зразок «**Big Brother**» (М. Соколян); 3) англізми, які вживаються в якості імітації індивідуальної мовної манери персонажа, коли поряд із запозиченнями автор використовує просторічні слова та вирази, нецезурну лексику. У результаті подібного поєднання створюється протиріччя, яке базується на стильовій диференціації, що дозволяє робити висновок про реальний соціальний статус діючих осіб, напр.: «... але будьте милосердні, **n-n-плі-і-ізі!** Міста', міста', **імс і-ізі ту кіл а нігер, хіз факін блад, іт смелз лайк ю, імс і-ізі, імс со ізі ту кіл а нігер, міста'!**» (С. Поваляєва); «**Піпли** (троє хлопців та одна дівчина) виявилися надміру, – саме так визначив їх Фа, – привітними й навіть інтелігентними трешерам (що для мене, в'язня максималістичних уявлень про субкультурний розподіл ролей, звучить як оксюморон)» (С. Поваляєва); «Задумана картина не вдавалася... / – **Фак. Фак...**» (І. Карпа) [Лапінська 2012, с. 102–106].

Отже, в художньому стилі сучасної української мови, подібно до інших функціональних стилів української мови, відбуваються подібні лексико-семантичні процеси, у зв'язку з безперервним процесом запозичення англізмів, яке спричинене численними екстралінгвальними факторами. Сучасні українські автори прагнуть якнайповніше відобразити у своїх творах сучасні реалії життя та портрет сучасного громадянина, що і обумовлює використання ними новітніх запозичень англійського походження різних тематичних груп. Автори художніх текстів вживають англізми не лише в якості варваризмів та іншомовних вкраплень, а й у різних контекстах та в різних значеннях, що спричинює семантичні зрушення у їхній семантиці, що складає цілісну картину закономірностей та специфічних рис процесу формування семантики слів англійського походження в сучасній українській мові. Оскільки англізми стали невід'ємною частиною загальнономовного ужитку і мають свої жанрові різновиди (нами було виокремлено сленгізми, жаргонізми та вульгарізми англійського походження, що буде подано в наступних розділах), проблема функціонування

англізмів у сучасному українському тексті потребує подальшого вивчення, адже урахуваючи загальномовну тенденцію орозмовлення мови, субстандартна лексика англійського походження буде використовуватися і сучасними авторами зі стилістичною метою, тому це питання цікавить лінгвістів та літературознавців.

2.4. Специфіка функціонування запозичень у конфесійному стилі

Конфесійний стиль або конфесійне мовлення (лат. *confessio* – визнання, сповідь) обслуговує культурно-професійні потреби священнослужителів – дияконів, священників, єпископів та інших духовних осіб, а також (меншою мірою) парафіян [Дудик 2005, с. 91].

Конфесійний стиль сформувався ще за часів Київської Русі. Досить активно українське конфесійне мовлення розвивалось у XVI-XVII ст. Але, його використання в Україні майже повністю припинилось через заборону викладання старою українською мовою в Києво-Могилянській академії (1753). З того часу (крім, частково, 1918–1928) і до проголошення Україною незалежності, конфесійний стиль майже не реалізовувався українською мовою і, як наслідок, не розвивався [Дудик 2005, с. 93]. У зв'язку з демократизацією українського суспільства, конфесійний стиль відновився й активно розвивається в літературній мові [Навальна 2011, с. 23].

Чимало праць українських мовознавців присвячено різним аспектам функціонування української сакральної мови [Бібла 1997; Бетко 1999; Бочарова 1999; Браїлко 2005; Ковтун 2006; Лук'янчук 2008; Мацьків 2007; Німчук 2005; Осінчук 2008; Пуряєва 2001; Сологуб 1993].

П. С. Дудик зазначає, що лексика конфесійного стилю є тематично спеціальною, стандартною та чітко відмежованою від лексики інших стилів. Дослідник виокремлює стилістично-найменування: центральні, основоположні (*Бог, Ісус, Матір Божя*); назви служителів релігії (*патріарх, митрополит, єпископ*); назви таїнств, елементів християнської обрядовості (*хрещення, сповідь, вінчання*); назви різних конфесійних реалій, понять (*літургія, ікона, молитва,*

ніст); назви постів (*Петрівка, Спасівка*); деякі поняття назви неправославних релігій (*індульгенція, кірха, костьол*). Також серед конфесійної лексики чимало старослов'янізмів: *агнець, взивати, воздати, ректи* та ін. Мовлення конфесійного стилю урочисте, йому притаманні інверсія, велика сконцентрованість маркованих одиниць, висока і водночас своєрідна ритмомелодика, елементи прощальності тощо [Дудик 2005, с. 91–93].

Конфесійна лексика стає більш поширеною в українській мові та активно входить до інших функціональних стилів, зокрема художнього та публіцистичного [Браїлко 2005; Ковтун 2006; Сологуб 1993; Стишов 2003, с. 81–82]. Поповнення різних сфер діяльності лексикою конфесійного стилю «відбувається за рахунок розширення пізнавальної діяльності людини – намагання охопити інформацію про світові релігії, культури [Стишов, 2003: с. 82].

Через довготривалі заборони та переслідування української мови в часи відсутності Української держави, спілкування українською мовою заборонялося впродовж ХХ століття не лише в суспільно-економічних сферах діяльності – українська мова не мала ніякого доступу до церкви [Віняр 2008, с. 16]. Розвиток сучасного конфесійного стилю активізувався у період демократизації українського суспільства, що пов'язаний насамперед зі здобуттям Україною незалежності [Навальна 2011, с. 195]. Лексику конфесійного стилю досліджували як вітчизняні так й зарубіжні мовознавці [Горюшина 2002; Ипатова 2007; Толстова 2007; Бібла 1997; Бочарова 1999; Браїлко 2005; Осінчук 2008].

Мовознавці розглядали лексику конфесійного (сакрального) стилю в різних аспектах. І. В. Бочарова здійснила комплексний аналіз назв релігійних свят як одиниць лексичного, морфологічного та синтаксичного рівнів мови [Бочарова 1999]; С. В. Бібла досліджувала склад, джерела та шляхи формування української церковної термінології на прикладах назв церковних чинів та посад [Бібла 1997]; Н. В. Пуряєва простежила формування української церковно-обрядової термінології на назвах богослужбових предметів [Пуряєва 2001] та ін.

Щодо вивчення проблеми функціонування запозичень іншомовного походження в конфесійному стилі, то на сучасному етапі нами не було знайдено бібліографії, яка була б присвячена саме цього напрямку досліджень, що обумовлено специфікою лексики конфесійного стилю. В українській конфесійній лексиці, у межах якої функціонують найменування частин храму та предметів церковного вжитку, назви церковних посад, назви богослужбових книг, назви церковних співів, назви релігійних свят, постів, загальниць тощо [Навальна 2011, с. 195] – усе це стосується української культурно-релігійної спадщини, тому тут відсутня потреба в запозиченні іншомовних лексем та підґрунтя для їх розвитку, зокрема лексем англійського походження. Причиною цього є й те, що конфесійна лексика є дещо «закритою» лексичною системою, яка обслуговує здебільшого християнську релігійну течію (переважно православ'я) і на неї немає такого впливу молодіжна субкультура та мода на західний стиль життя, як це відбувається в розмовному та публіцистичному стилях. На сучасному етапі дослідження можемо стверджувати, що конфесійний стиль української мови виявився найменш «піддатливим» до експансії англійської мови, як це відбулося з іншими функціональними стилями.

Тож, помилкою є стверджувати, що в конфесійному стилі відсутні будь-які запозичення. С. Г. Чемеркін, наприклад, у термінологічному апараті церков нехристиянського спрямування виокремив номени, що за лексико-семантичною функцією є екзотизмами, напр.: *З тими ж людьми, які мали сильну довіру до своєї власної та до будда-природи інших, він (Будда. – С. Ч.) ділився безпосереднім баченням ума – Великою Печаткою (тиб. Чагчен, скт. Махамудра). Перший з цих рівнів називається «Малий Шлях», або Тхеравада, другий – «Великий Шлях», або Махаяна, і третій – «Діамантовий Шлях», або Ваджраяна* [Чемеркін 2009, с. 139]. Приклади свідчать, що конфесійна лексика християнських (особливо православних) течій до тепер не є відкритою для різноманітних жанрових різновидів англійців у порівнянні з іншими функціональними стилями української мови.

Ураховуючи різні екстралінгвальні чинники, деякі лексеми англомовного походження все-таки увійшли в сучасний сакральний стиль української мови. Йдеться не про «класичний» конфесійний стиль, а про його аналог, представлений в мережі Інтернет і саме про конфесійну тематику статей в українськомовному онлайн-просторі. У контексті загальної діджиталізації та технологізації суспільства, цілком буденним стало те, що релігійні громади, організації та течії мають свої сайти у Всесвітній мережі та сторінки у соціальних мережах. Особливо така діджиталізація церкви стала актуальною в умовах Всесвітнього карантину через спалах коронавірусної хвороби у 2020 році, коли масові зібрання прихожан у церквах та святих місцях змінили форму роботи і священнослужителі почали проводити літергії через мережу Інтернет у режимі онлайн-трансляцій.

У сучасному сакральному стилі, представленому в мережі Інтернет, засвоїлися лексеми англомовного походження зі сфери комп'ютерно-інформаційних технологій, особливо запозичення з галузі функціонування Інтернету, напр.: *онлайн* та похідні від неї складні номінації з неіншомовною частиною (*онлайн-трансляція, онлайн-школа* тощо), хештег: *«Дякую за чудову можливість бути **онлайн** на богослужінні у Вашому святому храмі»* (коментар користувача сайту «Спасо-Преображенський собор»); *«Митрополит Філарет взяв **онлайн** участь у XI Конгресі медичних сестер»* (Львівська Єпархія, 12.05.2020); *«Через коронавірус Папа Римський вперше провів проповідь за допомогою **онлайн-трансляції**»* (Громадське, 08.03.2020); *«Катехитична **онлайн-школа ПРОМІНЬ СВІТЛА**»* (з опису відео каналу Youtube «Живе телебачення»); *«Метою цього проєкту «Живого ТБ» є запропонувати сучасній людині розповідь про важливі духовні істини у доступній формі. Саме тому глядачам пропонується легка розмовна мова у коротких відео. **Хештег** проєкту, за яким ви зможете легко знаходити усі програми **#доступно_про_важливе**»* (з опису відео каналу Youtube «Живе телебачення»).

Нами було також зафіксовано лексеми зі сфери функціонування соціальних мереж у конфесійній тематиці публіцистичного стилю, що також є

наслідком активізації використання комп'ютерно-інформаційних технологій церковними діячами, напр.: *twit*, *фоловер* т.д.: «У першому *twiti*, написаному з *iPad*, 85-річний Бенедикт XVI (тепер також відомий як *@Pontifex*) подякував своїм *фоловерам* та благословив їх від щирого серця» (Media Sapiens, 12.12.2012).

Визначення вищенаведених англізмів та детальніший опис цих тематичних груп запозичень здійснено в наступних розділах цього дослідження.

С. Г. Чемеркін, досліджуючи особливості сакрального стилю представленого в Інтернеті, зазначив, що користувачі різноманітних сайтів та форумів культових організацій послуговуються сленговою лексикою англословного походження зі сфери комп'ютерних та інформаційних технологій, але надмірне уживання сленгових форм тут відсутнє і не трапляються приклади обценної лексики, напр.: «*Сайт* просто *SUPER*, але якщо б ще поновлявся, то не було Вам дорогий *адмін* ціни»; Так, 19 липня літургія, а 20 у куми вінчання — життя вирує! Все пишу в *Google Calendar* ці дати щоб не забути» [Чемеркін 2009, с. 136]. Варто зауважити, що на тепер англізми в наведених прикладах можна уже класифікувати не як сленгову лексику, а як міжстильову, оскільки через діджиталізацію суспільства ці лексеми стали частиною повсякденного життя громадян і часто вже не сприймаються як варваризм чи сленг, як це було раніше. Подібна «стриманість» та «помірність» у використанні англізмів та їх вживання лише у певних ситуацій і під впливом об'єктивних причин (наприклад, вимушена соціальна ізоляція в умовах карантину, коли єдиним способом комунікації між віруючими є мережа Інтернет, де англізми є невід'ємною частиною) в релігійному середовищі спостерігаємо і нині, що свідчить про те, що конфесійний стиль української мови поки зазнав найменшого впливу англійської мови в порівнянні з іншими функціональними стилями сучасної української мови.

2.5. Лексичні запозичення як динамічна основа публіцистичного стилю

Одним із найбільш широковживаних стилів є публіцистичний стиль. Слово *публіцистичний* (від латинського *publicus* – суспільний, народний) послужило для утворення слова *публіцистика* – особливого жанру літературних творів, в яких висвітлюються актуальні питання суспільного життя людей. Публіцистичний стиль задовольняє різні потреби суспільства, пов'язані з політикою, адміністративною та господарською діяльністю. На відміну від наукового й офіційного-ділового, публіцистичний стиль характеризується пропагандистським характером. Головним завданням публіцистичного стилю є агітація, активний вплив на читача і слухача. Цей стиль поєднує в собі точність висловлювання, логічність доказів з відкритим вираженням експресії та емоційного забарвлення окремих фраз. Мета публіцистичного стилю полягає у висвітленні певних суспільно-політичних питань, переконанні читачів та слухачів у правильності висловлених думок, а також в активності впливу цих думок на них [Пентиліук 1994, с. 137].

Першим, хто виділив публіцистичний стиль як окремий структурно-функціональний стиль в україністиці був І. К. Білодід. Він виокремлював його як стиль мови масово-політичної інформації [Білодід 1977, с. 5].

На сучасному етапі, існують термінологічні розбіжності у визначенні стилю засобів масової інформації. Його називають стилем масово-політичної інформації [Білодід 1977: с. 5], масової політичної і ділової інформації [Мова 1979: с. 3, 5], стилем засобів масової інформації [Особливості 1983, с. 3–4], засобів масової комунікації [Стецула 1995, с. 4], газетним, або газетним-публіцистичним стилем [Коць 1997, с. 1]. Л. І. Мацько стверджує, що мова засобів масової інформації набуває ознак окремого інформаційного стилю [Мацько 2000, с. 16]. О. А. Стишов називає цей функціональний різновид літературної мови підстилем мови засобів масової інформації як основи публіцистичного стилю мови [Стишов 1999, с. 7].

Лексика публіцистичного стилю є досить неоднорідною, оскільки до мови періодики активно «потрапляють одиниці з різних функціональних стилів і жанрів мови. Найбільшою дифузністю відзначаються лексичні елементи розмовного і наукового, значно меншою – художнього та писемно-ділового стилів. Поряд із процесом «орозмовлення» мови ЗМІ (та й літературної мови в цілому) дедалі відчутніший вплив на неї здійснюють так звані книжні стилі, тобто книжна лексика» [Стишов 2003, с. 35].

Саме мова засобів масової інформації є найбільшим джерелом лексико-семантичних процесів сучасної української мови [Навальна 2011, с. 22]. С. Я. Єрмоленко зазначає: «У літературному стандарті кодифікується та чи та форма слововживання на основі соціально-культурних критеріїв. Одним із головних критеріїв кодифікації донедавна вважався критерій авторитетності майстра слова – письменника. Однак за сучасних умов активні процеси слововживання, вибору форми наголошування тощо найбільшою мірою визначаються мовною практикою засобів масової інформації. Останні здійснюють найвідчутніший вплив на вироблення узвичаєного мовного стандарту, вони формують і певні мовні смаки, моду на слововживання» [Єрмоленко 2001, с. 7–8].

У порівнянні з іншими писемними функціональними стилями публіцистичний стиль найбільше піддався впливу англійської мови. Через свою відкритість до лексичних інновацій, що обумовлене широким тематичним діапазоном статей, публіцистичний стиль став сприятливим середовищем для розвитку лексики іншомовного походження. Також, засилля англізмів у лексиці сучасного публіцистичного стилю обумовлене такими факторами:

- детермінологізація наукової термінології, у тому числі й наукової термінології іншомовного походження;
- трансформація структури та стилю сучасного публіцистичного тексту внаслідок впливу мережі Інтернет;
- процеси глобалізації та діджиталізації, які знайшли своє відображення в зміні лексичного складу публіцистичному стилі в Інтернеті;

– процеси демократизації суспільства, які знайшли своє відображення в мові, що призвело до послаблення цензури текстів;

– бажання авторів публіцистики зробити текст експресивнішим, виразнішим і сучаснішим та привернути увагу більшої кількості аудиторії читачів, у тому числі й молоді, які є найактивнішими користувачами англійців.

Проблема уживання новітніх запозичень є надзвичайно багатоаспектною, а поява великої кількості новітніх англійців та тематичних груп зумовила необхідність у детальнішому аналізі сучасних трансформаційних процесів у сфері функціонування новітньої лексики іншомовного походження у публіцистичному стилі.

Через відсутність чітких правил написання слів англійського походження виникають різні варіанти написання новітніх англійців. Основною причиною більшості цих розбіжностей є те, що мовці обирають різні способи графічної передачі англійців: одні користуються транскрипційним чи транслітераційним прийомом передачі, інші намагаються пристосувати нове слово до правил правопису української мови (наприклад, застосовуючи «правило дев'ятки» для іншомовних слів). Так, прийом транскрипції передбачає передачу іншомовного слова за допомогою графічних засобів мови-реципієнта з максимально можливим наближенням до його оригінальної фонетичної форми, у той час як транслітерація має на меті передачу іншомовних слів лише засобами графічної системи мови-реципієнта, не маючи на меті збереження звукової точності [Влахів 1986, с. 96–97]. Аналіз графічного оформлення запозичених слів засвідчив, що прийоми транскрипції і транслітерації нерідко співіснують і застосовуються до одних і тих же слів [Архипенко 2005, с. 67]. Це призводить до ще більшого нагромадження англійців в українській мові, адже одне й те саме слово англійського походження може мати декілька варіантів написання.

В українську мову входить велика кількість односкладних слів, які через простоту своєї фонетичної та морфологічної системи швидко адаптуються до мовної системи, тому при їх написанні не виникає розбіжностей (*байт, файл,*

хит, фейл, фейк, баф, чек, кайт) [Архипенко 2005, с. 64]. Що ж стосується двох-, трьох- та багатоскладових слів, то існують різні варіанти написання.

Основні причини розбіжностей у написанні новітніх англійських слів полягають у:

- різних способах графічної передачі голосних англійської мови;
- різних способах передачі англійських дифтонгів;
- різних варіантах передачі засобами української мови слів з літерами *g* та закінченням *-ing*;
- різних варіантах написання англійських слів, які походять від англійських слів з літерою *h*;
- подвоєнні та редукції приголосних в англомовних запозиченнях;
- виборі правильного варіанту написання складних іменників англомовного походження;

Розглянемо детальніше кожен з наведених вище проблем.

1. Різні способи передачі голосних англійської мови. Найчастіше трапляються розбіжності при графічній передачі англійських слів з довгим голосним звуком *[i:]*. На письмі цей звук зазвичай передається літерою *e* та буквосполученнями *ee*, *ea*, *ie* [Савчук 2007, с. 29]. Тому при використанні транскрипційного прийому графічної передачі слова *cheesecake* («солодкий торт, головним інгредієнтом якого є вершковий сир») [Oxford Living Dictionaries] воно має писатися як *чізкейк*. За чинним українським правописом у словах іншомовного походження після 9-ти приголосних, *д, т, з, с, ц, ж, ш, ч, р*, слід писати літеру *и* на місці *i* («правило дев'ятки») [Українська мова: Енциклопедія 2004, с. 132]. Це англомовне запозичення відносимо до «правила дев'ятки», тому його слід писати як *чизкейк*. Проте в українських засобах масової інформації часто натрапляємо на обидва варіанти написання цього англійського слова, адже поки немає усталених правил редагування новітніх англійських слів. «У студії Сніданок 1+1 Руслан Сенічкін розповів як приготувати найкращий літній десерт – ягідний *чізкейк*» («Сніданок з 1+1», 07.06.2016); «Пече все з чого можна щось спекти,

тому мені доводиться дегустувати. Булочки, вівсяне печиво, скручені конвертики, **чизкейк неймовірний**» («Gazeta.ua», 25.12.2016).

Розбіжності виникають при графічній передачі засобами української мови слів таких слів як: *freak* («людина, яку вважають дивною через її зовнішній вигляд і/або поведінку») та *teaser* («коротка реклама у формі загадки, яка викликає інтерес до нової продукції») [Oxford Living Dictionaries]. Варто зауважити, що від англізму, який походить від слова *freak*, утворюються нові комбіновані лексеми, що свідчить про освоєння цього запозичення, пор.: «**Фрик-номери талант-шоу СТБ**» («Startruth.stb.ua», 06.05.2014); «**Виходить замкнуте коло: оскільки політика безглузда у неї йдуть фріки** – така кількість популярних **фріків** і позбавляє політику сенсу» («Укрінформ», 17.09.2016); «**Поки що можна побачити тільки маленький фрагмент кліпу, який виклали в мережу в якості тізера**» («Facebook», 13.09.2016); «**Вийшов тизер українського мультика про княжну дочку і злого чаклуна**» («Українська Правда», 22.12.2016).

Голосний звук англійської мови, при письмовій передачі якого виникають розбіжності, це звук |ə| (у наголошеному складі). Найчастіше на письмі цей звук передається диграфами *er, ir, ur, yr, wor, ear* [Савчук 2007, с. 66]. Наприклад, слово *burpee* («фізична вправа на витривалість, названа на честь американського фізіолога Рояла Бьорпі (Royal H. Burpee)») [Oxford Living Dictionaries] має декілька форм графічного оформлення українською мовою. Складність вибору варіанту написання англізму похідного від цього слова полягає в тому, що невідомо який саме спосіб графічної передачі обрати – транскрипції чи транслітерації. Якщо мовець хоче передати максимально наближену до оригіналу звукову форму, то слово має писатися як **бьорпі**, якщо ж використати прийом транслітерації, то отримуємо інший варіант написання – **бурпі**, бо за правилами транслітерації англійська літера *u* передається українською *y* [Христич 2011, с. 20]. У текстах сучасних українських засобів масової інформації можна натрапити на обидва варіанти написання: «**Якщо кранч, бьорпі, памп, суперсет для тебе не просто набір незрозумілих слів, знай – це ідеальний момент аби обрати улюблений дизайн легінсів Samu Icon для спокійної йоги до**

виснажливого кросфіту» («Facebook», 08.12.2016). «**Бурні** – відмінна справа з кросфіту для спалювання жиру, а також збільшення витривалості і вибуховості всього тіла» («BBLife», 07.09.2015).

2. Різні способи графічної передачі дифтонгів англійської мови. Розбіжності при передачі дифтонгів також пов'язані з проблемою вибору прийому графічної передачі, напр.: *biopic* (скорочено від «*biographical picture*» – «біографічний фільм») [Oxford Living Dictionaries] при транскрипційній передачі пишеться як *байонік*, бо літера *i* в англійському оригіналі позначає дифтонг *|aɪ|* [Савчук 2007, с. 101], а при транслітерації – *біонік*. Пор.: «Режисером **байоніку** «Джимі Хендрікс» виступив Джон Рідлей («12 років рабства»), а головну роль виконав соліст *Outkast* Андре Бенджамін» («Inspired», 6.11.2014); «Це **біонік** знаменитого Жака-Іва Кусто, масштабний кінопроект, який став касовим хітом у Франції, видовищне кіно для всієї сім'ї» («VK.com», 27.12.2016).

3. Різні варіанти графічної передачі літери *g* та закінчення *-ing*. Дискусійним є питання щодо графічної передачі літери *g*. Одні автори передають її за допомогою української літери *г*, інші – *г*. Хоча в параграфі № 87 чинного правопису української мови вказано, що літери *g* та *h* передаються літерою *г* [Український правопис, 2019: § 87, с. 125]. Наприклад, англізм, який походить від слова *background* («освіта, досвід, та оточення людини») [Oxford Living Dictionaries] може писатися як *бекграунд* і *бектраунд*. Пор.: «Із цих ста – стільки їх, за даними моїх джерел у спецслужбах – ми змогли ідентифікувати добрий десяток, і можемо сказати, що усі вони є німцями, котрі мають специфічний **бекграунд**: народились у СРСР, у країнах-наступниках СРСР, і тоді приїхали до Німеччини і вирішили воювати на боці сепаратистів у Східній Україні» («Факти», 24.04.2015); «Можливо, вони походять з околиць французьких міст, де вже давно сформувалися паралельні суспільства з тих молодиків з мусульманським **бектраундом**, які втратили своє коріння?» («DW», 14.11.2015).

Виникають суперечності і при редагуванні слів із закінченням *-ing*. Це закінчення передає на письмі задньоязиковий носовий сонант *|ŋ|*, який є типовим англійським звуком. Він передається в українській мові сполученням двох

звуків, кожен з яких відбиває диференційні ознаки англійської фонемі – носовим [н] та задньоязиковим [г] [Архипенко 2005, с. 65]. Тож, задля точнішої письмової передачі звучання слова, варто вживати літеру *г* у словах з цим закінченням. Але у текстах українських ЗМІ часто зустрічається варіант з літерою *з*. Прикладом цього є англїзм, який походить від слова *couch surfing* («диванний серфінг – онлайн мережа пошуку безкоштовного житла для мандрівників» [Словотвір]). «Разом з тим, **каучсерфінг** – це не лише дармовий спосіб перебування в іншій країні. В першу чергу, це обмін культурним досвідом і можливістю зануритися в іншу країну» («24 канал», 21.07.2015); «Ніколи раніше не думала, що хороший **каучсерфінг** може завадити автостопу, але в Нідерландах саме це з нами і трапилося» («Волинські новини», 07.01. 2015).

4. Різні способи графічної передачі слів з літерою *h*. Різні варіанти написання слів з літерою *h* трапляються також через одночасне застосування прийому транскрипції та транслітерації. За правилами чинного українського правопису *h* зазвичай передається українською *з* [Український правопис, 2019: § 87, с. 125]. Проте, досить часто, в окремих словах англійського походження *h* може передаватися літерою *х* (хоча немає повного списку слів у яких допускається написання *х*). Тому мовці, які хочуть передати максимально наближене до оригіналу звучання слова, користуються прийомом транскрипції і вживають літеру *х*. Наприклад, слово *harassment* («агресивний тиск або залякування – психологічний тиск, цькування, домагання сексуального характеру») [Oxford Living Dictionaries] українською мовою передається двома варіантами – *харасмент* та *гарасмент*. Пор.: «Перша в Україні спроба позиватися до суду з вимогою покарати начальника за **харасмент** відбулася восени 2009 року, коли харків'янка Світлана Поміляйко подала позов проти свого патрона – італійця Марко Бонаді» («Жіночий консорціум України», 15.02.2013); «**Гарасмент** має прояви – надсилання листів на домашню чи електронну адресу, телефонні дзвінки, грубі жарти, непристойні жести та натяки, поширення чуток серед рідних, сусідів, ін.» («AntiDi.org.ua», 22.10.2013).

Суперечності виникають не лише при написанні загальних назв. Трапляються розбіжності й у написанні власних назв з літерою *h*, а саме в іменах та прізвищах. І хоча за правилами транслітерації англійська *h* має передаватися українською літерою *г* [Христич 2011, с. 19], все одно зустрічаються варіанти написання з літерою *х* – таким чином автори, знову ж таки, намагаються якомога точніше передати звучання імені чи прізвища. Наприклад, в українських засобах масової інформації по-різному передається ім'я колишнього Державного секретаря США *Hillary Clinton*, пор.: «Українські чиновники намагалися допомогти кандидату у президенти від демократів **Гіллари** Клінтон під час її перевиборної кампанії і підірвати позиції нині обраного президента США Дональда Трампа» («24 канал», 11.01.2017). «Новий президент запропонував **Хіллари** очолити Державний департамент, і в січні 2009 року экс-перша леді Америки стала держсекретарем» («РБК – Україна», 27.10.2016). По-різному пишуть і прізвище англійської акторки *Lena Headey*. Пор.: «За астрономічну суму творці популярного серіалу «Гра Престолів» зуміли зняти оголену Ліну **Хіді** в церкві» («Сьогодні.ua», 08.10.2014); «Ліна **Гіді** народилася на Бермудських островах, де її батько Джон, поліцейський із Йоркшира, проходив службу» («Вікіпедія», 08.07.2016).

5. Подвоєння та редукція приголосних у новітніх англізмах. Одночасне застосування прийому транскрипції та транслітерації спричиняє плутанину і в питанні подвоєння та редукції приголосних у словах англомовного походження. Наприклад, слово *account* («обліковий запис – набір даних про користувача, які той вводить і зберігає на якомусь сайті або інтернет-сервісі») [Oxford Living Dictionaries] при транскрипційній передачі пишеться як *акаунт*, при транслітерації – *аккаунт*, пор.: «Наймовірніше, HR, який буде вас вивчати, а потім проводити співбесіду, прогляне ваш профіль саме у Facebook. І відсутність вашого **акаунту** у цій мережі чи погане його оформлення, швидше за все, насторожить допитливого роботодавця» («Studway», 03.06.2015); «Соціальна мережа Twitter верифікувала фейковий **аккаунт** депутатки від

фракції «Батьківщина» в українському парламенті Надії Савченко та видалила справжній, який належав її сестрі – Вірі Савченко» («Zahid.net», 15.12.2016).

При використанні прийому транскрипції приголосні в англізмах можуть не тільки подвоюватися, а й редукуватися. Наприклад, графічна передача слова *performance* («виконання вистави, концерту чи інших видів розважальних заходів») [Oxford Living Dictionaries], знову ж таки, залежить від того, який прийом графічного оформлення вибере автор. При використанні прийому транскрипції буква *p* у другому складі редукується і слово пишеться як *перфоманс*: «У столиці гола художниця влаштувала **перфоманс** зі спаленням власних картин» («Online Експрес», 13.12.2016). А якщо ж автор вирішить обрати транслітераційний прийом, то слово буде писатися як *перформанс*, пор.: «Ідея такого музичного **перформансу** вперше зародилась 2014 року, коли продюсерський центр *Jazz in Kiev* випустив подвійний CD «*Jazz з Олексієм Коганом*» («!FEST», 11.05.2015).

6. Різні способи написання складних іменників англомовного походження. Дискусійним залишається питання як саме потрібно писати складні іменники, запозичені з англійської мови – разом, через дефіс чи окремо. Справа в тому, що в англійській мові немає чітких правил щодо написання складних іменників, і часто один й той же складний іменник може писатися трьома вищезгаданими способами, оскільки вибір варіанту їх написання залежить від автора (Compound nouns). Натомість в українській мові правила написання складних іменників чітко прописані [Український правопис 2019, § 36, с. 36–38]. Саме тому виникають різні варіанти написання складних іменників англомовного походження.

Прикладом цього є англізми, які походять від слів *handmade* («зроблений руками» – «речі, зроблені вручну без використання механізованих технологій»), *must-read* («обов'язковий до прочитання» – «літературний твір, який варто прочитати»), *food court* («харчовий майданчик у торговому центрі») [Oxford Living Dictionaries]. Вони мають декілька варіантів написання, пор: «*Домашній хенд мейд* розкриває внутрішній світ людини, душа переповнюється

дивовижними відчуттями» («Hand Made – все про рукоділля», 10.02.2016). «Хобі як бізнес: подружжя з України започаткувало виробництво **хенд-мейд** іграшок у Кракові» (УНІАН, 05.10.2016); «Складаючи свій **мастрид** – список книг для читання влітку цього року, рекомендуємо звернути увагу на шість книжкових новинок на будь-який смак» («НВ STYLE», 10.06.2016); «Тримати цю книжку в руках – вишукане задоволення для будь-якого інтелектуала, та й для кожної освіченої людини. **Мастрид** цієї осені» («Газета Дзеркало Тижня», 18.09.2015); «До списку увійшли як популярний **маст-рид**, так і елітарна «високолоба» література» («24 канал», 31.12.2015); «Також там працюватиме резиденція Святого Миколая, ярмарок народних майстрів і зона **фуд-корт**, колесо огляду, 2 гірки та карусель» («UNN», 19.12.2016); «Цього року організатори вже традиційного Різдвяного ярмарку розділили його територію на три локації – місця для продажу сувенірної продукції, **фудкорт** на Новому бульварі та дитячу локацію на Михайлівській» («Перший Житомирський інформаційний портал», 10.01.2017).

Процес проникнення в українську мову слів англomовного походження дуже інтенсивний і триває безперервно, тому очевидно, що відразу зафіксувати їх у тлумачних словниках просто неможливо. Відсутність фіксації новітніх англiзмів у словниках призводить до різних варіантів їх написання. Найчастіше причиною цих розбіжностей є те, що при редагуванні англійських слів одночасно можуть використовуватися транскрипційний та транслітераційний прийоми графічної передачі. З точки зору української мови розбіжності в написанні нових іншомовних слів є природною ознакою їхньої адаптації до мовної системи. Але з практичної точки зору існує потреба у встановленні правил написання слів англomовного походження, адже невизначеність у цьому питанні призводить до плутанини та ще більшого накопичення англiзмів в українській мові.

Висновки до розділу 2

Відбулася певна «перестановка ролей» у динаміці процесу лексичної інтерференції української мови. Писемні стилі довгий час уважалися єдиним

осередком функціонування запозичених з інших мов лексем, у тому числі лексем з англійської мови – особливо це стосувалося наукового стилю, де з ХХ ст. розпочався процес інтенсивного запозичення термінів науково-технічної термінології. У кінці ХХ ст. поруч із науково-технічними термінологією, у сфері науки почали функціонувати соціально-економічні терміни англословного походження, що було пов'язано з активізацією міжнародної діяльності незалежної України. Терміни цих тематичних груп використовувалися також і в офіційно-діловому стилі, оскільки його головною функцією є забезпечення потреб комунікації в державно-управлінській сфері. Починаючи з кінця 90-х років ХХ ст. – початку ХХІ ст. «акценти» в запозиченні англійзмів дещо змінилися. Сучасні автори художніх текстів почали використовувати у своїх творах англійські різні тематичні групи – вони вживали як і засвоєні мовною системою терміни (щоправда, часто у переносних значеннях), так і започаткували тенденцію запозичення міжстильової лексики різних тематичних груп та вульгаризмів з англійської мови, яка розвинулася в сучасному розмовному стилі.

У сфері наукової лексики англословного походження також відбулися зрушення, оскільки в ній активізувався процес запозичення англійської лексики зі сфери гуманітарних наук (психології, соціології та педагогіки) та їх подальша детермінологізація. В офіційно-діловому стилі збереглася тенденція до запозичення англійзмів, хоча основні напрями запозиченої лексики не змінилися – в офіційно-діловому стилі функціонують запозичення зі сфери науково-технічної термінології (особливо лексика комп'ютерно-інформаційних технологій) та соціально-економічної терміносистеми, що обґрунтовано потребою забезпечення комунікації в галузі державного управління. Найбільш «закритим» та деякою мірою «нечутливим» до впливу англійської мови залишається конфесійний стиль української мови. Але до його варіанту, представленому в мережі Інтернет, увійшли англословні лексеми зі сфери комп'ютерно-інформаційних технологій, що обумовлено такими позамовними чинниками як глобалізація та діджиталізація суспільства (див. Додаток Ж).

Динаміка процесу запозичення англомовних лексем у писемних стилях суттєво поступається динаміці лексичної інтерференції в розмовному та публіцистичному стилях, що спричинено демократизацією суспільства і загальною тенденцією розмовлення літературної мови та розмиттям стилістичних меж. У порівнянні з розмовним та публіцистичним стилями, лексика англомовного походження в писемних стилях не має такого різноманіття, однак у ній спостерігається стабільна тенденція запозичення тих лексем, які допомагають задовольнити потреби комунікації в науковій та державно-адміністративних сферах. На сучасному етапі дослідження можемо стверджувати про чітку класифікацію запозичень, які уживаються в писемних стилях. Переважна кількість запозичень, які функціонують у класичних писемних стилях відноситься до тематичної групи запозичень із науково-технічної сфери, і тепер ми зауважуємо, що науково-технічні терміни англомовного походження стилістично приналежні до класичних писемних стилів, хоча ще наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. у мовознавстві не робився акцент на стильове забарвлення англізмів.

На відміну від більшості писемних стилів української мови, які не зазнали суттєвого впливу англійської мови, сучасний публіцистичний стиль виявився одним із найсприятливішим «середовищем» для запозичення новітніх англізмів та в подальшому виникнення нових тематичних груп. Через специфіку, яка передбачає постійну динаміку його лексики та відкритість до різноманітних лексичних інновацій, публіцистичний стиль став не лише одним із головних джерел виникнення новітніх запозичень та їх композитів, а й певним «посередником» між стилями, адже лексеми із вузьких термінологічних систем (у тому числі й термінів іншомовного походження), розповсюджуючись у засобах масової інформації, згодом переходили до загальномовного ужитку. Прикладами цього «переходу» є лексеми зі сфери психології як: *аб'юз*, *аб'юзер*, *булінг* тощо. Набувши широкого уживання у сучасних публіцистичних текстах ці лексеми поступово стали широкоживаними і серед носіїв мови.

«Бум англiзмiв» у сферi писемного публiцистичного стилю став викликом для української мови, оскiльки окрiм проблем надмiрного уживання англiзмiв, виникла проблема невизначеностi їх написання, адже через безпрецедентне зростання кiлькостi новiтнiх англiзмiв, їх майже неможливо вiдразу зафiксувати у словниках – часто новiтнi iншомовiзми стають широковживаними, навiть не пройшовши етапи адаптацiї до мови (на фонетичному, морфемному, лексичному та граматичному рiвнях). Тому автори сучасних публiцистичних текстiв самi визначають, яким способом передати звучання неозапозичення (транслiтерацiйним чи транскрипцiйним), що призводить до виникнення рiзних варiантiв їх написання (*чiзкейк* – *чизкейк*, *тiзер* – *тизер* тощо). Розвиток публiцистичного стилю сучасної української мови призвiв до появи численних тематичних груп новiтнiх запозичень, детальнiший опис яких здiйснено у наступному роздiлi.

Результати дослiдження роздiлу 2 апробованi в статтях: «Особливостi вживання iншомовних запозичень у сучаснiй українськiй мовi» (Теоретична i дидактична фiлологiя. Серiя «Фiлологiя». Серiя «Педагогiка», 2017. Вип. 25. С. 283–290), «Usage of Anglicisms in the Context of Current Language Situation in Ukraine» (Психолiнгвiстика. Серiя «Мовознавство». 2017. Вип. 21 (2). С. 89–98), «Функцiональнi стилi сучасної українськiй мови» (Соцiум. Документ. Комунiкацiя, 2017. Вип. 4. С. 82–96).

Позицiї роздiлу 2 були апробованi на мiжнародних науково-практичних конференцiях: «Текст у сучасному лiнгвiстичному вимiрi» (26-27 квітня 2017 р., м. Переяслав-Хмельницький), «Науковий потенцiал та перспективи розвитку фiлологiчних наук» (8-9 грудня 2017 р., м. Киiв), «Таврiйськi фiлологiчнi науковi читання» (26-27 сiчня 2018 р., м. Киiв).

РОЗДІЛ 3.

ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ НОВІТНІ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ СТИЛІ

3.1. Специфіка публіцистичного стилю в Інтернеті

Поява Інтернету спричинила еволюцію комунікативних каналів, що докорінно змінило систему засобів масової комунікації. Доступність мережі широкому загалу людей перетворило його із засобу спілкування у засіб масової інформації. Інтернет-ЗМІ є досить дискусійним питанням у сучасній науці, оскільки мережа Інтернет містить безліч ресурсів, які за характером не можна визначити як ЗМІ, тому науковцям здається сумнівним твердження про те, що Інтернет це окремий засіб масової інформації. У 2009 році С. Г. Чемеркін писав, що «варто пристати до думки тих дослідників, які визначають подвійну природу Інтернету й розглядають його та інші мережі як середовище, простір, відкритий для використання всіма охочими, зокрема й журналістськими редакціями, а не як окремий ЗМІ з власною природою» (Чемеркін 2009, с. 76). Ситуація змінилася за останні десять років, і якщо раніше дослідники називали Інтернет «четвертим медіа» або «новим медіа», то тепер, інтернет-ЗМІ із «нового» перетворилися в повсякденну реальність і поступово витісняють традиційні засоби масової інформації, адже в Інтернеті розміщені телебачення, радіо, а також низка друкованих ЗМІ. За час свого існування Інтернет та соціальні мережі пройшли шлях від «молодшого брата» традиційних ЗМІ до автономного інформаційного ресурсу. Звичним є те, що авторитетні видання покликаються на акаунти соціальних мереж світових політиків та організацій, оскільки кожен з них має свою офіційну сторінку у хоча б одній з найбільших соціальних мереж світу (Twitter, Instagram, Facebook). Напр.: *«У відповідь командування ВПС у своєму офіційному **твіттері** звинуватило його у державній зраді»* («Українська правда», 03.02.2019); *«Президент США Дональд Трамп заявив, що його колишній адвокат Майкл Коен намагається скоротити термін тюремного ув'язнення, стверджуючи, що збрехати конгресу йому наказав сам Трамп. Про це*

*американський президент написав на своїй сторінці у **Twitter*** («Українська правда», 19.01.2019); *«31 жовтня сина глави МВС Олександра Авакова, затриманого за підозрою в розтраті бюджетних коштів, привезли в НАБУ. Про це у **facebook** повідомила журналіст програми «Схеми: корупція в деталях» Наталія Седлецька»* («Українська правда», 31.10.2017); *«Кандидат у президенти України Володимир Зеленський у своєму **Instagram** оприлюднив відео..»* («Знаї.ua», 24.01.2019). Стрімка трансформація Інтернету та соціальних мереж зокрема зумовлена проявами нової епохи, де активізувалися процеси технологізації суспільства. Саме Інтернет та соціальні мережі найпершими реагують на події у світі, усебічно освітлюють їх та швидко розповсюджують найновіші новини та факти.

Вивчення інтернет-ЗМІ як виду журналістики є новою сферою дослідження, але вже існує низка напрацювань у цьому напрямку. Специфіку інтернет-ЗМІ, його типи та жанри досліджують такі вчені як: І. М. Артамонова [Артамонова 2007; Артамонова 2009], О. Л. Вартанова [Вартанова 2002], І. Давидов [Давидов 2000], В. Ф. Іванов [Іванов 2002], О. А. Калмиков [Калмиков 2005], Л. О. Коханова [Коханова 2005], В. В. Кіхтан [Кіхтан 2004], О. О. Коцарев [Коцарев 2006], М. М. Лукіна [Лукіна 2005], О. К. Мелешенко [Мелешенко 2005], І. Ю. Тонкіх [Тонкіх 2010], М. В. Чабаненко [Чабаненко 2009], О. В. Шагалова [Шагалова 2014] тощо.

Українська журналістика зазнала суттєвих змін під впливом мережі і, за словами експертів, зараз вона «відчуває найбільш масштабну трансформацію за весь час свого існування» [Леденьов 2017]. Експерти зазначають, що Інтернет має як позитивний, так і негативний вплив на ЗМІ. Одним із найбільш позитивних впливів є те, що мережа підвищила оперативність ЗМІ – вони тепер здатні обробити і поширити набагато більшу кількість інформації, ніж друковані видання. До того ж, завдяки різноманітним технічним можливостям та розвитку соцмереж, суттєво видозмінилася сама структура публіцистичного тексту. «Я завжди кажу своїм колегам, що національне видання має все більше нагадувати стрічку соціальних мереж, того ж *Facebook*. [Леденьов 2017].

Оформлення тексту в сучасних українських виданнях суттєво видозмінилося за останнє десятиліття. Наприклад, у 2000-х роках текст газетної статті був більшим за об'ємом, не мав гіперпосилань та містив дуже мало ілюстрацій (або вони були взагалі відсутні) (див. додатки А, Б). Нині, завдяки технічним можливостям сайту, тексти насичені ілюстраціями, які займають значну частку обсягу тексту, сам текст менший за обсягом, присутні гіперпосилання (виділені синім шрифтом), у текст статті також вставлена реклама та покликання на акаунти цього видання в соціальних мережах та месенджерах (див. додаток 2).

Ці трансформації мають і негативний аспект, адже Інтернет та соцмережі, з одного боку, підвищили оперативність та модернізували вигляд публіцистичних текстів відповідно до вимог нового часу, а з іншого – призвели до зниження авторитету традиційних ЗМІ. «Новинний контент (англ. *content* – зміст, наповнення) зосереджений в Інтернеті, який до того ж тепер і конкурує з соцмережами. Це призводить до того, що головними для багатьох ЗМІ є вже і не контент, і не контекст, а швидкість розміщення інформації на сайті, лише «забити» тему, потрапити в перші рядки пошукових систем, агрегатори. Не важливо, чи проведено *фактчекінг* (англ. *fact-checking* – перевірка фактів на їх достовірність), чи забезпечені баланс думок, повнота інформації. Журналістика думок стає все більш запитаною в аудиторії, емоції краще «продаються», аніж факти й аналіз. На жаль, про соціальну відповідальність ЗМІ не йдеться. Зрештою найпопулярнішими «експертами» і «ньюзмейкерами» (англ. *news maker* – дослівно «той, хто робить новини») стають – в лапках – стають популісти» [Леденьов 2017]. Експерти твердять про кризу сучасної української журналістики, адже намагаючись адаптуватися під сучасну читацьку аудиторію, яка не хоче – і часто навіть не здатна – сприймати розгорнутий об'ємний текст, журналісти намагаються зробити їхні статті коротшими та легшими для сприйняття. З одного боку, така форма подачі матеріалу збільшує читацьку аудиторію, а з іншого – дуже знижує рівень та якість публіцистичних текстів. Уплив Інтернету на ЗМІ залишається суперечливим питанням у сучасній науці.

Мовознавці критикують публіцистичний стиль, розміщений в Інтернеті, через тенденцію до недотримання норм літературної мови, серед яких найчастішими є наявність різного типу помилок та вживання некодифікованих одиниць [Чемеркін 2009, с. 81–83].

Головною відмінністю інтернет-тексту від друкованого є саме його структура. Інтерактивність кардинально видозмінила формат текстів публіцистичного стилю. С. Г. Чемеркін виділяє такі відмінності публіцистичного інтернет-тексту від друкованого:

1) можливість пошуку – завдяки технічним можливостям сайтів, на яких розміщені електронні видання, читач може знайти будь-яке слово, речення чи фрагмент тексту;

2) можливість використання архіву – переважна більшість інтернет-видань має архів на своїх сторінках, що дає змогу читачеві знайти необхідний матеріал у будь-який зручний для нього час;

3) засоби гіпертексту – гіперпосилання в електронних текстах дають можливість нелінійного прочитання тексту, тобто звертання до фактів, які не опубліковані в статті, але є корисними для читача;

4) зручність у користуванні – програмне забезпечення дає змогу читачеві налаштувати зручний для нього розмір шрифту чи компактність розміщення матеріалу;

5) ширші можливості використання візуального оформлення газетного матеріалу – кольорове оформлення тексту та використання кольорових фото (що властиво не для всіх друкованих видань, оскільки більшість з них чорно-білі);

6) специфічні засоби взаємодії з читачем – майже завжди після кожного з матеріалів редактори інтернет-видання залишають спеціально відокремлене місце на сторінці, де кожен з читачів може висловити свою думку щодо опублікованої статті чи новин. Кожен сайт інтернет-видання має технічні можливості для створення мікрофоруму. До того ж, читач може надіслати листа на електронну адресу Інтернет-видання, що зробити набагато швидше і простіше, аніж скористатися звичайною поштою [Чемеркін 2009, с. 80–81].

Незважаючи на усі специфічні риси та докорінні відмінності інтернет-публіцистики, призначення електронного засобу масової інформації залишилося незмінним. Публіцистичний стиль української мови, як один із засобів, призначених для емоційного впливу на читача і слухача, виконує ті самі функції, що й в інших сферах функціонування цього стильового різновиду мови – у друкованій пресі, на радіо та телебаченні [Чемеркін 2009, с. 77].

Також публіцистичний стиль загалом є дуже сприйнятливим до запозичення та вживання іншомовних лексичних одиниць. Через широкий діапазон тематики текстів у публіцистичному стилі вживаються безліч чужомовних лексем із різних тематичних груп (мистецьких, соціально-економічних, технологічних тощо). Таким чином, сучасний публіцистичний стиль української мови сприяє популяризації та поширенню запозичень, адже ЗМІ – і найбільше тепер саме інтернет-ЗМІ – активно доносять до носіїв мови нові лексеми [Навальна 2011, с. 55]. Можна стверджувати, що сучасні українські інтернет-ЗМІ є своєрідним «посередником», який сприяє переходу вузькоспеціалізованих іншомовних термінів зі сфери професійної лексики до загальнономовного вжитку. Детальніше тематичні групи іншомовних лексем розглянуто в наступних підрозділах.

Отже, Інтернет докорінно змінив сутність сучасних засобів масової комунікації. Якщо наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. мережа розглядалася науковцями як своєрідний «додаток» до традиційних друкованих видань та телевізійних програм, то нині він вважається самостійним, авторитетним ЗМІ. Українська публіцистика зазнала суттєвих змін під впливом Інтернету і проходить через низку трансформацій. Перехід найавторитетніших українських видань в Інтернет спричинив зміну формату публіцистичного тексту – завдяки технічним можливостям онлайн-платформ він тепер насичений ілюстраціями, відео, покликаннями на інші інтернет-ресурси або на інші статті, обсяг тексту істотно зменшився. Тобто сучасна публіцистика трансформувалася для того аби задовольнити потреби сучасного споживача інформації, який не хоче – інколи, навіть, не здатний – сприймати великі за обсягом тексти. Такі зміни, з одного

боку, мають позитивний ефект, оскільки аудиторія ЗМІ суттєво збільшилася, але з іншого – дуже постраждала якість тексту, адже для інтернет-публіцистики характерним є порушення норм літературної мови. Оскільки публіцистичний стиль української мови, який поданий в Інтернеті, є дуже сприйнятливим до вживання неологізмів та запозичень, він став певним «посередником» у розповсюдженні неозапозичень різноманітних тематичних груп серед широкого загалу носіїв мови. Можна стверджувати, що інтернет-ЗМІ суттєво посприяли популяризації іншомовних лексем у сучасній українській мові.

3.2. Новітні іншомовні лексеми соціально-економічної тематики в мові сучасних українських інтернет-видань

Розвиток України як незалежної держави спричинив кардинальні зміни в соціально-економічній галузі. Зміни в економічній сфері пов'язані із входженням нашої держави у світове економічне товариство, налагодженням зовнішньої та внутрішньої економічної політики, пошуком нових умов та форм праці й виробництва, торгівлі та бізнесу [Навальна 2011, с. 74–75; Жирик 2007, с. 61].

Ураховуючи активізацію міжнародних відносин України з іншими державами та ведучими позиціями англійської мови на світовій арені, цілком природним є те, що в українську мову запозичується суспільно-політична та економічна лексика англійської мови.

Чималу частину серед іншомовних лексем складає економічна іншомовна лексика. Це обумовлено тим, що одними з перших запозичень з англійської мови були саме слова з економічної сфери. На початку 90-х років ХХ ст. «процес запозичення відбувається на фоні розширених українсько-зарубіжних відносин у різних галузях економіки, фінансів, торгівлі, банківської справи, ринкової економіки. В українську мову потрапляє велика кількість економічних, фінансових, комерційних, торгових термінів із англійської мови: *андеррайтинг, лізинг, бартер, дилер, дистриб'ютор, мерчандайзер, промоушен, холдинг* тощо» [Архипенко 2005, с. 41–42].

Одними із найперших запозичень зазначеного вище періоду є лексеми *бізнес* та *бізнесмен*. Походять вони від англійських слів *business* – справа та *businessman* – підприємець, і позначають «комерційну, біржову або підприємницьку діяльність» та «людину, яка займається підприємницькою діяльністю» відповідно [Словотвір]. Ці запозичення наскільки укорінилися в системі української мови, що багато мовців уже не сприймають їх як іншомовні слова, вони можуть набувати переносного значення та від них утворюється низка похідних складних іменників з іншомовною та неіншомовною частиною, напр.: *бізнес-тренінг* (від англ. *training* – тренування, навчання – «запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чи навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з тим, щоб досягти ефективного виконання в одному виді діяльності або в певній галузі» [Словотвір]), *бізнес-інкубатор* («організація, яка надає на певних умовах і на певний час спеціально обладнані приміщення та інше майно суб'єктам малого та середнього підприємництва, що розпочинають свою діяльність, з метою сприяння в набутті ними фінансової самостійності» [Словотвір]) тощо. Напр.: «Частина договорів повинна змінюватися і в сфері маркетингу і реклами, оскільки, вчасно не зробивши це, особливо постраждають малий **бізнес** і регіони України» («Inspired», 03.03.2016); «На сторінках американського **бізнесмена** в Twitter і Pinterest...» («Кореспондент», 06.06.2016); «Мільйонери з усього світу дотримуються більш-менш однакових принципів і діляться своїм досвідом у книгах та на **бізнес-тренінгах**» («Радіо Максимум», 17.10.2016); «В Україні відкрився перший **бізнес-інкубатор**, що допоможе почати або розвивати свій бізнес, маючи тільки бажання або ідеї» (ZIK, 21.09.2016).

На початку 90-х років минулого століття в українській мові освоїлися такі запозичені з економічної сфери терміни як: *маркетинг* (англ. *marketing* – «діяльність, спрямована на досягнення цілей підприємств, установ, організацій шляхом формування попиту та максимального задоволення потреб споживачів» [Вільна енциклопедія]) та похідне від нього – *маркетинговий*; *траст* (англ. *trust* – довіряти – «система відносин, при якій майно, яке спочатку належить

засновнику, передається в розпорядження довірчого власника, але прибуток з нього отримують вигодонабувачі» [Словотвір]), *промоутер* (англ. *promote* – просувати; сприяти – «особа або група осіб, що займається цілеспрямованою рекламою товару, послуг або бренду з метою просування їх на ринок» [Словотвір]). Варто зазначити, що запозичення *промоутер* є широковживаним також і в спортивній тематиці, напр.: «*Менеджери боксерів Берид Бенте та Едді Хирн ведуть активні переговори про майбутні двобої. Про це повідомив промоутер британського чемпіона*» («Komentator.net», 29.06.2017); *тендер* (англ. *tender* – пропозиція – «конкурентна форма розміщення замовлення на закупівлю товарів, надання послуг чи виконання робіт» [Словотвір]), а також похідний від нього прикметник – *тендерний*; *менеджер* (англ. *manage* – керувати – «найманий робітник, що займається управлінням на визначеній ділянці виробництва чи сфери послуг» [Словотвір]). Ці запозичення уже є звичними для носіїв мови, від них утворюються різноманітні словосполучення, як правило, з іншомовною частиною, напр.: *топ-менеджер* (англ. *top* – вершина – «керівник організації вищого рівня ієрархії, який несе відповідальність за ефективне управління цієї організації» [Словотвір]), *офлайн-маркетинг* (англ. *off line* – поза мережею, не на зв'язку), *інтернет-маркетинг* тощо. Напр.: «*В Україні вперше відбудеться Міжнародна конференція зі спортивного маркетингу*» («Укрінформ», 19.04.2019); «*Він півроку працював промоутером British American Tobacco. Починав, коли законодавчої заборони діяльності промоутерів ще не було, а завершував уже після її введення*» («Економічна правда», 04.07.2014); «*Тоді фінансовий радник Порошенка заявив, що всі податки з продажу корпорації будуть сплачені до бюджету України, а передача Roshen «сліпий трасст» була завершена на наступний день після скандалу з Rapata Papers*» («Українська правда», 10.06.2016); «*Ця ж фірма виграла тендер і на реконструкцію другого корпусу*» («Українська правда», 12.09.2017); «*У якому стані перебуває тендерна документація на відбудову, президент міг би перевірити навіть у своєму робочому кабінеті в Києві*» («Українська правда», 12.09.2017); «*Міжнародна конференція зі спортивного маркетингу, яка збере*

зірок світового спорту, спортивних менеджерів, топ-менеджерів глобальних компаній і національних брендів...» («Укрінформ», 19.04.2019).

Поширеним у ЗМІ є запозичення *офшор* (англ. *offshore* – за межами берега) та його похідні, утворені афіксальним способом (*офшорний*). *Офшор* – це територія або країна, що має привабливо низькі або нульові ставки на всі чи деякі види прибутків іноземних компаній [Словотвір]. Запозичення *офшор* звузило свою семантику і вживається в українській мові переважно в економічному значенні. Напр.: *«Арешт на ці активи накладено у 2014 році, зміна власників деяких офшорів відбулася після цього» («Українська правда», 18.01.2018); «68 українців (55 чоловіків та 13 жінок) фігурують у міжнародному розслідуванні щодо офшорів Paradise Papers» («Українська правда», 6.12.2018).* Від іменника запозичення суфіксальним способом утворився прикметник – *офшорний*: Напр.: *«Самопоміч» вимагає створити у парламенті тимчасові слідчі комісії із розслідування діяльності президента Петра Порошенка в контексті офшорного скандалу» («Українська правда», 4.06.2016).*

Якщо вищезгадані економічні терміни англomовного походження уже давно функціонують в українській мові, то такі новітні лексеми як *блокчейн* (англ. *blockchain* – «ланцюжок блоків транзакцій» [Словотвір]), *бенчмаркінг* (англ. *benchmarking* – «процес пошуку економічно ефективнішого підприємства-конкурента для порівняння з власними та переймання його методів роботи» [Словотвір]), *коворкінг* (англ. *coworking* – «спільний офіс, де можна орендувати робоче власне місце (стіл і крісло) з набором необхідних для кожного офісного працівника речей» [Словотвір]) та інші ще не є загальноновживаними, але ними активно послуговуються у новинних текстах економічної та суспільної тематики. Напр.: *«Якщо впаде біткоїн, то блокчейн, який позиціонували як революційну технологію і яку впроваджують багато країн, теж стане виглядати менш надійною» («Економічна правда», 30.12.2017); «Збільшення населення, зміни клімату, вимогливість споживачів майбутнього і роль великих аграрних компаній у майбутньому бенчмаркінгу за ефективністю – це лише неповний перелік питань, які вдалося обговорити за неповні півтори години»*

(«Економічна правда», 30.01.2018); «Команда одnodумців зі Львова вже близько трьох місяців працює над перетворенням занедбаної літографічної фабрики у **коворкінг** площею 400 квадратних метрів» («Inspired», 27.10.2015).

Нові запозичення демонструють високу словотвірну активність – від них утворюються прикметники та складні іменники, наприклад *бенчмаркінговий* та похідний від нього складний іменник *бенчмаркінг-аналіз*, *коворкінговий* тощо. Напр.: «4 червня 2010 р. в *ktbs* пройшла **бенчмаркінгова** сесія по управлінню змінами для випускників Президентської програми MBA від *ktbs* під керівництвом декану Києво-Могилянської бізнес-школи, Олександра Саврука та для учасників Клубу трансформаційних лідерів *Strategic Consulting Group* під керівництвом директора, Оксани Щегельської» («Економічна правда», 11.06.2010); «Однією з форм такої роботи є **бенчмаркінг-аналіз**, – зазначає координатор проекту «Впровадження системи порівняльного аналізу *agri benchmark* в Україні і Росії» Інна Ільєнко...» («Економічна правда», 12.01.2009); «Водночас **коворкінговий** центр обійдеться в 350 – саме стільки тут варто місячний «абонемент» на роботу» («Сьогодні», 16.06.2014).

Широковживаними в економічній тематиці також є неозапозичення з англійськими префіксами **аут-**, **андер-** та **крауд-**. Це такі лексеми як *аутсорс*, *аутсорсинг* та похідний від нього прикметник *аутсорсинговий* (англ. *outsourcing* поєднання слів *outer source using* – використання зовнішнього ресурсу – «угода, за якою роботу виконують люди із зовнішньої компанії, яка зазвичай є також експертом у цьому виді робіт» [Словотвір]), *аутплейсмент* (англ. *outplacement* – «діяльність спрямована на працевлаштування звільнених працівників» [Словотвір]), *андеррайтер* (англ. *underwriter* – підписувач – «компанія або інша юридична особа, яка здійснює управління процесом випуску цінних паперів та їх розподілу» [Словотвір]), *краудфандинг* (англ. *crowd* – натовп, *funding* – фінансування – «спільне фінансування проєктів» [Словотвір]) тощо. Напр.: «*На аутсорс* працює майже 90 % локального ринку» («Економічна правда», 26.06.2017); «... далі повинні початися розподіл сервісної та правоохоронної функцій, передавання баз даних на *аутсорсинг* Мінфіну, вирішення питання

разом з парламентом щодо долі податкової міліції» («Економічна правда», 22.04.2019); «Свірський Юрій співпрацював з державою, розробляючи програмне забезпечення, здобув досвід роботи в різних **аутсорсингових** компаніях» («Inspired», 27.10.2015); «Процес **аутплейсменту** доречно розглядати як сучасний інструмент в системі мотивації» («Ефективна економіка», №12, 2014); «Соціальна реклама, про яку йдеться, розміщена на щитах ТзОВ **«Октагон-Аудтор»** («Антикор», 10.04.2014); «Відзначається, що аудитори PwC не побачили найбільшу в США схему іпотечного шахрайства за участю банку та одного з провідних іпотечних **андеррайтерів** в США – Taylor, Bean & Whitaker» («Економічна правда», 03.07.2018); «**Краудфандинг** на платформі Велика Ідея функціонує з метою популяризації ідей сталого розвитку, зведення мостів між бізнесом та громадянським суспільством, і реалізації програм активізації міст» («Inspired», 12.08.2014).

Новим в економічній тематиці є запозичення *стартап* (англ. *start up* – починати). *Стартапом* називають нещодавно створену компанію, що володіє обмеженим набором ресурсів та будує свій бізнес на основі інновацій або інноваційних технологій [Словотвір]. Цей англізм не змінив своєї семантичної структури, оскільки в мові-джерелі він також позначає малий бізнес, який щойно започаткувався [Cambridge Dictionary]. Напр.: «На шляху до «єдинорогу»: як Кирил Бігай побудував **стартап** з потенціалом у мільярд доларів» («Українська правда», 2.10.2016); «Ідея для **стартапу**: які страхові продукти потрібні цифровому світу» («Економічна правда», 23.03.2018). У вжиток увійшло й похідне від *стартап* запозичення – *стартапер* (той, хто займається *стартапами*). Напр.: «Кабміну довелося на рівні країни взяти на себе роль ініціатора, стимулюючи створення кооперативів високими рівнем покриття **стартаперів**» («Економічна правда», 12.03.2018).

Широковживаним в економічній тематиці є англізм *ф'ючерс* (англ. *future* – майбутнє). Це стандартний документ, який засвідчує зобов'язання придбати цінні папери, товари або кошти у визначений час та на визначених умовах у майбутньому [Словотвір]. Це запозичення має свої похідні, утворені

афіксальним способом (*ф'ючерсний*), що свідчить про його освоєння в системі української мови. Напр.: «Ціна листопадових *ф'ючерсів* на нафту марки WTI зросла на 0,95% – до 50,77 долара за барель» («Українська правда», 26.10.2016); «3 11 червня 2013 року на Московській біржі можна буде купити *ф'ючерсний* контракт на валютну пару гривня-долар за 15% від вартості валюти» («Економічна правда», 30.05.2013).

Іншим запозиченням зі сфери економіки, зафіксованим у мові українських ЗМІ, є англізм *панамгейт* (англ. *Panama Gate* – панамські ворота). Це неофіційна назва офшорного скандалу, який спровокував витік конфіденційних документів панамської юридичної компанії *Mossack Fonseca*, в якому фігурували впливові світові політики, бізнесмени та відомі люди – від українського президента Петра Порошенка і друзів російського лідера Володимира Путіна до футболіста Ліонеля Мессі і сина колишнього генсека ООН Кофі Аннана [Словотвір; BBC Україна; ТСН]. Напр.: «Втім, без сумніву можна стверджувати, що *«панамгейт»* вплинув на ефективність кампанії проти виходу» («Європейська правда», 24.06.2016) («Економічна правда», 3.11.2017).

Політична тематика надзвичайно насичена лексемами англомовного походження. Через низку позамовних факторів в українську мову безперервно запозичуються нові політичні терміни. Так, з грудня 2018 року в українських ЗМІ активізувалося вживання терміну, який прийшов зі сфери політичного життя США – *шатдаун*. Цей термін походить від англійського іменника *shutdown*, який має два значення: 1) «операція штатного або аварійного припинення роботи електронної обчислювальної машини, а також операції, що їй передували»; 2) «тимчасова часткова зупинка роботи державних органів» [Вільна енциклопедія]. У ЗМІ запозичення *шатдаун* вживається у другому значенні. В історії США відбулося двадцять *шатдаунів*. Активізація цього терміну в українських ЗМІ пов'язана з останнім, двадцятим *шатдауном*, який виявився найдовшим в історії США – він тривав з 22 грудня 2018 року по 25 січня 2019 року. Причиною цього були протиріччя між Конгресом та чинним президентом США Дональдом Трампом стосовно фінансування будівництва стіни між США та Мексикою,

будівництво якої було одним із головних пунктів передвиборчої агітації Трампа [Вільна енциклопедія]. Це запозичення ще досить нове і воно ще не пройшло всі ступені освоєння в мовній системі української мови, тому здебільшого береться в лапки. Напр.: «*«Шатдаун» при Трампі став найдовшим в історії США*» («Європейська правда», 12.01.2019); «*В США назвали суму збитків від «шатдауну»*» («Газета по-українськи», 28.01.2019).

Ще однією лексемою, яка запозичилася в українську мову зі сфери політичних реалій іншої країни, є англiзм *брексіт* (інший варіант написання *брекзит*). Це універбат, який поєднує в собі два слова – *Britain* (англ. Британія) та *exit* (англ. вихід) – і позначає вихід Великобританії з Європейського союзу. Офіційно *брексіт* запланований на квітень 2019 року. Це питання почало порушуватися після парламентських виборів у Великій Британії в травні 2015 року консервативними та націоналістичними партіями. Порушення цього питання призвело до референдуму 23 червня 2016 року, на якому 51,9 % виборців виявили своє бажання покинути ЄС [Вільна енциклопедія]. Вихід Об'єднаного Королівства спричинив величезний суспільний резонанс не лише у самому Королівстві, а й в усьому світі, у тому числі і в Україні. Лексема *брексіт* використовується в українських ЗМІ, проте остаточний варіант написання цього запозичення ще не затвердився – воно може писатися як з малої та великої букви, а також братися в лапки. Напр.: «*Минулого тижня, напередодні референдуму, виконавчий директор Vodafone Вітторіо Колао сказав в інтерв'ю ВВС, що Великобританія в разі «брексіта» ризикує бути виключеною з гігантського європейського ринку цифрових послуг*» («Економічна правда», 29.06.2016); «*Перед цим був брексіт у Великій Британії, трохи згодом – вибори в Молдові, в Болгарії*» («Газета по-українськи», 24.11.2016).

Наступним запозиченням англomовного походження з політичної сфери є лексема *істеблішмент*. Кембриджський словник дає таке визначення слова *establishment* – «важливі та впливові люди, які контролюють країну чи організацію» [Cambridge dictionary]. Запозичення не змінило своєї семантики в процесі адаптації до системи української мови і вживається в значенні

«прошарки суспільства, що мають привілейоване положення і є опорою суспільного устрою; владне коло, політична еліта» [Словотвір]). Напр.: *«Популістські сили та рухи, направлені проти усталеного (системного) істеблішменту, демонструють зростання по всьому європейському континенту»* («Європейська правда», 19.02.2019).

Лексевою, якою часто послуговуються автори в політичній тематиці, є лексема *піар*. Воно активно вживається в українських мас медіа протягом останніх років [Полякова 2002, с. 67]. Англійська аббревіатура *PR* («*public relations*») перекладається як «зв'язки з громадськістю» й використовується для найменування особливого виду діяльності, спрямованого на формування громадської думки з широкого спектра питань. Дослідники стверджують, що слово *піар* здебільшого застосовується стосовно політичних акцій та виборчих кампаній, у меншій мірі – стосовно бізнесової, рекламної та благодійної діяльності [Навальна 2011, с. 58–59]. Як зазначає Т. М. Полякова «найперша поява лексеми *піар* у мові засобів масової інформації належить саме до політичної сфери діяльності, що підтверджується і частотністю аналізованої інновації в суспільно-політичних дискурсах» [Полякова 2002, с. 72]. Часте вживання цього англізму призвело до появи значної кількості лексем, утворених поєднанням основи *піар* з самостійним словом за допомогою інтерфікса [Навальна 2011, с. 59]. Напр.: *«Петро Порошенко відкрив новий політичний сезон потужним піар-туром країною»* («Українська правда», 12.09.2017); *«Адже на прикладі цього піар-турне чиновники по всій країні можуть стимулювати подібні піар-акції зі значними коригуваннями кошторисів проектів»* («Українська правда», 12.09.2017).

Хоча більшість дослідників відносила лексему *піар* до політичної тематики, нами було зафіксовано вживання цього запозичення у різній тематиці, зокрема, у переносному значенні переважно з негативною конотацією, де під *піаром* розуміється «дешева» та «брудна» популярність. Напр.: *«Він не любив фотографуватися, не любив слави, дешевого непотрібного піару»* («Газета по-українськи», 01.05.2019); *«Коли Настя написала про недугу, реагували по-*

різному. Більшість підтримували. Але були й такі, хто звинувачував у тому, що **піариться** на хворобі» («Газета по-українськи», 16.04.2019).

Запозиченням, яке вживається в різній тематиці, є англiзм *лобі* (англ. *lobby* – коридор). Це політичний термін, який прийшов зі сфери права і позначає скоординовану практику обстоювання інтересів чи чинення тиску на законодавців і чиновників неурядовими організаціями, фінансово-промисловими групами чи етнічними спільнотами на користь того або іншого рішення. Уважається, що цей термін походить від практики відвідувати депутатів у Центральному Вестибюлі Британського Парламенту (англ. *Central Lobby*) [Словотвір]. В українській мові це запозичення звузило свою семантичну структуру, оскільки в мові-джерелі воно також використовується для найменування кімнати в Британському Парламенті, де проводять зустрічі урядовці та для позначення приміщення при вході в готель або будь-якої іншої великої будівлі [Cambridge Dictionary]. Воно функціонує в українській мові як політичний термін. Напр.: *«Лобі Юлії Тимошенко – йдеться про просування у США «боротьби із пропагандою Росії та Китаю», «фінансової підтримки» та «енергетичної незалежності» України коштами із офшору»* («Українська правда», 27.10.2016).

Часте вживання запозичення *лобі* у мові інтернет-газет призвело до утворення від нього похідних слів афіксальним способом: *лобіст*, *лобіювати*, *лобістський* тощо. Напр.: *«Аби з'ясувати, хто в Україні та з якою метою сьогодні користується послугами американських лобістів»* («Українська правда», 27.10.2016); *«Лобіюють законопроект відразу шість організацій, зокрема University of Northern Iowa, University of California, College of William & Mary, American Jewish Committee, Joint Baltic American National Committee і вже згадана вище британська Aveiro CP»* («Українська правда», 27.10.2016); *«Офіс Aveiro CP у Північній Ірландії знаходиться за адресою масової реєстрації – у такий нехитрий спосіб приховано справжнє ім'я замовника та джерело фінансування лобістських послуг»* («Українська правда», 27.10.2016).

Поширеним у соціальній тематиці є також англізм *дедлайн* (англ. *deadline* – кінцевий термін). Напр.: «ЄС встановив останній **дедлайн** для Британії» («Європейська правда», 05.12.2017); «Парубій озвучив «бюджетний» **дедлайн**» («dero.ua», 04.12.2017).

Нещодавно в українську мову увійшла лексема зі сфери суспільних відносин *камінг-аут* (англ. *coming out* – вихід). *Камінг-аутом* називають процес визнання особою своєї належності до якоїсь сексуальної або гендерної меншини [Словотвір]. Ця лексема також звузила своє значення в порівнянні зі своїм прототипом у мові-джерелі. В англійській мові фразове дієслово *come out* має безліч значень, серед яких: 1) ходити з кимось до будь-якого громадського місця; 2) поява на ринку нової книжки, фільму, продукції тощо; 3) з'явитися; 4) оголошувати певну інформацію; 5) виводити плями чи бруд [Cambridge Dictionary]. Напр.: «Кевін Спейсі розповів чи є життя після звинувачень і **камінг-ауту**» («Znaj.ua», 19.03.2018). В українській мові це слово часто вживається у ЗМІ як синонім поняття «викриття», здебільшого саме в політичній тематиці. Напр.: «Відомий кремлівський пропагандист Володимир Соловйов вирішив зробити гучний **«камінг-аут»**, нарешті показавши світові своє справжнє обличчя» («Znaj.ua», 27.03.2018).

Отже, мова засобів масової інформації надзвичайно насичена англломовними запозиченнями соціально-економічної тематики. Це обумовлено активізацією міжнародних зв'язків України після розпаду Радянського Союзу. В українську мову увійшли такі терміни як: *істеблішмент*, *лобі*, *панамагейт*, *шатдаун* та ін. Однією з найбільших тематичних груп запозичень є економічна, оскільки англломовні лексеми з економічної сфери почали функціонувати в українській мові ще наприкінці ХХ ст. Чимало англломовних економічних термінів є давно звичними для українців і уже не сприймаються як запозичення (напр. *бізнес*, *бізнесмен*, *траст*, *маркетинг*, *менеджер* тощо). Існує велика кількість економічних неозапозичень, якими активно послуговуються в мові засобів масової інформації, проте вони ще не увійшли до загальномовного вжитку (напр. *коворкінг*, *краудпаблішинг*, *аутплейсмент* тощо). Складність

опису цієї тематичної групи запозичень полягає в тому, що вона надзвичайно динамічна – нові економічні найменування входять до мови постійно – тому цей напрям є перспективним для подальших досліджень.

3.3. Функціонування медіалексики іншомовного походження в сучасних українських інтернет-виданнях

У мові ЗМІ зафіксовано лексику усіх функціональних стилів української мови, що зумовлено різноманіттям тем та жанрів: соціально-політична лексика та фразеологія, суспільно-політичні терміни, різноманітні неологізми, модні слова, лозунги, слова іншомовного походження, емоційно-забарвлена лексика тощо [Грицай 2014, с. 39]. До цього часу вживання лексичних запозичень досліджувалося в контексті їхнього використання як засобів виразності, для того, щоб привернути увагу читачів та утримати їх інтерес (наприклад, у рекламних оголошеннях) [Грицай 2014, с. 39]. Величезна кількість запозичень у текстах сучасних українських мас медіа обумовлює їх лексичну диференціацію, оскільки до української мови проникають цілі шари іншомовної лексики й тематика запозичень є надзвичайно різноманітною.

Ядром лексикону засобів масової інформації вважають суспільно-політичну лексику. Це пов'язано з тим, що зміна влади, ідеології та політичного устрою в державі спричинює виникнення новітніх найменувань суспільно-політичного характеру, що постійно проникають у ЗМІ [Богатирьова 2005, с. 96]. У зв'язку зі збільшенням впливу засобів масової інформації та розвитком мережових комунікацій, тексти української інтернет-періодики надзвичайно насичені лексикою, пов'язаною з функціонуванням масмедіа.

Досить поширеним став англізм *фідбек* (англ. *feedback*). В англійській мові це слово вживається здебільшого у значенні «відгук, думка про щось (наприклад, про новий продукт), зворотній зв'язок» [Cambridge Dictionary]. Але в українських масмедіа лексема *фідбек* звузила свою семантику і найчастіше використовується у значенні «зворотній зв'язок». Напр.: «*Якщо політик просто вирішив, що виставлятиме якісь питання і моніторитиме час від часу відповіді,*

то цього недостатньо. Треба, щоб була логіка того, як він спілкується з народом, щоб народ бачив, що є якийсь **фідбек**, зворотній зв'язок. Це вимагає зусиль і часу» («Українська правда», 10.08.2015).

В інтернет-виданнях часто можна натрапити на іншомовні лексеми, які використовуються для позначення певних тенденцій у суспільстві. Наприклад, лексема *тренд* (англ. *trend*) у мові-джерелі має значення: 1) загальний розвиток або зміна ситуації або поведінки людей; 2) нові тенденції в одязі, макіяж тощо [Cambridge Dictionary]. В українській мові слово має схожу семантику: «загальна модна тенденція сезону, яку характеризує вираженість, впізнаваність, масовість і обмеженість у часі» [Словотвір]). Напр.: «Петраковський розповів, що під час голосування та підрахунку голосів не було критичних порушень, однак він розповів про **тренд** під час голосування» («Українська правда», 30.03.2018).

Було зафіксовано лексему похідну від англізму *тренд* – *медіа тренд*. Напр.: «І перед тим, як я перейду до традиційного кількісного аналізу **медіа-трендів** минулого року, я розповім про свої особисті враження від перечитування всіх важливих новин за минулий рік» («Українська правда», 31.12.2016).

До цієї групи можна віднести англізм *бренд*. В англійській мові *brand* означає: 1) тип продукту, вироблений конкретною компанією; 2) клеймо; 3) тавро [Cambridge Dictionary]. У процесі адаптації до мовної системи української мови лексема *бренд* зазнала звуження своєї семантичної структури і вживається у значенні «торгівельна марка компанії, товару або продукту; сукупність графічної, текстової і іншої інформації, пов'язаної з компанією, продуктом або послугою, включаючи логотипи, гасла і тому подібне» [Словотвір]). Напр.: «У 21 столітті поле битви розгорнулося навколо останньої барикади – прямої демократії, яка нівелює парламентські змови, ручні партії і вибір без вибору на голосуваннях за розкручені політичні **бренди**» («Українська правда», 19.11.2016).

У мові українських інтернет-видань натрапляємо на запозичення, які пов'язані безпосередньо з процесом підготовки публікацій. Прикладом цього є відносно нова лексема **фактчек**. Англізм *фактчек* (англ. *fact-check*) означає

перевірку фактів, написаних в статтях чи новинах, на достовірність [Словотвір]. В українській мові це запозичення дещо розширило свою семантику і використовується для найменування перевірки не тільки готових статей, а й перевірки фактів перед публікацією [Словотвір]. Напр.: «Головний **фактчек** планети. Як перевіряють висловлювання Трампа і Клінтон» («Європейська правда», 19.10.2016); «Мало правди. **Фактчек** прес-конференції Петра Порошенка» («Українська правда», 6.03.2018). Незважаючи на свою новизну, це запозичення вже має своє похідне, утворене афіксальним способом – **фактчекер** (той, хто займається перевіркою фактів перед їхньою публікацією) та похідний від нього складний іменник **фактчек-проект**. Напр.: «А поки **фактчекери** з далекої України вирішили проаналізувати, як їхні колеги з-за кордону перевіряють президентські дебати і хто з двох кандидатів бреше більше» («Європейська правда», 19.10.2016); «З них ми обрали сім найвпливовіших (н'ять ЗМІ і два найбільших **фактчек-проекти** Америки): *The Guardian, Washington Post, Daily News, New York Times, CNN, PolitFact і Factcheck.org*» (Європейська правда, 19.10.2016).

Ще одним запозиченням зі сфери медіа тематики є лексема *контент-аналіз*. Цей складний іменник походить від англійського іменника *content*, який має декілька значень: 1) зміст; 2) об'єм; 3) обсяг; 4) суть; 5) вдовolenість; 6) задоволення [Cambridge Dictionary]. В українській мові цей англiзм зазнав зміни своєї семантики і вживається для позначення «будь-якої інформації, що розміщена на певному ресурсі» [Словотвір]). Відповідно, *контент-аналіз* це «якісно-кількісний метод вивчення документів, який характеризується об'єктивністю висновків і строгістю процедури та полягає у квантифікаційній обробці тексту з подальшою інтерпретацією результатів» [Костенко 2003]. Напр.: «Нещодавно проект «Медіарозвідка» було підтримано Центром *контент-аналізу*» («Українська правда», 31.12.2016).

Отже, аналіз іншомовних лексем, зафіксованих у сучасних українських інтернет-виданнях засвідчив, що велику частку серед новітніх запозичень складають англiзми, які прийшли з медіалексики англійської мови. Це пов'язано

насамперед з глобалізаційними процесами у світі, активізацією міжнародної суспільної та політичної діяльності України та зростання впливу засобів масової інформації в українському суспільстві. Іншомовні лексеми в публіцистичному стилі сучасної української мови потребують подальшого наукового дослідження, оскільки їх кількість невпинно зростає й відповідно лексеми надходять не лише із медіатематики, а й з інших тематичних груп англійської мови.

3.4. Іншомовна термінологічна лексика інформаційних технологій у вітчизняних інтернет-виданнях

Стрімкий розвиток техніки, науки та культури спричинив появу й активне функціонування великої кількості термінологічних одиниць у сучасній українській мові [Навальна 2011, с. 64]. Мовознавці називають інтенсивний розвиток науково-технічної термінології «термінологічним вибухом» [Д'яков 2000, с. 7]. Цей «вибух» проявляється не лише збільшенням кількості термінів в українській мові, а й залученням термінологічної лексики до загальномовного вжитку [Навальна 2011, с. 64]. Терміни активно проникають майже в усі сфери суспільної діяльності. М. І. Навальна наголошує, що «слова-терміни реалізують свою семантику, поширюються в мовній практиці, входять до загальномовного словника через мову масмедіа» [Навальна 2011, с. 66]. Л. В. Туровська зауважує, що «преса завжди була і залишається середовищем активного функціонування термінологічної лексики, оскільки на її сторінках висвітлюються найрізноманітніші проблеми суспільного життя. До того ж мові засобів масової інформації властива широта залучення термінолексики різних галузей знань, що пов'язано з розмаїтим тематичним діапазоном статей» [Туровська 2007, с. 36].

Проблему розширення сфери функціонування термінологічної лексики досліджували В. М. Лейчик [Лейчик 1980; Лейчик 1981; Лейчик 1994], В. Л. Карпова [Карпова 1967], В. Г. Даниленко [Даниленко 1970; Даниленко 1971; Даниленко 1972; Даниленко 1977; Даниленко 1978; Даниленко 1987], І. М. Кочан [Кочан 1998; Кочан 2004], О. А. Жирик [Жирик 2007], А. С. Д'яков [Д'яков 2000], Т. Р. Кияк [Кияк 1993; Кияк 1994; Кияк 2005],

Ф. О. Нікітіна [Нікітіна 1977; Нікітіна 1978], Т. І. Панько [Панько 1992; Панько 1994], О. Е. Пчелінцева [Пчелинцева 2003], О. А. Стишов [Стишов 2003], Л. О. Симоненко [Симоненко 1997], Л. В. Туровська [Туровська 2007], М. І. Навальна [Навальна 2011, с. 64–119] та ін.

Терміносистема інформаційних технологій є однією з терміносистем, які утворилися внаслідок упровадження досягнень науково-технічного прогресу в різні сфери суспільного життя та появи сучасних інформаційних мереж. В українській мові система термінів інформаційних технологій перебуває на стадії становлення [Ніколаєва 2002, с. 1].

Науково-технічна терміносистема української мови є однією з «найбагатших» на іншомовні терміни [Лисенко 1999, с. 38; Мачай 2008, с. 265], що є цілком закономірним явищем, оскільки швидкість появи науково-технічних понять перевищує лінгвістичні ресурси кожної мови для забезпечення їх термінологічними мовними знаками [Лещук 2005, с. 54]. Наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. науково-технічна термінологія української мови збагатилася численними запозиченнями з англійської мови, особливо в галузі інформатики, програмування та обчислювальної техніки. Це пов'язано з тим, що осередком науково-технічного прогресу здебільшого є англійські країни, тому виникає багато нових явищ і понять, для найменування яких вживається англійська лексика. Уживання термінології англійського походження навіть у тих випадках, коли батьківщиною технічних інновацій є інші країни, зумовлене статусом англійської мови як мови міжнародного спілкування [Скорейко-Свірська 2009, с. 48–49]. «Поширення в терміносистемах не тільки запозичених слів, а й іншомовних блоків, можна пояснити як традицією, так і прагненням передати одним словом складне наукове поняття. Причиною такої лексичної інтерференції можна вважати прагнення фахівців ... ввійти в європейську мовну й технічну спільноту, мати єдиний термінологічний фонд» [Кочан 2002, с. 82–89]. Як зазначає І. П. Скорейко-Свірська, одночасне функціонування в терміносистемі української мови питомих та запозичених лексем певним чином зумовлене комунікативним значенням наукової термінології, яка «...

Проектується не тільки на задоволення внутрішнього, національного мовного контактування, а й на контактування зовнішнє, міжнароднє» [Симоненко 1993, с. 97; Скорейко-Свірська 2009, с. 49].

Терміни інформаційних технологій активно переходять до складу загальнономовних одиниць – таким чином відбувається постійний обмін між термінами інформаційних технологій та загальноновживаною лексикою [Навальна 2011, с. 68]. Найбільше цьому обміну сприяють саме засоби масової інформації, особливо інтернет-видання, оскільки ними послуговуються частіше ніж друкованими аналогами.

Велика кількість термінів інформаційних технологій в інтернет-виданнях зумовила їхній поділ на декілька тематичних груп.

3.4.1. Назви пристроїв

Розвиток технологій спричинив появу безлічі пристроїв, найменування яких, як правило, є англійськими. Так, дуже поширеною є лексема *гаджет* (англ. *gadget* – пристрій) – «річ, зазвичай електронна або яка має стосунок до електроніки, рахівника чи Інтернету» [Словотвір]). Напр.: «*Створено гаджет для боротьби із захопленістю від смартфонів*» («Кореспондент.net», 27.11.2012); «*Підростаюче покоління все частіше користується новими гаджетами, але вони можуть бути зовсім небезпечними для них*» («Знај.ua», 13.11.2017).

Досить популярною лексемою є запозичення *девайс* (англ. *device*). Як і *гаджет*, *девайс* також перекладається з англійської мови як «пристрій», тому багато мовців вважають їх синонімами, проте між ними є різниця. *Девайс* – це автономний пристрій, який не потребує підключення до іншого пристрою для своєї роботи (напр.: *фотоапарат, смартфон*), у той час як *гаджет* є технологічним аксесуаром для пристрою (*наушники, планшети*) [technoshtuchki.com]. Сьогодні уже майже неможливо уявити наше життя без різноманітних електронних пристроїв, тому цілком природним є те, що ці найменування часто вживаються у ЗМІ. Напр.: «*Це окремий девайс, зі своєю*

специфікою, ергономікою та логікою» («Українська правда», 04.08.2016); *«Система також буде самостійно реєструвати і оцінювати додані пристрої на основі інформації про існуючі **девайси**»* («Економічна правда», 22.10.2017).

Популярними та розповсюдженими *гаджетами* сьогодні є пристрої, найменування яких містить англomовну частину *смарт* (англ. *smart* – розумний) напр. *смартфон*, *смартвотч* (англ. *smart watch* – розумний годинник) тощо. Напр.: *«Коли киянку Наталію Лабутенко не покидають погані думки, вона залишає на роботі **смартфон**, йде на Софійську площу і стає в самому її центрі»* («Українська правда», 22.01.2019); *«Це **смартвотч**, що дозволяє дитині набирати до 5 номерів, отримувати повідомлення і передавати дані геолокації на інші **девайси** через *GPS*»* («Газета по-українськи», 19.06.2016).

Запозичення *сервер* також є широковживаним як в ЗМІ так і в повсякденному житті. *Сервер* (англ. *server* – слуга) – це «комп'ютер або програма, що здатні автоматично розподіляти інформацію чи файли під керуванням мережної оперативної системи або у відповідь на запити, прислані в режимі онлайн користувачами» [Словотвір]). Напр.: *«Вони зламують **сервери** «ліберальних груп» для отримання компромату та вимагання грошей»* («РБК-Україна», 06.03.2017).

3.4.2. Назви програм та мережевих засобів і технологій

Функціонування Інтернету неможливе без спеціальних програм та технологій. Назви цих програм та технологій здебільшого відносяться до арготизмів та комп'ютерного жаргону, проте протягом останнього десятиліття ХХІ ст. ці лексеми все частіше використовуються в публіцистичному стилі.

Було зафіксовано використання лексеми *бот* та її похідних у дискурсі інтернет-видань. *Бот* (скорочено від англ. *robot* – робот) – «спеціальна програма, що виконує автоматично (або за заданим розкладом) які-небудь дії через ті ж інтерфейси» [Словотвір]). Напр.: *«Станом на 10 травня за цю петицію було віддано близько 45 тисяч голосів, з яких 20 тисяч було одразу видалено як такі, що повністю відносяться до т.зв. «**ботів**». Із 25000 підписів, що залишилися,*

лише 30% – реальні користувачі мережі Інтернет, інші 70% – викликають обґрунтовану підозру на предмет автентичності та мають ознаки «ботів», – зазначили в СБУ» («Українська правда», 09.07.2016).

Боти дуже часто використовуються як інструмент пропаганди в Інтернеті. За допомогою них (особливо через соціальні мережі) поширюється неправдива інформація та провокуються конфлікти. Поширеною практикою є, коли *боти*, під виглядом профілів користувачів соціальних мереж, пишуть у коментарях так звані «вкиди» – неправдиві чи неперевірені новини та факти, провокаційні коментарі тощо, які мають на меті викликати негативні емоції в користувачів та спровокувати їх на конфлікти один з одним. Особливо активно ця практика впровадилася під час Революції гідності в Україні та згодом після початку російської воєнної агресії. У ЗМІ навіть з’явилося словосполучення «кремлівські боти» – програми, які поширюють неправдиву інформацію про Україну та є одним із основних інструментів інформаційної війни Росії проти України. Крім того, вони також розповсюджують брехливу інформацію про інші країни. Напр.: *«Кремлівські боти» розповіли, як працює путінська пропаганда* («Інформатор», 20.02.2018).

Поширеність англomовної лексеми *бот* зумовила її високу словотвірну активність: *чат-бот* (від англ. *to chat* – спілкуватися та *robot* – робот – «комп’ютерна програма, розроблена на основі нейромереж та технологій машинного навчання, яка веде розмову за допомогою слухових або текстових методів» [Cleveroad]), *ботнет* (від англ. *robot* – робот та *network* – мережа – «комп’ютерна мережа із запущеними ботами автономним програмним забезпеченням, що використовується для протиправної діяльності» [Словотвір]), *інтернет-боти*, *бот-атака*, *бот-ферма* тощо. Напр.: *«Ощадбанк» запустив чат-бота у Facebook* («Na chasi», 16.09.2019); *«Як зазначено, ботнет» був знайдений випадково...»* («Детектор Медіа», 06.02.2017); *«Інтернет-боти можуть поширювати дезінформацію, тому не вважайте їх нешкідливими»* («РБК-Україна», 28.01.2019); *«... у міністерстві не визначили, чи стала вимога блокування відео про Еміра-Усеїна Куку наслідком прямого запиту російських*

служб цензури, зокрема «Роскомнадзору», чи, можливо, **бот-атаки**» («Укрінформ», 07.02.2019).

Невід'ємною частиною сучасності стали різноманітні *месенджери*. *Месенджер* (англ. *messenger* – надсилач повідомлень) – це «телекомунікаційна служба для обміну текстовими повідомленнями між комп'ютерами або іншими пристроями користувачів через комп'ютерні мережі» [Словотвір]). Найпопулярнішими серед українців є такі *месенджери* як *Viber*, *WhatsApp* та *Telegram*. У ЗМІ використовується як і сама загальна назва *месенджер*, так і транслітеровані власні назви цих служб, щоправда варіанти їх написання дещо різняться – їх можуть писати як з великої, так і з малої літери, брати в лапки тощо. Напр.: «Секретар Ради національної безпеки і оборони стверджує, що **месенджер** *WhatsApp* ефективніше захищає від прослуховування ніж *Viber*» («Еспресо TV», 04.02.2019); «Коли за кордоном з'являється тимчасовий техпаспорт і угода купівлі-продажу, її надсилають **«вайбером»** митному брокеру» («Газета по-українськи», 09.01.2019); «Президент Петро Порошенко приєднався до створеної у **«Вайбері»** групи «БПП», де депутати обговорюють нагальні питання фракції» («Українська правда», 16.12.2014); «Але це ніяк не змінить ситуацію, будуть голосувати його карткою, а диригувати він буде в якомусь готелі, або в есемесках у **«телеграмі»** або **«вотсани»**. Це щось змінить!? Априорі нічого» («Еспресо TV», 05.10.2016).

Досить поширеною є лексема *фотошоп*. Походить вона від назви графічного редактора *Adobe Photoshop*, який був розроблений американською компанією *Adobe Systems*. Ця програма вважається найпотужнішим редактором фото та є лідером на ринку комерційних засобів редагування растрових [Вільна енциклопедія]. Зазвичай цю програму називають просто *Photoshop*. В українських ЗМІ часто вживається транслітерований варіант цієї лексеми і зазвичай він пишеться з малої літери. Напр.: «Неймовірний **фотошоп**: художник показав роботи, що ламають логіку» («Газета по-українськи», 27.01.2019).

Поширеними є також похідні дієслова від лексеми *фотошоп* – *фотошопити* та *прифотошопити*, утворені суфіксальним та префіксальним

способами. Ці слова часто вживають у негативному контексті, коли йдеться не лише про звичайне редагування та покращення фотографії, а про зміну зображення, часто із метою ввести в оману чи висміяти людину, зображену на фото. Напр. : «... я не просив підчищати мені взуття, але якщо вам обов'язково потрібно щось **фотошопити**, будь ласка, приділіть основну увагу моему волоссю (його відсутності), не ногам!» – написав Скотт Моррісон у себе у Твіттері» («Газета по-українськи», 10.01.2019); «Дивлячись на старі сімейні фотографії, я все думав: як це буде виглядати, якщо **прифотошопити** до них себе нинішнього?» («Газета по-українськи», 17.10.2017).

Якщо такі лексеми як *месенджер* чи *фотошоп* уже давно вийшли за межі вузькоспеціалізованої лексики, і використовуються не лише в ЗМІ, а й у повсякденному житті, то існує ще низка найменувань різноманітних програм та технологій, які хоч і використовують у мережеских ЗМІ, проте все ще залишаються приналежними до сфери комп'ютерного жаргону і не увійшли до загальнономовного вжитку. Це такі запозичення як *багтрекер* (англ. *bug tracking system* – система відстежування помилок – «прикладна програма для відстежування історії звітів про баги під час роботи тестерів та програмістів» [Словотвір]), *бекенд* (англ. *back end* – зворотня сторона – «у розробці програмного забезпечення сфери розподілу відповідальності, що стосується серверної частини додатку» [Словотвір]), *фронтенд* (англ. *front end* – лицева сторона – «у розробці програмного забезпечення ділянка розподілу відповідальності, що стосується клієнтської частини додатку; видима частина програмного забезпечення» [Словотвір]), *бета-версія* («протестована внутрішньо версія програми, яка потребує перевірки більш широким колом користувачів» [Словотвір]), *біг-дата* (англ. *big data* – «набір даних такого обсягу або такої складності, що традиційні інструменти є неадекватними для їх обробки» [Словотвір]), тощо. Напр.: «Наступне, що нам потрібно, зручний **багтрекер**» («Новини ІТ українською», 09.12.2014); «Працюю і над **фронтендом**, і над **бекендом**, використовую *Hip Hop* (діалект *PHP*, до речі *open-source*), *HTML/JS*, інколи *Python*» («КПШник», 03.05.2013); «*Microsoft* представила **бета-версію**

«вісімки» (ТСН, 29.02.2012); «Завдяки **біг-дата** ми вже дізналися, що малюки вчать мову не через повторення – як ми думали століттями – а слухаючи слова, які вживаються в численних контекстах» («Zbruč», 22.02.2016).

3.4.3. Лексеми зі сфери соціальних мереж

Соціальні мережі – це «інтернет-програми, які допомагають друзям, бізнес-партнерам або іншим особам спілкуватись та встановлювати зв'язки між собою, використовуючи набір інструментів» [Вільна Енциклопедія]. Сучасний світ майже неможливо уявити без таких онлайн-соціальних мереж як Facebook, Twitter, та Instagram. Сьогодні, соціальні мережі не лише є засобом спілкування, а й платформою для бізнесу та поширення новин. Майже кожна телевізійна служба новин та інтернет-видання мають свою сторінку в тій чи іншій соціальній мережі (або в усіх відразу). Політики та громадські діячі також часто послуговуються ними, тому цілком природньо, що найменування з галузі соціальних мереж часто фігурують у ЗМІ.

Так, дієслова *твітнути* та *ретвітнути* прийшли з соціальної мережі Twitter. *Твітнути* означає «написати свій допис у Twitter», а *ретвітнути* – «поширити чийсь допис у Twitter, натиснувши спеціальну кнопку». Напр.: «*Перейшовши за посиланням, користувач побачить пропозицію **твітнути** англійською мовою повідомлення...*» («Газета по-українськи», 13.07.2018); «*Цей допис **ретвітнули** або якимось чином прокоментували близько ста різних користувачів*» («Українська правда», 10.08.2015).

Популярність американської соціальної мережі *Facebook* зумовила її високу словотвірну активність – в ЗМІ натрапляємо на різноманітні словосполучення з частиною *Facebook* чи скорочено *fb*: *Facebook-активність*, *fb-активність*, *Facebook-користувачі* тощо. Напр.: «*Як розчарувати українців за рік. **Facebook-активність** 2016*» («Українська правда», 31.12.2016); «*Що показує **fb-активність** квітня: байдуже на Траймана, хвилюють гроші*» («Українська правда», 10.05.2016); «*Та й серед **Facebook-користувачів** було актуально вимагати змін на краще*» («Українська правда», 31.12.2016).

Ще однією реалією, яка прийшла зі світу соцмереж, є лексема *селфі*. *Селфі* (англ. *self* – сам, само) – «вид фотографії, автопортрет, зроблений за допомогою камери смартфона, фотоапарата чи вебкамери» [Словотвір]). Люди зазвичай завантажують такі фото на власні сторінки в соціальних мережах. Напр.: «*Вона робить селфі в дзеркалі, без звичного гриму і червоної губної помади, а її волосся рівне і акуратно причесане*» («Газета по-українськи», 07.02.2019).

Цікавим різновидом *селфі* є так зване *белфі* (від англ. *selfie* та *butt* – сідниці) – «селфі із сідницями у кадрі» [Словотвір]). Напр. «*У соцмережах з'явилася нова пристрасть: наслідуючи зірок шоу-бізнесу, інтернет-юзери полюбили робити белфі (belfie) – селфі з власною п'ятою точкою в головній ролі*» («Еспресо TV», 11.07.2015). З'явилося навіть словосполучення *белфі-тренд* (від англ. *belfie* та *trend* – напрямок, тенденція), що означає «мода на белфі». Напр.: «*Белфі-тренд в Instagram: дівчата хизуються своїми сідницями*» (ТСН, 16.12.2015).

3.4.4. Назви розрахункових одиниць в Інтернеті

В інтернет-ЗМІ часто можна натрапити на найменування різноманітних електронних валют, які все частіше називають *криптовалюти* (скорочено *крипта* – від англ. *cryptocurrency* – «вид цифрової валюти, емісія та облік якої засновані на асиметричному шифруванні і застосуванні криптографічних методів захисту» [Вікіпедія]). З іншомовною часткою *крипто-* можуть утворюватися різноманітні словосполучення: *криптовалюта*, *крипторинок*. Напр.: «*Сказати, що трапиться, якщо криптовалюта «впаде», ніхто із світових фінансистів не береться*» («Економічна правда», 29.12.17); «*Причому постраждають не лише власники «крипти»*» («Економічна правда», 29.12.17); «*Створювати криптобіржі зможуть як резиденти та держустанови, так і не резиденти*» («Na chasi», 20.10.2017); «*Навіщо потрібне регулювання крипторинку*» («Na chasi», 20.10.2017).

Однією з найпопулярніших *криптовалют* у світі є *біткоїн* (інші варіанти написання *біткоін*, *біткойн*). Походить від англ. *bitcoin*, що перекладається як електронна монета, і означає «віртуальна електронна валюта без

централізованого управління та еміментів» [Словотвір]). Спеціалісти уже назвали світовий ажітаж навколо цієї електронної валюти «*біткоїн-лихоманкою*», адже величезний попит на нього стимулює блискавичне зростання курсу – станом на листопад 2017 року його вартість становила понад 7 тисяч доларів [Боруцька 2017]. Напр.: «*Незважаючи на те, що біткоїн не втримався на цьому рекордному рівні на довгий час, він перебував у центрі уваги з початку року, завдяки чому раніше він зміг подолати позначку в \$2000*» («Економічна правда», 05.06.2017); «*Чому ми про це говоримо? Тому що недавно глобальний економіст Deutsche Bank Торстен Слока назвав крах біткоїна одним з ключових ризиків 2018 року*» («Економічна правда», 29.12.17).

Існує також сленгове найменування біткоїна – «*биток*», на яке також можна натрапити в ЗМІ економічної тематики. Напр.: «*Від ціни «битка» залежить вартість решити «крипти*» («Економічна правда», 06.03.2018).

В інтернет-ЗМІ також послуговуються ще однією назвою криптовалюти – *альткоїн* (скорочено від англ. *alternative bitcoin* – альтернативний біткоїн) [Словотвір]. Напр.: «*24 відділення KFC у Венесуелі почнуть продавати їжу за альткоїн Dash*» («Корреспондент.net», 30.11.2017); «*Один із найстаріших альткоїнів – має другий рівень популярності після BTC*» («Na chasi», 20.10.2017).

Широковживаною лексемою є найменування іншої електронної валюти – *лайткоїн* (інший варіант написання – *лайткоін*). *Лайткоїн* (англ. *litecoin*) – «це криптовалюта, що заснована на базі програмного коду біткоїн. Лайткоїн метафорично називають «електронним сріблом», тоді як біткоїн – «електронним золотом» [Форекс для початківців]. Напр.: «*Швидкість транзакцій у мережі лайткоїна в чотири рази вища, ніж у мережі біткоїна, а розмір блокчейну лайткоїна всього 14,6 Гб*» («Економічна правда», 06.03.2018); «*Біткоїн – це найвідоміша криптовалюта, але вона втрачає свої позиції на ринку серед інших, таких як ефір та лайткоїн*» (ТСН, 15.12.2017).

Лексемою, яка увійшла в українську мову зі сфери розрахункових одиниць в Інтернеті, є слово *майнінг* або *майнинг* (від англ. *to mine* – видобувати з надр). Кембриджський словник дає два визначення цього слова: 1) видобування з землі

таких речовин як вугілля чи метал; 2) використання спеціального програмного забезпечення для отримання нової криптовалюти (цифрова валюта, вироблена громадською мережею, а не урядом) [Cambridge dictionary]. У процесі своєї адаптації до мовної системи української мови ця лексема звузила свою семантику і вживається лише у значенні «створення нової криптовалюти». Напр.: *«Директор однієї зі шкіл в Китаї, Лей Хуа, був звільнений після виявлення підключеної до електромережі навчального закладу системи пристроїв, призначених для майнінгу криптовалют»* («Економічна правда», 09.11.2018).

Особу, яка займається майнінгом, називають майнером (англ. *miner*). З англійської мови *miner* перекладається як «шахтар» [Cambridge dictionary], але як і лексема *майнінг*, це запозичення також звузило свою семантичну структуру і вживається лише в контексті створення криптовалюти. Напр.: *«Згодом Wuhan додасть 30 МВт потужності і збільшить число майнерів, задіяних там, до 12 тис.»* («Економічна правда», 12.09.2018).

Від іменника *майнінг* утворився прикметник *майнінгова*. Напр.: *«Видобувають крипту і на відкритих: якщо з'єднати кілька відеоплат, вийде майнінгова ферма»* («Сьогодні», 18.03.2018);

Від запозичення *майнінг* утворилося дієслово *майнити*, яке означає «видобувати криптовалюту». Спочатку дієслово *майнити* було арготизмом і вживалося здебільшого в середовищі людей, які займалися створенням електронних розрахункових валют. Через активізацію майнінгу в Україні, ця лексема поступово перейшла до загальнономовного вжитку, а згодом і до публіцистики. Напр.: *«Щоб «майнити» біткоїни зараз, потрібно використовувати спеціальне обладнання»* («Економічна правда», 14.08.2018); *«Австралійські метеорологи майнили біткоїни на робочому місці»* («Економічна правда», 08.03.2018); *«Обігрівачі навчилися майнити криптовалюту»* («Знаї.ua», 12.03.2018).

Ця тематична група може перетинатися з групою лексики економічної тематики, оскільки ці номінації використовуються у валютних операціях.

3.4.5. Найменування різних видів протиправної діяльності та загроз в Інтернеті та шахрайств, здійснюваних за допомогою інших технічних засобів

Завдяки різноманітним інформаційним технологіям та мережі Інтернет людство зробило величезний крок уперед. Але поряд з численними можливостями для всебічного розвитку, Інтернет містить величезну кількість загроз та часто стає засобом для проведення різноманітних злочинних операцій. Більшість найменувань видів протиправної діяльності в Інтернеті запозичені з англійської мови, подекуди в українській мові вони змінили свою семантику.

Поширеними сьогодні є англійські найменування різних видів інтернет-шахрайства. Це такі лексеми як *скімінг* (англ. *skimming* – «отримання інформації з магнітної смуги платіжної картки та ПІН-коду до неї з метою подальшого виготовлення дублікату картки та зняття готівки в банкоматах» [Словотвір]), *фішинг* (англ. *fishing* – рибальство – «вид шахрайства, метою якого є доступ до конфіденційних даних користувачів» [Словотвір]), *вішинг* (від англ. *voice* – голос та *fishing* – рибальство – «телефонне шахрайство, пов'язане з виманюванням реквізитів банківських карток або іншої конфіденційної інформації, примушуванням до переказу коштів на картку злодіїв») [Вільна Енциклопедія] та *кеш-треппінг* (англ. *cash* – готівка, *trap* – пастка – «заклеювання отворів для видачі готівки з метою привласнення грошей після відходу клієнта від банкомату» («Ua-Reporter.com», 07.02.2016). Ці запозичення демонструють високу словотвірну активність – від них суфіксальним способом утворюються прикметники (*скімінговий*, *фішинговий*). Напр.: «Сюди насамперед відносять **«скімінг»** – зчитування даних із картки клієнта за допомогою спеціального обладнання, яке незаконно встановлюється на банкомат» («ВВС Україна», 16.07.2017); «За словами спеціалістів, зловмисники використовують новий тип **скімінгових** пристроїв – не накладки на картридер, які можна побачити, а вставки, глибоко сховані в картридері» («Телеканал «5 канал»», 15.11.2017); «Таке шахрайство, як правило, відбувається в інтернеті, і може бути результатом так званого **«фішингу»**; «Зловмисники створили **фішинговий**

ресурс Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» («Економічна правда», 06.08.2018); «Скімінг, вішинг і кеш-треппінг стали найпопулярнішими аферами з банківськими картками українців» (ТСН, 27.01.2017); «У Тернополі процвітає новий вид шахрайства «кеш-треппінг» («Новости Тернополя», 10.03.2018).

У текстах ЗМІ, у яких йдеться про різні види злочинної діяльності в Інтернеті, часто можна натрапити на лексему *хакер*. *Хакер* (англ. *to hack* – рубати) – «особливий тип комп'ютерних спеціалістів, діяльність яких пов'язана з намаганням отримати несанкціонований доступ до систем із секретною (конфіденційною) інформацією, комп'ютерний злочинець» [Словотвір]. Спочатку значення цього слова не було пов'язане зі злочинною діяльністю. Цей комп'ютерний термін був започаткований у 60-х роках ХХ століття і означав процес внесення змін у свою або чужу програму. Віддієслівний іменник «*hack*» означав результати таких змін. Тобто *хак* – це спосіб виправлення помилки в програмі, а фахівця який міг виправити такі помилки, відповідно, називали хакером. Проте, *хак* не завжди мав на меті виправлення помилок – все частіше *хаки* змінювали поведінку програми всупереч волі її автора. Саме подібні скандальні інциденти «спотворили» значення слова *хакер* – його почали вживати у значенні «зловмисника, котрий використовує комп'ютерні знання для здійснення несанкціонованих, іноді шкідливих дій в комп'ютері – злом комп'ютерів, написання та поширення комп'ютерних вірусів». Дискусії з приводу семантики цього слова тривають і досі. Так, дехто з відомих прихильників вільного і відкритого програмного забезпечення – наприклад, Річард Столмен – пропагують використання цього терміну лише у його первісному значенні [Вільна енциклопедія]. В українських ЗМІ цей термін здебільшого вживається в значенні «комп'ютерний злочинець». Напр.: «Викрили хакерів, які «обчистили» українців на понад 5 млн. грн.» («Газета по-українськи», 10.01.2019).

Від запозичення *хакер* утворився прикметник *хакерський*. Напр.: *«Хакерська атака в Німеччині: опубліковані дані Меркель і ще сотень політиків»* («BBC Україна», 04.01.2019); *«Проект Distributed Denial of Secrets (DDoSecrets) опублікував документи з Російської федерації, які отримав шляхом хакерського зламу»* («Львівський портал», 27.01.2019).

З комп'ютерного сленгу в публіцистику також проникло похідне дієслово від лексеми *хакер* – *хакнути*. Це слово означає «незаконно отримати доступ до чужої інформації, використовуючи хакерські прийоми та технології» [Вікіпедія]. Напр.: *«Спецслужби США: Росія намагалася «хакнути» виборчі системи 21 штату»* («Українська правда», 22.06.2017).

Активізація злочинності в мережі Інтернет спричинила появу низки найменувань видів протиправної діяльності з англomовним префіксом *кібер-* (англ. *cyber* – пов'язаний із залученням чи відношенням до комп'ютерів, особливо до Інтернету) [Cambridge dictionary]. Це лексеми як: *кібератака*, *кіберзагроза*, *кіберзлочинність*, *кіберзлочин*, *кіберкрадіжка*, *кібервійна* тощо. Напр.: *«Пізніше основні мобільні оператори повідомили, що їх робота не була порушена, незважаючи на кібератаку»* (УНІАН, 27.06.2017); *«Міністерство оборони України за підтримки Сполучених Штатів Америки (США) почало створення центру реагування на кіберзагрози»* («Детектор Медіа», 30.11.2016); *«За даними А. Авакова, у 2016 супроводжувалось близько 8 тисяч кримінальних правопорушень у сфері кіберзлочинності, здійснювалось 1789 досудових розслідувань та 1755 матеріалів за результатами розслідувань направлено до суду»* (UNN, 13.02.2017); *«За 2016 рік в Україні було скоєно 1565 кіберзлочинів та встановлено 426 винних у цих злочинах»* (UNN, 13.02.2017); *«Це найпоширеніший вид кіберкрадіжки, при якому злочинці заволодівають інформацією власника картки і незаконно використовують її без фізичної участі картки»* («BBC Україна», 16.07.2017); *«Кремлівська кібервійна і хакерські атаки на країни ЄС призвели до того, що політики, які охоче погодилися б на статус-кво в результаті змушені були визнати зростаючу загрозу з боку Росії»* («Новое время», 01.03.2017).

Новою тенденцією у сфері кіберзлочинів є *криптоджекінг* (англ. *cryptojacking*) – таємне використання майнерами ресурсів чужих комп'ютерів для вироблення криптовалюти [hackerbits]. Щоправда ця лексема ще не перейшла до загальномовного вжитку – як, наприклад, запозичення біткоїн – і вживається здебільшого у вузькоспеціалізованих інтернет-виданнях. Напр.: «Такий спосіб заробітку криптовалюти отримав назву **криптоджекінг**» («TMGINFO.NET», 28.01.2018).

Цілком закономірним є те, що зростання кількості загроз в Інтернеті спонукає владні структури до протидії цим видам злочинної діяльності. Так, у жовтні 2015 року було створено нову *Кіберполіцію* – структурний підрозділ Національної поліції України [Вільна Енциклопедія]. Відповідно, в українській мові з'явилися найменування зі сфери боротьби з інтернет-злочинністю з англійським префіксом *кібер-*: *кіберполіцейський*, *кіберзахист*, *кібербезпека*, *кіберпростір*, *кіберактивісти* тощо. Напр.: «**Кіберполіція** виявила близько 200 акаунтів, які пропонують дітям суїцидальні групи або примушують надати конфіденційну інформацію про матеріальний стан батьків для подальшого вимагання грошей» (УНІАН, 01.03.2017); «Попри це, **кіберполіцейські** вже займаються розслідуванням широкого спектру злочинів у кіберпросторі: від боротьби з «піратами» до виявлення аферистів у мережі Інтернет» («ONLINE.UA», 24.02.2017); «У НАТО затвердили основний план із **кіберзахисту** на тлі гібридних війн» («5 канал», 16.02.2017); «Президент Петро Порошенко увів в дію рішення Ради національної безпеки і оборони про загрози **кібербезпеки** країни та заходи їхньої нейтралізації» («Gazeta.ua», 14.02.2017); «Сьогодні **кіберпростір** використовується нашими опонентами, іноземними спецслужбами» (ТСН, 22.02.2017); «Українські **кіберактивісти** виявилися сильнішими за спецслужби Росії» («Радіо Свобода», 23.02.2017).

Характерною рисою сучасної мовної ситуації в Україні є перехід науково-технічних термінів до загальномовного вжитку через засоби масової інформації. Навіть ті лексеми, які раніше належали до сфери вузькоспеціалізованого комп'ютерного жаргону, зараз активно використовуються у публіцистичному

стилі. Більше того, вони демонструють високу словотвірну активність та розширюють свою семантику (*кремлівський бот, бот-атака, фотошопити, біткоїн, хакер, кіберзлочин* тощо). Щоправда, чимало науково-технічних термінів англomовного походження, які були зафіксовані нами в інтернет-виданнях, все ще залишаються приналежними до сфери комп'ютерного сленгу (*багтрекер, бекенд, біг-дата, плагін, аплет* тощо).

3.5. Спортивна лексика іншомовного походження в сучасних українських інтернет-ЗМІ

Початок ХХІ ст. характеризується зростанням кількості нової спортивної лексики в засобах масової інформації, а також семантичних змін вже засвоєних іншомовних лексем. Поява в сучасній українській мові нових одиниць зумовлена поширенням спортивних реалій, для яких поки що бракує українських відповідників, а широкий потік міжнародної інформації зі сфери спорту сприяє актуалізації іншомовних термінів [Навальна 2011, с. 106–108]. О. А. Стишов зауважував, що «у другій половині 80-х – 90-х років ХХ ст. у мові ЗМІ, як і в загальнонародній лінгвальній практиці, привертає увагу помітне зростання кількості нової спортивної лексики, а також семантичних видозмін давно засвоєних одиниць. Цьому сприяла, безперечно, активна участь спортсменів України як незалежної держави в різного рівня європейських та світових змаганнях останніх років та широке висвітлення їх результатів у масмедіа» [Стишов 2003, с. 75].

Функціонування спортивної лексики в ЗМІ було об'єктом дослідження багатьох мовознавців. Активні процеси в сучасному українському спортивному лексиконі вивчали О. А. Стишов [Стишов, 1997], І. Т. Янків [Янків, 2000], І. І. Дикань [Дикань, 2003], І. Є. Дубчак [Дубчак, 2009], М. І. Навальна [Навальна, 2011: с. 106–112], Ю. Б. Струганець [Струганець, 2015; Струганець, 2016], В. В. Максимчук [Максимчук, 2015].

У мові української інтернет-періодики натрапляємо на спортивні терміни з різних видів спорту. Запозичується досить широкий спектр спортивної лексики.

Сьогодні, можна виділити декілька тематичних груп іншомовного походження в публікаціях ЗМІ.

3.5.1. Футбольна лексика іншомовного походження

Величезна популярність футболу в Україні зумовила появу надзвичайно великої кількості футбольних термінів в українських ЗМІ. Їх можна поділити на такі тематичні групи:

– найменування членів команди: *коуч* (англ. *coach* – тренер), *вінгер* (англ. *winger* – крайній атакуючий півзахисник) [Алвин Алмазов], *центрбек* (англ. *center back* – захисник, який грає в центральній зоні) [Вільна Енциклопедія], *хавбек* (англ. *half-back* – півзахисник) [Вільна Енциклопедія], *бек* (англ. *back* – захисник) [Вільна Енциклопедія], *голкіпер* (англ. *goalkeeper* – воротар) [Вільна Енциклопедія] або скорочено *кіпер*, *центрфорвард* (англ. *center forward* – атакуючий гравець, який знаходиться найближче до воріт суперника) [Академик], *плеймейкер* (англ. *playmaker* – гравець, через якого найчастіше йдуть атаки) [Вільна Енциклопедія], *джокер* (англ. *joker* – гравець, що виходить на заміну й здатний кардинально змінити суть гри) [Вільна Енциклопедія]. Напр.: «Помилка Піваріча була, але **коуч** киян замовчує те, про що говорить тренер «Яблонця»» («УА.Футбол», 05.10.2018); «Тренерську діяльність новий **коуч** «Карпат» розпочав із молодіжкою «Бенфіки» («ТСН Преспорт», 16.08.2018); «**Вінгер** збірної України та англійського «Вест Хема» Андрій Ярмоленко відповів на заклик функціонера київського «Динамо» Миколи Несенюка спілкуватися лише українською мовою» («ТСН Преспорт», 17.10.2018); «Ось такий шлях проробив **центрбек** з УПЛ через усю Європу до регіонал-ліги Австрії» («УА.Футбол», 26.01.2018); «Як і вищезгаданий **хавбек**, у Казахстані опинився і Андерсон Сантана, але він перейшов у стан діючого чемпіона країни» («УА.Футбол», 26.01.2018); «На 32-й хвилині матчу 23-річний **бек** полетів в підкат прямою ногою, за що отримав заслужене видалення» («УА.Футбол», 11.10.2018); «33-річний капітан чилійської команди в матчі проти Португалії взяв удари Рікарду Куарежми, Моутінью і Нані, таким чином повторивши

рекорд легендарного **голкіпера** Олександра Шовковського» («Коментатор», 29.06.2017); «А на 19-й після шикарного пасу Карела Поборські за спину захисникам, українець втік на побачення з **кіпером** «Порту» Руєм Карресю» («УА.Футбол», 12.02.2016); «Схема 3-5-2 з вінгером в якості одного з опорників і двома **центрфорвардами** була моторошно незбалансованою» («УА.Футбол», 16.10.2018); «Основним гравцем команди є надзвичайно витончений **плеймейкер** Мітчел Вайзер» («УА.Футбол», 07.11.2016 «Динамівець став **джокером** Андрія Шевченка» («ТСН Преспорт», 11.06.2017).

– назви ударів та передач: **гол** (англ. *goal* – взяття воріт супротивника для якого необхідно, щоб м'яч повністю пересік лінію воріт) [Вільна Енциклопедія], **асист** (англ. *assist* – голюва передача після якої інший гравець команди забиває гол) [Вільна Енциклопедія], **пас** (англ. *pass* – передача від одного гравця команди іншому гравцю своєї команди) [Вільна Енциклопедія], **пенальті** (англ. *penalty* – 11-метровий штрафний удар) [Вільна Енциклопедія], **корнер** (англ. *corner* – кутовий удар) [Вільна Енциклопедія], **аут** (англ. *out* – вихід м'яча за бокову лінію) [Вільна Енциклопедія]. Напр.: «40-річний Дрозд забив **гол** гарматним ударом зі **штрафного**» («Главком», 20.10.2018); «Двічі в «будиночок» і чотири обіграних. Найефективніший **асист** вихідних в Україні» («УА.Футбол», 19.08.2018); «Бернарду Сільва на 54-й хвилині після **пасу** у виконанні Давіда Сільви змусив воротаря гостей вдруге діставати ігровий знаряд з сітки власних воріт» («ТСН Преспорт», 20.10.2018); «На 49-й хвилині матчу «Зоря» зрівняла рахунок. Владислав Кабаєв був збитий Миколою Матавієнком і суддя поставив **пенальті**» («Українська правда», 07.10.2018); «Виконуючи **корнер** на 45-й хвилині поєдинку, Салах перехитрив воротаря та захисників суперника, спрямувавши м'яч точнісінько під поперечину» («ТСН Преспорт», 12.10.2018);

– назви тактик, прийомів та положень м'яча у грі: **дриблінг** (англ. *dribbling* – рухи гравця, що веде м'яч, з обводкою гравців команди суперника) [Вільна Енциклопедія], **фристайл** (англ. *freestyle* – виконання різноманітних трюків з м'ячем за допомогою різних частин тіла) [Вільна Енциклопедія], **сейв** (англ. *save* – відбиття воротарем небезпечного удару) [Вільна Енциклопедія], **фінт** (англ.

fint – обманний прийом, виконаний футболістом) [Вільна Енциклопедія], *фол* (англ. *foul* – порушення правил) [Вільна Енциклопедія], *пресинг* (англ. *pressing* – тактика колективного відбору м'яча, створення перешкод для початку атаки) [Вільна Енциклопедія] та похідне від нього дієслово *пресингувати*, *інсайд* (англ. *inside* – витіснений назад гравець лінії атаки, розташований між лінією нападу та лінією півзахисту) [Вільна Енциклопедія], *офсайд* (англ. *offside* – положення «поза грою») [Вільна Енциклопедія]. Напр.: «Господарі відкрили рахунок у дебюті поєдинку – Адам Уна, продемонструвавши прекрасний **дриблінг**, майстерно відправив ігровий знаряд у сітку воріт» («ТСН Преспорт», 7.10.2018); «**Фристайл** по-аргентинськи: футболіст «Роми» показав неймовірні трюки з м'ячем, сидячи на газоні» («ТСН Преспорт», 09.08.2018); «На 55-й хвилині, після удару Павелка під поперечку, П'ятов робить черговий **сейв**» («Українська правда», 16.10.2018); «На 62-й хвилині Гуцуляк головою небезпечно пробив поряд зі стійкою, а на 78-й змарнував свій шанс Карр'яскаль, не влучивши в рамку після серії ефектних **фінтів**» («ТСН Преспорт», 21.10.2018); «Харатін попросив вибачення за жорсткий **фол** на Тайсоні» («ТСН Преспорт», 8.10.2018) «Через його розсинхрон ідея **пресингу** іноді скрипіла старим возом, а в атаці не вистачало творчості» («УА.Футбол», 28.09.2018); «Так, крім гри на оборону, українець намагався і ходити вперед, зміщуючись по діагоналі на позицію правого **інсайда**» («УА.Футбол», 12.02.2016); «Наприкінці першого тайму «Славія» насідала на ворота «Динамо», але боковий суддя фіксує доволі таки сумнівний **офсайд** на користь біло-синіх» («Українська правда», 14.08.2018).

В українських спортивних ЗМІ футбольної тематики часто натрапляємо на англізм *аутсайдер*. Ця лексема походить від англійського слова *outsider*, яке означає: 1) особу, яка не є членом певної організації чи групи або не проживає в певному місці; 2) особу, яка не подобається або яку не сприймають члени певної групи чи організації, і вона відчуває себе через це відстороненою [Cambridge Dictionary]. У спортивній тематиці це запозичення змінило свою семантику і вживається для позначення команди, що знаходиться у кінці турнірної таблиці [Вільна Енциклопедія]. Напр.: «Реал» без декількох важливих футболістів з

двома **пенальті** розібрався з аутсайдером чемпіонату» («ТСН Преспорт», 31.03.2018); «Донеччани є очевидним **аутсайдером** у Франції» («ТСН Преспорт», 02.10.18); «Гравці Арсенал-Києва більше не відчують себе **аутсайдерами**» («УА.Футбол», 13.10.2018).

Часто уживаними в спортивних ЗМІ України футбольного спрямування є слова з англійським префіксом **екс-**, який має значення колишній. Напр.: «Зазначається, що **екснападник** донецького «Шахтаря» припинив співпрацю з агентом Вадимом Шаблієм і самостійно шукає варіанти для продовження кар'єри» («Коментатор.net», 29.06.2017); «**Ексфутболіст** кийівського «Динамо» Артем Кравець похвалився фотографією з легендою англійського «Манчестер Юнайтед» Вейном Руні» («ТСН Преспорт», 15.06.2018); «**Ексфорварда** «Динамо» засудили до тюремного ув'язнення» («ТСН Преспорт», 21.10.2018); «При цьому варто зважити, що крім Азора-молодшого з нападників у «Борусії» є лише **ексдинамівець** Раффаель» («УА.Футбол», 07.11.2016); «Дружина Тимощука розповіла про ганьбу **ексфутболіста**» («Коментатор.net», 29.06.2017).

3.5.2. Запозичення зі сфери боксу

В українських ЗМІ боксерської тематики також часто використовуються запозичення зі сфери боксу. В українську мову уже давно увійшли такі запозичення як *бокс* та похідні від нього слова *боксер*, *боксувати*, *боксерський*, *промоутер*, *ринг*. Ці лексеми мають глибокий ступінь адаптації і вже давно не сприймаються як запозичення. Напр.: «Український **боксер** напів середньої ваги Тарас Шелестюк (16-0, 10 КО) підтримує форму в очікуванні наступного бою» («24 Boxing.com.ua», 10.09.2018); «У мене немає великого бажання **боксувати** з Дроздом» («24 Boxing.com.ua», 03.06.2015); «Відомий **боксерський** фахівець назвав українця Ломаченка «не таким уже й хорошим» («Деро.Сектор», 13.12.2018); «**Промоутер** Джошуа назвав фаворита супербою між Ф'юрі та Вайлдером» («ТСН Преспорт», 23.10.2018); «Чемпіон світу в першій легкій вазі за версією WBO Василь Ломаченко напередодні бою з Джейсоном Сосою

поділився своїми планами на майбутнє та розповів з ким він би хотів зустрітися далі в **рингу**» («ТСН Преспорт», 7.04.2017).

Інші лексеми зі сфери боксу також можна поділити на такі підгрупи:

– найменування ударів та технік: *аперкот* (англ. *uppercut* – удар знизу в боксі), *джеб* (англ. *jab* – довгий прямий удар, що виконується ближньою відносно суперника рукою), *клінч* (англ. *clinch* – «техніка утримання супротивника в спортивних єдиноборствах, захоплення обома руками тулуба або ший» [Словотвір], *нокаут* (англ. *knock out* – «один із варіантів завершення поєдинку, повна втрата бійцем здатності продовжувати змагання внаслідок отримання удару» [Словотвір], *нокдаун* (англ. *knock down* – «нищівний удар» – стан спортсмена, що характеризується обмеженою обороноздатністю і частковою втратою функціональних можливостей для продовження змагання внаслідок отриманого удару» [Словотвір], *свінг* (англ. *swing* – «довгий, фланговий, боковий удар, що виконується і ближньою і дальньою відносно суперника рукою») [Вільна Енциклопедія], *хук* (англ. *hook* – «короткий фланговий боковий удар» [Словотвір]. Напр.: «Якщо ти хочеш зустрітися зі справжнім чоловіком, найкращим важковаговиком світу, який переміг всіх, я готовий. Бою не вийде. Один **аперкот**, пара ударів на додачу» («ТСН Преспорт», 21.11.2017); «Уже в п'ятому раунді на рингу знову домінував Дженнінгс, головною зброєю якого в цьому бою був **джеб**» («Obozrevatel.ua», 19.08.2018); «Під час дев'ятого раунду обидва боксери зішлись у **клінчі** – як наслідок, Варгас не розрахував силу та відірвав своєму супернику частину вуха» («ТСН Преспорт», 10.12.2017); «Український боксер Денис Берінчик **нокаутом** переміг філіпінця Аллана Валлеспіна і здобув чемпіонський титул *WBO Oriental*» («Українська правда», 17.12.2017); «Нещодавно він відправив у **нокдаун** Раймундо Бельтрана» («ТСН Преспорт», 26.08.2018); «В 11-му раунді японець потужним **свінгом** зліва відправив гостя у важкий **нокдаун**» («24 Boxing.com.ua», 1.01.2012); «У другому раунді бою проти Хорхе Лінареса я виконав правий **хук** і після цього відчув біль» (ТСН, 2.06.2018).

Доказом адаптації цих запозичень є також їхня висока словотвірна активність. Від таких іменників іншомовного походження як *бокс*, *клінч* та *нокаут* утворилися дієслова – *боксувати*, *клінчувати* та *нокаутувати*. Напр.: «Чемпіон світу за версією WBC у легкій вазі Майкі Гарсія жартома пояснив, чому не хоче **боксувати** з Ломаченком» («Champion.com.ua», 15.12.2018); «Але кожен його наступний супротивник буде **клінчувати**, **тікати**» («24 Boxing.com.ua», 20.04.2018); «У п'ятому раунді Василь **нокаутував** пуерторіканця Романа Мартінеса» («Високий Замок», 13.06.2016).

– найменування вагових категорій: *хевівейт* (англ. *heavyweight* – «важка вага – понад 90,72 кг» [Вільна Енциклопедія], *крузервейт* (англ. *cruiserweight* – «перша важка вага – 90,72 кг» [Вільна Енциклопедія] та *велтервейт* (англ. *welterweight* – «напівсередня вага – 66,7 кг» [Вільна Енциклопедія]. Напр.: «Якщо він підніметься у **хевівейт**, це буде природний прогрес, це відповідний шлях вперед, але йому потрібно випробувати себе в цій вазі» («24 канал», 19.12.2018); «Я хочу бути абсолютним чемпіоном світу у важкій вазі. Я спущуся назад в **крузервейт**» («24 Boxing.com.ua», 30.07.2018); «Але зараз переді мною питання, якщо я стану об'єднаним чемпіоном в середній вазі, чи варто мені знову повертатися в **велтервейт** заради сутички зі Спенсом?» («24 Boxing.com.ua», 03.09.2016).

3.5.3. Букмекерська лексика іншомовного походження

Друге десятиліття ХХІ ст. відзначається зростанням популярності спортивних ставок в Інтернеті. Інтерес громадян до цього виду діяльності спричинив появу в мові назв для нових реалій (здебільшого ці назви запозичені саме з англійської мови). Поява цих лексем у дискурсі публіцистичного стилю сучасної української мови, репрезентованого в Інтернеті, є цілком природнім явищем.

Актуалізованою англомовною лексемою у сфері інтернет-ставок є *букмекер* та похідний від нього прикметник *букмекерський*. *Букмекер* (англ. *bookmaker*) – це особа, яка збирає і записує застави від публіки при укладенні

парі [Словотвір]. Напр.: *«Та першим кроком має бути вибір перевіреного часом букмекера»* («Вголос», 02.08.2017); *«Як відомо, в 2015 році Кабмін вніс до парламенту законопроект про легалізацію казино, букмекерів і лотерей»* («Українська правда», 21.09.2018); *«Маржа – гарантований дохід букмекерської контори»* («Вголос», 02.08.2017).

Досить актуальним терміном є *бетінг* (інші варіанти написання – *бетинг*, *беттінг*, *беттинг*). *Бетінг* (англ. *bet* – ставка; парі) – діяльність, пов'язана з передбаченням подій та спрямована на отримання прибутку) [Словотвір]. Напр.: *«...перетворює лотерею на ігровий бізнес (легалізуючи гральні автомати й бетинг)»* («Еспресо», 22.05.2017). Від цього терміну уже є похідні складні іменники як з українською, так й іншомовною частиною. Напр.: *«Ця БК «родом» з України, але останнім часом її керівництво розчароване в умовах пост-радянського беттинг-ринку і активно переорієнтовує операційні стратегії на країни Східної Європи, запустивши з початком 2016-го року бізнес у Хорватії та Румунії»* («Tribuna.com», 4.10.2016).

Зі сфери спортивних ставок в українську мову прийшло також запозичення *беттор* – той, хто робить ставки. Напр.: *«Тим паче Україна, якщо судити за даними світового букмекерського онлайн-трафіку, акумульованими в компанії Rub90, займає нині 18-й рядок за активністю бетторів серед всіх країн світу з показником 2.3%»* («Tribuna.com», 4.10.2016).

З англійської мови запозичені також назви осіб, які роблять спортивні ставки. Це такі найменування як *беттер* (англ. *better* – той, хто робить ставки), *каппер* (англ. *capper* – партнер в азартних іграх; професіонал в спортивному бетингу) та *мінстер* (англ. *tipster* – професійний гравець; експерт, що надає поради по ставках) [Sport 12x]. Про ступінь освоєння цих лексем в українській мові свідчить поява похідних від них словосполучень з неіншомовною та іншомовною частинами, напр.: *каппер-новачок*, *сайт-мінстер* тощо. Напр.: *«Часто можна споглядати, як досвідчений беттер робить ставку тільки на один вид спорту, ба навіть на одну команду»* («Вголос», 02.08.2017); *«Часто буває, що один капер зміг вилучити дохід за допомогою визначеної стратегії, а*

*інший з нею програв» («Вголос», 02.08.2017); «Часто свої п'ять копійок вставляє і азарт, який присутній у більшості **капперів-новачків**» («Вголос», 02.08.2017); «**Тінстер** – ця людина прекрасно розбирається в тоталізаторах на кінних перегонах або на біржових операціях і надає інформацію зацікавленим особам – за певну плату, звичайно ж» («Kiber News», 04.09.2017); «**Сайт-тінстери**, що надають інформацію нібито про кращі ставки в онлайн-казино, і тоталізатори заробляють гроші на втратах гравців» («Kiber News», 04.09.2017).*

Запозиченими є назви різновидів ставок у сфері спортивного *бетінгу*. Це такі терміни як *гандикап* та *азіатський гандикап* (інший варіант написання *гандікап*) (англ. *handicap*). Лексема декілька значень як в мові-донорі, так і в українській мові. Воно може позначати фізичне, розумове чи психічне відхилення; рівень майстерності в поло; спосіб відображення лідерства на момент старту, синонім слова *фора* [Collins Dictionary]. У сфері спортивних ставок цей термін звузив свою семантику і засвоївся у значенні «ставки на переможця з урахуванням фори» [Словотвір]. Напр.: «*На виїзді львів'яни заробили солідний **гандикап**, розбивши суперників із рахунком 5:1*» («Zaxid.net», 16.10.2018); «*Чотири останні гонки поспіль виграв Рене Рай, а лідери чемпіонату з Mercedes Пол ді Реста та Тері Паффет несподівано втратили величезний очковий **гандікап***» («Motorsport.com», 12.10.2018). *Азіатський гандикап* – це ставка на переможця з урахуванням фори з гарантованим поверненням певної частини коштів у разі нічії. Напр.: «*Враховуючи, що зовсім недавно Самураї програли Швейцарії і Гані, а також той факт, що турнір уже закінчився для травмованого Сіндзі Окадзакі, можна звернути увагу на **азіатський гандикап** збірної Колумбії – 1,5*» («UA.Футбол», 19.06.2018).

3.5.4. Переносне вживання спортивної лексики іншомовного походження

Дослідники стверджують, що на початку XXI ст. деякі спортивні терміни втратили свою однозначність та розширили їхню семантичну структуру і стали

використовуватися в інших сферах суспільної діяльності, особливо активно в політиці. Лексема *аутсайдер* використовується у значенні «політик чи політична сила, яка внаслідок виборів обіймає одне з останніх місць» [Навальна 2011, с. 110]. Напр.: «Серед **«аутсайдерів»** рейтингу, за версією росіян, – терористи, країни Далекого Сходу, корупція (у них по 3%)» («Українська правда», 10.01.2018); «Тесла» для депутатів. Як Україна опинилася серед **аутсайдерів** світової галузі електрокарів» («Економічна правда», 25.10.2016).

Аналізована лексема часто вживається у значенні «останній», «невдаха» чи «вигнанець». Напр.: «Цих людей називають **аутсайдерами**. Вони ізольовані від зовнішнього світу не лише парканом і ґратами на вікнах, але й стіною стереотипів про душевнохворих» («Українська правда», 03.08.2012); «Рівняння на **аутсайдерів**: як ЄС бачить майбутнє східного партнерства» («Європейська правда», 19.10.2017).

Для мови сучасної української періодики характерним є переносне використання спортивних термінів для характеристики реалій суспільно-політичного життя в Україні [Навальна 2011, с. 111]. Наприклад, лексема *рефері*, яка має значення «суддя спортивних змагань», може вживатися у значенні «посередник». Напр.: «На початку нашої розмови ви самі сказали, що Московський патріархат розглядає понтифіка в якості **рефері**, а це означає, що з Риму до Києва йдуть вказівки, розпорядження тощо» («Українська правда», 08.07.2011).

Спортивний термін *фінт* («обманливий рух, удаваний випад») також розширив свою семантику і в суспільно-політичній тематиці все частіше вживається як синонім слова *трюк* чи *фокус*. Напр.: «Вона хотіла перегорнути сторінку після захоплення Криму. Намагалася зіграти такий же **фінт**, як після 1939-го, коли стала союзником Німеччини» («Газета по-українськи», 17.04.2018).

Футбольний термін *пресинг* також розширив сферу свого вживання і тепер вживається також у значенні *тиск*, пор.: «Не встигли всі оговтатись від масового **пресингу** незалежних інформаційних агенцій та ЗМІ і затримання журналістів, як білоруський президент публічно влаштував шмагання міністрів,

які виявили, цитуємо, «пофігістське ставлення» до виконання президентських доручень» («Європейська правда», 22.08.2018); «Мав власний бізнес, а час на дослідження роду крав у родини. Це дратувало дружину й тещу. **Пресинг** був серйозний, бо вони мого захоплення не розуміли» («Газета по-українськи», 19.07.2018).

Переносного значення набули й такі найменування футбольних тактик та прийомів як: *дриблінг*, *фол* та *офсайд*. Напр.: «Третя складова – ефективність. Вона має проявитися під час основної гри. Гравець, або, як вам зручніше, депутат, повинен продемонструвати **дриблінг**, себто неодноразово відзначитися у ворота противника. Для цього в нього є звичайна картка, та простий пристрій із трьох кнопок із надписами: «за», «проти», «утримався» («Українська правда», 19.05.2010); «Наприклад, **фол** останньої надії. Депутат товче піку іншому депутатові, внаслідок чого останній потрапляє до клубного лазарету, себто до «Феофанії», і на невизначений термін вилітає з гри» («Українська правда», 19.05.2010); «Цікавим виглядає **офсайд** у політичних мірках. Усе дуже просто: коли на табло висвічуються будь-які цифри, що не досягають до позначки «226», тоді наступає **офсайд**» («Українська правда», 19.05.2010).

Досить часто в переносному значенні використовуються також назви ударів у професійному та любительському боксі. Напр.: «А із теперішніх його погроз можна лише посміятися. Ну кого він лякає своїми **«аперкотами»?**» («Газета по-українськи», 12.12.2017); «Клімкін про рішення Стокгольмського арбітражу: **Не нокаут, але три нокадауни**» («Українська правда», 22.12.2017); «Саме тому комісія **«ввійшла в клінч»**; **За Рябошапку голосів немає**» («Європейська правда», 16.03.2016).

Отже, початок ХХІ ст. відзначився зростанням кількості спортивної лексики іншомовного походження. Це пов'язано з такими екстралінгвальними чинниками як участь українських команд у міжнародних спортивних змаганнях та глобалізаційними процесами в цілому. Протягом останнього десятиліття ХХІ ст., в українську мову активно проникали англomовні лексеми зі сфери інтернет-

ставок (*букмекер, бетинг, беттор, тінстер, гандикап* тощо). Варто зазначити, що букмекерські терміни відносяться більше до вузькоспеціалізованої лексики і ще не увійшли до широкого вжитку. Вони не відзначаються високою словотвірною активністю й нами не було зафіксовано їхнього переносного вживання, на відміну від футбольної та боксерської лексики. Ці слова є звичними для громадян України, адже сьогодні досить складно знайти носія мови, який би не знав значення слів: *боксер, гол, пас, нокаут* і т. д. Терміни цих видів спорту становлять дві найбільші тематичні групи слів спортивної лексики іншомовного походження, мають високу словотвірну активність (*бокс – боксувати; нокаут – нокаутувати; клінч – клінчувати*) та часто вживаються в переносному значенні в суспільно-політичній тематиці. Особливо це стосується боксерських термінів англійського походження, оскільки вони найчастіше зустрічаються саме в ЗМІ політичного спрямування.

3.6. Лексеми шоу-бізнесу, кіноіндустрії та мистецтвознавства

Активізація міжнародних зв'язків України спричинила динамічні процеси не лише в прошарку соціально-економічної та науково-термінологічної лексики, а й у сфері лексики мистецтва. Розпад СРСР та зникнення так званої «залізної завіси» сприяли активізації культурного обміну між країнами колишнього «соціалістичного табору» з країнами західної демократії. Перед українцями відкрився світ мистецького різноманіття інших країн. Такі соціально-історичні зміни не могли не відобразитися в мові – лексика української мови відчутно збагатилася новими найменуваннями з мистецької сфери. Подібно до запозичень інших тематик, лексеми цієї групи також були запозичені з англійської мови, оскільки культура англійських країн має суттєвий вплив на сучасну культуру України. У першому розділі ми зауважували про так звану «американоманію» в українському суспільстві у 90-х роках ХХ ст. Л. М. Архипенко пояснювала це явище як «популяризація американського способу життя та спроба культурної асиміляції з Америкою» [Архипенко 2005, с. 41]. «Американоманія» є одним із основних позамовних чинників проникнення в українську мову лексем

англомовного походження, особливо зі сфери американського сленгу та мистецтва.

Назва сфер мистецтва (кіно, театр, музика, телебачення тощо), що отримують фінансову вигоду зі своєї діяльності, походить з англійської мови – *шоу-бізнес* або скорочений розмовний варіант *шоубіз* (англ. *show business* – «комерційна діяльність у сфері розваг») [Словотвір]. Напр.: «*За відсутності видимої пропозиції на політичному ринку вакуум у ніші нових сил заповнив популярний актор шоу-бізнесу*» («Українська правда», 08.04.2019); «*Дивлюся на своїх колег по шоубізу – і відразу бачу, хто був у пластичного хірурга, а хто до життя ставився мудріше*» («Газета по-українськи», 27.07.2018).

Відзначаємо виникнення пласту так званої *шоу-бізнесової* лексики англомовного походження в українській мові. Так, розвиток *шоу-бізнесу* як соціального, економічного та культурного явища посприяв виникненню в українській мові таких понять як *шоумен* та *селебріті* (від англ. *show* – показувати, *man* – чоловік та англ. *celebrity* – знаменитість). *Шоуменом* спочатку називали «ведучого, або інколи й організатора шоу чи ведучого музичних видовищних розважальних програм, переважно на телебаченні» [Вільна енциклопедія]. Згодом це слово розширило свою семантику і *шоуменами* почали називати не лише ведучих музичних програм, а й ведучих та артистів інших жанрів та відомих людей загалом, найчастіше тих, які вирізняються епатажним образом та поведінкою. Лексема «*шоумен*» може вживатися навіть у відношенні до тамади на весіллях [Вільна енциклопедія]. Лексема *селебріті* або множина *селебрітіз* також використовується як загальна назва відомих та публічних людей. Напр.: «*Олігарх дізнався про намір Зеленського балотуватися в 2017 році, але припустив, що шоумен думав про це з 2015 року, коли знімав «Слугу народу»*» («Українська правда», 27.05.2019); «*Український артист Андрій Данилко, який виступає в образі Верки Сердючки, засвітив костюми, в яких він із командою вийдуть на сцену Євробачення-2019. На свято запросили багато українських селебріті, серед яких Катя Осадча, Тіна Кароль, Оля Полякова та інші*» («Газета по-українськи», 29.05.2019); «*Таке спадає на думку, коли йдеш із*

гламурної вечірки, на якій з півсотні «селебритіз» заробляли собі бали популярності, позуючи перед фотокамерами» («Українська правда», 11.06.2007).

Ми виділили три найбільші тематичні групи запозичених мистецьких термінів:

1) Шоу-бізнесові терміни, куди відносяться англізми музичної, кіно та телевізійної індустрії, а саме:

- назви жанрів та стилів музики;
- найменування виконавців жанрів музики;
- назви музичних композицій;
- найменування реалій музичної індустрії;
- назви кіно та телевізійних жанрів;
- терміни зі сфери кіно та телевізійного виробництва.

2) Запозичення з інших сфер мистецтва.

3) Шоу-бізнесові лексеми з переносним значенням.

3.6.1. Англізми зі сфери музичної, кіно та телевізійної індустрії

Музична тематика є найчисельнішою у сфері запозичених мистецьких термінів. Це пов'язано з величезною популярністю західної музичної індустрії в Україні. До загальномовного вжитку давно перейшли такі найменування музичних жанрів та стилів як джаз (англ. *jazz* – «вид музичного мистецтва, що виник на межі XIX – XX ст. в США серед пригнобленого, безправного афроамериканського населення, серед нащадків рабів. Характерними рисами музичної мови джазу спочатку стали імпровізація, поліритмія, заснована на синкопованих ритмах, і унікальний комплекс прийомів виконання ритмічної фактури – свінг») [Вільна енциклопедія], *rap* (англ. *rap* – говорити, розмовляти – ритмічний речитатив, зазвичай читається під музику з важким *бітом* (англ. *beat* – удар – метроритмічна пульсація в музиці)) [Вільна енциклопедія], *xin-xon* (англ. *Hip-hop* – «музичний жанр, який сформувався в Сполучених штатах в 1970-ті роки. Складається зі стилізованої ритмічної музики, яка зазвичай

супроводжується постукуванням, ритмікою і ритмом вимови») [Вільна енциклопедія], *рок-н-рол* (англ. *rock'n'roll* – крутись і гойдайся – «характеризується простою мелодією, побудованою на *риффах* (англ. *riff* – «коротка, багаторазово повторювана, мелодійна фраза, остинато якої використовується як засіб нагнітання динаміки чи ритмічна форма супроводу імпровізуючого соліста»), що супроводжується важким, монотонним і одноманітним ритмом з акцентами на другій і четвертій долях такту») [Вільна енциклопедія], *хардрок* (інший варіант написання *хард-рок* від англ. *hard rock*) – «тяжкий або жорсткий рок) – жанр *рок-музики*, один із напрямів класичного року. «Тяжкість» *хардрок*у, полягає, зокрема, в акцентованому, грубому ритмі, специфічному звучанні електрогітари») [Вільна енциклопедія], *мат-рок* (англ. *Math rock*) – «ритмічно складніший за інші рок-жанри, стиль експериментального року, що виник у кінці 1980-х. Він характеризується складними нетиповими ритмічними структурами, часто різкими негармонійними мелодіями й акордами, *хеві метал* (ще одна форма написання *хеві-метал*) – (від англ. *heavy metal* – важкий метал) – «музичний жанр, котрий у кінці 1960-х – на початку 70-х років виокремився з року. Притаманні агресивні ритми на ударних та підсилені дисторшном (англ. *distortion* – спотворення, викривлення – «ефект перевантаження, який найчастіше використовується у таких музичних стилях, як рок, метал та інших») гітари зі вставками соло» [Вільна енциклопедія], *дабстеп* (англ. *dubstep* – «жанр музики, який характеризується темпом приблизно 138 ударів на хвилину, домінуючим низькочастотним басом і розрідженим *брейкбітом* (англ. *breakbeat* – барабанна партія з ламаним ритмом на задньому плані») [Словотвір; Вільна енциклопедія], *бітбокс* (англ. *beatbox* – «це мистецтво створення та імітації ритмічних рисунків (бітів) та мелодій за допомогою артикуляцій органами рота») [Вільна енциклопедія] тощо.

Оскільки ці найменування жанрів та стилів музики міцно закріпилися в загальномовному вжитку вони функціонують у текстах сучасних українських масмедіа. Від назв цих жанрів також утворилися прикметники афіксальним

способом – джазовий, рок-н-рольний, хардроківий тощо. Напр.: «А гурт, в якому грають кращі українські музиканти, щоразу виконує свої композиції із золотої колекції **джазу**» («!Fest», 11.05.2015); «Кожний новий концерт проекту «**Джазові історії**» одночасно і схожий на попередні, і кардинально від них відрізняється» («!Fest», 11.05.2015); «У гуртожитку жив із сином президента Замбії, який часто слухав **реп**» («Газета по-українськи», 05.02.2019); «Організатор фестивалю описав стиль групи як «соціальний **xip-xop**» («Українська правда», 06.08.2012); «Вони слідують традиціям **рок-н-ролу** середини минулого століття і продовжують справу незабутніх Літла Річарда, Білла Хейлі, Джеррі Лі Льюїса, Джима Вінсента, Карла Перкінса й інших легендарних музикантів» (УНІАН, 21.04.2019); «Одна з найкращих **рок-н-рольних** груп України влаштує запальний вечір в Києві!» (УНІАН, 21.04.2019); «Лондонська група з 2013-го створює авангардну музику. Поєднає **хардрок**, інді та **мат-рок**» («Газета по-українськи», 19.11.2018); «У Великобританії зараз розвивається жанр, який називається **дабстеп**» (УНІАН, 18.11.2010); «Виконавиця Іра Кудашова, яка виконала роль Ніки у стрічці, під **бітбокс** Олега Виговського (Назара) спробувала зачитати **реп**» (ТСН, 10.07.2018).

Від назв цих жанрів та стилів утворилося чимало різноманітних словосполучень з іншомовною та неіншомовною частинами. Це такі номінації як *реп-гурт*, *реп-альбом*, *реп-пісня*, *гангста-реп* (англ. *gangsta rap*, дослівно *гангстерський реп* – «різновид стилю *Hip Hop*, тексти в якому присвячені життю кримінального світу») [Вільна енциклопедія], *реп-виконання*, *реп-трек* (англ. *track* скорочено від англ. *soundtrack* – звукова доріжка). Напр.: «Апокриф» – це **реп-гурт** з міста Буча на Київщині, заснований Михайлом Невідомським та Юлією Шатило» («Газета по-українськи», 19.03.2019); «Його альбом *Damn*. визнали найкращим **реп-альбомом**. Також переміг у номінаціях «Найкраще виконання репу», «Найкращий реп-виступ», «Найкраща **реп-пісня**» («Газета по-українськи», 29.01.2018); «Ця платівка вважається класикою **гангста-репу**. Одноimenний трек прозвучав у фільмі «Небезпечні уми», посів перше місце у 13 країнах, став найпродаванішим синглом року в США і був

удостоєний *Grammy* за краще сольне **реп-виконання**. Це був перший **реп-трек** в історії, який посів перше місце в британських чартах» («Газета по-українськи», 13.10.2018).

Разом із іншомовними назвами жанрів та стилів музики в українську мову увійшли й найменування виконавців різноманітних музичних жанрів – *репер* (англ. *rapper*) та фемінітив *реперка*, *бітбоксер* (англ. *beatboxer*), *джазмен* (англ. *jazzman*), *діджей* (англ. *DJ* скорочено від англ. *disk jockey* – «людина, що здійснює публічне відтворення записаних на звукові носії музичних творів зі зміною або без зміни матеріалу технічними засобами в нічному клубі, на концерті, на домашній вечірці або на будь-якому іншому заході») [Словотвір], *рокер* (англ. *rocker*) тощо. Напр.: «**Репер** *Потан* вистрибує в сонячних окулярах і довгій біло-жовтій кофті з власним логотипом» («Газета по-українськи», 18.04.2019); «Нещодавно американська **реперка** *Cardi B* сколихнула мережу відео, на якому вона повністю гола» («Газета по-українськи», 05.05.2019); «А що найприємніше – в обласному центрі проживає найкращий **бітбоксер** України – 18-річний *Артем Назаренко* або, як він себе називає, *Nobody*» («Gorod.cn.ua», 27.07.2012); «Цього вечора можна буде не лише почути захопливі історії про легендарних **джазменів**, але й почути їхню музику» («!Fest», 11.05.2015); «Церемонія одруження відбувалась у ресторані. Запросили команду молодих ведучих «ХороШоу», **діджея**, відеографа та декоратора» («Газета по-українськи», 06.04.2019); «Швейцарські **рокери** *Death by Chocolate* дадуть єдиний концерт в Україні» («Газета по-українськи», 30.08.2019).

Окрім найменувань зарубіжних музичних жанрів, в українській мові адаптувалися іншомовні назви різних видів музичних композицій. Ці запозичення швидко освоїлися не лише в середовищі артистів, а й у загальномовному вжитку та в мові засобів масової інформації: *саундтрек* (інший варіант написання *саунд-трек*; від англ. *soundtrack* – звукова доріжка – «музичне оформлення будь якого матеріалу: фільму, мультфільму або комп'ютерної гри») [Словотвір] та її скорочені варіанти *саунд* та *трек*, *сингл* (від англ. *Single Play Record* – «грамплатівка чи аудіозапис на яких вміщено одну оригінальну музичну

композицію») [Словотвір], *кавер* (англ. *cover* – обкладинка, накриття – «відома музична композиція у виконанні іншого музиканта чи колективу») [Словотвір], *мешап* (англ. *mash-up* – змішувати – «витвір мистецтва (літератури чи музики), що складається із декількох вихідних текстів, накладених один на інший чи змішаний») [Словотвір], *реліз* (варто зазначити, що це запозичення має також відношення і до книжної, ігрової, комп'ютерної та кіно тематики) – від англ. *release* – випуск – «вихід у світ готового до використання продукту: фільму, книги, платівки, комп'ютерної програми і т. п.») [Словотвір] тощо. Напр. «*І ці два саунд-трека ми також шукаємо дуже досконально*» («Українська правда», 06.09.2005); «*Саунд альбому наповнений ностальгічною кінематографічною атмосферою, а лірика чутливою іронією*» («Газета по-українськи», 26.10.2018); «*Трек увійшов до музичного альбому For the Throne збірки пісень різних виконавців, натхнених серіалом «Гра престолів»*» («Газета по-українськи», 06.05.2019); «*7-го листопада вийшов ваш новий сингл Guns don't shoot, заявлений як антивоєнний маніфест*» («Українська правда», 09.11.2017); «*Калушанки запишуть кавер легендарної пісні разом із Павлом Зібровим*» («Вікна», 28.12.2017); «*Цей ураганний мешап академічної музики і музики, на якій виросло не одне покоління українців, нарешті почують і в інших містах*» («РБК-Україна», 03.06.2019); «*Жанр цього релізу можна визначити так: музична аудіокнига, що поєднує в собі авторські есе та джазові композиції*» («!Fest», 11.05.2015).

Уплив американської музичної культури посприяв не лише запозиченню найменувань музичних жанрів, виконавців та композицій, а й лексичній адаптації слів англomовного походження, які позначають різноманітні реалії музичної індустрії – назви змагань, компаній, вокально-інструментальних колективів, робочих процедур, людей, задіяних в шоу-бізнесі тощо. Це такі лексеми як *реп-батл* (англ. *rap battle* – реп-битва – своєрідний «поєдинок» між реперами: супротивники по черзі зачитують їдкий та саркастичний речитатив про свого опонента. Виграє це змагання той, кому вдасться сильніше принизити свого суперника), *лейбл* (англ. *label* – ярлик, етикетка, товарний знак – «компанія

чи група компаній, яка займається записом, розповсюдженням та просуванням аудіоматеріалів») [Словотвір], *бенд*, (скорочено від англ. *music band* – музична група), *бой-бенд* або *бойз бенд* (англ. *boy band* – хлопчачий гурт – «в англомовних країнах визначається як вокальна поп-група, що складається з юнаків привабливої зовнішності та орієнтована на дівчат передпідліткового і підліткового віку») [Вільна енциклопедія], *кліп* (англ. *clip* – стискати, обмежувати, обрізати – «короткий за тривалістю (біля 4-5 хвилин) відрізок відео в музичному супроводі» [Словотвір], *кліпмейкер* (англ. *clip maker* – дослівно «той, хто робить кліпи» – «кінопродюсер, який спеціалізується на виробництві кліпів») [Словотвір], *бек-вокал* (англ. *backing vocal* – «виконання співу, яке супроводжує вокальну партію») [Вільна енциклопедія], *фронтмен* (англ. *frontman* – «лідер музичного гурту, до поведінки якого як на сцені, так і в повсякденному житті, уподобань і особистого життя привертається найбільша увага з боку прихильників та ЗМІ») [Вільна енциклопедія], *райдер* (англ. *rider* – наїзник – «додаткові пункти угоди між артистом, музикантом або творчим колективом та організатором виступів») [Словотвір], *солд-аут* (англ. *sold out* – все продано – «вживається для позначення події (концерту, фестивалю тощо), на яку розпродано всі квитки») [Словотвір], *хіт парад* або *хітпарад* (від англ. *hit* – удар, сильний поштовх – «опублікований список найпопулярніших у визначений період медіа-продуктів – музики, книги, кіно») [Словотвір]. Напр.: «Зібров та Дзідзьо зійшлися у **реп-батлі**, де обмінялися не надто приємними рядками» (ТСН, 29.11.2016); «Сьогодні Дорн записує третій альбом, розвиває власний **лейбл** «*Masterskaya*» та допомагає молодим артистам достукатися до слухача» («Українська правда», 09.11.2016); «Станіслав Курилов надихнув **бенд** на нову пісню та кліп» («Газета по-українськи», 22.06.2018); «Культовий американський **бой-бенд** *Backstreet Boys* випустив 2 за останні 2 роки кліп» («Газета по-українськи», 09.11.2018); «Марія Яремчук здивувала колаборацією з танцювальним **бойз бендом**» («Газета по-українськи», 12.04.2018); «Режисером відео став російський фотограф і **кліпмейкер** Андрій Давидовський» («Газета по-українськи», 05.09.2016); «То вирішуємо писати в туалеті на диктофон

перкусію, і бек вокал, бо цікаво звучить» («Газета по-українськи», 11.03.2015); *«Фронтмен гурту «Океан Ельзи» опинився у списку НУНС»* («Українська правда», 07.08.2017); *«Посів перше місце у США. Група з 1970-х знову розриває хітпаради, має мільйонні тиражі»* («Газета по-українськи», 11.06.2013); *«Концертний директор гурту The Maneken розповіла, що гонорар артистів на такому корпоративі коштує 6 тисяч доларів плюс райдер»* («Українська правда», 20.09.2019); *«Це вже буде другий солд-аут колективу в столиці за півроку, а значить пора згадати кращі хіти хлопців»* («ZN,UA», 12.04.2019).

Зауважуємо, що лексема *хіт* може відноситися не лише до музичної тематики, а й до інших тематик – це загальний термін для позначення дуже популярного мистецького продукту: пісні, фільму, комп'ютерної гри, товару тощо. В англomовних країнах цей термін вживається не стільки до пісні, скільки до запису (платівки) пісні, а також до музичного альбому, що потрапив у *хіт-парад*. До того, як в українську мову увійшла лексема *хіт*, замість неї вживалося німецьке слово *шлягер*, що нині співвідноситься лише з естрадною піснею традиційного жанру [Вільна енциклопедія]. Англiзм *хіт* зазнав розширення своєї семантичної структури в процесі мовної адаптації до системи української мови. Напр.: *«Зараз хіт продаж яблука. Їх беруть найбільше. Особливо у вихідні по кілька кілограм»* («Газета по-українськи», 15.04.2019); *«У книжкових магазинах США з'явився новий хіт – «У дорозі» 35-річного письменника Джека Керуака»* («Газета по-українськи», 17.09.2018).

Іншими запозиченнями зі сфери реалій музичної індустрії є *плейлист* (англ. *play list* – «список доданої музики, широко вживається звукорежисерами та підлітками») [Словотвір], *треклист* (англ. *track* – звукова доріжка та *list* – список – список відтворення музичних композицій), *сет* (англ. *set* – встановлювати – «відрізок часу в розкладі музичного заходу») [Вільна енциклопедія] – варто зазначити, що це запозичення має багато інших значень і може відноситися до спортивної (*сет* у тенісі та покері), літературної, соціальної та кінотематики; *саундчек* (англ. *soundcheck* – перевірка звуку – «налаштування

чи перевірка звукового обладнання і апаратури перед початком заходу»), *продюсер* (англ. *producer* – виробник – «спеціаліст, який бере безпосередню участь у створенні проекту, регулює фінансові, адміністративні технологічні, творчі чи юридичні аспекти діяльності, регулює політику при виконанні проекту») [Словотвір].

Лексема *продюсер* зазнала певних змін, оскільки в мові-джерелі вона вживається не тільки до особи, яка фінансує фільм, актора чи співака, а й до будь-якої компанії, яка виготовляє товар на продаж [Cambridge dictionary]. В українській мові запозичення *продюсер* здебільшого пов'язане зі сферою шоу-бізнесу. Похідним від нього поняттям є *саундпродюсер* (англ. *sound producer* – музичний продюсер – «фахівець, що спостерігає і управляє звукозаписом і продукуванням музики музичного виконавця чи музичного гурту в студії звукозапису, праця якого може перебувати в діапазоні від запису однієї пісні до запису розлогого концептуального альбому») [Вільна енциклопедія]. Напр.: «*Майстерня виконувала усі вимоги франшизи: музичний плейлист, спілкування українською мовою – все було так, як воно є у Львові*» («Українська правда», 17.12.2015); «*Треклист платівки відкриває композиція «Райони сплять», записана спільно з популярною українською співачкою Марією Яремчук*» («Газета по-українськи», 28.04.2017); «*На відвідувачів очікують цікаві історії та діджейський сет у підземеллі музею*» («уе.ua», 13.02.2019); «*Він почув їхній саундчек на фестивалі альтернативної музики «Неформат»*» («Газета по-українськи», 04.09.2018); «*Про це «ТАСС» повідомив продюсер концерту Дмитро Мельников*» («Українська правда», 26.02.2019); «*Автором слів і музики пісні «Леся» виступила сама TAYANNA, а саундпродюсером став Віталій Телезін*» («Газета по-українськи», 29.01.2018).

Популярність в Україні американських фільмів, серіалів та телевізійних передач посприяла лексичній адаптації таких найменувань телевізійних та кіножанрів як *байопік* (англ. *biopic* скорочено від *biographical picture* – біографічний фільм – «історична кінобіографія (як правило, посмертна) про життя визначної особистості») [Словотвір], *блокбастер* (англ. *block* – квартал та

bust – руйнувати, дослівно – руйнівник кварталів – жанр високо бюджетних фільмів для масового глядача, найчастіше голлівудських, за участі відомих акторів, з очікуваним високим прибутком в прокаті) [Вільна енциклопедія], *вестерн* (англ. *western* – західний – «жанр про освоєння та підкорення Дикого Заходу у ХІХ ст. Цей напрям характерний переважно для кінематографу США, може включати різні жанри: комедію, *екшн*, детектив, *трилер* і навіть фантастику; *вестерн* характерний для кінематографа, телебачення, літератури, живопису та інших видів мистецтв») [Вільна енциклопедія], *гангстерський фільм* (від англ. *gangster* – *ганстер*, *бандит* – «жанр кінематографу США, який відображує зростання організованої злочинності, виникнення *гангстерських* синдикатів та різних мафіозних структур в епоху «сухого закону» і Великої депресії») [Вільна енциклопедія], *екшн* (від англ. *action movie* – дослівно: «фільм дії»; розмовно – *екшн* – «драматичний жанр фільму поєднаний із нестримними діями: бійкою, автомобільними переслідуваннями, вибухами, стріляниною і т.д.») [Словотвір], *трилер* (англ. *thrill* – трепет, хвилювання – «особливий жанр кіно та літератури, у яких специфічні засоби повинні викликати в глядачів або читачів тривожне очікування, тривогу, страх») [Словотвір], *хорор* (англ. *horror* – жах – фільм жахів, який має на меті налякати глядача, викликати в нього страх та тривогу, створити напружену атмосферу жаху та очікування чогось жахливого) [Вільна енциклопедія], *фентезі* (англ. *fantasy* – фантазія – «жанр у літературі, кінематографі, відеоіграх та настільних іграх, дія якого відбувається у вигаданому світі, де чудеса і вигадка нашого світу є реальністю») [Вільна енциклопедія], *мок'юментарі* (англ. *mockumentary* (*mock* – висміювати та *documentary* – документальний фільм) – «тип фільму чи телевізійного шоу, у якому вигадані події представлені в документальному стилі для створення пародії») [Вільна енциклопедія], *кіберпанк* (англ. *cyberpunk* – «жанр у літературі, кінематографі та відеоіграх, події якого часто відбуваються у віртуальному просторі, часто розмиті кордони між реальним і віртуальним світом») [Вільна енциклопедія], *ситком* (англ. *sitcom* скорочено від *situation comedy* – «жанр комедійних телепрограм, що демонструють сцени із життя звичайних

персонажів у звичайному оточенні») [Словотвір], *реаліті-шоу* або *реаліті* (англ. *reality* – реальність, *show* – показувати – «телевізійний жанр, різновид розважальної телевізійної передачі та онлайн-трансляції») [Словотвір], *докуреаліті* (англ. *docu-reality* – документальна реальність – «серіал зі збереженою драматургією ігрового кіно, але з реальними людьми і в реальному часі») [Словотвір], *роуд-муві* (англ. *road movie* – дорожнє кіно – «фільм-подорож, герої якого перебувають у дорозі») [Словотвір], *серіаліті* (поєднання двох слів: *серіал* та англ. *reality* – реальність – серіал, який розгортається в режимі реального часу з реальними людьми), *стендап* та похідні від нього лексеми *стендапер* та *стендап-комік* (від англ. *standup comedy* – «сольний гумористичний виступ наживо, що містить жартівливі монологи чи короткі жарти») [Словотвір], *ток-шоу* (англ. *talk show* – розмовне видовище – «телевізійна передача, найчастіше суспільно-політичної тематики, у форматі обговорення заданої теми кількома запрошеними гостями студії під модерацією ведучого») [Словотвір], *скетч-шоу* (від англ. *sketch show* чи *sketch comedy* – «естрадна або телевізійна програма з декількох комедійних сценок (*скетчів*) тривалістю від однієї до десяти хвилин кожна») [Словотвір], *пост-шоу* (англ. *post show* – після шоу – додаткова телепередача, яка йде після завершення основного шоу, де учасники цієї телепрограми, часто разом із зірковими гостями, під модерацією ведучого обговорюють події цього шоу) тощо. Напр.: «*Сандра Баллок виграла Оскар у 2009-му році після зйомок у картині, драмі байопіку The Blind Side*» («Газета по-українськи», 18.12.2018); «*Російський режисер Микита Міхалков вважає, що на основі деяких особистих історій кримчан, які сталися під час так званої «кримської весни», можна зняти блокбастер*» («Українська правда», 02.10.2016); «*Це режисерська версія однойменного вестерна Квентіна Тарантіно*» («Газета по-українськи», 01.05.2019); «*Дипломат конкурсу «Коронація слова 2012» за кіносценарій українського вестерна «Одного разу на Дикому Сході»*» («Газета по-українськи», 15.01.2019); «*Відповідаючи на питання Колбера про те, чому людям подобаються гангстерські фільми, Де Ніро заявив: «Людам подобаються речі поза законом, за винятком того, що зараз у нас в*

Білому домі гангстер» (УНН, 20.04.2019); «Історичний екшн «Крути 1918» знятий за реальною історією бою на залізничній станції Крути взимку 1918-го року» («Газета по-українськи», 22.01.2019); «Від сьогодні в кінотеатрах показуватимуть фантастичний **трилер** «Битва за Землю» («Газета по-українськи», 28.03.2019); «У своїй першій повнометражній роботі режисер Арі Астер звертається до жанру містичного **хорору**» («Газета по-українськи», 14.01.2019); «Права на український повнометражний фільм-фентезі «Сторожова застава» продали вже у 27 країн світу» («Українська правда», 10.01.2018); «На кінофестивалі «Молодість» у рамках нової програми експериментальних фільмів *Forma* представили перший український повнометражний **мок'юментарі** 2020#desertedcountry («2020. Безлюдна Країна») («Радіо Свобода», 30.05.2018); ««Чужий», «Біжучий по лезу», «Трон», «Термінатор» ... – все це культові фільми, які тією чи іншою мірою відносять до **кіберпанку**» («ZIK.UA», 28.12.2018); «Канал ICTV працює над випуском оновленої версії легендарного українського **ситкому** «Леся+Рома» («Газета по-українськи», 25.06.2018); «Зірка **реаліті-шоу** не втримала пишний бюст у замалому купальнику» («Газета по-українськи», 16.05.2018); «Прем'єра дев'ятого сезону романтичного **реаліті** «Холостяк» в ефірі СТБ традиційно відбудеться у березні 2019 року» («Газета по-українськи», 30.08.2019); «Також продаються за кордон докудрами й **докуреаліті** («Детектор Медіа», 08.11.2018); «Спільний проект НВ і майстерні *HardRide* – це подорож у стилі **роуд-муві**: українські мотоциклісти, які перетинають всю Європу» («Новое время», 05.06.2019); «8 січня на Новому каналі вийдуть останні серії п'ятого сезону **серіаліті** «Київ вдень та вночі» («Детектор Медіа», 04.01.2019); «Сама надаю перевагу більш чорному гумору, захоплююсь **стендапами**» («Газета по-українськи», 26.09.2018); «Всі жартують про політику – **стендапери** на виступах, блогери у Фейсбуку...» («Газета по-українськи», 22.05.2017); «СБУ не пустила в Україну російського **стендап-коміка** Поперечного» («Газета по-українськи», 15.05.2018); «ICTV оголосив дату прем'єри шостого сезону **скетч-шоу** «На трьох» («Детектор медіа», 22.02.2019); «Усе побачене в «Темному

агенті» власники бізнесу зможуть обговорити на **пост-шоу**» («Новий канал», 08.05.2019).

В українську мову увійшли не лише англomовні назви кіножанрів, а й терміни зі сфери виробництва кіно та телевізійної продукції або так званого *продакшену* (англ. *production* – створення – «процес створення проекту чи творчого задуму») [Словотвір]. Українські кіномитці активно послуговуються англomовними термінами зі сфери створення кінопродукції. *Продакшин-студія* («студія, яка займається виробництвом аудіовізуальних творів») [Словотвір], *копродакшин* (англ. *co-production* – спільне виробництво – виробництво запису, театральної постановки, телевізійної постановки тощо спільно з іншими) [Cambridge dictionary], *постпродакшин* (англ. *post-production* – «етап кіновиробництва, на який припадає обробка відеоматеріалу після зйомок фільму чи телепрограми, підготовка і виготовлення комп'ютерних об'єктів, редакція, монтаж, озвучування») [Словотвір], *пітч* (англ. *pitch* – подача, виставляти на продаж – «коротка презентація ідеї чи концепції на розгляд людині чи людям, які приймають рішення») [Словотвір] та *пітчінг* – «презентація кінопроекту задля пошуку інвесторів, які готові його оплатити») [Словотвір], *бекстейдж* (англ. *backstage* дослівно «задня сцена» – за лаштунками; дія чи процеси, яких не бачить глядач, наприклад, моменти підготовки дефіле, вистави, робота гримерів фільму, постановка декорацій тощо) [Вільна енциклопедія], *каст* (англ. *cast* – актори певного фільму або серіалу) [Словотвір], *кастинг* (англ. *casting* – прослуховування, проби – «вибір серед претендентів людини, в найбільшій мірі відповідного творчого задуму») [Словотвір], *рекаст* (англ. *recast* – «заміна актора, що грає певного персонажа фільму або серіалу») [Словотвір]. Напр.: «Водоспад у ролику – Шипіт біля підніжжя гори Гемба», – каже продюсер київської студії *Family Production*, відповідальної за **продакшин** відео, Анастасія Буковська» («Газета по-українськи», 17.09.2018); «Для відтворення четвертого енергоблоку ЧАЕС у серіалі «Чорнобиль» від НВО використовувалась 3D-модель, яку створила українська **продакшин-студія Postmodern**» (ТСН, 05.06.2019); «На фестивалі «Де кіно» польський режисер Даріуш Яблонський говорить про

*копродакши короткого метру» («Детектор Медіа», 26.03.2019); «Однак постпродакши затягнувся, і Долан встиг зняти ще один фільм – «Матіас та Максим» («Громадське», 13.05.2019); «У традиційному для форуму анкетуванні багато з учасників назвали **нітч** «Мавки» найкращим з 50-ти проектів» («Газета по-українськи», 16.03.2017); ««Бабин Яр» ми будемо подавати на наступний **нітчінг** Держкіно» («Газета по-українськи», 26.04.2019); «Дует вирішив показати **бекстейдж** знімань на честь 10 мільйонів переглядів за 1,5 місяця» (ТСН, 08.06.2016); «Оригінальний **каст** повернувся до своїх ролей» (Новий канал, 14.05.2019); «Він пояснив, що таким чином кінематографісти сподіваються надати Сенцову сили, включити його в роботу і полегшити існування в колонії. За словами Дінзе, у вересні може початися дистанційний **кастинг**» («Українська правда», 10.08.2018); «Paramount подумували провести **рекаст** на ролі Пейна і Хемсворта, але, судячи з усього, від цієї затії відмовилися» («Прямий», 09.01.2019). Лексеми **продакши**, **бекстейдж** та **кастинг** вживаються не лише в кіно тематиці, а в сфері шоу-бізнесової лексики загалом. Пор.: «Але найшвидше зробив пісню O-Zone 'Dragostea Din Tei'. Швидко зробили **продакши**, але приспів шукав 2 місяці» («Газета по-українськи», 18.01.2019); «Після чого стало зрозуміло, що зі звуком щось пішло не так, і, вибачаючись, артист пішов на **бекстейдж**, передавши слово Алану Бадоеву» («Газета по-українськи», 03.12.2018); «Вокальне телевізійне шоу. Після попереднього **кастингу**, яким керує музичний продюсер, відібрані учасники проходять у наступний тур «Відбір наосліп» («Газета по-українськи», 16.03.2019)*

Іншими запозиченнями зі сфери кіномистецтва, якими активно послуговуються не лише в публіцистичному стилі, а й у загальномовному вжитку є такі англізми як *спойлер* та утворене від нього афіксальним способом дієслово *спойлерити* (англ. *spoil* – псувати – «інформація про книгу, фільм, музичний альбом тощо, яка розкриває сюжет ще до особистого ознайомлення з предметом уваги і тому може зіпсувати враження від твору» [Словотвір]), *трейлер* (англ. *trail* – слід – «відеоролик, який складається з коротких і зазвичай найбільш видовищних фрагментів фільму для його анонсування або реклами»

[Словотвір]), *тізер* або *тизер* (англ. *teaser* від *tease* – дражнити – «рекламне повідомлення у формі загадки, що містить частину інформації про продукт, але ніяк не називає рекламований товар; зазвичай з'являється на ранньому етапі просування товару і служить для створення інтриги навколо нього» [Словотвір]), *сиквел* (англ. *sequel* – продовження – «художній твір (роман або кінофільм), який логічно чи хронологічно продовжує сюжет іншого відомого художнього твору» [Словотвір]), *рیمейк* або *римейк* (англ. *remake* – переробка – «новіша версія або інтерпретація раніше виданого твору (фільму, пісні, будь якої музичної композиції або драматургічної роботи) в сучасній кінематографії та музиці») [Словотвір]. Напр.: «Поки що **спойлери** потрапляють у мережу під кожною із серій останнього сезону «Гри престолів»» («Газета по-українськи», 06.05.2019); «Не хотів би сильно **спойлерити**, але можу сказати, що це стрічка з певною часткою іронії» («Газета по-українськи», 12.05.2019); «Як відомо, у січні 2017 року з'явився перший **трейлер** повнометражного українського фентезі «Сторожова застава»» («Українська правда», 10.01.2018); «У мережі з'явився новий **тізер** української комедії «Секс і нічого особистого» режисерки Ольги Ряшиної» («Газета по-українськи», 26.12.2018); «Студія Disney випустила **тизер** фільму «Малефісента: Володарка темряви»» («Газета по-українськи», 14.05.2019); «**Сиквел** розповідь про повстання древніх чудовиськ» («Газета по-українськи», 24.04.2019); «Стрічка «Шахрайки» є **рیمейком** на **рیمейк**» («Газета по-українськи», 08.05.2019); «Отримали дати прем'єр і 2 наступні роботи Стівена Спілберга: **рیمейк** мюзиклу «Вестсайдська історія» вийде 18 грудня 2020 року, а пригодницький фільм «Індіана Джонс 5» 9 липня 2021-го» («Газета по-українськи», 08.05.2019).

3.6.2. Запозичення з інших сфер мистецтва

У сферу лексики образотворчого мистецтва увійшли лексеми англословного походження. Найменування нових напрямків мистецтва, походять саме з англійської мови. Навіть саме поняття «мистецький твір чи/або об'єкт» все частіше замінюють англізмом *арт* (англ. *art* – мистецтво). Лексема *арт* стала

настільки уживаною, що це призвело до виникнення безлічі похідних словосполучень з іншомовними та неіншомовними частинами, напр. *арт-кафе* (букв. «мистецьке кафе» – «місце, яке поєднує споживання їжі і напоїв з мистецькими атракціями») [Словотвір], *арт-директор* («художній або творчий керівник проекту») [Словотвір], *арт-центр*, *арт-терапія* («вид психотерапії та психологічної корекції, заснований на мистецтві та творчості») [Вільна енциклопедія], *арт-проект*, *арт-об'єкт*, *арт-перформанс*, *арт-галерея*. Напр.: «А в **арт-кафе** «Пікассо» (Тульчин, вул. Леонтовича, 55) запропонують салати «Гуцулка Ксеня», «Сопрано», «Примадонна», страви «Ораторія Пікассо», «Запорожець за Дунаєм» та «Одарчина пательня», каву «Рай і Пері» та напій «Тропічний карнавал»» (Інформаційна Вінниччина, 04.06.2019); «Співзасновниця та **арт-директор** LvivMozArt, головний диригент в Опері і Філармонійному оркестрі австрійського міста Грац Оксана Линів» (ЗІК, 04.06.2019); «**Арт-центр** «Дзита» презентував мистецький проект Мар'яна Пирога «Сакральний гербарій» («День», 06.06.2019); «**Арт-терапія** має багато напрямків» («Новини Волині та Луцька», 28.05.2019); «Міський будинок Культури радо береться урізноманітнити час їхнього відпочинку і представляє **арт-проект** «Літо – дітям», який відбудеться 6 червня об 11:00 год.» («Все», 05.06.2019); «Відвідувачі можуть не лише дивитися, а й торкатися **арт-об'єктів**» («Конотоп.City», 31.05.2019); «В свою чергу художник Савадов зауважив, що цей **арт-перформанс** створив «дзеркальний образ Кореї та Донбасу» («Укрінформ», 16.11.2018); «Витвори нашого земляка можна зустріти у столичних **арт-галереях** та далеко за межами України, але у Конотопі досі не було жодної експозиції» («Конотоп.City», 26.10.2018). Причиною активного функціонування лексеми «*арт*» в українській мові стали позамовні фактори: мода на англізми та бажання української богеми наслідувати мистецьке середовище країн заходу.

Для позначення різноманітних сучасних видів та форм мистецтва найчастіше послуговуються лексемами англomовного походження: *боді-арт* (англ. *body* – тіло і *art* – мистецтво – «мистецтво прикрашати тіло, куди належать макіяж (*make up*), татуювання і пірсинг, менді і власне *бодіпейнтинг*

(*bodypainting*) – мистецтво розпису тіла, або *боді-арт* у вузькому сенсі слова») [Словотвір], *фан-арт* (англ. *fan art* – «творчість шанувальників популярних творів мистецтва») [Словотвір], *стріт-арт* (англ. *street art* – вуличне мистецтво – «образотворче мистецтво, характерною особливістю якого є яскраво виражений урбаністичний стиль») [Словотвір], *фуд-арт* (від англ. *food* – їжа та *art* – мистецтво – «мистецтво кулінарної декорації»), *нейл-арт* (англ. *nail* – ніготь, *art* – мистецтво – «мистецтво декоративного манікюру і розпису нігтів»), *мейкап* або *мейк-ап* (англ. *make up* – макіяж – «нанесення на шкіру обличчя різних видів декоративної косметики з метою прикраси, а також приховування існуючих вад») [Словотвір], *перфоманс* або *перформанс* (англ. *performance* – вистава, спектакль – «одна із форм мистецтва, де твором вважають дії автора, за якими глядачі спостерігають у режимі реального часу») [Словотвір], *пін ап* (англ. *to pin up* – приколювати; плакат, який приколюють на стіну – «особливий стиль графіки з тиражованим образом секс-символу – зображенням красивої, найчастіше напівоголеної дівчини») [Словотвір] тощо. Напр.: «Я майстер з **боді-арту** і це перше, що мені прийшло в голову, коли мені дістався рок-н-рол» («Газета по-українськи», 26.05.2012); «В коментарях стверджують, що серії «Сімпсонів» з участю Усика не існує, а цей кадр – просто **фан-арт** любителів популярного серіалу» («Znaj.ua», 06.01.2019); «Міста всього світу стають центрами **стріт-арт** культури» («5 канал», 09.10.2019); «Вражаючий дитячий **фуд-арт** показали батьки всього світу» («Gazeta.ua», 19.12.2016); «Про **нейл-арт** першим леді доведеться забути» («Znaj.ua», 02.05.2019); «Попри те, що **мейкап** та одяг акторки дуже прості впродовж усього відео, вона все ж переконливо грає і дитину, і літню жінку» («Газета по-українськи», 07.04.2019); «У них красиві зачіски, святковий **мейк-ап** і складки на сукнях від паску безпеки» («Газета по-українськи», 18.12.2018); «Зворушливий **перфоманс** присвятив молодій дружині – 21-річній моделі Тіні Кунакі» («Газета по-українськи», 20.04.2019); «Окрім цього, планується й театральний **перформанс**, що розповідатиме про перебіг тих подій» («Газета по-українськи», 09.05.2019); «Сучасні технології обробки знімків дозволяють допрацьовувати образ у

цифровому форматі, адже спочатку **пін-ап** малювали з фотографії» («Газета по-українськи», 11.10.2013).

З англійської мови запозичилися також і найменування різноманітних витворів сучасного мистецтва: *артбук* (англ. *artbook* – «колекція зображень та ілюстрацій, зібрана у вигляді альбому під однією обкладинкою» [Словотвір]), *скетчбук* (англ. *sketchbook* – «малоформатний альбом або книжка для замальовок або нотаток») [Словотвір], *тревелбук* (англ. *travel book* – книга подорожей – «журнал-звіт про подорож або мандрівку») [Словотвір], *хендмейд*, *мурал* (англ. *mural* – малюнок на стіні – «художній розпис зовнішніх стін будинків у міському просторі») [Словотвір], *дудл* (англ. *doodle* – каракулі, рисочки – «незвичайні святкові версії логотипу головної сторінки *Google* на честь річниць важливих подій чи ювілеїв осіб, що змінили хід історії») [Словотвір], *принт* (англ. *print* – друк – «зображення (малюнок, напис або фотографія), нанесене певним способом на тканину або іншу поверхню») [Словотвір], *фанфік* (скорочено від англ. *fan fiction*, де *fan* – фанат та *fiction* – літературний твір – «аматорський твір за мотивами популярних оригінальних літературних творів, кінофільмів, телесеріалів, коміксів чи відеоігор») [Словотвір]. Напр.: «На події також буде представлено **артбук** «Собаки в мистецтві» від видавництва *Nebo BookLab Publishing*» («Газета по-українськи», 06.02.2018); «Випускає художні записники, **скетчбуки**, альбоми для ескізів, **тревелбуки** для запису вражень і замальовок про подорожі, книжки-листівки» («Газета по-українськи», 28.02.2018); «У Києві відкриють **мурал** із зображенням голови Директорії та головного отамана військ і флоту Української Народної Республіки *Симона Петлюри*» («Українська правда», 21.05.2019); «*Google* створив перший у світі інтерактивний панорамний **дудл**» («Газета по-українськи», 04.02.2019); «Схвалюється наявність квіткового **принту** й рослинних орнаментів» («Газета по-українськи», 20.05.2019); «Новоявлена письменниця з псевдонімом *Е. Л. Джеймс* примудрилася перетворити на світовий супербестселер власний мережевий **фанфік** з «вампірської саги» *Стефані Майер*, тепер визнана ще й

родоначалницею нового «еротичного тренду» на книжковому ринку» («Газета по-українськи», 17.07.2012).

Під впливом західної культури в Україні стали модними різні види танців. Це такі популярні сьогодні танці як *тверкінг* або *тверк* (англ. *twerking, twerk* – «жіночий танець у провокативній манері: напівприсядки із сексуальними рухами стегнами знизу вгору») [Словотвір], *брейк-данс* (англ. *breakdance* – «стиль вуличного танцю у стилі хіп-хоп») [Словотвір], *беліданс* (англ. *belly dance* – танець живота – «танцювальна техніка, що походить зі сходу, для якої притаманні запальна музика, амплітудні рухи стегнами») [Словотвір], *контемп* або повна назва – *контемпорарі* (від англ. *contemporary dance* – «напрямо сучасного танцю, який зародився на початку ХХ століття в США в результаті бажання танцівників знайти нові засоби виразності на відміну від догм класичного танцю і легковажності естрадного танцю») [Словотвір]. Напр.: «У новому випуску «Утеодин» – перший голова Антикорупційного бюро, Кличко і батарея, Енергозбереження і нові тарифи, «Останній москаль», Декомунізація, «Хто такий Ленін?», а також **тверкінг** і бджілки» («Українська правда», 19.04.2015); «Вона займається **тверком**, має чимало провокативних фото» («Газета по-українськи», 23.04.2019); «Крім цього, Артем на сцені станцював **брейк-данс**, чим вразив не тільки маму, але й однокласників з вчителями» («Gazeta.ua», 07.06.2019); «**Белідансом**, циганськими та індійськими танцями у виконанні красунь із Києва, Львова, Червонограда, Вінниці, Хмельницького, Миколаєва, Ковеля та Луцька глядачі насолоджувалися на минулих вихідних» («Волинські Новини», 09.11.2015); «Хореограф та учасниця «Танців із зірками» Олена Шоптенко станцювала чуттєвий **контемп** на останніх місяцях вагітності» («Газета по-українськи», 03.04.2018); «Аніта Луценко та Олександр Прохоров почали свою участь у проекті з ніжним **контемпорарі**, який присвятили українському музикантові Кузьмі Скрябіну, якому 17 серпня мало виповнитися 50 років» («Газета по-українськи», 27.08.2018).

3.6.3. Шоу-бізнесові лексеми англомовного походження з переносним значенням

Уживання англзмів у переносному значенні є постійним явищем у сучасній публіцистиці. У процесі своєї мовної адаптації англізми можуть як звужувати, так і розширювати свою семантику [Сергєєва 2002, с. 153–154; Коробова 2018, с. 9], тому їхня дифузність, тобто їх використання поза межами їхніх тематичних груп, є цілком природним процесом. Журналісти досить часто послуговуються англізмами різних тематичних груп задля підвищення експресивності текстів своїх статей та задля того, аби привернути увагу якомога більшої кількості читачів.

Нині існує тенденція до орозмовлення публіцистичного стилю і його суспільно-політичної тематики зокрема. Автори політичних хронік уживають англізми різних тематичних груп, і найчастіше вони використовують лексеми саме *шоу-бізнесової* тематики і нерідко в негативному контексті. Причиною цього є те, що політику все частіше порівнюють із *шоу-бізнесом*, адже замість того аби працювати задля інтересів своїх громадян, політики «грають на публіку», вдаючись до різних шоу-бізнесових прийомів заради власного піару та підвищення своїх рейтингів. Напр.: «*Політичний шоубіз – це, що для більшості громадян і є справжньою політикою*» («Gazeta.ua», 18.12.2018).

Уживання лексики *шоу-бізнесу* – особливо з негативною конотацією – активізувалося з 2018 року, коли шоумен Володимир Зеленський оголосив про те, що він буде брати участь у президентських виборах 2019 року. Напр.: «*Перемога Володі Зеленського – це перемога шоу-бізнесу над політикою*» (ЗІК, 13.05.2019); «*Політики-селебритізі: як соціальні мережі змінюють Україну*» («Українська правда», 12.03.2019); «*Розумію, що розпочався кастинг на посаду прем'єр-міністра, але не треба принижувати свою людську гідність у цьому кастингу, а мене вам принизити не вдасться*» («Українська правда», 03.06.2019).

Нового значення набув і англізм *батл*. Якщо раніше він уживався здебільшого в розважальній тематиці, то під час передвиборчих перегонів 2019

року ця лексема почала з'являтися і в політичній тематиці, коли в Україні готувалися до безпрецедентних дебатів між двома кандидатами в президенти – Володимиром Зеленським та Петром Порошенко. Напр.: *«Петиція-батл у розпалі: тепер зібрано підписи проти відставки Зеленського»* («Українська правда», 27.05.2019); *«Після першого туру президентських виборів два кандидати в президенти Петро Порошенко та Володимир Зеленський, які вийшли у другий тур, влаштували відеобатл щодо умов проведення дебатів»* («Українська правда», 04.04.2019).

У переносному значенні можуть вживатися і англомовні найменування жанрів кіно для виразнішого опису негативних подій у суспільному житті України. Напр.: *«Це не детектив і не трилер. Це реальна історія чоловіка, з яким ми зустрілися, щоб розібратись, яким чином українців переконують працювати в інтересах Кремля»* («Українська правда», 07.03.2018); *«Всі зрадофіли кричали про гівімоторол в ВР. Але мотороли самі знаєте де. А от їх друзі та подружки, судячи з усього, з радістю б в ці дні були біля ВР, цей екшн їх надихає»* («Українська правда», 18.10.2017).

З кіно до суспільної тематики перейшла також лексема *спойлер*. Напр.: *«Держава – ефективний землевласник? Спойлер – ні»* («Економічна правда», 14.03.2019).

Журналісти використовують у переносному значенні не лише окремі шоу-бізнесові лексеми, а й цілі назви відомих англомовних пісень або перефразовувати назви популярних зарубіжних серіалів. Напр.: *«Шоу маст го он»* – це транслітерована назва легендарної пісні Фреді Мерк'юрі *Show must go on*, а фраза *«Зелений – хіт сезону»* це покликання на відомий американський комедійно-драматичний серіал про життя у жіночій в'язниці *«Помаранчевий – хіт сезону»* (англ. *Orange Is the New Black*). Ці фрази вживаються у негативному контексті і мають саркастичний відтінок, адже назву пісні *Show must go on*, у якій йдеться про роздуми над сенсом життя та про те, що ніколи не можна здаватися, у наведеному прикладі використали для опису труднощів, з якими зіткнувся відомий телеведучий Савік Шустер після закриття його телеканалу, а вираз

«Зелений – хіт сезону» хоч і є покликанням на всесвітньовідомий серіал, але не має нічого спільного з жіночою в'язницею, і вживається в контексті опису різких змін політичних симпатій серед членів Верховної Ради України після перемоги Володимира Зеленського на президентських виборах (зелений – це головний колір стилістики його передвиборчої кампанії). Напр.: «*Шоу маст го он. Шустер у пошуках «гаманця»*» («Українська правда», 03.03.2017); «*Зелений – хіт сезону: депутати Верховної Ради різко змінили «камуфляж»*» («ZNAJ.UA», 30.05.2019).

Нових конотацій можуть набувати й лексеми образотворчого мистецтва і, подібно до лексем шоу-бізнесу, вони також, здебільшого, вживають у негативному контексті. Напр.: «*Олігархи вкоренилися, а старі політичні обличчя зазнають «мейк-апу»*» («Українська правда», 16.04.2016); «*Це відбулося після того, як активістки влаштували перформанс біля будівлі КДБ у Мінську*» («Українська правда», 20.12.2017); «*Було влаштовано своєрідний перформанс – паркувальний майданчик залили червоною фарбою і заставили дитячими іграшками*» («Українська правда», 13.08.2015).

Англомовні лексеми шоу-бізнесу та мистецтвознавства демонструють високий ступінь проникнення, їх активно використовують за межами своєї тематичної групи. Перехід англізмів супроводжується розширенням їхньої семантичної структури. Здебільшого лексеми шоу-бізнесу та мистецтвознавства набувають негативних конотацій, оскільки використовуються авторами суспільно-політичних хронік для опису негативних подій та суспільних явищ. Ці процеси свіжчать, що незважаючи на засилля англізмів у сучасній українській мові, яке викликає занепокоєння у мовознавців та пуристів, українське мовне середовище виявляється досить сильним, оскільки, як зазначила дослідниця М. І. Навальна, воно здатне «творчо обробити та підпорядкувати собі» чужі для нього елементи [Навальна 2011., с. 55].

Отже, починаючи з 90-х років ХХ ст. американська поп-культура має суттєвий вплив на культуру українську. Однією з характерних рис українського суспільства була спроба культурної асиміляції з США – особливо яскраво це

проявлялося в музиці, моді та телебаченні. Спроба цієї асиміляції відобразилася в мові – в українській мові з'явилося багато англомовних назв нових реалій. Кількість англізмів в українській мові стала настільки великою, що це призвело до утворення цілих тематичних груп. Якщо в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. найбільшими тематичними групами англізмів були економічні та технологічні терміни, то тепер активно запозичуються лексеми зі сфери сучасного мистецтва. Зокрема, виділився цілий прошарок так званої *шоу-бізнесової* лексики, куди увійшли найменування стилів музики, видів музичних композицій та реалій музичної індустрії, а також назви зі сфери кіно та телебачення. Чисельною є тематична група запозичень образотворчого мистецтва. Лексеми мистецтвознавства та *шоу-бізнесу* стали настільки широковживаними, що їх почали часто вживати в переносному значенні, особливо в суспільно-політичній тематиці і з негативною оцінкою. Уживання лексем мистецтвознавства та шоу-бізнесу в негативному контексті пов'язане зі змінами в суспільно-політичному житті України. Здатність неозапозичень зі сфери шоу-бізнесу та мистецтвознавства розширювати свою семантичну структуру свідчить про їхній високий ступінь адаптації в мовній системі української мови.

3.7. Нові лексико-семантичні вияви слів іншомовного походження в кримінальних новинах

Під впливом мовних та позамовних чинників у мовленні сучасних українських засобів масової комунікації все частіше натрапляємо на іншомовізм, і найчастіше – англізми.

Спостерігаємо активізацію використання англізмів у сюжетах кримінальних новин на телебаченні. Це зумовлено прагненням журналістів до посилення емоційності та експресивності текстів кримінальних хронік. Англізми вживаються в кримінальних сюжетах не лише в якості іншомовного вкраплення, а й набувають нових значень, ускладнюючи таким чином свою семантичну структуру. Це свідчить про високий ступінь освоєння англомовних запозичень

не лише на фонетичному та морфологічному, а й на лексико-семантичному рівнях мовної системи.

Функціонування іншомовної лексики в різних терміносистемах досліджували Л. Д. Малевич (у водному господарстві) [Малевич 2010], С. А. Федорець (у рекламі) [Федорець 2005], М. І. Навальна (у сучасних масмедіа) [Навальна 2011, с. 55–64] та ін.

Аспекти змін семантичної структури запозичених слів та особливості їхньої семантичної адаптації розглядали В. П. Сімонок [Сімонок 2002], Т. Б. Лукінова [Лукінова 2013], Н. В. Гудима [Гудима 2013] та ін.

Проблему стилю та мовної структури новинних текстів досліджували Т. ван Дейк [Дейк 1989], Т. С. Дроняєва [Дроняєва 2003], Г. Я. Солганік [Солганік 1997], Л. Р. Дускаєва [Дускаєва 2013] та ін.

Незважаючи на чималу кількість праць, присвячених проблематиці запозичень та структурі текстів засобів масової інформації, питання стилістичних особливостей текстів кримінальних новин України та функціонування в них слів англomовного походження майже не досліджені. Автори кримінальних хронік все частіше використовують англізми вживають їх у різних контекстах. Це призводить до виникнення нових лексико-семантичних виявів англomовних запозичень, а це, в свою чергу, сприяє активним процесам семантичних та стилістичних зрушень.

Семантичне освоєння запозиченого слова насамперед передбачає становлення його лексичного значення на основі мови-реципієнта [Беляєва 1984, с. 52]. Семантика запозичених слів досить часто не збігається з семантикою їх прототипів у мові-джерелі. Існують такі основні типи семантичних змін запозиченої лексеми: спрощення семантичної структури (запозичення в одному чи кількох значеннях при його значно ширшій полісемії в мові-джерелі); ускладнення семантичної структури (поява нових значень на основі мови-реципієнта, у тому числі й таких, яких запозичене слово не мало в мові-джерелі); звуження значення запозиченого слова унаслідок його спеціалізації; розширення, зумовлене генералізацією відповідного поняття; зміна значення

(термін уживається в системі в системі мови-реципієнта у значенні, якого не має відповідне слово у мові-джерелі) [Сергєєва 2002, с. 153–154].

У текстах кримінальних новин найчастіше фіксуємо ускладнення семантичної структури слів англomовного походження. Так, англiзм *квест* (англ. *quest* – пошук) в українській мові позначає жанр відеоігор, ігровий процес яких в основному складається з виконання різноманітних завдань, які постають на шляху одного чи декількох героїв [Словотвір]. У кримінальних новинах це запозичення набуває значення складного процесу пошуку правопорушника або вкрадених речей із безліччю перешкод для правоохоронних органів чи жертв протиправних дій. Напр.: *«Квест із пошуком Романа Насірова у відомчій лікарні «Феофанія» був чи не найскладнішим у кар'єрі детективів НАБУ»* («Надзвичайні новини», 23.03.2017); *«Після цього зловмисник телефонував і влаштовував потерпілим своєрідний квест, вказуючи куди треба пройти, щоб знайти номери»* («Магнолія», 17.08.2016).

Активно використовуються у сучасних кримінальних хроніках англiзм *гангстер* (англ. *gangster* – член банди жорстоких злочинців) (Oxford living Dictionaries). Термін *гангстер* застосовують відносно членів кримінальних організацій США, Італії, Мексики, Японії та ін. Термін став популярним у часи Сухого закону в США і був пов'язаний з боротьбою поліції проти злочинних організацій, які заробляли контрабандою алкоголю, проституцією та азартними іграми [Вільна Енциклопедія]. В українських кримінальних хроніках його використовують не лише для позначення членів злочинних угруповань, а й для звичайних правопорушників (часто дрібних злочинців чи хуліганів): *«Гангстер у берцях! У Києві «бомбанули» ювелірну крамницю»* («Магнолія», 20.02.2012); *«На Донеччині 10-річний «гангстер» під загрозою рушниці пограбував 11-річну дівчинку»* («Магнолія», 12.04.2012); *«До рук Донецької міліції потрапив серійний грабіжник. Вже встановлено, що в нього на рахунку п'ять нальотів на магазин. В усіх фігурувала зброя. Видало гангстера відео з камери спостереження»* («Надзвичайні новини», 27.07.2012); *«У Запоріжжі завелися гангстери: грабують аптеки й супермаркети»* («Свідок», 07.04.2010).

Англiзм *гангстер* настiльки активно освоiвся в кримiнальнiй тематицi, що вiд нього утворилися похiднi слова. Прикметник *гангстерський* вживають в українських кримiнальних новинах для опису процесу з'ясування стосункiв та розв'язування конфлiктiв в злочинному середовищi, який зазвичай супроводжується насильством, бiйками та вбивствами. Напр.: *«Хто б мiг подумати, що така тиха вулиця Троїцька у селi Бiлогородцi стане мiсцем гангстерських розбiрок»* («Надзвичайнi новини», 15.12.2016); *«Гангстерська стрiлянина у Київській областi»* («Надзвичайнi новини», 15.12.2016).

Вiд слова *гангстер* також утворюються рiзноманiтнi складнi слова з неiншомовною частиною, напр.: *«В Броварах затримали двох гангстерiв-близнюкiв»* («Свiдок», 23.06.2010); *«У мiстi пiд Києвом пiймали гангстера-веселуна: з посмiшкою на обличчi чоловiк пограбував мiсцевий банк, а всi 6 тисяч вкрадених грошей спустив на сауну з повiями»* («Максимум в Українi», 16.11.2013).

Англiзм *презент* (англ. *present* – подарунок) [Merriem Webster Dictionary] може вживатися у двох значеннях, у прямому значеннi «подарунок» як i в мовi-джерелi та мати позитивне значення: *«А сусiди при зустрiчi у дворi намагаються вiддячити чотирилапому смачним презентом»* («Свiдок», 10.08.2010). Частiше слово *презент* має негативну конотацiю: *«Ось такий немаленький презент прийшов забирати на пошту мешканець столицi: гранати, протитанковi гранатомети й величезна кiлькiсть набоiв»* («Свiдок», 20.08.2014); *«Гранати та патрони за словами чоловiка йому подарували вiйськовi. Такий собi презент полiцейським вiн здав добровiльно»* («Магнолiя», 05.02.2016); *«Правоохоронцям вiдомо, що хитруновi близько 50, вiн постiйно ходить iз чорною торбинкою, в якiй носить пiстолет, а пiсля злочину завжди залишає жертвам солодкий презент – шоколадку»* («Надзвичайнi новини», 27.02.2017).

Автори кримiнальних хронiк часто використовують назви жанрiв кiно англiомовного походження для того, щоб надати текстам новин бiльшi експресивностi, а також для нових засобiв вираження. Термiн *блокбастер* (англ. *blockbuster* – потужна бомба, дослiвно «руйнiвник кварталiв» – високо

бюджетний кінофільм або вистава, що має фінансовий успіх у прокаті) [Словотвір] можна почути в сюжетах, у яких йдеться про погоні (часто зі стріляниною) чи про різноманітні курйозні випадки: *«Неповнолітні гонцики влаштували блокбастер у Броварах під Києвом»* («Свідок», 23.05.2016); *«Справжній блокбастер із погонею та стріляниною стався на Львівщині»* («Свідок», 26.01.2017); *«В Одесі суддя-хабарник влаштував блокбастер зі стріляниною»* («Свідок», 30.03.2016).

Термін *трилер* (англ. *thrill* – трепет, хвилювання – особливий жанр кіно та літератури, в яких специфічні засоби повинні викликати у глядачів або читачів тривожне очікування, тривогу, страх) [Словотвір] використовуються журналісти для опису особливо жорстоких та важких злочинів: *«Черговий поворот у моторошному трилері, що розігрався на Прикарпатті: мова про справу двох маніяків, які викрали дівчину дорогою з дискотеки, посадили на ланцюг і майже місяць її твaлтували з мішком на голові»* («Надзвичайні новини», 13.01.2017); *«Дніпропетровський трилер: вітчм викрав падчерку, а потім наклав на себе руки»* («Надзвичайні новини», 20.01.2016).

Нових лексико-семантичних виявів набув термін *бізнес*. *Бізнес* (англ. *business* – справа, діло) позначає підприємницьку, комерційну чи будь-яку іншу діяльність, що не може суперечити закону і спрямована на отримання прибутку [Глосарій]. Але в кримінальних новинах цей англiзм найчастіше має негативну конотацію та функціонує в сюжетах про протиправні способи збагачення: *«Співробітники служби безпеки в Україні спільно з прокуратурою ліквідували масштабний тiньовий бізнес контрабандистів, які організували переправлення через Європу до країн Азії декількох тон буришину»* («Магнолія», 22.03.2016); *«Підпільний бізнес поліції: кого «кришують» правоохоронці?»* («ICTV», 31.01.2017).

Утворюють складні слова в структурі яких є запозичення *бізнес*. Вони теж використовуються для позначення різноманітних видів злочинної діяльності та мають негативну оцінку: *порнобізнес, наркобізнес, алкобізнес*. Пор.: *«Українок насильно затягують в тенета порнобізнесу»* («ICTV», 01.03.2017); *«Рік тому*

його старшого брата з товаришем розстріляли просто в центрі міста через розбірки в *наркобізнесі*» («Надзвичайні новини», 03.03.2017); «СБУ викрила підпільний *алкобізнес* на Черкащині» («Про Головне», 25.03.2017).

Досить часто в кримінальних новинах використовують складну лексему утворену від терміну *бізнес – бізнес-розбірки*. Слово *розбірка* походить зі сфери кримінального жаргону і означає спосіб з'ясування стосунків в злочинному середовищі, зазвичай із застосуванням зброї [Словопедія]. Лексема *бізнес-розбірки* є прикладом поєднання слів, які походять з різних шарів лексики: *бізнес* прийшов зі сфери діловодства, *розбірки* – з кримінального жаргону. Вона активно освоїлася в кримінальній тематиці, адже сучасні реалії життя засвідчують, що все частіше підприємницька діяльність асоціюється із криміналом, бо самі підприємці нерідко з'ясовують стосунки між собою чи позбавляються від своїх конкурентів за допомогою злочинних методів. Пор.: «*Бізнесмени не поділили гроші і один із компаньйонів розстріляв автівку свого напарника. Як бізнес-розбірки стають схожими на справжні бандитські?*» («Надзвичайні новини», 15.12.2016); «*Бізнес-розбірки – основна причина вбивства Жиліна за версією російських слідчих*» («112.ua»21.09.2016); «*Обвуглена автівка і водій у лікарні: поліція розслідує бізнес-розбірки по-дніпропетровськи*» («24 канал», 30.04.2016); «*Вночі у Києві сталася стрілянина через бізнес-розбірки, є жертви*» («Інформаційне агентство «Єдність», 24.06.2016).

Англiзм *снайпер* (від англ. *sniper* – той, хто стріляє в людей з місця, де його не бачать) [Oxford living Dictionaries] також має декілька лексико-семантичних виявів в кримінальній тематиці. Здебільшого запозичення *снайпер* вживається в значенні, яке він має в мові-джерелі – «спеціально вишколений боєць піхоти або інших родів військ чи правоохоронних органів з навиками стрільби, маскуванню і спостереження, що уражає важливі цілі з першого пострілу, зазвичай із замаскованої засідки» [Словотвір], напр: «*Щоби не провокувати злочинця, заручники мовчки виконували усі його вимоги, наприклад, постійно мінялися місцями у машині аби ускладнити роботу снайперам*» («Надзвичайні новини.

Підсумки», 25.02.2017). Але цей англiзм може вживатися в переносному значенні, в сюжетах про людей, які використовують зброю для вирішення власних проблем, крім того, від нього також можуть утворюватися складні слова, що свідчить про його освоєння лексико-семантичною системою української мови: «*На Житомирщині бабка-снайперка воює з сусідами*» («Надзвичайні новини», 31.08.2016); «*В Одесі розшукують снайпера, який полює за перехожими, що справляють свою нужду у під'їздах*» («Надзвичайні новини», 04.04.2013).

Досить новим запозиченням у кримінальній тематиці є англiзм *селфі* (від *selfie, self* – сам, само – вид фотографії, автопортрет, зроблений за допомогою камери смартфона, фотоапарата чи веб-камери) [Словотвір]. *Селфі* стали популярними завдяки розповсюдженості соціальних мереж. Люди, прагнучи зробити оригінальне та красиве фото, вдаються до різноманітних способів, часом небезпечних, а інколи й фатальних. Тому англiзм *селфі* все частіше фігурує в текстах кримінальних хронік: «*Аналіз даних про смертність від нападу акул і смерті в результаті спроби зробити селфі – невтішні. Від селфі гинуть у 1,5 разів більше, підрахувало видання Iwashable*» («24 канал», 22.09.2015); «*В Одесі дівчина випала з вікна багатоповерхівки під час спроби зробити селфі*» («ТСН», 24.03.2017); «*За півроку через селфі загинули 50 людей*» («Znaj.ua», 07.07.2016); «*Він виліз на вагон-цистерну і його вразило струмом. Не виключено, що юнак хотів зробити селфі*» («Версії.if.ua», 09.03.2017); «*В Одесі школяра вдарив струм у 27 тисяч вольт під час спроби зробити селфі на залізниці*» («ТСН», 02.09.2016);

Після реформи правоохоронної системи України у 2015 році, коли на базі міліції було утворено Національну поліцію, в українській мові активно уживають запозичення *коп*. *Коп* (англ. *cop*) – це поширена у США назва поліцейського [Словотвір]. В Україні це слово також стало застосовуватися по відношенню до всіх працівників нової реформованої поліції, відповідно воно часто з'являється в кримінальних новинах: «*Озвірілого терориста спробував спинити поліцейський, який охороняв будівлю Парламенту, але коп отримує*

удари ножем і гине» («Надзвичайні новини», 23.03.2017); «Впродовж дня вони патрулювали вулиці Хмільника й зупиняли чемних водіїв та пішоходів! Копи дякували їм за дотримання правил безпеки й дарували цукерки» («Свідок», 30.12.2016).

Нерідко лексема *коп* набуває негативної конотації як в суспільстві, так і в текстах кримінальних новин. Незважаючи на реформу, свавілля поліцейських ще досі є поширеним явищем в Україні. Працівники поліції нерідко зловживають своїм службовим становищем і часто самі вчиняють протиправні дії, тим самим, дискредитуючи правоохоронні органи. Це відобразилося і в лексико-семантичній системі, оскільки запозичення *коп* все частіше асоціюється не з особою, яка повинна дбати про безпеку громадян, а швидше з тими, хто сам становить небезпеку для людей. У кримінальних сюжетах спостерігається тенденція до використання англізму *коп* у негативному контексті, коли йдеться про вчинення злочинів чи різноманітних порушень правоохоронцями. Напр.: *«На що здатен безнадійно закоханий коп? Обережно дивіться на жінок у присутності поліції» («Надзвичайні новини», 23.03.2017); «Але поки що у відкритому провадженні відповідати має звичайний хлопець, до речі, учасник АТО. Йому інкримінують завдання правоохоронцеві тілесних ушкоджень, але ж коп схоже не був при виконанні та й без жінки тут не обійшлося» («Надзвичайні новини», 23.03.2017); «На Харківщині відсвяткувати день поліції копи вирішили «під шашличок». Інакше, що ж тут такого особливого – мають право відзначити професійне свято. Щоправда, апетит у поліцейських був надмірним – щоби мангали не простоювали полісмени викрали ціле стадо отаких от «Маньок» («Надзвичайні новини», 05.12.2016); «Немає показників – вибий зізнання. У Запоріжжі копи професійно вибивали свідчення» («Надзвичайні новини», 05.12.2016).*

Від цього запозичення утворюють складні слова із негативною оцінкою. Пор.: *«Після розправи полісмени втекли, а потім був бунт місцевих – якби не колеги копів-садистів, їх би просто розірвали» («Надзвичайні новини», 05.12.2016); «Батько загиблого поліцейського охоронця Сергія Орлова знайшов*

підтвердження того, що затримані його сином копи-розвідники начебто грабували княжичівські елітні мастки» («Надзвичайні новини», 12.12.2016).

Висновки до розділу 3

Публіцистичний стиль сучасної української мови зазнав докорінних трансформацій упродовж останнього десятиліття. У зв'язку з технологізацією суспільства, частка друкованої преси суттєво зменшилася: деякі друковані видання повністю припинили своє існування, інші – скоротили періодичність випуску та переорієнтувалися на Інтернет [BBC Україна 2011]. За даними Укрпошти, якщо в 2015 року загальний тираж передплатних видань в Україні становив 11,3 млн примірників, то через три роки він скоротився до 8,6 млн. А уже в 2019 році, за дослідженням Київського міжнародного інституту соціології газети були основним джерелом інформації лише для 6,7% населення. У той час як частка інтернет-ЗМІ зростає з 27,1% до 27,5% [Pro Consulting, 2019]. Це пов'язано з тим, що сучасна молодь користується в основному саме Інтернетом і практично не читає друкованої преси – читачем традиційної газети залишається старше покоління. Саме орієнтація на молодого читача, який не хоче і часто навіть не здатний сприйняти великі за обсягом друковані тексти без ілюстрацій та відео, та загальні тенденції технологізації та комп'ютеризації суспільства, структура публіцистичного тексту зазнала докорінних трансформацій:

- обсяг публіцистичного тексту суттєво зменшився;
- переважна кількість статей в Інтернеті містить у собі гіперпосилання, ілюстрації та відео;
- тенденція орозмовлення публіцистики заради привернення уваги читача, оскільки, завдяки можливостям Інтернету, онлайн-газет стало більше, відповідно збільшилася і конкуренція між виданнями;
- журналісти при написанні статей часто послуговуються зниженою та обценною лексикою зі стилістичною метою;

– активізація уживання іншомовної лексики різних тематичних груп у зв'язку із широкою тематикою статей, розміщених у мережі Інтернет (див. Додатки А, Б).

Саме Інтернет та соціальні мережі найбільше посприяли безпрецедентній популяризації англійзмів серед україномовного населення, а публіцистичний стиль представлений в Інтернеті, став одним із «посередників» поширення неозапозичень англійського походження серед широкого загалу мовців.

З кінця ХХ – початку ХХІ ст. найбільшою групою чужомовізмів уважалися соціально-економічні терміни, оскільки саме вони першими почали запозичуватися в українську мову (наприклад, такі лексеми як *бізнес, бізнесмен, менеджер* тощо з'явилися у вжитку ще у 90-х роках ХХ ст. і уже й не сприймаються мовцями як запозичені лексеми). Сьогодні частка соціально-економічних термінів англійського походження також є чисельною, але не можна ствердно заявляти, що англійська соціально-економічна лексика є лідером за чисельністю серед запозичень у сучасних засобах масової інформації.

Доступність інтернет-ЗМІ широкому загалу читачів (особливо молоді) спричинила розширення тематики публіцистичних текстів та використання у ній лексем та запозичень різноманітних тематичних груп. Серед зафіксованих нами англійських номінацій у сучасному публіцистичному стилі української мови, частка соціально-економічних англійзмів становить 13,9%, серед яких найчисельнішою є група економічних термінів – їх частка становить 10,3% від загальної кількості запозичень, зафіксованих у публіцистичному стилі. Політичні терміни становлять 2,9% і лексеми соціальної тематики – 0,6% від усіх неозапозичень у сучасній публіцистиці. Економічна тематика залишається одним із важливих «донорів» запозичень, проте поступово віддає свої позиції у зв'язку з активізацією процесів запозичання лексики з інших сфер діяльності.

Через зростання впливу засобів масової інформації та розвитком мережевих комунікацій тексти української інтернет-видань надзвичайно насичені лексикою, пов'язаною з функціонуванням масмедіа. Це досить нова й відносно невелика тематична група запозичень (2,9% від загальної кількості

зафіксованих нами англiзмiв у публiцистицi), проте вона постiйно зростає (див. Додаток В).

З'явилася велика кiлькiсть термiнологiчних одиниць. Технологiзацiя суспiльства вплинула на мову – частка запозичених термiнологiчних термiнiв є сьогодні однією з найбільших – вона складає 20,9% від усіх запозичень у масмедiа. Лiдером серед iншомовної термiнологiчної лексики у публiцистицi є тематична група лексем на позначення видiв протиправної дiяльностi в iнтернетi (6,5% від загальної кiлькостi). Дещо поступається групi запозичень зі сфери протиправної дiяльностi група назв мережевих програм та технологiй – 6,2%. Потiм розмістилися тематичнi групи англiзованих позначень розрахункових одиниць в iнтернетi (3,5%), лексем соцiальних мереж (3,2%) та назв пристроїв (1,5%) (див. Додатки В, Г, Д).

З початку ХХI ст. вiдчутно активiзувалося вживання спортивної лексики в публiцистичному стилi сучасної української мови. Подiбно iншим тематичним групам, традицiйно мовою-донором є також англiйська мова. За нашими спостереженнями спортивнi термiни англiзованого походження обiгнали «визнаних лiдерiв» серед запозичень – економiчнi та технологiчнi термiни – i сьогодні становлять 22,4% від загальної кiлькостi зафіксованих нами запозичень у публiцистицi. Серед спортивної запозиченої лексики найбільше футбольних термiнiв англiзованого походження (12,9%), за ними слiдує боксерська лексика (5%) та вiдносно нова група запозичень – букмекерська, яка виникла на фонi популяризацiї спортивних ставок в Україні (4,4%) (див. Додаток Е).

Найчисельнiшою тематичною групою запозичень англiзованого походження в сучасному публiцистичному стилi є група лексем шоу-бiзнесу, кiноiндустрiї та мистецтвознавства. Частка лексем цiєї тематичної групи становить 40,4% від загальної кiлькостi запозичень у сучаснiй публiцистицi. Серед цiєї групи найбільше запозичень зі сфери музики – 18,9% від усіх запозичень у публiцистичному стилi, за ними розмістилися iншомовнi лексеми кiномистецтва (10,9%), та запозичення зі сфери мистецтвознавства (10,6%) (див. Додатки В, Є).

За останнє десятиліття тенденції запозичання іншомовної лексики дещо змінилися: якщо наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. в українській мові панівне становище серед лексичних запозичень займали науково-технічні та економічні терміни, то, починаючи з другого десятиліття ХХІ ст., запозичена лексика суттєво урізноманітнилися. Англізми асоціюються не лише з науковою сферою, а здебільшого зі сферою сучасного мистецтва, спорту та лексикою інформаційних технологій, у якій акцент робиться не на арготичну та жаргонну комп'ютерну термінологію, а на лексику, пов'язану із соціальними мережами, технологіями та видами інтернет-загроз. Збільшення кількості тематичних груп запозичень перетворило англізми з вузькоспеціалізованих слів у частину повсякденного життя мовців, про що свідчить різноманіття лексики англійського походження в публіцистичному стилі сучасної української мови.

Подібне різноманіття англійських та постійне поповнення українського лексикону неозапозиченнями створює певні труднощі з їхньою фіксацією у словниках. Лексикографічні праці не встигають за стрімким потоком новітніх англійських і досі відсутні чіткі правила написання слів англійського походження.

Крім інтернет-видань, англізми проникли і в дискурс телебачення. Особливо активно новітніми лексемами англійського походження послуговуються кримінальні новини на телебаченні.

Результати дослідження розділу 2 були апробовані у працях *Semantic structure changes of borrowed English terms in Ukrainian legal terminology* (Соціум. Документ. Комунікація, 2017), «Нові лексико-семантичні вияви слів іншомовного походження в кримінальній тематиці» (Одеський лінгвістичний вісник. 2017. С. 146–151), «Різні способи написання новітніх англійських в українській мові» (Науковий вісник Дрогобицького Державного Педагогічного Університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. 2017. Вип. 7. С. 119–123), «Новітні іншомовні лексеми соціально-економічної тематики в мові сучасних українських інтернет-видань» (Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2018. Вип. 32. С. 90–93), «Функціонально-стилістичні вияви іншомовних лексем у розважальних жанрах» (*Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2019. Вип. 7. С. 231–242).

Результати досліджень розділу 2 були апробовані на міжнародних науково-практичних конференціях «Людина і право в мові сучасних ЗМІ» (7-8 червня 2018 р., м. Одеса), «Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук» (19-20 жовтня 2018 р., м. Запоріжжя), «Розвиток філологічних наук: європейські практики та національні перспективи» (26-27 жовтня 2018 р., м. Одеса).

РОЗДІЛ 4.

НЕОЗАПОЗИЧЕННЯ В МОВІ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖ – НА ПЕРЕХРЕСТІ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СТИЛІВ

4.1. Елементи розмовного стилю в онлайн та соціальних мережах як визначальна характеристика текстів

Розмовний стиль реалізується усіма верствами населення та є наймасовішим і найчастотнішим. В українській лінгвостилістиці виокремлюють усну та писемну форму розмовної мови, які можуть позначатися термінами «усна розмовна літературна мова» або «розмовний стиль усної літературної мови», і відповідно «писемна розмовна літературна мова», «писемна форма розмовної літературної мови» або «розмовний стиль літературної мови». С. П. Бибик визначає усну розмовну мову як «безпосередню звукову мову з властивою їй ритміко-інтонаційною організацією та супроводжуваними мімікою і жестами», а писемній розмовній мові вона дає визначення: «не графічна фіксація живої мови в художній літературі (частково в публіцистиці) у діалогічній чи монологічній розповідній формах із відтворенням ритмомелодики та кінетичних засобів спілкування, а епістолярна утилітарно-побутова практика та писемна форма розмовного стилю в її комп'ютерному різновиді» [Бибик 2011, с. 23].

Писемну розмовну мову почали визначати не лише як «графічну фіксацію живої мови в художній літературі...», а й як «писемну форму розмовного стилю в її комп'ютерному різновиді» [Бибик 2011, с. 23] є наслідком розвитку інтернет-комунікацій. Упровадження Інтернету докорінно змінило життя сучасного суспільства. Інтернет проник майже у всі сфери діяльності людини, тому сьогодні, практично неможливо уявити суспільне життя без використання інтернет-технологій. Інтернет спричинив виникнення нових каналів комунікації та форм спілкування, а це змінило найголовніший засіб людського спілкування – мову [Чемеркін 2009, с. 21]. В Інтернеті, як в особливому середовищі комунікації, тісно співіснують усна та писемна мови, тому він надає мовознавцям безкінечний простір для досліджень [Маковецька-Гудзь 2014, с. 658].

Інтернет є надзвичайно важливим комунікативним засобом, який відіграє важливу роль у мовній практиці українців. Через низку позамовних чинників, динамічні процеси, що відбуваються у структурі мови, створюють нову форму спілкування між людьми, нові закони в мові та зовсім нову культуру мовного середовища. Усе це свідчить про зміну пріоритетів українського суспільства в епоху глобалізації [Чемеркін 2009, с. 234].

Розмовний стиль переважно реалізується в усній формі вияву, але розвиток інтернет-комунікацій спричинив його суттєву трансформацію і все частіше переважає писемна форма вияву розмовного стилю за допомогою сучасних технологій. Мовознавці виділяють особливості розмовного стилю в інтернет-просторі, наголошуючи, що «усність, як одна з визначальних форм розмовного стилю, в Інтернеті «переплавляється» в писемну форму. При цьому заміщення одиниці писемного тексту перебирають на себе функції усної мови. Тому, очевидно, можна твердити, що писемна форма розмовного стилю в її комп'ютерному різновиді виконує такі функції: при написанні – функцію відтворення вимови, при читанні – функцію аудіювання» [Чемеркін, 2007, с. 38]. С. Г. Чемеркін стверджує, що «інтернет-комунікація – важливе джерело виникнення неологізмів, а мова в Інтернеті, виразником якої є розмовний стиль, – це своєрідний полігон для випробування нових словоформ [Чемеркін, 2007, с. 42].

4.2. Особливості мови Інтернет та соціальних мереж

Термін «соціальна мережа» вперше з'явився в 1954 році в книзі «Класи і збори в норвезькому острівному приході» соціолога Манчестерської школи Джеймса Барнса. Тоді цей термін не мав відношення до Інтернету, а швидше позначав «групу людей зі спільними інтересами». Тепер, цей термін вживається в контексті інтернет-комунікацій й означає «платформу, на якій користувачі взаємодіють один з одним за допомогою фотографій, відео, груп, повідомлень, чатів тощо» [Сльнікова 2017, с. 44]. У період з 2006 по 2017 роки найпопулярнішими соціальними мережами в Україні були *Вконтакте*,

Однокласники, *Facebook*, *Twitter* та *Instagram*, причому російськими *Вконтакте*, та *Однокласники* українці користувалися набагато активніше. Ситуація змінилася в 2017 році у зв'язку з набуттям чинності указу президента України Петра Порошенка про санкції щодо російських соцмереж, мовників та порталів [Інфопростір]. Після закриття цих російських сайтів, більшої популярності набули американські *Facebook* та *Instagram*. З 2017 по 2018 рік українська аудиторія соціальної мережі *Instagram* зростає з 3,6 млн. до 7,3 млн. користувачів, а число українських користувачів *Facebook* становить 11 млн. [Watcher].

Дослідження особливостей мови Інтернет та соціальних мереж є відносно новим напрямом досліджень в україністиці, але вже існує низка праць із цієї проблематики. Специфіку інтернет-дискурсу досліджують С. Г. Чемеркін [Чемеркін 2009], Ю. А. Маковецька-Гудзь [Маковецька-Гудзь 2014], Ф. С. Бацевич [Бацевич 2004], О. В. Дудоладова [Дудоладова 2008], К. В. Калініна [Калініна 2013], І. Б. Карпа [Карпа 2010], Г. Г. Почепцов [Почепцов 2009], Н. І. Єльнікова [Єльнікова 2007], М. Ю. Карпенко [Карпенко 2016], С. В. Єлісеєва [Єлісеєва 2007], І. Соколова [Соколова 2014], А. Шилінг [Шилінг 2012], В. Слободян [Слободян 2013] О. І. Дзюбіна [Дзюбіна 2016] та ін. Система мови в Інтернеті та її соціальні різновиди не є достатньо дослідженими. Ймовірно, це пов'язано зі стрімким розвитком інтернет-комунікацій та багатоаспектність і різноплановість Інтернету як явища.

Ще однією причиною недостатнього дослідження проблеми функціонування української мови в Інтернеті може бути також домінування російської мови в українському інтернет-просторі. Дослідження, проведене різними соціологічними групами, показало, що, станом на 2014 рік, на українськомовних версіях відомих соціальних мереж (*Facebook*, *Twitter* та *Вконтакте*) лише 7% користувачів залишали повідомлення (новини, статуси) українською мовою. Частка російськомовної інформації в соціальних мережах на 2014 рік становила 85% [Маковецька-Гудзь 2014, с. 659]. За останні чотири роки становище української мови в Інтернеті дещо поліпшилося, але все ще

залишається незадовільним: «За даними дослідження Леся Белея, опублікованого сайтом *texty.org.ua* у грудні 2016 року, близько 60% українців відвідують україномовні версії сайтів ЗМІ (з яких близько 25% налаштування за замовчуванням). Серед сайтів розваг і дозвілля переважають російськомовні сторінки (близько 60%), українською мовою використовуються 45% сайтів (близько 20% налаштування за замовчуванням). Невеликий сегмент займають сайти довідково-порадницького спрямування з українськомовним інтерфейсом – трохи більше 20%, сайти торгівлі 45% (близько 15% налаштування за замовчуванням), програмне устаткування та CMS близько 20%. Популярним український інтерфейс є у пошукових системах (більше 60%) та державних структурах – 100%. Серед сайтів українських ЗМІ український інтерфейс популярний у телеканалів 90% (70% налаштування за замовчуванням), радіо – близько 80% та сайтах прогнозів погоди 100%. Мовою інтернет-розваг та дозвілля переважно залишається російська – більше 75%, кіно, музика, та близько 75% сайтів розваг. Український інтерфейс мають медіамайданчики – близько 85%. Довідки та поради найчастіше надаються російською мовою – більш ніж 90% рецептів, обговорень і рекомендацій. Високий показник запитів у сфері освіти, довідкових сайтів з українськомовним інтерфейсом у цій сфері більше ніж 65%» [Новинарня 2017].

Нами не було виявлено результатів досліджень про становище української мови в популярних серед українців соціальних мережах станом на 2018 рік, але за нашими особистими спостереженнями, ми можемо зробити висновок, що нині спостерігається позитивна динаміка у використанні української мови й все більше громадян України пишуть свої пости та коментарі в соціальних мережах українською мовою (щоправда, часто не літературною мовою, а з елементами суржику чи неозапозичень). Це може бути пов'язано з декількома факторами:

– зміни у свідомості українців після Революції гідності та російської військової інтервенції (коли російська мова почала сприйматися громадянами України як «мова агресора»);

– збільшення частки української аудиторії в Facebook та Instagram після закриття російських *Вконтакте* та *Однокласники*;

– активізація мовної політики в Україні (введення мовних квот на телебаченні та радіо, законопроект про мову №5670-д).

Мова в Інтернеті реалізується за допомогою різних засобів – письмовий текст, зображення, аудіо- та відеофайли. Для спілкування у соціальних мережах найбільше послуговуються письмовим текстом та зображенням. Варто зауважити, що письмовий текст в Інтернеті зазнав суттєвих трансформацій. Обсяг письмових текстів в Інтернеті має тенденцію до скорочення. Це пов'язано з декількома чинниками:

– феномен так званого «кліпового мислення» (англ. *clip* – фрагмент тексту, вирізка з газети, уривок з відео або фільму). При кліповому мисленні людина сприймає світ не цілісно, а як послідовність майже не пов'язаних між собою подій, тобто як у відеокліпі. У сучасних серіалах, фільмах, мультфільмах сцени йдуть маленькими блоками, часто змінюючи один одного без логічного зв'язку. Преса наповнена короткими текстами, у яких автори часто дуже поверхово окреслюють суть проблем. Телебачення показує не пов'язані між собою сюжети новин, розбавляючи їх рекламними роликами, які теж не пов'язані один з одним. Як наслідок, людина, не осмисливши одну тему, переходить до споживання іншої [Delovoy 2017]. Явище «кліпового мислення» дуже неоднозначне і по-різному оцінюється фахівцями, проте, незважаючи на його позитивні та негативні ефекти, воно змінило структуру письмового тексту в мережі, суттєво його скоротивши, адже сучасний середньостатистичний користувач Інтернету надасть перевагу короткому за обсягом викладу новин, аніж розгорнутому тексту;

– технічні можливості деяких популярних Інтернет-платформ. Так, в соціальних мережах *Instagram*, *Twitter* та *Facebook* є обмеження стосовно обсягу тексту, тому автори вимушені скорочувати свої пости;

– прагнення до мовної економії. Найяскравіше принцип мовної економії проявляється в публіцистичному стилі в Інтернеті, оскільки журналісти прагнуть

завоювати увагу читачів, які хочуть отримати максимум інформації за короткий час та не бажають сприймати довгі синтаксичні конструкції чи складні для розуміння слова, які часто можуть спонукати до неоднозначних тлумачень [Конюхова 2017, с. 288].

Існує понад 206 соціальних мереж у світі [Вільна Енциклопедія]. Усі відомі соціальні мережі можна умовно поділити на: 1) загально тематичні мережі, які призначені для приватного спілкування та спрямовані на налагодження й підтримку вже існуючих контактів (напр. *Facebook*, *Instagram*, *Вконтакте* та ін.); 2) спеціалізовані, які збирають аудиторію зі спільними інтересами (музична соціальна мережа *Last.fm*); 3) ділові соціальні мережі, спрямовані на кар'єрне зростання та професійний розвиток своїх користувачів (*LinkedIn*, *Plaxo* тощо) [Коган 2014, с. 64].

Представлені вище типи соціальних мереж задовольняють різні комунікативні потреби. Мовні засоби, якими послуговуються користувачі цих мереж, будуть різними. У ділових мережах найчастіше зустрічаються жанри офіційно-ділового стилю (анкета) й відповідні йому традиційні лексичні засоби. Тут не зустрінеш вульгаризмів та обценної лексики. Користувачі спеціалізованих соціальних мереж використовують професіоналізми та жаргонізми й рівень розмовності в цих мережах значно вищий, ніж у ділових. Найширший спектр мовних засобів містять в собі загально тематичні соціальні мережі, оскільки сьогодні вони використовуються як для налагодження ділових і робочих контактів, платформа для спілкування людей зі спільними інтересами, а також для підтримки зв'язку з рідними, друзями та знайомими. Ми зосередилися на дослідженні саме загально-тематичних соціальних мереж, оскільки вони об'єднують мовців різного віку, професій та соціальних груп і спілкування у цих мережах створює новий спосіб комунікації, який за зовнішнім виглядом нагадує усний різновид розмовного стилю.

Комунікативна поведінка користувачів соціальних мереж обумовлена набором правил мережевого етикету. Це проявляється у широкому застосуванні обценної лексики, жаргонізмів, сленгізмів, аббревіатур та скорочень,

використання емотиконів та величезної кількості запозичень (особливо англізмів) [Єльнікова 2007, с. 44].

Дослідники особливостей мови в Інтернеті зазначають, що письмовий текст є основним способом комунікації у Всесвітній мережі – ним, за даними 2014 року, передається 95% інформації [Маковецька-Гудзь 2014, с. 659]. Сучасне покоління молоді та підлітків надають перевагу відеохостингу *YouTube* та соціальній мережі застосунку *TikTok*, де основним контентом є відео. У соціальних мережах *Facebook* та *Instagram* також усе більшої популярності набуває формат відео, оскільки за останні роки їхній функціонал збільшився, надавши користувачам можливість публікувати відео та проводити прямі трансляції. Щодо письмового тексту у вищевказаних соціальних мережах, то він теж зазнав трансформацій через обмеження кількості друкованих знаків для кожного окремого допису в соціальних медіа та популярності у соціальних мережах жанру так званого *інтернет-мему* – «зображення, явище, відео або текст поширюваний через Інтернет, що набуває популярності в короткий проміжок часу, згодом швидко її втрачає (нетиповий жарт, обмовка політика, карикатура, жест, коротке відео курйозної ситуації). Інтернет-мем має характерне «вірусне» розповсюдження між користувачами мережі як через обмін повідомленнями, так і шляхом включення тексту чи зображень у статті, коротких відео у відеоряд» [Вільна Енциклопедія].

Через перевагу візуального контенту, спілкування в соціальних мережах характеризується короткими та лаконічними структурами, адже інформація, що передається, повинна містити максимально стислий зміст. Користувачі соціальних мереж користуються здебільшого простими, означено-особовими реченнями (*Іду в магазин, Забіжу завтра*) та скорочення слів (*норм, дяки*). Цими моделями користувачі послуговуються і в повсякденному спілкуванні.

О. І. Дзюбіна виділяє декілька основних характерних рис спілкування в соціальних мережах:

- тенденція до розмовності, для якої притаманні спонтанність, неофіційність, діалогічність, ситуативна закріпленість;
- тенденція до стислості та експресивності;

– стосовно синтаксису мови соціальних мереж, то тут існує тенденція до аграматизму, тобто відхилення від синтаксичних та пунктуаційних норм літературної мови [Дзюбіна 2016, с. 219–220].

Українська мова в Інтернеті зазнає безпосереднього впливу англійської та російської мов, молодіжного сленгу, жаргону програмістів [Чемеркін 2007, с. 36]. Уплив англійської мови є найбільш відчутним, адже більшу частину лексики соціальних мереж становить саме лексика англословного походження. Дослідники найчастіше пов'язували це з такими позамовними чинниками як популярність та престиж англійської, мови міжнародного спілкування, а також нав'язливе поширення західної культури по всьому світові [Чемеркін 2009, с. 17]. Запозичення англізмів уже більше пов'язане з інтралінгвальними чинниками, оскільки існує потреба у найменуванні нових реалій, які з'явилися в українській мові унаслідок глобалізаційних процесів у світі.

Більшість англізмів та неологізмів спочатку виникають і популяризуються в мережі Інтернет та соціальних мережах, а вже згодом переходять до усної мови. Саме тому ми досліджуємо динаміку лексики англословного походження в мові соціальних мереж, оскільки вони найповніше відображають сучасні тенденції в розмовному стилі.

4.3. Англізми в мові соціальних мереж

Соціальні мережі є одним з найпоширеніших форм інтернет-комунікації, і вони, як уже зазначалося вище, є «важливим джерелом виникнення неологізмів, а мова в Інтернеті, виразником якої є розмовний стиль, – це своєрідний полігон для випробування нових словоформ [Чемеркін 2007, с. 42]. Мова соціальних мереж є певним віддзеркаленням сучасної мовної ситуації української мови, тому вони є невичерпним джерелом інформації для мовознавців, оскільки вони дають змогу дослідникам простежити динаміку розвитку лексики сучасної української мови.

Незважаючи на те, що з кінця 90-х в розмовному стилі української мови уже вживалися такі запозичення з економічної та технічної сфер як *бізнес*,

бізнесмен, маркетинг, менеджер, комп'ютер, диск, плеєр тощо, на той час вони ще усвідомлювалися мовцями як чужомовний елемент. Під впливом позамовних чинників процес запозичення слів іншомовного походження суттєво посилюється і вживання цих слів у сучасній мові надзвичайно активізувалося [Бічай 2003, с. 1]. Частка англійзмів у розмовній мові суттєво зросла за останні 20 років і вони нині уже не сприймаються мовцями як запозичені. Ці лексеми уже давно засвоїлися в українській мові, позбулися неоднозначності інтерпретацій, властивій новозапозиченням та емоційно-експресивного забарвлення. Усі вищенаведені чинники призвели до того, що в розмовній мові утворився шар стандартизованої лексики англійського походження – вона має нейтральну конотацію і є міжстильовою.

Лексеми з нейтральним значенням можна класифікувати за такими сферами використання:

- лексеми зі сфери функціонування соціальних мереж та відеохостингів, технічні можливості яких дозволяють користувачам спілкуватися між собою, що робить їх схожими на соцмережі;
- англійські запозичення зі сфери інформаційних технологій;
- англійські зі сфери культури та різноманітних видів візуального мистецтва;
- англійські зі сфери обслуговування;
- англійські зі сфери спорту;
- англійські з різних сфер життя;
- реалії життя англійських країн.

Розглянемо ці лексеми в наступних підрозділах.

4.3.1. Міжстильова лексика англійського походження

4.3.1.1. Лексеми зі сфери функціонування соціальних мереж та відеохостингів

Соціальні мережі та відеохостинги стали невід'ємною частиною життя сучасного громадянина, тому природним є те, що лексеми з цієї сфери сьогодні

становлять суттєву частку розмовної лексики. До цієї підгрупи увійшли уже звичні найменування найпопулярніших сьогодні соціальних мереж, таких як *Фейсбук* [Вільна Енциклопедія], *Інстаграм* [Вільна Енциклопедія], *Твіттер* [Вільна Енциклопедія], *ТікТок* [Вільна Енциклопедія] та популярних платформ *Ютуб* [Вільна Енциклопедія] і *Нетфлікс* [Вільна Енциклопедія].

Частиною повсякденної мови сучасника стали англізми, які позначають різноманітні реалії соціальних мереж. Це такі запозичення: *селфі* (англ. *selfie* – «вид фотографії, автопортрет, зроблений за допомогою камери смартфона, фотоапарата чи веб-камери») [Словотвір], *лайк* (англ. *like* – «умовний вираз схвалення матеріалу, профілю користувача, фотографії через клік чи натискання функціональної кнопки») [Словотвір], *блог* (англ. *blog* – «це вебсайт, головний зміст якого – записи, зображення чи мультимедіа, що регулярно додаються») [Словотвір], *влог* (англ. *vlog* – «це форма блогу, який ведеться за допомогою відео») [Словотвір], *пост* (англ. *post* – «стаття у блозі») [Словотвір], *репост* (англ. *repost* – «використання чужого тексту в себе у блозі чи в соціальній мережі, з посиланням на автора») [Словотвір], *твіт* (англ. *tweet* – «термін сервісу мікроблогингу *Twitter*, що позначає запис, опублікований користувачем у його твітері») [Словотвір], *ретвіт* (англ. *retweet* – «дублювання, перепост повідомлення іншого користувача») [Twitter], *контент* (англ. *content* – «будь-яка інформація, розміщена на певному ресурсі») [Словотвір]. Напр.: «*Фільтр працює як для селфі, так і для головної камери*» (Instagram); «*І коли ця людина хоч якось проявляє свою присутність в моєму житті, як от лайк на фото наприклад, це відчувається якось так нереально*» (Twitter); «*Речі, які ви раніше ніколи не бачили в мене в блозі, символізують місто, в якому ми зустрінемо Новий рік*» (Instagram); «*А хто збирається в гості, то зберігайте пост*» (Instagram); «*Домовляються про день зйомок і фоткають контент на тиждень вперед*» (Instagram); «*Вас влаштовують ці нові, майже святі обличчя влади!? Є вихід – ваш репост!*» (Twitter); «*Так, цей твіт має право на життя*» (Twitter); «*Хто так робить, ретвіт*» (Twitter); «*Новий влог з Чикаго вже на каналі!*» (Instagram).

Ця група іншомовізмів, як і решта груп лексичних запозичень, є динамічною – вона постійно поповнюється новими лексичними одиницями, які позначають нові тенденції у сфері соціальних мереж. Прикладами таких неозапозичень є такі лексеми як *сторіс* (англ. *stories* – «фото чи короткі відео (тривалістю 15 секунд) у соціальних мережах, які доступні для перегляду 24 години, після чого архівуються або видаляються») [Словотвір], *інфлюенсер* (англ. *influencer* «людина, яка здатна залучати до свого акаунту в соцмережах увагу величезної кількості людей») [ТСН], *тік токер* (користувач *TikTok*), *хештег* (англ. *hashtag* – «слово або фраза, перед якими стоїть #») [Словотвір], *челендж* (англ. *challenge* – «якесь складне завдання, яке треба виконати, передати свої результати іншому, і поділитися своїми досягненнями з усім світом») [Web city] тощо. Напр.: «*Не хотіла б бути тим, хто публікує 100 сторіс в день і мінімум 4 фото з нової локації?*» (Instagram); «*Організатори самі обирають кого запрошувати, і від організаторів багато що залежить, у тому числі, якою країну або місце побачить **інфлюенсер***» (Instagram); «*Ну шо, готові з 18 років до армії, **тік токери**?;*» (TikTok); «*Публікуй собі в профіль фото на тему «Мій ранок зі сніданком Nestle», став **хештег** #nestlecerealspromo та позначай сторінку @nestlecerealspromo_ і все)*» (Instagram); «*Я тут **челендж** придумав дуже простий*» (Instagram).

4.3.1.2. Англomовні запозичення зі сфери інформаційних технологій

У розмовному стилі, як і в публіцистиці, однією з найчисельніших груп англізмів є лексеми зі сфери інформаційних технологій. Ця група запозичень поруч з групою запозичених лексем з економічної тематики є однією з найуживаніших груп іншомовної лексики в українській мові. Сюди входять найменування різноманітних пристроїв та технологій, які увійшли в ужиток ще наприкінці ХХ століття і ці назви уже не сприймаються як іншомовні. Ці слова уже пройшли всі етапи адаптації на усіх мовних рівнях, мають відмінкові закінчення характерні для української мови, зафіксовані в тлумачних словниках та надзвичайно широкоживані: *комп'ютер* (англ. *computer* – «одна з назв

електронної обчислювальної машини)) [Івченко 2006], *ноутбук* (англ. *notebook* – «переносний персональний комп'ютер, в корпусі якого об'єднані типові компоненти ПК та акумуляторні батареї») [Словотвір], *сайт* (англ. *site* – «сукупність вебсторінок, доступних у мережі (Інтернеті), доступні за певною адресою») [Словотвір], *Гугл* (англ. Google – найпопулярніший пошуковий сервіс в Інтернеті), *спам* (англ. spam – «масове розсилання кореспонденції рекламного чи іншого характеру людям, які не висловили бажання її одержувати») [Словотвір], *айфон* (англ. iPhone – «ряд смартфонів, розроблений компанією Apple і випущений 2007 року») [Вільна Енциклопедія] тощо. Напр.: «*А що, якщо я вам скажу, що я вже 5 років не користуюсь комп'ютером?*» (Instagram); «*Одним рухом планшет перетворюється на ноутбук за допомогою #SmartKeyboard*» (Instagram); «*Просто вкажіть його при замовленні на сайті чи сторінці @ex_board.com.ua і вуаля*» (Instagram); «*Я думав, що оці всі дивні фобії, про які можна прочитати у Гуглі – це просто вигадки*» (Instagram); «*Сергій Притула власноруч фільтрує тонни спаму*» (Facebook); «*Селфі на новий Айфон (ні), але ж і не докажеш*» (Instagram); «*Окрема подяка за потужну батарею! Переключка айфонів*» (Instagram).

Через невідпинний розвиток інформаційних технологій, ця група запозичень постійно поповнюється новими англiзмами, які досить швидко адаптуються до мовної системи української мови, набуваючи граматичної категорії відмінка та досить швидко входять до загальнономовного ужитку. Прикладами цього є лексеми: *девайс* (англ. *device* – «рiч, зроблена для якоїсь визначеної функції») [Словотвір], *інтерфейс* (англ. *interface* – «сукупність засобів, методів і правил взаємодії (управління контролю) між елементами системи») [Словотвір], *тачскрін* (англ. *touchscreen* – «пристрій для введення інформації, що є екраном, який реагує на дотики до нього») [Словотвір] тощо. Напр.: «*Девайс абсолютно безтолковий в чужих руках*» (Instagram); «*Я дуже звикла до інтерфейсу самого програмного забезпечення IOS*» (Instagram); «*Ця модель називається Acer Swift 5, важить усього 990 грам і у неї є тачскрін*» (Instagram).

Загалом між термінами інформаційних технологій та загальноновживаною лексикою відбувається постійний обмін [Навальна 2011, с. 68], тому перехід такої лексики до загальномовного ужитку є однією з тенденцій сучасної української мови.

4.3.1.3. Англізми зі сфери культури та різноманітних видів візуального мистецтва

Ця група англійських запозичень об'єднує англізми зі сфери моди, музики та кіно. Подібно до вищенаведених груп запозичень у цій теж простежується тенденція до уживання уже адаптованих і звичних для мовця запозичень поруч із новітніми лексемами. Такі англізми як *тренд* (англ. *trend* – «загальна модна тенденція сезону, яку характеризує вираженість, впізнаваність, масовість і обмеженість у часі») [Словотвір], *бренд* (англ. *brand* – «торгівельна марка компанії, товару або продукту») [Словотвір], *дизайнер* (англ. *designer* – «людина, що займається художньо-технічною діяльністю у різних галузях») [Словотвір], *арт* (англ. *art* – мистецтво), *шоу* (англ. *show* – «розважальний захід, який проводять, як правило, перед публікою або транслюють у теле-, радіо- або інтернеті») [Словотвір], *шоумен* (англ. *showman* – «ведучий музичних видовищних розважальних програм, переважно на телебаченні, який створює веселу, легку атмосферу свята, проводить конкурси, володіє увагою учасників чи глядачів») [Словотвір], *кліп* (англ. *clip* – «короткий за тривалістю (біля 4-5 хвилин) відрізок відео в музичному супроводі») [Словотвір] і т.д. давно засвоїлися в українській мові, є широкоживаними, що зумовило їхню словотвірну активність – від них утворюються слова префіксальним способом (*тренд* – *антитренд*) та складні номінації з іншомовними та україномовними частинами, напр. *арт-перформанс*, *арт-постанова*, *фан-зона* тощо. Напр.: «Вони з голови до ніг одягнені в нашумівші **тренди**, які в наступному сезоні точно стануть **антитрендом**, але зараз їх ціна перевищує тисячі доларів» (Instagram); «Фото, на якому є відмітка **бренду** або платного партнерства, одразу говорить про те, що річ подарована назавжди, або є певна домовленість між замовником

*і виконавцем» (Instagram); «Якщо банан зі скотчем був проданий за шалену суму, як **арт-перформанс**, тоді моя **арт-постанова** «музикозалежна та зимакуватий» має точно зібрати багато вподобань» (Instagram); «Стати автором безсмертного хіта підтримки для Збірної натхнення для гравців та єднання для **фанів!**» (Facebook); «Дякую усім хто прийшов у **фан-зону!**» (Facebook); «Проїхала сотні кілометрів від Києва, щоб тут, у Трускавці, нарешті сходити на Ваше **шоу!!** Чекаю з нетерпінням!!!» (Facebook); «Ви, Сергію, цікаві мені як людина та **шоумен**, але нічого не знаю про тих Вар'ятів...» (Facebook); «Бачили **кліп** найпопулярнішої різдвяної пісні *Last Christmas*, знятий у 1984?» (Instagram).*

До цієї групи відносимо новітні англізми зі сфери моди, які з'явилися в ужитку відносно недавно, але вже набувають популярності серед мовців. Це такі англізми: *тізер* (англ. *teaser* – «рекламне повідомлення у формі загадки, що містить частину інформації про продукт, але ніяк не називає рекламований товар; зазвичай з'являється на ранньому етапі просування товару і служить для створення інтриги навколо нього») [Словотвір], *флешмоб* (англ. *flash mob* – «заздалегідь спланована масова акція, зазвичай організована через Інтернет або інші сучасні засоби комунікації, у якій велика кількість людей оперативно збирається у громадському місці, протягом декількох хвилин виконує заздалегідь узгоджені дії (сценарій), і потім швидко розходяться») [Словотвір], *трек* (скорочено від англ. *soundtrack* – «музичне оформлення будь-якого матеріалу, наприклад, фільму, мультфільму або комп'ютерної гри») [Словотвір], *саунд-продюсер* (англ. *sound producer* – фахівець, який займається створенням музичного продукту), *семплер* (англ. *sample* – «відрізок аудіоінформації, вирізаний або записаний з якого-небудь існуючого джерела») [Словотвір] тощо. Напр.: «Вашій увазі **тізер** до чогось дуже класного» (Instagram); «Але потім зрозумів, що долучитись до **флешмобу**, який я зараз запускаю, можуть і ті, хто просто наділений фантазією, креативом і мріє зробити в житті щось таке, що сподобається іншим» (Facebook); «У гостях у *Euro Plus Ukraine Radio* гурт *Антитіла* розкаже про великий київський концерт, свіжі **треки**, плани на зиму

2017 та ще децю» (Facebook); «Для роботи над піснею ми долучили досвідченого **саунд-продюсера**, Артура Даніємена, з яким давно хотіли попрацювати» (Facebook); «Гурт *Navkolo Kola* опублікував відео **семплер** свого нового альбому «Океан» (Facebook);

Досить частим явищем у сучасній розмовній українській мові є уживання в межах одного речення нових «модних» запозичень разом з давно адаптованими лексемами, як у цьому прикладі: «Багато **фешн дів** стають **амбасадорами** того чи іншого **дизайнера**, регулярно отримуючи подарунки та привілеї» (Instagram), де складна номінація *фешн дів* (від англ. *fashion* – мода – ікона стилю) та англізм амбасадор (скорочено від англ. *brand ambassador* – посол бренду; представник бренду) є неозапозиченнями, у той час як англізм *дизайнер* був запозичений в українську мову ще наприкінці ХХ ст. і уже не сприймається мовцями як слово іншомовного походження.

4.3.1.4. Англізми зі сфери обслуговування

В українській мові давно засвоїлися англломовні найменування з туристичної, харчової та косметичних індустрій. Подібно до інших груп запозичень, у ній функціонують давно засвоєні українською мовою запозичення поруч з найновітнішими запозиченнями, що демонструє тяглість тенденції запозичення в розмовному стилі. До цієї групи увійшли такі відомі англізми: *готель* (англ. *hotel* – «будинок із умебльованими кімнатами для короткочасного проживання приїжджих») [Словотвір], *промокод* (англ. *promo code* – «спеціальний набір літер або цифр, що дозволяє отримати знижку, подарунок, безкоштовну доставку товару чи інші привілеї у комерційних установах») [Словотвір], *трансфер* (англ. *transfer* – «перехід, переміщення, перенесення, передавання цінностей, предметів, прав власності або осіб з однієї території, установи чи організації в іншу») [Словотвір], *тест-драйв* (англ. *test drive* – «поїздка на автомобілі для оцінки його ходових, маневрених та візуальних характеристик») [Словотвір], *супермаркет* (англ. *supermarket* – «великий універсальний магазин самообслуговування, що пропонує в продаж бакалійні та

домогосподарські товари») [Словотвір], *коктейль* (англ. *cocktail* – «охолоджена суміш різних напоїв») [Словотвір], *сендвіч* (англ. *sandwich* – «складається з двох або декількох скибочок хліба (часто булки) і одного або декількох шарів м'яса та інших начинок») [Словотвір], *стік* (англ. *stick* – «дуга «паличка» з напівжорсткої перфорованої алюмінієвої фольги, для фасування сублімованої кави, перцю, солі, цукру, меду тощо») [Словотвір], *спонж* (англ. *sponge* – губка), *контуринг* (англ. *contouring* – моделювання та корекція контурів обличчя за допомогою спеціальних косметичних засобів), *хайлайтер* (англ. *highlighter* – «засіб для висвітлення окремих частин обличчя») [Словотвір], *тестер* (англ. *tester* – пробник) тощо. Напр.: «Запрошуючи до себе на відпочинок, **готель** хоче отримати **ЩОСЬ** взамін» (Instagram); «Лови **промокод** на безкоштовний перегляд кінопрем'єри на Sweet.tv» (Twitter); «А виступати зі своїм колективом я можу тільки тоді, коли на місці є людина, яка займається усім від «а» до «я»: зал, квитки, **трансфер**, гонорар, проживання, харчування» (Facebook); «У Бердянську рятувальники проведуть **тест-драйв** для свого нового авто» (Twitter); «Чи справді ви вірите в те, що вони 300 днів на рік проводять у райських куточках світу і просто п'ють **коктейлі**?» (Instagram); «Ми купували закуски, фрукти та напої в **супермаркетах**, хоч на чомусь зекономили» (Instagram); «У Празі **сендвічі**. В Амстердамі – **сендвічі**» (Instagram); «Суть проста: ви берете спеціальний **стік** зі спресованим тютюном і ви його нагріваєте, завдяки *glo*, всього 250 градусів» (Instagram); «Щоб ідеально вимити **спонжі**, закиньте їх у пральну машинку, попередньо зав'язавши всередині нової шкарпетки:») (Instagram); «Палетку для **контурунгу** можна використовувати як міні для повік» (Instagram); «А **хайлайтер** можна наносити на внутрішні кутики очей, над губою (дуга Купідона), і на кінчик носа» (Instagram); «Ніколи не пробуйте косметичні **тестери** на обличчі» (Instagram).

Англізми зі сфери обслуговування стали настільки широковживаними, що деякі з них зазнали розширення своєї семантичної структури і часто можуть вживатися у переносному значенні: *тест-драйв* та *коктейль*: «Як варіант, можете взяти на «**тест-драйв**» в офіційних представників @glo_ukraine і все

самі на собі перевірити» (Instagram); «Коментатор коментує матч з динаміків Стадіону через 1-2 секунди повтор його слів в коктейлі з викриками присутніх у фан-зорі, жах» (Facebook).

4.3.1.5. Англізми зі сфери спорту

Спортивна лексика сучасної української мови надзвичайно насичена лексемами англомовного походження. Як і в інших групах англізмів, тут триває тенденція до вживання «старих» усі звичних англомовних найменувань зі сфери спорту поруч з новими, «модними» назвами видів спорту та їхнього спортивного спорядження. Напр.: як *футбол* (англ. *football* – «спортивна гра, у якій гравці кожної з команд, б'ючи м'яч ногами, головою або тулубом, намагаються провести його у ворота супротивника якомога більше разів») [Словник.ua], *баскетбол* (англ. *basketball* – «спортивна гра в м'яч між двома командами, учасники якої повинні руками закидати м'яч у «кошик» (сітку), що висить на стовпі») [Словник.ua], *страйкбол* (англ. *strikeball* – «командна гра, у якій «бій» ведеться 6 мм кульками типу ВВ (вагою від 0,12 до 0,43 г) з точних копій бойової зброї») [Вільна Енциклопедія], *боулінг* (англ. *bowling* – «гра на влучання важких куль у ціль») [Словник.ua]. Пор.: «З раннього дитинства був закоханий у **футбол**, у який із задоволенням грав із своїми товаришами по сільській команді» (Twitter); «**Баскетбол** з крутими пряниками в Дарниці» (Twitter); «Це вінницький **#страйкбол**, друже!!!» (Instagram); «Колись, коли ми вперше поїхали з батьками на море, на Золоті піски (це був 2000 рік), тато мене вперше у житті привів у **боулінг**» (Instagram).

Спортивна лексика української мови постійно поповнюється новими лексемами, переважно англомовного походження. У лексиконі української мови доволі швидко освоїлися такі назви видів спорту: *роупджампінг* (англ. *rope jumping* – «напрямок екстремального спорту, який полягає у здійсненні стрибка з висотних об'єктів природного та промислового походження з використанням професійного альпіністського спорядження») [Словотвір], *сноубордінг* (англ. *snowboarding* – «олімпійський вид спорту, що полягає в спуску із засніжених

схилів і гір на спеціальному снаряді – *сноуборді*) [Вільна Енциклопедія], *скейтбордінг* (англ. *skateboarding* – «екстремальний вид спорту, що полягає в катанні, а також у використанні різних трюків на *скейтборді*» [Словотвір], *серфінг* (англ. *serfing* – «водний спорт, катання на гребені хвилі на спеціальній плоскій дошці з невеликим кілем») [Словотвір]. Напр.: «*Ви колись стрибали Роунджампінг в Запоріжжі з мосту, ми тепер в Львові стрибаємо на «Арені Львів»*» (Facebook); «*Коли в телепрограмі першого не бачиш сноубордінг, тільки фігурне*» (Twitter); «*Зовсім скоро вийде перший друкований журнал про український скейтбордінг*» (Twitter); «*На Гаваях серфінг включений у шкільну програму*» (Twitter).

4.3.1.6. Іншомовні слова з різних сфер життєдіяльності

Сюди увійшли англomовні найменування професій, видів робочої діяльності, дозвілля. До цієї групи входять як звичні для україномовних носіїв з кінця 90-х років англomовні найменування професій: *гід* (англ. *guide* – «провідник-професіонал, який супроводить туристів і знайомить їх з визначними пам'ятками місцевості») [Словотвір], *полісмен* (англ. *policeman* – «представник органу державної влади, що займається охороною громадського порядку і боротьбою з правопорушеннями») [Словотвір], *бізнесмен* (англ. *businessman* – «людина, яка займається підприємницькою діяльністю») [Словотвір], *менеджер* (англ. *manager* – «найманий робітник, що займається управлінням на визначеній ділянці виробництва чи сфери послуг») [Словотвір] тощо, так і нові: *коуч* (англ. *coach* – тренер), *лайф коуч* (англ. *life coach* – спеціаліст з лайф-коучингу (англ. *life coaching*) – «система професійних взаємовідносин між тренером-фахівцем і клієнтом у вигляді підтримки і супровідної допомоги у досягненні необхідного результату») [Словотвір], *лешмейкер* (англ. *lash maker* – «фахівець з нарощування вій» [Словотвір] та ін. Напр.: «*А скільки розвелoся коучів, які знають як треба жити, думати, як і де знайти достойного мужчину (з приставкою – багатого), якою має бути жінка (обов'язково слабка) і якими мають бути діти (вгадали якими? Правильно! Ідеальними)*» (Instagram); «*Це*

сама ідеальна зона комфорту з якої ні один **лайф коуч**, психолог, обставина не зможуть мене висунути» (Twitter); «Дуже смешані чувства, коли **лешмейкер** викладає фото своєї роботи на тобі» (Twitter).

Крім назв професій, у цю групу входять також лексеми на позначення різних аспектів професійної діяльності. Напр.: *дедлайн* (англ. *deadline* – кінцевий термін), *інсайд* (англ. *inside* – в середині – внутрішня інформація фірми, компанії чи установи) тощо. Незважаючи на свою відносну «новизну» та відсутність у тлумачних словниках української мови, ці лексеми доволі швидко увійшли в ужиток та адаптувалися до мовних норм української мови, про що свідчить набуття ними граматичних категорій множини та відмінка (однина *дедлайн* – множина *дедлайни*, називний відмінок *інсайд* – родовий відмінок *інсайду*). Пор.: «Я провалила перший **дедлайн**, тому ставлю другий» (Twitter); «Закриваю всі **дедлайни**, які залишились ще з минулого року:)» (Instagram); «Телеграм-каналу «Путч» став відомий **інсайд** з джерел наближених до голови ОП про те, що учора після зустрічі з родинами Небесної сотні Зеленський зустрівся з беркутівцями» (Twitter); «Трошки **інсайду** з наших декорацій під телеверсію» (Facebook).

До цієї групи також входять лексеми англomовного походження зі сфери дозвілля. Носії української мови активно послуговуються такими англiзмами як *вікенд* (англ. *weekend* – «час відпочинку й розваг від суботи до понеділка») [Словотвір], *шопінг* (англ. *shopping* – «похід або поїздка за покупками») [Словотвір] та похідними від них складними номінаціями з іншомовними частиною *шопінг-мол* (англ. *shopping mall* – «центр торгівлі та відпочинку, що збільшує потік відвідувачів та клієнтів через розширення асортименту товарів та послуг та створення максимально комфортної атмосфери») [Словотвір] і *шопінг-тур* (англ. *shopping tour* – «організована поїздка закордон за заздалегідь наміченим маршрутом, метою яких є придбання товарів широкого споживання» [Вільна Енциклопедія], назвами таких відомих відео- та онлайн ігор як *ГТА* (транслітерована англійська аббревіатура *GTA* – *Grand Theft Auto* – «серія відеоігор, назва якої походить від американського юридичного терміну *Grand*

Auto Theft, що означає крадіжку транспортного засобу») [Вільна Енциклопедія], *Майнкрафт* (користувачі соцмереж здебільшого послуговуються варіантом написання з маленької літери – *майнкрафт*) (від англ. *mine craft* – шахтарське ремесло – «незалежна відеогра 2011 року жанру «пісочниця» у відкритому світі з виглядом від першої/третьої особи» [Вільна Енциклопедія], *Мортал Комбат* (від англ. *Mortal Combat* – Смертельна Битва – «серія відеоігор жанру *файтинг* (ігри, основою ігрового процесу яких є поєдинок у рукопашному бою між суперниками в межах обмеженого простору, званого ареною) [Вільна Енциклопедія]. Подібно до вищенаведених англomовних лексем, ці слова також доволі швидко адаптувалися на всіх рівнях мовної системи української мови, набувши граматичних категорій множини та відмінка (*вікенд* – *вікенди*, *шопінг* – *шопінгу*). Напр.: «Зробіть щось приємне для свого відчуття щастя у цей **вікенд**» (Twitter); «**Наші вікенди** тривають максимум 3-4 дні, хочеться багато чого встигнути, тому засідати в ресторан на 2 години, щоб пообідати, якось не дуже хочеться» (Instagram); «**Шопінг** різноманітних автентичностей» (Instagram); «Жіноча торба для **шопінгу** :)» (Twitter); «Вирішила піти у **шопінг-мол**» (Twitter); «**Шопінг-тур** завершила і давай наліво та направо із заявами виступати» (Twitter); «Залежно, яку саме **ГТА** ти маєш на увазі» (Twitter); «насправді між нами з Ксенею нічого не може бути, бо вона не поважає **майнкрафт**» (Twitter); «Зіграємо у **Мортал Комбат**? #vidbir2020» (Twitter).

4.3.1.7. Запозичення на позначення реалій життя англomовних країн

У зв'язку з процесами інтернаціоналізації та глобалізації найменування реалій життя англomовних країн стали частиною сучасного лексикону української мови. З кінця 90-х років ХХ століття у загальномовний ужиток увійшли такі лексеми як *Діснейленд* (англ. *Disneyland* – «популярний і високоприбутковий стилістичний парк розваг компанії *Волт Дісней* у місті Анагаймі (США, Каліфорнія)» [Вільна Енциклопедія], *Несквік* (англ. *Nesquick* – «торгова марка розчинного шоколадного напою компанії Nestle»), *Старбакс* (англ. *Starbucks* – «найбільша міжнародна мережа кафе швидкого

обслуговування американської фірми *Starbucks Corporation* зі штаб-квартирою у Сіетлі у штаті Вашингтон») [Вільна Енциклопедія], *паб* (англ. *pub* – «заклад, у якому продають алкогольні напої для вживання всередині або поза цим приміщенням») [Словотвір], *кеб* (англ. *cab* – «найманий екіпаж на кінній тязі, поширений був переважно у Великій Британії в XVII-XIX століттях. Наразі ж, у повсякденній розмові, *кебом* у Великій Британії називають таксі») [Вільна Енциклопедія], *скулбас* (англ. *school bus* – жовтий шкільний автобус в США). Напр.: «*Стільки людей я ще не бачила на вулицях о першій ночі, а 60 тисяч відвідувачів у Діснейленді дали про себе знати кілометровими чергами на атракціони*» (Instagram); «*Пригадую як я в дитинстві ще ласував цими шоколадними кульками **Несквік***» (Instagram); «*Засісти у будь-який автентичний **паб** на розі...*» (Instagram); «*У нас було надто мало часу, тому перебивались і сендвічами зі **Старбаксу***» (Instagram); «*Китайські електромобілі BYD еб змінять лондонські **кеби***» (Twitter); «*Кожен учень безцінний, попередню зиму діти по тижню сиділи вдома бо до них не міг приїхати **скулбас**, бо немає де взяти грейдер, щоб пробити трасу*» (Twitter).

Отже, використання такої великої кількості англізмів свідчить про те, що тепер запозичення англомовного походження є не просто «іншомовними вкрапленнями», а повноцінною складовою сучасного лексикону української мови. Їхнє уживання в різних стилях обумовлюється не лише такими екстралінгвальними чинниками як мода, пожвавлення економічних, політичних та культурних зв'язків з англомовними країнами та бажання мовців продемонструвати свою освіченість або неординарність. Використання англізмів має практичне значення, оскільки англізми називають реалії сучасного світу. Лексеми англомовного походження є об'єктивно необхідними, адже вони називають предмети, поняття та явища, які є невід'ємною частиною сучасного світу, вони «обслуговують» не лише сфери науки, а й сфери, які стосуються повсякденного життя українців: функціонування соціальних мереж, інформаційних технологій, сфери обслуговування, спорту, роботи, дозвілля тощо. Є потреба збільшити реєстр орфографічного та тлумачного словників

української мови, оскільки згадані лексеми міцно закріпилися в сучасному лексиконі і, дуже ймовірно, що найближчим часом не зникнуть із загальномовного ужитку через зміну моди та поколінь.

4.3.2.Сленгізми та жаргонізми англомовного походження

У словниковому складі початку ХХІ ст. продовжує більш активно виявлятися тенденція до субстандартизації. Характерним є те, що різноманітні за походженням сленгізми, жаргонізми та арготизми вже не є поодинокими вкрапленнями в публіцистичному, художньому та розмовному стилях сучасної української мови [Стишов 2012, с. 413]. О. А. Стишов зауважує, що особливо активно вони вживаються у ЗМІ, а також в інших функціональних різновидах мови, стають відомими широкому колу мовців, а тому пересуваються із периферії лексичної системи до її ядра. Дослідник також не виключає можливості того, що невдовзі деякі з них стануть нормативними й кодифікованими [Стишов 2012, с. 413]. На сучасному етапі «лідером» та основним джерелом виникнення та уживання сленгізмів та жаргонізмів став саме розмовний стиль мови і вже з нього субстандартна лексика переходить до інших функціональних стилів української мови.

Не стали винятком і сленгізми та жаргонізми англомовного походження. Процес запозичення іншомовних слів розпочався ще наприкінці минулого століття, проте протягом тривалого часу входження значного корпусу лексичних новозапозичень (переважно з американського варіанту англійської мови) було обумовлене потребою заповнення лакун у терміносистемах на позначення нових понять, а також інших важливих реалій. З початку активного процесу запозичення іншомовних лексем найінтенсивніше збагачували лексикон національної мови новозапозичення, які представляли такі термінологічні системи: 1) науково-технічну (з домінуванням спеціальних слів мікропроцесорної та обчислювальної техніки, комп'ютерних технологій, напр.: *айпад, геймер, месенджер* тощо); 2) суспільно-політичну й соціологічну, напр.: *астротурфінг, споксмен, даунишфтер* тощо; 3) соціально-економічну, напр.

банкінг, ф'ючерс т.д.; 4) спортивну, напр.: *даунхіл, кліф-дайвінг* тощо; 5) культури і мистецтва: *ф'южен, фронтмен* т.д. [Стишов, 2012, с. 408–409].

Починаючи з другого десятиліття ХХІ ст., активізувався процес лексичного запозичення не лише з певних терміносистем англійської мови, а й зі сленгової та жаргонної лексики англійської мови, зокрема останніми суттєво поповнилася розмовна українська мова.

З початку активізації процесу лексичної інтерференції (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) для розмовної української мови було характерним запозичення лексем зі сфери міжстильової лексики англійської мови і їхня подальша субстандартизація в процесі їхньої адаптації до мовної системи української мови. Прототип запозиченої лексеми у мові-джерелі зазвичай належав до міжстильової лексики, а в українській мові, закріпилося в молодіжному слензі, напр. лексема *респект* походить від англійського слова *respect* (повага) і є міжстильовою, у той час як похідний від неї англізм *респект* належить переважно до сфери молодіжного сленгу української мови.

Ми послуговуємося термінами *сленгізми та жаргонізми англомовного походження* через те, що зафіксовані нами в соціальних мережах лексеми мають спільні риси цих груп. Тлумачний словник української мови визначає сленг як «розмовний варіант професіонального мовлення; жаргон» або «жаргонні слова або вирази, характерні для мовлення людей певних професій або соціальних прошарків, які, проникаючи в літературну мову, набувають помітного емоційно-експресивного забарвлення» [СУМ]. Поняття *жаргон* словник визначає як «мова якоїсь соціальної чи професійної групи, що відрізняється від загальнонародної наявністю специфічних слів і виразів, властивих цій групі» чи «умовна, штучна говірка, зрозуміла лише в певному середовищі» [СУМ]. Сленгізми англомовного походження подібно до сленгізмів української мови, також характерні для мови людей певної вікової категорії, мають помітне емоційно-експресивне забарвлення, а жаргонізми англомовного походження, окрім названих ознак, ще зазвичайрозумілими лише у відповідному середовищі.

Англомовні сленгізми вважаються невід'ємним атрибутом молодіжного сленгу української мови. Дослідники вважають, що український сленг утворюється під впливом переважно двох мов – російської та англійської. Запозичена лексика зазнає істотних семантичних, морфологічних і словотвірних модифікацій на українському ґрунті, що й зумовлює її специфіку та особливість [Очеретний 2017]. Ці зміни обумовлюють перехід англомовної лексеми з міжстильової лексики англійської мови до сленгу української мови. Протягом останніх декількох років сленг української мови переживає «неологічний бум», який проявляється у безпрецедентному запозиченні англізмів не лише з шару стандартизованої лексики англійської мови, а й зі сфери англомовного молодіжного сленгу та, подекуди, аргю. Це зумовило потребу у відокремленні: а) сленгізмів та жаргонізмів англомовного походження від решти сленгової та жаргонної лексики української мови; б) відокремленні від сленгізмів англомовного походження жаргонної та арготичної та вульгаризованої лексики англомовного походження, оскільки до цього англомовні сленгізми розглядали лише як однорідне явище та/або у якості іншомовних вкраплень у слензі української мови [Тараненко 2002; Лукашук 2015; Очеретний 2017].

Поняття *сленг* та *жаргон* вважаються синонімічними, оскільки вони називають ненормативне мовлення соціальних чи професійних груп. Ключова їхня відмінність полягає у тому, що *сленг* є найбільш відкритою лексичною підсистемою і є відомим широкому загалу, у той час як *жаргон* є напіввідкритою лексичною підсистемою і є меншвідомим широкому загалу. *Арго* є найбільш закритою, «утаємниченою» лексичною підсистемою, якою послуговується вузьке коло осіб [Пономаренко 2014]. Зафіксовані в мові соціальних мереж різновиди сленгізмів англомовного походження відомі широкому загалу мовців (*інстаграмщик*, *бейджик*), у той час як жаргонізми англомовного походження не є частиною загальномовного ужитку (*джет лаг*, *краш*, *муд*), а вульгаризми та арготизми англомовного походження мають дуже вузьку сферу уживання (*фак*, *факап*, *нюдси*).

Оскільки процес запозичення сленгізмів, жаргонізмів та арготизмів з англійської мови розпочався відносно недавно (за нашими спостереженнями, з 2017 року) та через властиву сленгу динамічну зміну лексичного складу, питання специфіки сленгу і жаргону англословного походження та характерних особливостей поки що є новим в українському мовознавстві і залишається недостатньо вивченим. Англізми як складову молодіжного сленгу досліджували Д. Х. Баранник [Баранник 2001], Н. Лукашук [Лукашук 2015], Ю. А. Василенко [Василенко 2009], О. О. Тараненко [Тараненко 2002], Л. Ф. Чернікова [Чернікова 2009], Т. І. Смілик [Смілик 2009] та ін. Також, різноманітні аспекти молодіжного сленгу вивчали такі вітчизняні мовознавці: Л. Ставицька [Ставицька 2005], С. Пиркало [Пиркало 1998], Н. Панахид [Панахид 2003], О. Кондратюк [Кондратюк 2005], І. Щур [Щур 2003], А. Б. Очеретний [Очеретний 2017] та ін.

Невелика кількість напрацювань у цьому напрямі пов'язана з мінливою природою сленгу як мовного явища та певною «однорідністю» запозичених раніше лексем, оскільки англословними сленгізмами та жаргонізмами називалися лексичні одиниці, які прийшли в українську мову зі сфери міжстильової лексики англійської мови. Наприклад, лексеми *ноутбук*, *браузер*, *чат*, *девайс* наприкінці 90-х – початку 2000-х адаптувалися у сфері молодіжного жаргону і були відомі підліткам та молоді, проте з часом сфера їхнього уживання розширилася і з напівзакритої лексичної підсистеми жаргону вони перейшли до відкритої системи сленгу, а згодом – до міжстильової лексики української мови, оскільки вони стали відомими набагато ширшому колу мовців і втратили своє емоційно-експресивне забарвлення та відтінок «новизни», властивий сленгу та жаргону. Перехід запозичених раніше лексем зі сфери жаргону та сленгу до міжстильової лексики української мови можна пояснити тим, що підлітки кінця 90-х та початку 2000-х вирости і «перенесли» ці лексеми до сфери стандартизованої лексики, а на зміну їм прийшли новітні запозичення, які використовують у мові сучасні підлітки та молодь. Сучасні підлітки мають більше можливостей для вивчення англійської мови та ознайомлення з життям західної молоді завдяки доступу до соціальних мереж, вони здебільшого запозичують лексеми зі сфери сленгу та

арго англійської мови, що не було властивим для лексичної інтерференції початкового періоду (кінець ХХ – початок ХХІ ст.).

Ми акцентуємо на віковому аспекті, оскільки для сучасної субстандартної лексики англійського походження характерним є те, що в ній простежується відповідне вікове розшарування на підлітковий жаргон (ним користуються підлітки віком від 12 до 19 років) та власне молодіжний сленг англійського походження (у своїй мові його переважно використовують молоді люди віком від 20 до 30 років). Однак, чіткої межі між ними немає – елементи підліткового жаргону можуть проникати в молодіжний сленг і навпаки.

Англійські лексеми запозичуються в українську мову не лише в якості іншомовного вкраплення – більшість з них стають вершинами словотворчих гнізд, тобто збагачують кількість твірних основ української мови [Стишов 2012, с. 409]. Напр.:

- англізми зі зменшувально-пестливими суфіксами (*бейдж – бейджик, топ – топчик*);
- прикметники англійського походження (*Інстаграм – інстаграмний*);
- дієслова англійського походження, утворені афіксальним способом словотворення (*лайк – лайкати, свайп – свайпати*).

Виникнення шару субстандартної лексики також відображає сучасні тенденції в суспільстві, оскільки лексичний рівень є найбільш чутливим до суспільних змін:

1) тенденції орозмовлення наукового стилю та детермінологізації науково-технічної термінології призвели до появи в слензі жаргонізмів із різних сфер професійної діяльності (*скрін, джетлаг*) та оказіоналізмів англійського походження (*бот – БезроБот*);

2) виникнення цілого шару сленгізмів англійського походження, запозичених із російської мови (*олл-інклюдів, фітоняшка*) та поява вульгаризмів англійського походження (*інстаблядь, інсташкура*) пов'язані із експансією російської мови та з перманентним білінгвізмом в Україні, що є реаліями сучасної мовної ситуації в нашій державі;

3) виникнення молодіжного сленгу та підліткового жаргону англомовного походження є наслідком демократизації суспільства, послаблення цензури, і, відповідно, послаблення літературних норм та культурною асиміляцією із англомовними країнами (найбільше з США).

Ми відносимо ці новозапозичення до субстандартної лексики, тому що вони мають яскравий фамільярно-розмовний відтінок, і є недоречними в офіційно-діловому та науковому стилях української мови.

4.3.2.1. Сленгізми англомовного походження, запозичені через посередництво інших мов

Незважаючи на те, що з 2014 року спостерігається позитивна динаміка у вживанні української мови – за даними Порталу мовної політики, станом на січень 2020 року, 69% українців вважають, що українська мова має залишатися єдиною державною, а 89% громадян підтримують твердження, що українська мова є важливим атрибутом незалежності України [Портал мовної політики] – російська мова усе ще відіграє певну роль у житті громадян України. За даними опитування травня 2019 року, проведеним представником світового лідера в галузі маркетингових досліджень компанією *Kantar Україна*, вдома та в родинному колі приблизно однакова частина респондентів спілкуються російською та українською мовами (по 49%), у сфері професійного спілкування домінує українська – 53% респондентів, спілкуються нею в навчальних закладах (53%), проте російська мова переважає у неформальному спілкуванні – з друзями, знайомими (52%) та в Інтернеті (56%), у той час як українською в Інтернеті спілкуються всього 39% респондентів [Kantar Україна].

Це є причиною того, що значна частина англізмів з'являється в українській мові через посередництво російської мови і сприяє цьому зазвичай Інтернет та соціальні мережі. У слензі часто вживають англізми, адаптовані до граматичних норм російської, а не української мови. Наприклад, широковживана лексема *олл-інклюдів* (англ. *all inclusive* – «умови харчування і обслуговування в готелях, при яких передоплаченим є не лише триразове харчування, а й додаткові послуги»

[Словотвір] згідно чинного правопису має писатися *олл-інклюзив*. Але, в розмовній мові прижився російськомовний варіант *олл-інклюзів* (рос. *олл-инклюзив*), але при цьому цей англiзм набув граматичних категорій множини та відмінка української мови. Варто зауважити, що користувачі соціальних мереж послуговуються різними варіантами написання цього запозичення. Напр.: «*Чуваки тупо виграли собі 5-річну путівку на курорт **олл-інклюзів***» (Twitter); «*Куди поїхати у відпустку, якщо набридли турецькі та єгипетські **«олл інклюзіви»?***» (Twitter).

Уживання англiзмів, утворених суфіксальним способом словотворення російської мови, є доволі частим явищем у сучасній розмовній українській мові. Поширеними є лексеми англомовного походження, утворені за допомогою додавання суфіксу -щ: *піарщик, піарщиця, інстаграмщик, інстаграмщиця* тощо. Ці лексеми переважно мають негативну конотацію і найчастіше вживаються в сатиричному та глузливому контекстах. Напр.: *У мене немає якогось менеджера чи **піарщика**, який веде цю сторінку, я фізично не встигнув відписуватися всім* (Facebook); «*У Миротворця нова **піарщиця**, хоч і з недоліками – вона не завжди з митою головою, але старанна та наполеглива*» (Twitter); «*Ну все тепер я справжній **інстаграмщик**. Пропала ще одна людина :-)*» (Twitter); «*Дуже вибісила якась **інстаграмщиця**, стала напроти поцілунку і давай собі на камеру сракою крутити*» (Twitter).

Зі сленгу російської мови входять і складні номінації англомовного походження. Напр.: *фітнес-няша* чи її синонім *фітоняша* або *фітоняшка*. Ця складна номінація з'явилася вперше саме в російському інтернет-просторі, утворившись шляхом зливання двох слів – англiзму *фітнес* (англ. *fitness* – «напрямок масової, спортивної й оздоровчої фізичної культури, який спрямований на покращення загального стану організму людини» [Словотвір] та японського слова *ня* (термін походить з японського аніме, де «ня» – це нявання кішки і в російському слензі це слово почало використовуватися для позначення чогось дуже милого і хорошого [My slang]). *Фітоняшками* стали називати дівчат, які слідкують за своєю фігурою та активно займаються фітнесом (Life.ru). Ця

складна номінація англійсько-японського походження стала дуже популярною в російській розмовній мові і згодом перейшла до сленгу української мови. Напр.: «*Моє лице, коли вчора в зал зайшла **фітоняшка***» (Twitter). Оскільки *фітоняшки* люблять похизуватися своїми підтягнутими формами в соціальних мережах і часто це може виглядати досить нав'язливо та провокаційно, ця лексема з часом набула дещо глузливого та саркастичного відтінку. Напр.: «***Фітнес-няша***» Ірена Карпа *помахала ногами під «волшебною лампою»*» (Twitter).

Запозичення лексем англомовного походження з російської мови, з одного боку, є ознакою суттєвого впливу російської мови на українську та одним з наслідків перманентного білінгвізму в Україні, а з іншого – зміна їхньої семантичної структури шляхом набуття негативного значення, свідчить про те, що українськомовне середовище залишається досить сильним, адже здатне не просто запозичити іншомовні елементи, а й пристосовувати їх до своїх реалій.

4.3.2.2. Жаргонізми англомовного походження з різних сфер професійної діяльності

Частиною сучасної розмовної мови стали жаргонізми, які увійшли в мову за різними видами людської діяльності. Особливістю цієї групи англізмів є те, що в мові-джерелі вони мають нейтральне значення і є міжстильовими, у той час як в українській мові їхні адаптовані варіанти вживаються переважно в розмовній мові. Наприклад, досить популярними є такі жаргонізми англомовного походження зі сфер інформаційно-комунікаційних технологій як *меседж* (англ. *message* – повідомлення), *скріншот* – *скрін* (англ. *screenshot* – знімок екрану) тощо. Напр.: «*Сну в таких подорожах мало, бо потрібно все записувати, запам'ятовувати, відповідати на **меседжі**, а ще буває джетлаг або просто посиденьки за келихом вина і спілкування з колегами*» (Instagram); «*Якщо я буду без пари 14 лютого, то я опублікую **скріни** моїх переписок. Ми усі будемо самотні*» (Instagram).

У сучасній розмовній українській мові також часто можна натрапити на лексеми зі сфери моди, проте з дещо зміненою семантикою. Наприклад, *фешн*

(англ. *fashion* – мода). Англiзм *фешн* вживається у гумористичному та саркастичному контекстах. Напр.: «*Але по моїх фото ви самі можете зробити висновок, що я далеко не фешн!*»). Від цієї номінації утворюються похідні складні номінації з іншомовними та неіншомовними частинами, напр. *фешн дiва* (англ. *fashion diva* – стильна жінка, яка одягається зі смаком, слiдує усім модним тенденціям), *фешн-експерт*. Варіанти написання цих складних номінацій рiзняються. Напр.: «*Ну а мама Кевіна МакКалістера взагалі для мене зразкова фешн дiва*» (Instagram); «*Фешн-експерт Дарія Шаповалова розповіла, як обрати аксесуари та зачіску на випускний*» (Twitter). У розмовній мові їх вживають здебільшого із саркастичним та глузливим відтінком. Напр.: «*Сестра (7 р.) мiряє плаття на шкільний новий рік, мама їй допомагає: Мама, я ж фешн-дiва, а ти мій фешн-експерт*» (Twitter); «*нафігачила собі щось на голові @СРАНЬГОСПОДНЯ ТА Я Ж ФЕШН-ДИВА*» (Twitter). Інший англiзм зі сфери моди *лук* (англ. ім. *look* – вигляд) також став частиною сучасного молодіжного жаргону, хоча в англійській мові він є стилістично нейтральним. Напр.: «*Для більшості модних гуру, носити один і той самий лук два рази і більше – дурний тон і взагалі неприпустимий жест*» (Instagram).

У розмовну мову проникли жаргонізми зі сфери психології. Найуживанішими є англiзми, які позначають рiзні види психоемоційного стану, наприклад *джет лаг* (англ. *jet lag* – «дисонхронія, що виникає при швидкій зміні часових поясів чи життєвого ритму») [Словотвір], *інсайт* (англ. *insight* – прозріння «багатозначний термін з галузі психології, зоопсихології, психоаналізу та психіатрії, що описує складне інтелектуальне явище, суть якого полягає в несподіваному, частковому інтуїтивному прориві до розуміння поставленої проблеми та «раптовому» знаходженні її вирішення») [Вільна Енциклопедія], *майндсет* (англ. *mindset* – «світогляд; філософія життя людини; система переконань, уявлень і поглядів індивіда чи суспільної групи») [Словотвір], *релакс* (англ. *relax* – відпочинок, в українській розмовній мові часто вживається для позначення стану повного розслаблення, коли людина відволікається від своїх обов'язків та проблем). Аналізовані одиниці, як і решта

сленгізмів англомовного походження, можуть вживатися в переносному значенні, часто в іронічному контексті. Напр.: «*Можже розповісти про **джет лаг**, якого немає?*» (Instagram); «*Хто б міг подумати, що для того щоб відчувати себе сьогодні зібраною і максимально в комфорті, мені просто треба було відрегулювати шлейки ліфона. А я цілий день думала, що зі мною не так. Оце так **інсайт!***» (Twitter); «*Ми просто любимо обмежити себе уявленнями про себе і про навколишніх, а такий **майндсет** дуже примітивізує*» (Twitter); «*Чекаємо гастролів «Вар'яти», буде **релакс** від роботи і заряд позитиву для подальших звершень*» (Facebook).

Проникнення жаргонізмів англомовного походження з різних сфер професійної діяльності пов'язане із загальною тенденцією детермінологізації наукової термінології. Ця група англізмів нерідко знаходиться на межі жаргону та сленгу, цими лексемами широко послуговуються носії мови.

4.3.2.3. Молодіжний сленг та підлітковий жаргон англомовного походження

Це найбільш чисельна та динамічна група англізмів серед сленгізмів та жаргонізмів англомовного походження. Межа між молодіжним сленгом та підлітковим жаргоном англомовного походження невизначена, але часто помітна, адже, незважаючи на спільні риси та проникливість елементів жаргону до сленгу і навпаки, ці лексичні підсистеми англомовного походження мають певні відмінності.

Молодіжним сленгом прийнято називати «соціолект людей у віці 12-22 років, що виник із протиставлення себе не стільки старшому поколінню, скільки офіційній системі. Існує в середовищі міської учнівської молоді та окремих замкнених референтних групах» [Вільна Енциклопедія]. Уважається, що молодіжний сленг є контрольованим маскультурою, під вплив якої потрапляють різні категорії молоді [Діолог]. Але, не можна стверджувати, що сленгом користуються лише ті мовці, які належать до якихось конкретних молодіжних

угруповань чи маскультур, оскільки сленгізми використовує значний відсоток молоді поза таких соціальних угруповань [Лукащук 2015].

Ставлення мовознавців до молодіжного сленгу досить неоднозначне. Побуває думка, що ним спілкуються неосвічені люди, які не знають норм літературної мови, а ті, хто добре володіють літературною українською мовою, використовують його лише для надання своїй мові певного стилістичного забарвлення [Лукащук 2015].

Таке дещо упереджене ставлення до молодіжного сленгу є цілком зрозумілим, оскільки він певною мірою становить загрозу чистоті української мови через свою перенасиченість англізмами, елементами зниженої лексики та розмовним, а іноді й грубо-фамільярним забарвленням. Причиною занепокоєння пуристів та мовознавців є також те, що сленг протистоїть офіційній мові й до кінця зрозумілий лише для представників певної соціальної чи професійної групи [Сліпущко 2003]. Це твердження є актуальним і до тепер, оскільки спостерігається певне непорозуміння між молоддю та старшим поколінням, оскільки мова молоді сьогодні більше ніж будь-коли переживає «неологічний бум» і причиною цього «буму» є саме експансія англійської мови та вплив західної культури на українську молодіжну культуру.

Уважаємо дещо перебільшеною думку про те, що сленгом та жаргоном користуються лише неосвічені люди. Так, сленг і жаргон дійсно найбільше поширені серед молоді та підлітків – і саме середовище підлітків є осередком виникнення неологізмів – проте різноманіття цих неологізмів та контекстів, у яких вони вживаються, свідчить про великий творчий потенціал молоді. Також про творчі здібності молоді свідчать новітні англізми, які виникли в їхньому середовищі – підлітки не просто запозичують лексеми з англійської мови, вони їх творчо обробляють, пристосовуючи ці лексеми до норм української мови та використовують у найрізноманітніших контекстах, спричинюючи таким чином розширення – а часто і зміну – семантичної структури неозапозичень.

Молодіжна субстандартна лексика завжди була одним з найбільш динамічних шарів розмовного стилю, але сучасна динаміка її розвитку вражає.

Саме молодіжний сленг та підлітковий жаргон сьогодні певною мірою «задає тон» іншим функціональним стилям української мови і сприяє загальній тенденції орозмовлення усіх стилів української мови.

Ми неспроста наголошуємо на розподілі молодіжної субстандартної лексики на молодіжний сленг та підлітковий жаргон. Вищенаведене визначення називає молодіжним сленгом «соціолект людей віком 12–22», проте нині в ньому спостерігається певний «розкол» за віковими категоріями, відповідно, молодіжну субстандартну лексику можна поділити на підлітковий жаргон (користуються переважно мовці віком від 12-и до 18-и років) та власне молодіжний сленг (мовці від 18-и до 30-и років). Головна відмінність між молодіжним сленгом та підлітковим жаргоном полягає в тому, що молодіжний сленг є більш відкритою лексичною системою і ним користується більша кількість мовців, на відміну від підліткового жаргону, який є напівзакритою лексичною підсистемою, оскільки ним переважно послуговується відповідна вікова група і він не є відомим широкому загалу мовців. Звичайно, цей поділ є дещо умовним, оскільки молодь віком від 18-и до 30-и років також може вживати підлітковий жаргон. Віковий аспект варто пам'ятати, оскільки ті лексеми, які раніше вважалися атрибутом підліткового жаргону, уже не можна вважати жаргонізмами і вживаються вони тепер переважно старшою категорією молоді. Напр.: *зе бест* (англ. *the best* – найкращий), *сніч* (англ. *speech* – промова), *Мак* (скорочено від англ. *McDonalds Corporation* – «американська корпорація, до 2010 року найбільша у світі мережа закладів швидкого харчування») [Вільна Енциклопедія], *фейс* (англ. *face* – обличчя), *лузер* (англ. *loser* – невдаха), *респект* (англ. *respect* – повага), *івент* (англ. *event* – подія). Варто зауважити, що всі вищенаведені лексеми прийшли зі сфери міжстильової лексики англійської мови, а в українській мові вони освоїлися в сфері молодіжної субстандартної лексики (винятком є лише лексема *лузер*, яка і в мові-джерелі належить до сфери розмовної мови). Напр.: «Сергію, ти як завжди – *зе бест!*» (Facebook); «*Можете мене любити, можете ненавидіти, але іншої реакції на його пропагандиський **сніч** бути не може*» (Facebook); «*Мак почав лити улюблену*

*каву у стаканчики з коміксами» (Facebook); «Бачили усміхнений **фейс** Сергія Дмитровича. І сам засмієшся» (Facebook); «Рома, Ти справжній патріот України і дуже крутий футболіст. Не звертай уваги на **лузерів!**» (Facebook); «Притула – **респект!** Молодець великий за організацію» (Facebook); «За 3 дні побував у трьох країнах. Провів 3 різних **івенти**» (Facebook). Ці лексеми були зафіксовані нами в соціальній мережі Facebook, де станом на лютий 2019 року кількість користувачів віком 18–24 років становить 2,1 млн. (68,28% від загальної кількості жителів України цієї групи), а вікова група 25-35 років становить 4,6 млн. користувачів (62,43% від загальної кількості жителів України в цій групі) [УНІАН 2019]. У Facebook значно більша аудиторія користувачів віком від 36 до 45 років – 3 млн. осіб (48,18% від усього населення України цього віку) [УНІАН, 2019], ніж у мережі Instagram, де вікова група 36-45 років становить 1,8 млн. користувачів (28,91% від усього українського населення цього віку) [Media Sapiens, 2019]. Аналіз статистики вікових категорій користувачів найпопулярніших соціальних мереж в Україні є суттєвим питанням, адже він допомагає у виявленні відмінних рис між підлітковим жаргоном та молодіжним сленгом та досліджувати ці мовні одиниці.*

Аудиторія Facebook в Україні «доросліша» і не є популярною серед підлітків, відповідно мова цієї соціальної мережі не так насичена неозапозиченнями англomовного походження, на відміну від інших популярних в Україні соціальних мереж Instagram і Twitter та соцмедійного застосунку ТікТок, де аудиторія загалом молодша. Аудиторія Instagram віком 18-24 років більша, ніж у Facebook – 2,8 млн. користувачів (91,04% від всіх жителів України у цій групі), але в Instagram дещо нижчий показник користувачів віком 25-35 років – 4 млн. користувачів (54,29% від всіх жителів України в цій групі) [Media Sapiens 2019]. Але, відсутня статистика стосовно кількості користувачів підліткового віку мереж Facebook та Instagram, що пов'язано з великою кількістю фейкових акаунтів у вікових групах 19-26 років, адже підлітки та діти при реєстрації у цих мережах часто вказують саме такий вік [Plusone 2019]. Відсутня інформація стосовно вікової категорії Twitter в Україні, але за даними

SproutSocial Twitter загалом популярний серед користувачів віком 18–29 років (40% користувачів у світі), проте в ньому досить велика частка підлітків віком від 13-и до 17-и років (32% користувачів у світі) [MMR 2019]. Загалом станом на 2018 рік в Україні Twitter користуються 5,80% користувачів [Marketer 2018]. Також відсутня офіційна статистика щодо кількості українських користувачів соцмедійного застосунку TikTok, проте ця платформа стрімко набирає популярності серед підлітків та молоді в Україні, оскільки користувачами TikTok є насамперед ця вікова категорія. Щоденна аудиторія TikTok перевищує 800 млн користувачів і за даними Global Web Index, 41% аудиторії – люди віком від 16 до 24 років [Media Sapiens, 2019]. Більшість українських користувачів TikTok послуговуються російською мовою, популярність цієї платформи серед українськомовної аудиторії тілики зростає.

Незважаючи на відсутність офіційної статистики щодо кількості підлітків у найпопулярніших соціальних мережах України, у популярності TikTok та Instagram серед користувачів підліткового віку можна легко пересвідчитися просто відкривши ці платформи, адже основний контент цих мереж це відео (TikTok) та фото/відео (Instagram). Мати уявлення про ступінь популярності цих мереж серед підлітків можна через тематику постів: у Facebook більш популярні дописи на політичну та соціальну тематику, в Instagram основним контентом є особисті та розважальні фото/відео, а TikTok призначений для створення танцювальних, гумористичних та інших коротких відео, авторами яких є переважно підлітки. Мережа Twitter певною мірою «поєднує» усі ці категорії користувачів, але аналіз тематики та стилю написання деяких постів дозволяє припустити, що аудиторія підлітків у цій мережі теж є досить великою.

За наведеними вище даними соціологічних досліджень, можна зробити висновок, що аудиторія найпопулярніших соцмереж в Україні переважно «молода». Мова соціальних мереж стала джерелом неологізмів, особливо неозапозичень англomовного походження і соціальні мережі є тим середовищем, де можна простежити та зафіксувати виникнення сленгізмів та жаргонізмів сучасної української мови. Розуміння вікових категорій соціальних мереж є

важливим питанням у вивченні субстандартної лексики, зокрема субстандартної лексики англomовного походження, оскільки це дасть глибший контекст тематики сучасного молодіжного сленгу та жаргону. Урахування відомостей про вікові категорії соцмереж допоможе глибше зрозуміти динаміку молодіжного і підліткового сленгу та особливості сучасної молодіжної культури загалом.

Підлітки є «генераторами» неологізмів англomовного походження, а платформами їх поширення є соціальні мережі, соцмедійні застосунки та платформи стрім-ігор (відеоігри онлайн) [ЙОД. MEDIA 2019]. Крім того, підлітковий сленг здебільшого складають лексеми, запозичені з розмовної англійської мови чи з англійського сленгу і/або жаргону, на відміну від сленгу «старшої» молоді, яка запозичувала міжстильову лексику англійської мови і сленгом вона стала лише в процесі адаптації до мовної системи української мови.

Популярним серед підлітків є запозичення *флекс* або більш поширений російськомовний варіант *флекс*. Походить від англійського слова *flex*, яке має декілька значень: 1) згинати руку, ногу тощо чи напружувати м'язи; 2) згинати матеріал; 3) зробити незначні зміни у чомусь аби зробити його більш придатним до певної ситуації; 4) *сленг* показувати те, настільки ви чимось горді; хизуватися тим, що у вас є [Cambridge Dictionary].

У підлітковому жаргоні англiзм *флекс* запозичився лише з четвертим значенням і позначає відповідник у слензі англійської мови – *хизуватися* чи *вихвалитися*. Синонімом англiзму *флекс* є *хвастоці*, але найповніше семантику цієї лексеми передає суржиковий сленгізм *понт*, а утворене від нього афіксальним способом словотворення дієслово *флексити* (інший варіант *флексити* або *флексіти*) означає хизуватися або суржиковий варіант *понтуватися*.

В англійському слензі нині популярним є саркастичний вираз *Odd flex but ok* чи *Weird flex but ok* – *Дивний понт, але нехай*. Вираз з'явився в мережі Twitter 31 грудня 2017 – користувач @finnfeighery відповів цією фразою на пост активістки *Malala Yousafzai*, в якому вона поділилася списком своїм досягнень за рік. Ця фраза швидко розлетілася по Twitter, але по-справжньому популярною

стала після того як користувачка @SJSchauser у своєму Twitter відповіла фразою «*Weird flex but ok*» на допис @thehill про інтерв'ю тодішнього кандидата на посаду судді Верховного суду США Брета Майкла Кавано з Fox News, де він розповів про те, що після закінчення коледжу довгий час був цнотливим. Після цього ця фраза швидко розлетілася всім інтернет-простором [Slang dictionary]. Лексеми *понт* та *понтуватися* є найточнішим перекладом цього англомовного сленгізму. Напр.: «*Гонак то козацький флекс*» (Twitter); «*Йди флексити в свій двір*» (Twitter).

Аналізований англiзм може вживатися у значенні *насолоджуватися моментом*, або бути в записах соцмереж під відео, на яких люди відпочивають у компанії, танцюють під улюблену музику тощо. Нерідко вживається в жартівливому контексті. «*ДеЛаЄм ФлЄкс*» (TikTok); «*Флексім, дєвачькі*» (TikTok); «*Бо флексити під музичку це моє все*» (Twitter). Існує версія, що лексему «*флекс*» в Україні популяризував Youtube-блогер Slidan [ЙОД. MEDIA 2019].

Цей англiзм функціонує із негативним значенням. Серед підлітків побутує такий вираз як *низький флекс* – спроби «замалюватися» в компанії авторитетної особистості, що має сильний вплив у певних колах. Низьким флексом називають також вигадані історії з метою справити враження на компанію, безглуздий зовнішній вигляд з натяком на епатаж, а також популяризації шкідливих звичок – куріння і наркотиків [ЙОД. MEDIA 2019]. Напр.: «*О, Павло, твій низький флекс мене турбує!*» (Twitter); «*Настрій – йти по центральній вулиці своєї Хацапетівки і робити низький флекс*» (Twitter).

Схожим за значенням сленгізмів *флекс* та *флексити* (відпочинок, насолоджуватися моментом) є популярна серед підлітків лексема *чил* (англ. *chill*) та похідне від неї дієслово *чилити*. Ця лексема також походить зі сфери сленгу англійської мови і означає *розслаблені* чи *розслаблятися*. Інші переклади – *прохолоджуватися*, *холодок*, *легка лихоманка*, *застуда*. [Cambridge dictionary]. У розмовній англійській *chill* означає *розслаблятися*, *релаксувати*. Напр.: «*Просто залишайтеся вдома і розслабтеся*». В українській мові закріпився

варіант зі сленгу англійської мови і *чілити* означає *відпочивати, гуляти, насолоджуватися життям* [ЙОД. MEDIA 2019]. Напр.: «Всім великодній **чіл**, друзі!» (Twitter); «У нас **чіл**, а у вас шо?» (Twitter); «Нас чекає годнота. Під цей фільм буде кльово **чілити**» (Twitter); «Сиджу, п'ю чай і роблю уроки на понеділок, щоб завтра цілий день **чілити**» (Twitter); «**Чілити** з пивком у ванній – верх блаженства» (Twitter).

У підлітковому та молодіжному слензі також засвоївся похідний від лексеми *chill* американський вираз *нетфлікс енд чіл* (англ. *Netflix and chill*). *Netflix* – це популярний в США онлайн-кінотеатр, *chill* – мовою сленгу означає *розслаблятися*, а *Netflix and chill* означає дивитися *Netflix* вдома зі своїм партнером чи з людиною, яка тебе приваблює з романтичною метою або з надією на подальшу інтимну близькість [Slang dictionary]. Запрошення *Let's Netflix and chill* означає «Приходь до мене, подивимося фільми» зазвичай містить еротичний підтекст. Цілком природньо, що ця фраза прижилася в молодіжному слензі. Напр.: «Хочеться простого чоловічеського **нетфлікс енд чіл**» (Twitter). Зауважимо, що в українському молодіжному та підлітковому сленгах ця фраза не обов'язково має еротичний підтекст, часто вона просто вживається у значенні «відпочивати вдома, переглядаючи улюблені фільми чи серіали». Напр.: «Чарівно – сьогодні мабуть нікуди не піду, а сидітиму чисто **нетфлікс енд чіл**» (Twitter); «Забудьте про забугорні **нетфлікс енд чіл**, дахабраха і вареники – наше все» (Twitter).

У підлітковому жаргоні освоюються лексеми, пов'язані зі сферою особистісних та інтимних стосунків. Серед підлітків надзвичайно популярним є англізм *краш*. В англійській мові лексема *crush* має багато значень: 1) ламати, троцтити; 2) сильно когось засмутити чи шокувати; 3) наносити комусь поразку; 4) виконувати щось надзвичайно добре в певній ситуації, змаганнях тощо; 5) *сленг* сильна, але короткочасна симпатія до когось, як правило, невзаємна [Cambridge Dictionary].

Англізм *краш* увійшов до підліткового жаргону саме із п'ятим значенням. Цей англізм швидко став «вірусним» у підлітковому середовищі. Напр.: «Так

сильно хотіла закохатися, що зловила доволі сильний **краш** (чи підліткове захоплення, ще не розберу) на відому зірку серіалу» (Twitter); «Це я коли дізналася, що мій **краш** любить спортивних дівчат» (Instagram); «**Краш** дізнався, що подобається тобі у різні роки» (TikTok); «*привіталася з **крашем** і він привітався у відповідь*» (Instagram); «Коли запостила супер сексі фоточки спеціально для **краша**, а він їх навіть не лайкнув» (Instagram).

Ця лексема стала настільки широковживаною, що від неї уже утворилося нове дієслово афіксальним способом – *вкрашитися*. Дієслово описує почуття, яке є слабшим, ніж закоханість, але сильнішим, ніж проста симпатія. Напр.: «Особливо якщо враховувати поліамурність і суперздатність **вкрашитися** в трьох людей водночас, наприклад» (Twitter).

Це дієслово набуло граматичну категорії часу та роду, напр.: «глянула алладін і просто **вкрашилася** в акторку яка грала жасмін» (Twitter); «*коли зрозумів, що в тебе **вкрашився** богічно красивий пацан*» (Twitter).

Зі сфери особистісних та інтимних стосунків в українській підлітковий жаргон увійшов англiзм *соулмейт*. Він походить від англійського слова *soulmate*, яке теж відноситься до розмовної лексики англійської мови. У підлітковому сленгі англiзм *соулмейт* має таке ж значення, як і його прототип у мові-джерелі – «споріднена душа, друг або партнер, який знає і розуміє тебе найкраще з усіх, приймає таким яким ти є, людина, з якою у тебе цілковита гармонія» [Urban Dictionary]. Напр.: «бляха, здається мій **соулмейт** це дідусь з філадельфії, бо йому заходять фільми з майлом б» (Twitter); «У вас ще є сумніви з приводу того, що Женя мій **соулмейт**?» (Twitter).

Крім лексем на позначення почуттів та емоцій, у підлітковий жаргон також входять лексеми на позначення оцінних суджень англомовного походження. Серед підлітків дуже популярний англiзм *крінж* (англ. *cringe*). В англійській мові це слово має декілька значень: 1) раптово відійти від когось чи від чогось через переляк; 2) здригатися від страху чи жаху; 3) сленг відчувати сором за себе або за інших [Cambridge Dictionary].

У підлітковому слензі української мови це слово прижилося з таким же значенням, як і в слензі англійської мови. Ця лексема вживається для вираження несхвалення, сорому та обурення [ЙОД.MEDIA 2019]. Напр.: *«авраменко який каже, що від деяких професій не можна утворити фемінітиви й радить додавати слово пані це якийсь лютий **крінж**»* (Twitter).

Від англізму *крінж* утворився прикметник – *крінжовий*, який також став досить поширеним серед носіїв мови підліткового віку. Напр.: *«Знаєте оцей **крінжовий** момент, коли не знаєш, як звертатись до людини, на ТИ чи на ВИ і уникаєш прямого звертання, ну бо просто не знаєш, як краще, особливо, коли спілкуєшся з двадцятидворічною дівчиною»* (Twitter).

Іншим оцінним судженням зі сленгу, яке запозичилося з англійської мови, є англізм *лакшері* (англ. *luxury*). На відміну від більшості англізмів у підлітковому жаргоні, ця лексема прийшла з міжстильової лексики англійської мови. *Luxury* перекладається як «розкіш» і, у більшості випадків, в українській мові це слово вживається у подібному контексті. Слово може використовуватися не лише коли мова йде про щось дуже розкішне, вишукане і дорогоцінне, а й просто коли йдеться про щось, що дорого коштує. Лексема швидко освоїлася в українській мові, від неї почали утворюватися різноманітні складні номінації (*лакшері-палата*). Напр.: *«А купувати авто **лакшері** під час пандемії може лише деморалізована істота»* (Twitter); *«Мушу сказати, що новина про **лакшері-палати** викликає в мене в основному злорадство»* (Twitter).

Англізм функціонує із саркастичним значенням і часто вживається в глузливому чи негативному контекстах. Напр.: *«рібят я боюся найбільш **лакшері** круїз який погрожує українцям в найближчі місяці це круїз трусів по тазуку з білизною»* (Twitter); *«Спочатку ти поводишся, як **лакшері** персона, а потім у твоєму рюкзаку розбивається банка з борщем»* (Twitter); *«нині спала під супер **лакшері** ковдрочкою»* (Twitter); *«На южному **лакшері-базарі** співають українських пісень»* (Twitter).

Лексема *лакшері* є широковживаною як серед молоді, так і серед підлітків, але, спостерігається тенденція до вживання цього англізму переважно серед старшої молоді віком від 17 до 26 років.

Зі сфери стандартизованої лексики англійської мови, але освоїлася в підлітковому жаргоні, а згодом перейшла до молодіжного сленгу української мови, є лексема *хейт*. Походить від англійського слова *hate* – ненависть або ненавидіти. *Хейтом* називають висловлення свого невдоволення, заздрощів, обурення та вираження своєї ненависті до когось чи до чогось (особливо, в мережі Інтернет). Напр.: «*Набрид суцільний хейт*» (Twitter); «*Коли сієш суцільну гидоту і хейт – як несподівано отримати таке саме у відповідь!*» (Twitter).

В українській молодіжній субстандартній лексиці широковживаним стало похідне дієслово *хейтити*. Напр.: «*Хейтериш собі діючу владу не вдаючись у суть... А вийшло, що ми навіть хейтити не можемо безпідставно*» (Twitter); «*починаю хейтити авраменка*» (Twitter); «*з яких пір стало модно бути тупим, хейтити мистецтво і літературу?*» (Twitter).

До української субстандартної лексики увійшов англізм *хейтер* (англ. *hater* – ненависник, заздрісник). Лексема *hate* відноситься в англійській мові до міжстильової лексики, утворена від неї лексема *hater* належить до сфери сленгу. У підлітковому жаргоні та молодіжному слензі української мови ця лексема має таке ж значення, як і в слензі англійської мови: особа, яка каже чи пише неприємні речі про когось чи критикує їхні досягнення, особливо в Інтернеті [Cambridge Dictionary]. Англізм *хейтер* доволі швидко адаптувався на всіх рівнях мовної системи української мови, набувши граматичної категорії числа і відмінка. Напр.: «*Я не хейтер, просто сміюсь*» (Twitter); «*Хейтери скажуть, що це монтаж*» (Instagram); «*Ніколи не був фанатом Бумбокса, ба навіть був їх хейтером, коли всі носилися з «Вахтерам» в якомусь там 2007-2008*» (Twitter).

Через популярність соцмереж та можливостей, які вони дають своїм користувачам у висловленні їхньої думки стосовно будь-якого питання, проблеми чи події, виникло нове поняття – *хейтерство*. Це масове вираження невдоволення, несхвалення, заздрощів чи ненависті стосовно певної особи,

організації тощо. Часто *хейтерство* може бути упередженим, необ'єктивним та необґрунтованим. Напр.: «З кожним роком все кумедніше читати *хейтерство* деяких українців різдвяних свят та довгих вихідних в цьому періоді» (Twitter).

Іншим поширеним у середовищі підлітків дієсловом англomовного походження, яке схоже за семантикою до дієслова *хейтити* є лексема *булити*. Дієслово англomовного походження, яке виникло в підлітковому жаргоні від психологічного терміну *булінг* (англ. *bully* – залякувати, цькувати, задирати) – «прояв агресії з подальшим залякуванням особистості і появою можливості її повного підпорядкування собі і своїм інтересам») [Словотвір]. Різниця між *хейтерством* та *булінгом* полягає в тому, що останній є травматичнішим та небезпечним для психофізіологічного стану особи, оскільки *хейтерство*, зазвичай, відбувається здебільшого в Інтернеті, а *булінг* може проявлятися як у вигляді психологічного тиску (образи, приниження, погрози, ігнорування тощо), так і фізичних знущань (удари, поштовхи, принизливий фізичний контакт, побиття та інше), або в обох формах відразу [Біляївка. City 2018]. Це явище не є новим для України, але найменування його з'явилося відносно недавно. Уживання терміну *булінг* особливо активізувалося в українській мові після набуття чинності Закону України від 18.12.2019 року № 2657-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» [Педагогічна преса 2019]. *Булінг* переважно відбувається в начальних закладах, тому дієслово *булити* спочатку з'явилося в підлітковому середовищі, згодом активізувалося і серед носіїв мови старшого віку, бо цькування може трапитися в будь-якому колективі. Напр.: «**Булити** – не круто! – знають у Херсонській ЗОШ № 15» (Twitter); «є люди зі зайвою вагою. звісно до них потрібно ставитися ок і тим більше їх не **булити**» (Twitter).

До підліткового жаргону української мови увійшло чимало слів, які тепер є «вірусними» в мові і вживаються для опису багатьох явищ у суспільстві. З підліткового жаргону до загальнономовного ужитку прийшла лексема *хайп* та утворені від неї афіксальним способом дієслова та прикметники *хайпитися*, *хайпанути*, *хайповий* тощо. *Хайп* походить від англійського слова *hype*, яке теж

належить до сфери сленгу англійської мови, і використовується для позначення ситуації, яка рекламується та активно обговорюється у газетах, на телебаченні задля привернення уваги [Cambridge Dictionary].

В українській мові англізми *хайп* та похідні від нього слова мають негативне значення, оскільки асоціюються із зайвим галасом та розголосом стосовно якоїсь проблеми чи особи, часто асоціюються з «брудним» піаром. Напр.: «Молодь підсаджують через **хайп**, модні тренди» (Twitter); «Під відео свідки чітко пишуть, що ніяких мирових із Відсіччю не було, і цей Карась – пиздун, або за бабло або в черговий раз **хайпанути**, чим і живуть» (Twitter); «Як і кожний зливний бачок він буде **хайпитися** на будь-якому **хайповому** зливі, який йому злиють» (Twitter).

Схожим за значенням до дієслова *хайпити* є дієслово англомовного походження, яке з'явилося в жаргоні підлітків – *форсити*. Походить від англійського дієслова *to force* (примушувати, проштовхувати) і означає «сильно акцентувати увагу на чомусь новому, незвичному, яскравому, задавати тон» [ЙОД.MEDIA 2019]. На відміну від англійського прототипу дієслова *хайпити*, дієслово *to force* належить до міжстильової лексики англійської мови. Як і у випадку з вищенаведеними лексемами, англізм *форсити*, з'явившись у підлітковому жаргоні, швидко перейшов до молодіжного сленгу, оскільки він влучно описує процес нав'язування та просування чогось чи когось. Напр.: «Звання групи десятиліття віддати ребятам, яких почали **форсити** відносно недавно, кілька років тому?» (Twitter); «Не розумію нащо **форсити** вигадані яйки-сподівайки та спалахуйки, якщо в українській мові є смаколики, вихляси, срань болотяна та чаклунка» (Twitter); «Нема вказівок **форсити** незручну тему зі штабу Тимошенко?» (Twitter).

Популярним серед підлітків та молоді є слово *фейл*. Англізм *фейл* походить від англійської міжстильової лексеми *fail* (невдача, провал). У процесі адаптації до мовної системи української мови, ця мовна одиниця не змінила своєї семантичної структури і має таке ж значення як і в мові-джерелі. Єдиною відмінністю є те, що в українській мові це слово відноситься до сфери

молодіжного та підліткового сленгу, у той час як в англійській мові воно відноситься до стандартизованої лексики. Напр.: «*Платіжка за транспортування газу це просто розділена плата, бо за транспортування ми платили вже давно, просто все було в одній. Тому тут **фейл***» (Twitter); «*Повний **фейл** у всьому. Зухвалість і некомпетентність, «слабоуміє і отвага»*» (Twitter); «*Ну так я, я не проти, я вважаю що цей підхід повний **фейл***» (Twitter).

Англiзм, який прийшов зі сфери стандартизованої лексики англійської мови і освоївся в українському підлітковому жаргоні, а згодом і молодіжному слензі, є лексема *муд* (анг. *mood* – настрій). В українській мові він активізувався саме через його популярність у мові американських соцмереж та мемам з цією лексемою. Напр.: «*My **mood** changes like 70 times a day*» – «*Мій **настрій** міняється 70 разів на день*» (Twitter); «*When you wake up in a complicated ass **mood***» – «*Коли ти прокинулася у дуже незрозумілому **настрої***» (Instagram); «*Lord, please help me, control my anger, my mouth, and my **mood swings**... That's all I ask*» – «*Боже, будь ласка, допоможі мені, стримай мій гнів, не дай наговорити зайвого і стримай мої **перепади настрою**... Це все, про що я попрошу*» (Instagram). Цей англiзм є найбільш широкоживаним саме в українських соціальних мережах. Напр.: «***Муд** по життю*» (Instagram); «***Муд** на кожен день*» (Instagram); «***Муд**: є дівчата для роботи, а я для любові*» (Twitter); «*чісто **муд***» (Twitter).

Широковживаною серед підлітків та молоді є лексема *лелел* (англ. *level* – рівень), яка була запозичена зі сфери стандартизованої лексики англійської мови. Англiзм *лелел* виник у середовищі *геймерів* (англ. *gamer* – гравець – «той, хто любить і багато грає в комп'ютерні ігри») [Словотвір]. *Лелел* у комп'ютерних іграх – це «локація в грі, зазвичай більшість з яких має пройти гравець для завершення гри» [Словотвір]. З часом цей англiзм перейшов у розмовну мову з таким же значенням як і в мові-джерелі. Напр: «*80 **лелел** відчаю в одній фотографії*» (Twitter); «*Гра слів **лелел** 69*» (Twitter); «*ОК, хай це буде наступний **лелел***» (Twitter).

З американських соцмереж та мемів увійшла до підліткового жаргону, а згодом до молодіжного сленгу фраза *бі лайк* (англ. *be like*). В українській мові немає аналогу цієї лексеми, близький за значенням відповідник можна знайти в суржику – «типу», «(вони) такі...». *Be like* це сленговий термін англійської мови, який виник у гетто і популяризувався в мережі Інтернет через меми. Уживається тоді, коли мовець хоче описати чийсь поведінку чи просто будь-яку ситуацію. Транслітерований варіант цієї лексеми досить швидко прижився в мові соцмереж. Напр.: «*Моя підготовка до зно бі лайк*» (Twitter); «*галичина бі лайк*» (Twitter); «*Християни бі лайк ми так любимо бога отця сина і святого духа ось вони зверху вниз зліва направо*» (Twitter).

Лексемою, яка прийшла зі сфери сленгу англійської мови і яка набирає популярності серед підлітків та молоді є англізм *шугадедді* (*шуга деді, шуга дедді*). Слово походить від англійського сленгізму *sugar daddy* – «старий і, як правило, багатий чоловік, який купує подарунки або дає гроші молодій особі (найчастіше дівчині чи жінці, проте нерідко і молодим хлопцям та чоловікам) аби та проводила з ним час і вступала з ним у статевий зв'язок» [Cambridge Dictionary]. Напр.: «*Дівчата, знайшла для вас шугадедді*» (Instagram); «*Ну от, не встиг поц на фотках сподобатись, він уже йде шуга деді шукати*» (Twitter); «*Жду, коли в мене появиться шуга дедді, щоб скидати такі фотки з намьоком, шо я хочу підкачати губки*» (Twitter).

До підліткового жаргону з англійської мови входять і прикметники. Популярною є лексема *рандомний*, яка утворилася афіксальним способом словотворення від англійського прикметника *random* – «випадковий». В англійській мові цей прикметник належить до стандартизованої лексики, а в українській мові *рандомний* відносимо до молодіжної субстандартної лексики, оскільки вперше з'явився саме в жаргоні підлітків. Напр.: «*Ще згадала рандомний момент з життя*» (Twitter); «*Львів – це місто, куди їдуть кохати і бухати*» (с) *рандомний чувак під П'яною вишнею*» (Twitter); «*Якщо хтось настільки збочений, щоб цікавитися якимись рандомними дурнуватими*

*фактами з мого життя – з вас Луцьк, з мене **рандомний** дурнувятий факт»* (Twitter).

Транслітерований варіант прикметника *random* у слензі виконує роль іменника та виступає підметом у реченні, напр.: «*Але приємно, що організатори таки вибрали мене (це не **рандом**, там ніколи не щастить)*» (Twitter); «*А в результаті ти розумієш, що це повний **рандом** і ні на кого ти не схожа*» (Twitter); «*Мене зараз чекає 15 сторінок тестів з мови. І це буде **рандом**, бо щось я не дуже це все розумію*» (Twitter). Натрапляємо в соціальних мережах на прислівник *рандомно* – «випадково» чи «навмання». Напр.: «*Не знаю, що краще **рандомно** зустріти у вбиральні вокаліста Мертвого півня чи все ж заспівати разом з ним його пісню на весь бар*» (Twitter).

У підлітковому жаргоні та молодіжному слензі функціонують не лише запозичені слова та фрази, а й лексеми, які утворилися від англomовних акронімів. Поширеними серед підлітків є іменник *рофл* та похідне від нього дієслово *рофлити*. Походять вони від англійського інтернет-акроніму *ROFL*, який розшифровується як *Rolling On Floor Laughing* – «катаюся по підлозі від сміху» [Urban Dictionary]. Запозичення *рофл* найчастіше уживається в контексті глузування, а *рофлити* означає «говорити із сарказмом або чіпляти з іронією, але при цьому викладати свої думки із серйозним виглядом» [ЙОД.MEDIA 2019].

Лексеми *рофл* та *рофлити* повністю адаптувалися на всіх рівнях української мови, набувши категорій числа, відмінка, способу та часу. Напр.: «*Я сподіваюсь, це **рофл***» (Twitter); «*Боже щойно такий **рофл***» (Twitter); «*Це **рофл** чи як?*» (коментар під відео у мережі TikTok); «*Я розумію **рофли**, але це вже натяк на придуркуватість*» (TikTok); «*Ти в Інтернеті: гуморист 80-го левелу, **рофлиш** над усім і з усіх*» (мем з мережі Instagram); «*Але ж я **рофлю**, надіюся, філологи не прийдуть сюди мені щось сказати*» (Twitter).

Від широкоживаного акроніму в американських соцмережах утворено лексему *лмао*. Походить вона від акроніму *LMAO*, який розшифровується як *Laughing My Ass Off* – «лопати від сміху» [Urban Dictionary]. Англiзм *лмао* вживається поки що як іншомовне вкраплення, не набув ніяких граматичних

категорій, є не дуже широкоживаним і не перейшов в усну мову. Напр.: «*Моя вчителька української пишалася би мною зараз лмао*» (Twitter); «*я щойно подивилась тіток, але шуюку поняла аж через три відео, почала сміятися з шутки, а потім реготати від того що я така тупа лмао*» (Twitter); «*Лмао, на хвилинку зайшла в інсту, побачила всіх однокласниць*» (Twitter).

Про поширеність лексем свідчать не лише окремо зафіксовані фрази, а й кількість *хештегів* з цими англізмами у соцмережах. *Хештег* (англ. *hashtag* – символ решітки) це слово або фраза (але без пробілів), яким передує символ «#» (октоторп або знак решітки). Користувачі можуть об'єднувати групу повідомлень за темою або типом за допомогою хештегів, що дає змогу групувати подібні повідомлення та спрощувати процес їхнього пошуку [Вільна Енциклопедія]. Наприклад, якщо користувач хоче переглянути будь-яку інформацію в соцмережах, яка стосується, скажімо, безпритульних тварин, то він може ввести в пошукове поле хештег *#безпритульнітварини* і система надасть йому набір постів, відео та фото, які пов'язані із цим запитом.

Хештеги надають мовознавцям додаткові можливості для дослідження частоти уживання неологізмів у розмовній мові. Ураховуючи специфіку технічних можливостей сучасних соціальних медіа та тенденції до скорочення обсягу текстів в соцмережах та мережі Інтернет загалом, і, натомість, збільшення кількості фото та відео контенту, дослідникам стає проблематично зафіксувати приклади уживання нових лексем, у тому числі, неозапозичень. Хештеги допомагають побачити широкий діапазон уживання неологізмів, оскільки з'являється можливість ознайомитися не лише з окремим реченням чи текстовим постом, де використовується певний неологізм, а й проглянути фото та відео без тексту, що дасть можливість мовознавцю побачити: ситуацій користувачі вживають той чи інший неологізм чи лексичне запозичення. Таким чином можна також знайти найновітніші і «найсвіжіші» лексеми та нові похідні уже існуючих запозичень. Так, станом на березень 2020 року, користувачі ТікТок, більшість аудиторії якого становлять підлітки, найчастіше використовують *хештеги* з такими англізмами:

- #флекс (5452 переглядів відео), #низкійфлекс (81 переглядів відео), #топфлекс (545 переглядів відео); #дікійфлекс (479 переглядів);
- #чїл (понад 141 100 переглядів відео), #чїлім (1641 переглядів відео), #чїлім (173 перегляди відео), #чїлзподружками (291 перегляд відео);
- #мійкраш (372 перегляди відео);
- #nanik_чек (від суржика *nanik* – заможний залицяльник, який набагато старший за віком та англ. *check* – перевірка – популярний тренд у ТікТок, у якому дівчата та жінки знімають відео, у яких хизуються отриманими від своїх багатих залицяльників подарунками) (17 400 переглядів відео);
- #лакшері (133 перегляди відео).

Популярними у ТікТок є хештеги #рофл #рофлю #краш #рандом, але визначити кількість україномовного контенту за цими хештегами складно, тому що варіант написання збігається з варіантом написання цих англїзмів в російській мові. Дослідникам сучасної субстандартної лексики української мови варто звернути увагу на розвиток цього соцмедійного застосунку, оскільки велика кількість неологізмів та неозапозичень вперше з'являються саме у цій мережі, і потім переходять до інших соціальних мереж. Таким чином відбулася адаптація лексеми *краш*, яка спочатку популяризувалася у мережі ТікТок, потім – у мережах Instagram та Twitter.

Молодіжна субстандартна лексика привертає увагу мовознавців, адже сьогодні вона є не лише «соціолектом людей віком від 12–22» та «протиставленням офіційній системі» [Вільна Енциклопедія], а й невід'ємною частиною сучасного лексикону української мови. Лексика підліткового жаргону та молодіжного сленгу функціонує не лише в середовищі підлітків та молоді. Молодіжна субстандартна лексика поступово проникає в інші функціональні стилі української мови і особливо яскраво вона знаходить своє втілення в публіцистичному стилі, оскільки він є найбільш проникним та відкритим для усіх нових номінацій [Навальна 2015, с. 118]. Сленгізми та жаргонізми англломовного походження проявляють найбільшу дифузність серед інших лексем розмовного стилю, що пов'язано із загальною тенденцією орозмовлення

публіцистичного стилю, і української літературної мови загалом, а також з так званім «ейфорійним» періодом функціонування запозичень, який проявляється надмірним захопленням іншомовними словами [Архипенко 2008, с. 117; Стишов 2012, с. 413]. Уживання одиниць молодіжної субстандартної лексики в публіцистичному стилі, зокрема новозапозичень англomовного походження, є одним із наслідків демократизації суспільного життя України і, як наслідок, мови. О. А. Стишов зазначає з цього приводу, що «книжна лексика, яка є переважно нейтральною, стандартизованою доходить переважно до розуму сприймачів інформації. Коли б автори в мас-медіа використовували лише названі одиниці, то це втомлювало б сухістю й одноманітністю, нецікавістю. Тому працівники мас-медіа долають стереотипи книжного стилю шляхом орозмовлення літературного стандарту, використовуючи можливості експресивно-оцінного зниженого словотворення, в якому стилістичний ефект досягається завдяки зіткненню розмовних і книжних елементів. Використання розмовних одиниць також обумовлене іншою визначальною ознакою аналізованого підстилю – намаганням демократизувати та урізноманітнити виклад матеріалу, зробити його дохідливішим для пересічного громадянина, вплинути на емоції сприймача інформації, зацікавити його, переконати, спонукати до співпереживання, співчуття або викликати почуття неприйняття, осуду, зневаги тощо» [Стишов, 2012: с. 413].

Зважаючи на вищевикладені аспекти, проникнення одиниць молодіжної субстандартної лексики до дискурсу масмедіа є цілком закономірним явищем у сучасних реаліях. Уживання лексем зі сфери молодіжного сленгу та підліткового жаргону, зокрема англiзмів, допомагає авторам публіцистики досягнути цілей:

- зробити тексти масмедійних хронік більш виразними та експресивними;
- зацікавити молодь публіцистичними текстами та спонукати їх до читання газет та перегляду новин;
- зробити тексти доступними та зрозумілішими для молоді та підлітків;
- збільшити аудиторію читачів газет.

Уважаємо, що таким чином у публіцистичному стилі активізувалося уживання лексеми *хайп*. Спочатку цей англізм набув популярності серед підлітків. До публіцистичного стилю лексема *хайп* увійшла у 2017 році. Тоді вона вживалася як іншомовне вкраплення і здебільшого бралася в лапки, напр.: *«Весь цей «хайп» з приводу уявної держави Малоросія в цілому корисний»* («Українська правда», 19.07.2017); *«Далі настає другий етап – «хайп», тобто посилена розкрутка прізвища серед мас довкола скандальної теми»* («Українська правда», 10.06.2018).

Англізм *хайп* активізувався в публіцистиці з 2019 року, коли його почали використовувати автори суспільно-політичних статей. За нашими спостереженнями активне уживання цього англізму зі сфери молодіжної субстандартної лексики пов'язане з початком передвиборчих гонок у 2019 році та з виходом на політичну арену України тодішнього кандидата в президенти Володимира Зеленського. Соціологи відзначають, що однією з головних складових успіху передвиборчої кампанії Володимира Зеленського є те, що йому вдалося завоювати прихильність молоді, яка до цього була досить пасивною стосовно усього, що стосувалося політики, і пробудити в неї інтерес до політичного життя України [Ржеутська 2019]. На думку деяких політологів, не останню роль у такому безпрецедентному успіху його політичної кампанії зіграла агресивна пропаганда та нейролінгвістичне маніпулювання свідомістю виборців [Піонтковський 2019].

Лексема *хайп* дуже вдало увійшла в контекст передвиборчих гонок, оскільки вона є зручним синонімом для цілі низки понять – «інтенсивна реклама», «розкручування», «галас», «піар», «посилена увага» тощо (у цьому випадку також спрацював принцип мовної економії). Випадки вживання лексеми *хайп* у політичній тематиці були зафіксовані в статтях, які стосувалися політичної діяльності Володимира Зеленського та його команди. Напр.: *«Вважаємо, що всі обвинувачення в незаконній агітації мають на меті спробу організувати черговий хайп у ЗМІ навколо одного з лідерів президентської гонки», – заявили в «Кварталі 95»* («Українська правда», 11.02.2019); *«І*

нарешті, перемога – це не персональна амбіція, вона вимагає надійної команди, а не випадкових людей, зібраних на хайні» («Українська правда», 27.03.2019).

Лексема досить широко вживається в суспільно-політичній тематиці ЗМІ. Напр.: *«Тому я сподіваюся, що можна буде поміняти формат, щоб це було більш інформаційно, і Кабінет міністрів реально звітував, що він зробив або планує зробити, а депутати не влаштовували «хайп»», -- додав Разумков»* («Українська правда», 24.07.2019); *«За словами Гончаренка на його запитання про причини звільнення Клітіної, прем'єр Олексій Гончарук відповідала не захотів, проте нібито сказав: «щоб не робити хайп»»* («Українська правда», 27.11.2019); *«Прем'єр звинуватив видання у спробі «зловити хайп»»* («Українська правда», 25.09.2019).

Фіксуємо використання лексеми *хайп* і в інших тематиках, напр.: *«У таких випадках піднімається хайп, але ці втрати вважаються небойовими»* («Українська правда», 21.01.2020); *«Паралельно у той же день вийшло «Рандеву» з Анастасією Приходько, яке було на хайні»* («Українська правда», 29.11.2019); *«Вам, звичайно, це не сподобається, це буде «хайп» номер два, але ви повинні це також усвідомлювати»* («Українська правда», 16.09.2019); *«Це був перший, що зараз називається модним англійським словом, хайп»* («Українська правда», 19.02.2019).

Молодіжна субстандартна лексика англомовного походження стала невід'ємною частиною сучасного дискурсу і впливає на розвиток українського лексикону. Молодіжна субстандартна лексика англомовного походження демонструє високу проникність до інших функціональних стилів, тому особливості її функціонування є перспективною темою дослідження не лише для мовознавців, а й для психологів, соціологів та політологів.

Ставлення мовознавців до сленгу та жаргону як мовного явища різняться. Одні дослідники вбачають у ньому лише «протест молоді проти узвичаєних норм, вічний конфлікт «батьки-діти», непорозуміння зі старшим поколінням, незадоволення дійсністю» [Лукашук 2015], інші навпаки, ставляться до нього позитивно, називаючи його «реквізитом молодості», «своєрідною формою

самовираження і свободи» та «різновидом молодіжної культури» [Баранник 2001, с. 12]. Мовознавці спільні в тому, що виникнення англомовних сленгізмів та жаргонізмів пов'язано не лише з експансією англійської мови, а й з популяризацією західного способу життя, бажанням молодих людей уподібнюватися стилю життя англомовних країн, і наслідком цього є виникнення лексичної інтерференції [Василенко 2009, с. 8; Лукащук 2015]. Погоджуємося з дослідниками, що за демократизація літературної української мови, яка за останній час зазнала значних змін, демократизувалася, звільнилася від жорстких пуристичних рамок, оновила свій лексичний і фразеологічний склад, інтернаціоналізувалася й динамізувалася [Тараненко 2002].

Водночас занепокоєння мовознавців через часом надмірне та недоречне уживання субстандартної лексики англомовного походження та її проникнення до інших функціональних стилів української мови є цілком обґрунтованим, оскільки часто подібна лібералізація та демократизація мови призводить до вульгаризації літературної норми [Тараненко, 2002]. З одного боку, поява такої величезної кількості сленгових номінацій англомовного походження є ще одним свідченням здатності української мови до продукування стилістично знижених, іронічних, гротескних лексичних засобів, а з іншого – призводить до виникнення відвертих вульгаризмів та зниженої лексики англомовного походження. Ми використовуємо термін «вульгаризм англомовного походження», оскільки ці запозичення та похідні від них, подібно до вульгаризмів української мови, також є грубими або брутально-лайливими словами та виразами, відзначаються різко негативним стилістичним забарвленням та експресивністю [Енциклопедія сучасної України].

Виділяємо декілька типів вульгаризмів англомовного походження:

– вульгаризми запозичені з арготичної та/або зниженої лексики англійської мови, які є транслітерованим варіантом англомовного вульгаризму. Прикладами таких лексем є вульгаризми: *факін* (від англ. *fucking* – використовується для підсилення думки чи судження (Cambridge Dictionary), український аналог – вигук *бл*ха* , напр. *What a fucking waste of time!* – *Яка ж, бл*ха, марна трата*

часу!; в українській розмовній мові вживається для підсилення думки в поєднанні з різноманітними лексемами українського та англомовного походження), *фак ап* (або *факан*) від англ. фразового дієслова *fuck up* – «серйозна проблема, невдача» [Cambridge Dictionary], *нюдс* (англ. арг. *nudes* – «фото оголеної частини тіла чи фото, на якому людина повністю гола (найчастіше це селфі), яке відправляють іншій особі в приватних повідомленнях, виставляють на тематичні сайти та ресурси або оголені знімки, які потрапляють в мережу без згоди автора» [Cambridge Dictionary], *дікнік* (англ. арг. *dick* – член, *pic* (скорочено від *picture* – картинка, фото) – фото статевого чоловічого органу) тощо. Ці лексеми є адаптованими на граматичному рівні, вони набули граматичних категорій числа та роду. Напр.: «Українська **факін** мова» (Twitter); «Джерард. **Факін**. Уей. підписав мій білет, подякував за те, що я прийшла і дав мені п'ять» (Twitter); «Чуда не станеться, але хоч буде час звикнути до думки про цей злощасний **фак ап**» (Instagram); «**Факан** – це коли всі чекають квитки на Месників, а сайт лежить» (Instagram); «Мені нема кому кидати **нюдси**, тому терпіть» (Twitter); «скачала *Tinder* – Очікування: знайшла собі класного хлопця. Реальність: 50-річний турок прислав свій **дікнік**» (Instagram);

– іменники на позначення осіб жіночої статі з суфіксом **-ш-**, які утворилися від уже адаптованих до української мови англізмів. Як і у випадку із іншими елементами субстандартної лексики, суфікс **-ш-** надає негативної оцінки особам [Навальна 2011, с. 193]. Напр., *стріптізьорша*, утворений від англізму *стріптізерка*. Пор.: «Коли в клубі лунає твоя улюблена пісня і в тобі прокидається твоя внутрішня **стріптізьорша**» (Instagram);

– вульгаризми, утворені від англізмів, які належать до нейтральної чи розмовної лексики. Таким є лексема *лухари*, яка походить від розмовного англізму *лакшері*. Виник він шляхом транслітераційної передачі англійської лексеми *luxury* (розкіш) і вживається як глузлиний, саркастичний та знижений варіант лексеми *лакшері*. Напр.: «На фото прям **#лухари** лайф, відпочинок, сонце, басейн за кадром» (Instagram); «А спонсор нашої **лухари** поїздки – Укрзалізниця»

(Instagram); «Коли провінційна *лухарі* вперше приїхала в столичний ресторан і вимахується перед офіціантом» (мем з мережі Instagram);

– складні номінації з українськомовним чи російськомовним арготизмом, вульгаризмом. Напр.: *інста-шкура* та *Інстабл*дь* (можливі варіанти написання з малої літери, разом, окремо чи через дефіс). Ці лексеми поєднують у собі два поняття: *Інста* – скорочений розмовний варіант назви соціальної мережі *Інстаграм* та *шкура* – принизливе звернення до жінки чи дівчини, особа легкої поведінки. Лексема *шкура* запозичилася в українську молодіжну субстандартну лексику з російської мови, у молодіжній субстандартній лексиці російської мови вона з'явилася з кримінального жаргону [Аnews Знання 2019]. Лексема *інстабл*дь* також є поєднанням англізму *Інста* та нецензурної російської лексеми *бл*дь* («розпусна жінка») [Большой толковый словарь]. Цими лексемами називають особу (найчастіше, особу жіночої статі), яка виставляє занадто відверті та провокативні світлини у свої соціальні мережі, намагаючись таким чином збільшити кількість своїх підписників та/або добитися слави, популярності і часто грошей. Напр.: «Коли *перекроєна з голови до п'ят Інста-шкура* намагається переконати усіх, що у неї «все своє»» (мем з мережі Instagram); «Бо він у житті *соціобл*дь*, а в інсті – *інстабл*дь*» (Twitter);

– вульгаризми утворені афіксальним способом від лексем зі сфери субстандартної лексики англomовного походження. Приклади таких утворень: *хайпожер*, *хайпожерка* та похідними (*прокурор-хайпожер*). Уживаються для позначення особи (особливо публічної), яка здатна на будь-які вчинки та згодна на будь-який *чорний піар* заради привернення уваги до своєї персони. Напр.: «*І ти ще кажеш, що ти не хайпожер?*» (Twitter); «*Зробила вивід – Журавель звичайний кон'юктурищик, хайпожер, масмедійник, і зовсім не бунтар і андеграунд як себе виставляє*» (Twitter); «*Хайпожерка ідіотина, куди воно лізе, дяді ж не тільки в димоход можуть*» (Twitter); «*Ні, я не хайпожерка, якщо Ви раптом так подумали, просто обридло це лайно*» (Twitter); «*Який він журналіст? Колишній прокурор-хайпожер*» (Twitter).

Погоджуємося, що у наш час, у зв'язку із лібералізацією норм української літературної мови, ослабленні і розмиванні певних стильових і стилістичних обмежень, скасуванням цензури та орієнтацією суспільства на свободу самовираження відбувається процес відновлення усталеного політичного лексику за рахунок внутрішніх мовних ресурсів [Линник 2004].

Через зняття усіх жанрових та ідеологічних обмежень відбувається вільне проникнення сленгової, жаргонної та вульгарної лексики в політичну мову газети. Напр.: *«Але ми тотально стомлені цим черговим глобальним фак-аном, який піднімається на-гора щоразу перед виборами і після революцій»* («Українська правда», 17.09.2019); *«Поки голова Верховної Ради Разумков закликав голосувати, Ілля Кива милувався оголеною красунею. Зазначимо, на те, щоби зацінити «нюдси», Кива витратив лише кілька секунд оплаченого податками виборців робочого часу»* (ГЛАВКОМ 17.01.2020). Вульгаризми англomовного походження демонструють словотвірну активність, що виявляється у виникненні похідних складних номінацій, напр.: *«Факін-індустрія – за версією Володимира Зеленського, слово, яким президент країни може собі дозволити характеризувати політичне життя, частиною якого став»* («Українська правда», 26.08. 2019).

Уживають у мовленні вульгаризми і політики. Сучасна політична комунікація відзеркалює загальні тенденції в розвитку української мови, зокрема стильове розшарування останньої, українські політики нерідко послуговуються вульгаризмами, зниженою та жаргонною лексикою [Завальська 2015, с. 108–109]. Так, лексему *факап* у своїх виступах використовував Президент України Володимир Зеленський: *«У нас багато проблем, багато факанів. Але відсутність електромереж може призвести до того, що уряд може крокувати в бік відновлюваної енергетики...»*, – сказав Зеленський» («Українська правда», 23.05.2019).

Уживання жаргонізмів та вульгаризмів англomовного походження у політичній тематиці свідчить не лише про розмиття стильових та стилістичних обмежень, а й про намагання журналістів та політиків завоювати увагу молоді.

Лібералізація норм літературної української мови та висока проникність лексики англомовного походження призвела до того, що запозичення з різних тематичних груп, стилів та періодів можуть уживатися у межах одного речення. Напр.: «Ще до того, як **інфлюенсери** зайняли цінне місце в соціумі, **готелі** часто пропонували **бартерні** послуги» (Instagram) – *інфлюенсер* (незапозичення, лексема зі сфери функціонування соціальних мереж), *бартерний* (від англ. *barter* – обмін – запозичення зі сфери готельних послуг); «**Вигадайте свій «заряд» для наших фанів, зніміть його на відео і викладайте в соцмережах з хештегом #мійзаряд (бажано у ФБ)**» (Facebook) – *фан* (запозичення зі загальноживаної лексики), *хештег* (незапозичення зі сфери функціонування соціальних мереж та інформаційних технологій); «**Як варіант подарунку він може підійти і скейтбордистам, і сноубордистам, і фітнес-тренерам, і фітнес-няшам, та і усім без винятку, бо це не тільки корисна штука, а ще й дуже весела**» (Instagram) – *скейтбордист*, *сноубордист*, *фітнес-тренер* (запозичення зі спортивної сфери), *фітнес-няша* (складна номінація, поєднання англізму зі сфери спорту та сленгізму російськомовного походження); «**Одного разу ми потрапили не на ту станцію Metra і я уточнив в полісмена, як добратись до іншої, то він не те, що ввічливо пояснив усе, він ще й спершу загуглив, вийшов з нами метрів 150 на вулицю, показав напрямок і побажав гарного дня**» (Instagram) – *полісмен* (англізм зі сфери стандартизованої лексики), *загулити* (дієслово-сленгізм англомовного походження, лексика інформаційних технологій); «**Жовті кеби, скулбаси, хмарочоси, усе як в ГТА**» (Instagram) – *кеб*, *скулбас* (англізми зі сфери стандартизованої лексики, реалії життя англомовних країн), *ГТА* (назва відомої американської серії відеоігор); «**Дякую усім постійним донорам: українцям зі всього світу від Чехії та Франції до Казахстану, скромним айтишникам з Хмельницького (ви знову дуже підсobili) і Тернополя (валюта форева), гурту ТНМК, «вар'ятам» і сотням фоловерів моєї сторінки у ФБ**» (Facebook) – *айтишник* (сленгізм англомовного походження зі сфери інформаційних технологій), *фоловер* (англізм зі сфери стандартизованої лексики функціонування соціальних мереж).

Висновки до розділу 4

Протягом останнього десятиліття українська розмовна мова пережила безпрецедентний «неологічний бум», який проявився в запозиченні величезного масиву іншомовної лексики і переважно лексики американського варіанту англійської мови. Особливістю сучасного періоду лексичної інтерференції є те, що корпус запозиченої лексики в українській мові складають не лише англізми зі сфери наукової та науково-технічної термінології, а й англломовні запозичення зі сленгу англійської мови, зокрема її вульгарної чи/або арготичної лексики.

Збільшення варіативності складу запозиченої лексики в розмовній мові пов'язане насамперед із глобалізаційними процесами у світі та демократизацією суспільства. Саме демократизація та послаблення цензури посприяли проникненню сленгової та вульгаризованої лексики англійської мови і, як наслідок, виникненню шару субстандартної лексики англломовного походження в українській мові. З одного боку, це викликає занепокоєння, адже елементи субстандартної лексики англломовного походження проникають в інші функціональні стилі української мови (найбільше до публіцистичного стилю) і це спричинює порушення норм літературної мови. Водночас запозичення сленгізмів, жаргонізмів та вульгаризмів з англійської мови свідчить про підвищення рівня освіченості молоді та підлітків, оскільки вони оперують не лише стандартизованою лексикою англійської мови, а й знайомі зі сленгом та арго англійської мови, свідомо чи несвідомо, відчувають його специфіку та контексти, а різноманітність похідних від цих слів та складних номінацій є ще одним свідченням творчого потенціалу сучасного покоління підлітків та молоді та їх надзвичайно високу здатність до креативного мислення та нестандартного підходу до життя. Поява в лексиконі підлітків чи так званих *зумерів* (покоління людей, які народилися у минулому десятилітті) англізмів з молодіжного сленгу англійської мови, пов'язаних зі сферою особистих та інтимних стосунків (*краш, соулмейт, нетфлікс енд чіл* тощо) пов'язана насамперед з тим, що сучасні підлітки та молодь відвертіші та розкутіші ніж, так звані, *міленіали* (покоління людей, народжених у період з 1990 – 2000 років), які послуговувалися

здебільшого англiзмами запозиченими з мiжстильової лексики англiйської мови i тематика яких не стосувалася сфери особистого життя та почуттiв людини.

Отже, виникнення такого явища як субстандартна лексика англomовного походження вiдображає цiлу низку соціальних та iсторичних змiн, якi сталися пiсля розпаду Радянського Союзу:

- лiбералiзацiя суспiльства та вiдхiд вiд радянського свiтогляду;
- глобалiзацiйнi процеси у свiтi;
- культурна асимiляцiя України з англomовними краiнами;
- «технологiчний бум» ХХI ст., який докорiнно змiнив канали комунiкацiї

та посприяв розвитку соціальних мереж, через якi власне в українську мову i проникли сленгiзми, жаргонiзми та вульгаризми англiйської мови.

Пiдсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що корпус лексики англomовного походження в українській мовi зазнав суттєвих трансформацiй, роздiлившись на:

- мiжстильову лексику англomовного походження, якою послуговуються для позначення реалiй повсякденного життя (див. Додаток З);

- субстандартну лексику англomовного походження, яка включає в себе рiзноманiтнi сленгiзми та жаргонiзми, а також вульгаризми. До цiєї групи належить також молодiжний сленг та пiдлiтковий жаргон англomовного походження, який є найбільш динамiчним шаром лексикону тепер (див. Додаток И).

Аналіз мови популярних серед українцiв соціальних мереж дозволив дослiдити динамiку та рiзноманiття трансформацiйних процесiв у сучасній розмовній мовi. Збагачення лексикону української мови запозиченнями англomовного походження та їх диференцiацiя на мiжстильову та субстандартну лексику свiдчить про потребу в переосмисленнi пiдходiв до вивчення лексики iншомовного походження. Динамiчнiсть процесу лексичної iнтерференцiї та постiйне виникнення нових тематичних груп iншомовних запозичень зумовлює необхіднiсть подальшого вивчення цiєї тематики. Перспективними дослiдженнями в цьому напрямi є:

– вивчення нових тематичних груп міжстильової та субстандартної лексики англومовного походження;

– перехід жаргонізмів англومовного походження до сфери сленгу, а згодом і до міжстильової лексики, що пов'язано зі зміною поколінь носіїв мови;

– дифузність субстандартної лексики англومовного походження та її проникнення до інших функціональних стилів української мови (найбільше до публіцистики);

– збільшення кількості вульгарзмів та арготизмів англومовного походження та їх диференціація, оскільки це є новим явищем у розмовній українській мові;

– проблема виникнення субстандартної лексики англومовного походження тісно пов'язана з колами досліджень психолінгвістики, комунікативної лінгвістики, соціології, психології та історії мови, оскільки вона пов'язана з різноманітними суспільно-політичними процесами та соціально-психологічним портретом сучасної молоді України та світу, тому дослідникам цих галузей також варто звернути увагу на особливості сучасної розмовної української мови.

Результати досліджень розділу 4 висвітлені в працях «Функціональні стилі сучасної української мови» (Соціум. Документ. Комунікація, 2017. Вип. 4. С. 82–96), «Usage of Anglicisms in the Context of Current Language Situation in Ukraine» (Психолінгвістика. Серія «Мовознавство». 2017. Вип. 21 (2). С. 89–98), «Особливості мови інтернетних мереж» (Південний архів (філологічні науки). 2018. №76. С. 14–18).

Результати були також апробовані на міжнародних науково-практичних конференціях «Людина і право в мові сучасних ЗМІ» (7-8 червня 2018 р., м. Одеса), «Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук» (19-20 жовтня 2018 р., м. Запоріжжя), «Розвиток філологічних наук: європейські практики та національні перспективи» (26-27 жовтня 2018 р., м. Одеса).

ВИСНОВКИ

Проблема запозичення та функціонування лексики іншомовного походження є одним з найактуальніших напрямів дослідження у сучасному мовознавстві. Позамовні чинники стали вирішальними в активізації процесу лексичної інтерференції наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. Характерною рисою зазначеного періоду є запозичення значного корпусу лексики саме з англійської мови, що обумовлено її престижем та статусом мови міжнародної науки, політики та мистецтва. Довгий час запозичення розглядалися лише в якості частини наукової термінології та іншомовного вкраплення в публіцистичному та подекуди розмовному стилях. Починаючи з 10-х років ХХІ ст. діапазон запозиченої лексики суттєво розширився, що спричинило появу значної кількості тематичних груп запозичень та їх жанрових різновидів у всіх стилях української мови. Ставши частиною повсякденного лексикону українців, англізми набули безліч стилістичних виявів і суттєво «видозмінилися» у своїй граматичній, семантичній та стилістичній структурі. Це обумовило необхідність у детальнішому аналізі стилістичних та жанрових різновидів запозиченої лексики у всіх функціональних стилях сучасної української мови, оскільки триває тенденція «змішування» стилів та розмиття стилістичних меж.

Процеси демократизації суспільства призвели не лише до появи великої кількості запозичень, а й до «зміни акцентів» в уживанні лексики англійського походження. На початковому етапі активізації процесу запозичення англійської лексики (кінець ХХ ст. – початок ХХІ ст.) англізми запозичувалися та функціонували переважно в писемних стилях, переважно у науковому та офіційно-діловому стилях мови. Наукова термінологія української мови однією з перших почала запозичувати іншомовні терміни – науково-технічні терміни почали проникати в українську мову науки ще з ХХ ст.

З часів незалежності України в науковій лексиці почали функціонувати соціально-економічні терміни англійського походження. Англійські терміни науково-технічної сфери (особливо сфери комп'ютерно-інформаційних технологій) поступово почали вживатися в офіційно-діловому стилі, оскільки

використання сучасних інформаційних технологій стало невід'ємною частиною функціонування державно-управлінської сфери.

Терміни комп'ютерно-інформаційних технологій англомовного походження проникли також і до конфесійного стилю, який у порівнянні з іншими стилями є закритими до лексичних інновацій. Детермінологізація англомовних термінів сфери інформаційних технологій найяскравіше проявилася у сучасних художніх творах. Українські письменники використовували англомовні терміни зі сфери комп'ютерно-інформаційних технологій у різних контекстах і значеннях. Крім того, сучасні українські письменники одними з перших почали уживати елементи вульгарної та арготичної лексики англомовного походження, що стало першим кроком до утворення в українській мові шару субстандартної лексики англомовного походження.

З початку 10-х рр. XXI ст. у сфері наукової лексики англомовного походження також відбулися певні зміни: з одного боку, триває тенденція до інтенсивного запозичення і вживання англомовних лексем зі сфери комп'ютерно-інформаційних технологій, що пов'язано з діджиталізацією світу, а з іншого – у сфері наукової лексики активізувався процес запозичення лексем із галузі гуманітарних наук (психології, соціології та педагогіки). Англомовні терміни гуманітарних наук також поступово детермінологізуються та переходять у загальномовний ужиток через посередництво публіцистичного стилю. Схожа тенденція спостерігається і в офіційно-діловому стилі – у ньому активно функціонують запозичення зі сфери науково-технічної термінології та соціально-економічної терміносистеми.

Класичні писемні стилі української мови не зазнали суттєвих трансформацій під впливом процесу запозичення англомовної лексики, то публіцистичний стиль зазнав докорінних змін упродовж останніх 30-и років. Процес запозичення та функціонування новітніх англізмів у публіцистичних текстах відбувався паралельно з іншими змінами у сфері публіцистики, а саме трансформаціями публіцистичних текстів відповідно до вимог сучасного

діджиталізованого світу, розвиток інтернет-комунікацій спричинив суттєве скорочення кількості друкованих газет і їх перехід в режим онлайн, з орієнтацією на сучасну молодь, яка користується переважно саме Інтернетом. Ці фактори призвели до того, що публіцистичний текст відчутно видозмінився – його об'єм зменшився, текст інтернет-статті зазвичай містить гіперпосилання, ілюстрації та відео. Змінилася і стилістика тексту – орієнтуючись на молодь та задля привернення уваги читачів, журналісти вживають елементи розмовної, запозиченої і часто обценної лексики. Широка тематика статей обумовила запозичення англійських слів із різних сфер діяльності, що спричинило виникнення різноманітних тематичних груп. Склад лексики англомовного походження в українській мові суттєво урізноманітнівся саме завдяки публіцистиці. Публіцистичний стиль також посприяв процесам детермінологізації наукової лексики, ставши певним посередником між мовою науки та розмовним стилем і посприяв входженню багатьох науково-технічних термінів до загальномовного ужитку.

Подібно до запозиченої англомовної лексики в писемних стилях, найбільшими тематичними групами запозичень у кінці XX – початку XXI ст. були англійські слова соціально-економічної та науково-технічної тематики, згодом частка англійських слів науково-технологічної тематики становить 13,9%, у той час як англійські науково-термінологічні слова складають 20,9% серед зафіксованих нами контекстів у сучасному публіцистичному стилі. Ці тематичні групи і тепер є доволі чисельними і широкоживаними в публіцистиці, але вони поступаються за кількістю новим тематичним групам англійських слів. Лідерами серед тематичних груп у публіцистичному стилі сучасної української мови є група англійських слів спортивної тематики (22,4%) та найчисельніша тематична група англомовних запозичень у публіцистиці – лексем шоу-бізнесу, кіноіндустрії та образотворчого мистецтва (40,4%).

Зафіксовані групи запозичень та активізація їх в публіцистичному стилі є наслідком таких екстралінгвальних чинників як демократизація суспільства, що

покликало за собою лібералізацію літературної мови, культурна асиміляція з англomовними країнами.

Через відсутність переважної частини новітніх запозичень у словниках, можна натрапити на різні варіанти написання англiзмiв.

Уживання новітніх англiзмiв у публіцистичному стилі не обмежується лише межами онлайн-газет. Було зафіксовано чимало лексем англomовного походження в телевізійному дискурсі. На сучасному етапі розвитку мови англiзми стали популярними в розважальних телепередачах та телевізійних новинах кримінальної тематики. Склад іншомовної лексики в досліджуваних телевізійних жанрах подібний до складу іншомовної лексики в інтернет-виданнях – у цих телепередачах також здебільшого широкоживаними тематичними групами запозичень є англiзми зі сфери комп'ютерно-інформаційних технологій та кіномистецтва

Особливо відчутного впливу експансії англійської мови зазнав розмовний стиль української мови. Уважаємо, що на сучасному етапі дослідження проблеми функціонування новітніх запозичень, розмовний стиль найбільше піддався їхньому впливу.

Особливістю і унікальністю корпусу англiзмiв у дискурсі розмовної мови є те, що починаючи з 10-х рр. XXI ст. почали входити не лише англiзми зі сфери наукової та науково-технічної термінології, а й англomовні запозичення зі сленгу англійської мови, зокрема її вульгарної чи/або арготичної лексики. Елементи зниженої лексики англomовного походження були зафіксовані дослідниками ще наприкінці XX ст. у художньому стилі, згодом ця тенденція розгорнулася в розмовному стилі. Це призвело до виникнення шару субстандартної лексики англomовного походження, яка поступово починає проникати до публіцистичного стилю. Ці трансформації у розмовній мові пов'язані з популяризацією та поширенням соціальних мереж в українському інтернет-просторі, які розпочалися у кінці 2000-х років.

Особливістю новітньої субстандартної лексики англomовного походження є те, що вона здебільшого була запозичена саме зі сленгу, вульгарної чи

арготичної лексики англійської мови, а не субстандартизувалася у процесі лексичної адаптації до мовної системи української мови, що було властиве запозиченням на початковому етапі сучасної лексичної інтерференції.

Дослідження новітніх англізмів дозволили простежити нові тенденції в лексиці англломовного походження та виявити її неоднорідність, різноманітність і динамічність. Лексика англломовного походження подібно до усього лексичного складу української мови розвивається і постійно змінюється. Ці процеси у самій лексиці англломовного походження спричинили поділ англломовної лексики розмовного стилю на підлітковий жаргон, молодіжний сленг та міжстильову лексику англломовного походження.

Еволюція лексики англломовного походження підтвердила здатність української мови не просто запозичувати іншомовні лексичні одиниці, а й адаптовували до сучасних комунікаційних потреб та ситуацій.

Переконливим є проникнення розмовної лексики англломовного походження до мови політичних діячів.

Субстандартна лексика англломовного походження в мові підлітків та молодіжак свідчить, що англізми стали невід'ємною частиною повсякденного життя цих вікових груп.

На сучасному етапі простежено таку диференціацію новітніх англізмів за їхнім стильовим розрізненням:

– тематичні групи англізмів зі сфери комп'ютерно-інформаційних технологій є поширеними у таких писемних стилях як науковий, офіційно-діловий та конфесійний. У порівнянні з науковим та офіційно-діловим стилями, у сакральних текстах англізми уживаються доволі рідко і нами не було виявлено різноманіття тематичних груп англізмів у конфесійному стилі;

– у художньому стилі сучасної української мови англізми комп'ютерно-інформаційних технологій зазнають розширення своєї семантичної структури, вживаючись у переносному значенні. У цьому стилі є елементи міжстильової лексики англломовного походження. Також зафіксовано елементи зниженої лексики англломовного походження;

– лексика публіцистичного стилю через властиву їй відкритість до лексичних інновацій, запозичила велике різноманіття тематичних груп новітніх англійців з різних сфер життєдіяльності. Публіцистичний стиль запозичив значний корпус лексики комп'ютерно-інформаційних технологій, але англійська лексика зі сфери шоу-бізнесу і мистецтва та спортивної сфери виявилася чисельнішою. У публіцистиці також зафіксовано елементи зниженої лексики англійського походження, що пов'язано із загальною тенденцією орозмовлення літературної мови та з метою привернення ширшої аудиторії читачів та глядачів;

– сучасний розмовний стиль української мови виявився найпотужнішою платформою для розвитку лексики англійського походження. У цьому стилі зафіксовано найчіткішу диференціацію новітніх англійців, зокрема підлітковий жаргон та молодіжний сленг.

Ураховуючи тенденції орозмовлення мови, послаблення літературних норм, детермінологізації наукової термінології, дифузності лексики і взаємопроникності різних видів лексики до різних стилів, доволі складно установити стильову диференціацію зафіксованих новітніх англійців.

Перспективами досліджень убачаємо вивчення інших тематичних груп запозичень, унормування правопису іноземних лексем з метою внесення їх до лексикографічних праць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Аббасова 1992: Аббасова Б. М. Социолингвистические и лингвистические основы явления заимствования в разносистемных языках. Автореф. дис. ... канд. филол. наук. Баку, 1992. 21 с.

Ажнюк 2008: Ажнюк Б. М. Англізми в сучасній українській, російській і чеській мовах. *Мовознавство*. 2008. № 2–3. С.190–207.

Акуленко 1997: Акуленко В. В. Німецький вплив на розвиток української мови: Проблеми методології. *Мовознавство*. 1997. №1. С.12–19.

Аристов 2005: Аристов Л. М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англізмів у пресі кінця ХХ – початку ХХІ ст.) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова. Харків, 2005. 314 с.

Аристова 1978: Аристова В. М. Англо-русские языковые контакты. Ленинград, 1978. 150 с.

Артамонова 2007: Артамонова І. М. Інтернет як специфічний тип мас-медійного тексту (на матеріалах українського сектору мережі). Вісник СумДУ. Серія «Філологія». 2007. № 2. С. 5–9.

Артамонова 2009: Артамонова І. М. Інтернет-ЗМІ як нова парадигма теорії української журналістики. *Соціальні комунікації сучасного світу: науково-теоретичний збірник* / гол. ред. О. М. Холод. 2009. С. 44–47.

Архипенко 2005: Архипенко Л. М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англізмів у пресі кінця ХХ – початку ХХІ ст.): автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. Харків, 2005. 20 с.

Архипенко 2008: Архипенко Л. М. Етапи і ступені адаптації іншомовних лексичних запозичень в українській мові (на матеріалі англізмів у пресі кінця ХХ – початку ХХІ ст. Монографія. Харків: Видавництво ХНЕУ, 2008. 168 с.

Баранник 2001: Баранник Д. Х. Українська мова на межі століть. *Мовознавство*. № 3. 2001.

Бацевич 2004: Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: ВЦ Академія, 2004. 342 с.

Беловольченко 2019: Беловольченко Г. Трансгендерність: історія, перші транс-переходи й ситуація в Україні. 2019. URL: <https://section.in.ua/erudition/transhendernist>.

Беляева 1984: Беляева С.А. Английские слова в русском языке XVI – XX вв. Владивосток: Изд-во Дальневосточного ун-та, 1984. 108 с.

Бертагаев 1972: Бертагаев Т. А. Билингвизм и его разновидности в системе употребления. Проблемы двуязычия и многоязычия. Москва, 1972. С.83–87.

Бетко 1999: Бетко І. Біблійні сюжети і мотиви в українській поезії XIX – початку XX століття (монографічне дослідження). Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Tadeusza Kotarbinskiego. НАН України. Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка. Zielona Gora; Kijow, 1999. 160 с.

Биби́к 2011: Биби́к С. П. Диференційні ознаки розмовно-побутового стилю літературної мови. Українська мова. №4. 2011. С. 22–23.

Биби́к 2007: Биби́к С. П. Розмовний стиль. Українська лінгвостилістика XX – початку XXI ст.: Система понять і бібліографічні джерела. Київ, 2007. С. 280–285.

Биржакова, Войнова, Кутіна 1972: Биржакова Є. Е., Войнова Л. А., Кутіна Л. А. Очерки по истории лексикологии русского языка XVIII в. Языковые контакты и заимствования. Ленинград: Наука, 1972. 430 с.

Бібла 1997: Бібла С.В. Склад, джерела і шляхи формування української церковної термінології (назви церковних чинів та посад): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Київ, 1997. 215 с.

Бібла 1997: Бібла С. В. Склад, джерела і шляхи формування української церковної термінології (назви церковних чинів та посад): дис ... кандидата філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Київ, 1997. 215 с.

Біленчук, Кофанов, Кобилянський 2009: Біленчук П. Д., Кофанов А. В., Кобилянський О.Л. Міжнародний тероризм: консолідований аналіз забезпечення

безпеки. «Наукова Бібліотека Криміналіста». Навчальний посібник. Київ: «КИЙ», 2009. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/5464/1/Міжнародний%20тероризм.pdf>.

Білодід 1977: Білодід І.К. Мова масово-політичної ділової інформації як структурно-функціональний стиль сучасної літературної мови. *Мовознавство*. 1977. № 1. С. 3–11.

Богатырева, Ноздрин 2005: Богатырева Н. А. Ноздрин Л.А. Стилистика современного немецкого языка = Stilistik der deutschen Gegenwartssprache: Учеб. пособие для студ. лингв. вузов и фак. Москва: Издательский центр «Академия». 2005. 336 с.

Бодик, Рудакова 2011: Бодик О. П., Рудакова Т. М. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Навчальний посібник. Київ «Центр учбової літератури», 2011. 413 с.

Бойко 2006: Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: проблема семантики і функціонування: автореф. дис. ... докт. філол. наук: спец. 10.02.01 – українська мова. Київ, 2006. 36 с.

Бондар 2004: Бондар М. В. Активні лексико-семантичні процеси в мові художньої прози кінця ХХ – початку ХХІ ст.: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «– українська мова. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут філології. Київ, 2004. 19 с.

Боруцька 2017: Боруцька В. Що таке біткоїн та як на ньому заробити: інструкція для «чайників». *Волинь Пост*. 2017. <http://www.volynpost.com/articles/1314-scho-take-bitkoin-ta-iak-na-nomu-zarobyty-instrukciia-dlia-chajnykiv>.

Босак, Печерська 2005: Босак Н. Ф. Печерська В. А. Причини появи запозичень-англізмів в українських ЗМІ. *Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах : матеріали II Міжнародної наукової конференції*, Дніпропетровськ, 14-15 квітня 2005 р. / упор. Т. С. Пристайко. Дніпропетровськ: Пороги, 2005. С. 43–45.

Босак, Потебня 2005: Босак Н.Ф., Потебня В.А. Причини появи запозичень-англізмів в українських ЗМІ. *Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах: Матеріали II Міжнародної наукової конференції* (Дніпропетровськ, 14–15 квітня 2005 р.) / упорядник Т. С. Пристайко. Дніпропетровськ: Пороги, 2005. С. 43–45.

Бочарова 1999: Бочарова І. В. Лексико-семантичні та граматичні параметри назв релігійних свят у сучасній українській мові: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 1999. 189 с.

Браїлко 2005: Браїлко Ю. І. Конфесійна лексика у творчості українських поетів 60-80-х років ХХ століття (семантико-стилістичний аспект): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2005. 245 с.

Василенко 2001: Василенко Ю. А. Молодіжний сленг. *Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Сер. Журналістика*. Вип. 21. 2001. С. 502.

Вартанова 2002: Вартанова Е. Л. Современная медиаструктура. Средства массовой информации постсоветской России: учебное пособие для вузов. / ред.: И. И. Засурский, Е. Л. Вартанова. Москва: Аспект Пресс, 2002. С. 10–85.

Верещагин 1967: Верещагин Е.М. Психолінгвістическая проблематика теории языковых контактов. *Вопросы языкознания*. 1967. № 6. С. 122–133.

Взаємодія 1982: Взаємодія усних і писемних стилів мови (відп. ред. М. М. Пилинський). Київ: Наук. думка, 1982. 180 с.

Взаємодія 1990: Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови / М. М. Пилинський, Н. Я. Дзюбишина-Мельник, К. В. Ленець та ін.; відп. ред. М. М. Пилинський. Київ : Наук, думка, 1990. 216 с.

Віняр 2008: Віняр Г. М. Нова лексика в українській конфесійній періодиці: співвідношення питомих і запозичених елементів. *Філологічні студії*. 2008. Вип. 2. С. 16–22.

Влахов 1986: Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе: монографія. 2-е изд. Москва: Высшая школа, 1986. 416 с.

Воскресенська n.d.: Воскресенська А. А. Вплив англійців на сучасний молодіжний сленг. URL: http://www.rusnauka.com/33_DWS_2010/33_DWS_2010/Philologia/74411.doc.htm.

Гавранек 1972: Гавранек Б. К проблематике смешения языков. *Новое в лингвистике*. Москва: Прогресс, 1972. Вып. 6: Языковые контакты. С. 94–111.

Горбачук 1997: Горбачук Д. В. Структурно-семантичні типи стійких сполучень слів в офіційно-ділових текстах: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. – українська мова. Київ, 1997. 163 с.

Горбачук 2005: Горбачук Д. В. Мовна структура ділових документів. Полтава, 2005. 62 с.

Горнунг 1952: Горнунг Б. К вопросу о типах и формах взаимодействия языков. Доклады и сообщения Ин-та языкознания АН СССР. Москва, 1952. № 2. С. 3–7.

Городенська 2013: Городенська К. Г. Нові явища та процеси в українському словотворенні: динаміка чи деструкція словотвірних норм? *Українська мова*, 2013. Вип.2. С 3–11.

Горюшина 2002: Горюшина Р. И. Лексика христианства в русском языке: Системные отношения прямых конфессиональных и производных светских значений слов: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.01. Волгоград, 2002. 179 с.

Грицай n.d.: Грицай І. С. Мовні особливості сучасних засобів масової інформації. URL: http://xne1aajfpcds8ay4h.com.ua/files/image/konf%209/konf%209_5_9.pdf.

Грінченко 1891: Грінченко Б. Галицькі вірші. Правда, серпень, 1891. С. 103–111.

Гудима 2010: Гудима Н.В. Вплив мовних та позамовних чинників на збагачення словникового складу сучасної української літературної мови. 2010. URL: <http://litmisto.org.ua/?p=25529>.

Гудима 2013: Гудима Н. В. Семантична адаптація запозичених лексем у сучасній українській літературній мові. *Наукові праці Кам'янець-Подільського*

національного університету імені Івана Огієнка. *Філологічні науки*. 2013. Вип. 32(1). С. 27–31.

Гуменюк 2014: Гуменюк Т. І. Запозичення та їх типи в сучасній українській телевізійній фаховій мові. *Наукові записки. Філологічні науки*. Том 164.. 2014. С. 55–59.

Гурко 2013: Гурко О. В. Новітні англізми в художній літературі. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского: Серия «Филология. Социальные коммуникации»*. Том 26 (65). 2013. № 1 С. 7–11.

Д'яков, Кияк 2000: Д'яков А. С. Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення : семантичний та соціолінгвістичний аспекти: монографія. Київ: Academia, 2000. 218 с.

Давыдов n.d.: Давыдов И. Масс-медиа российского интернета. Основные тенденции развития и анализ текущей ситуации. URL: <http://www.nethistory.ru/biblio/1043174188.html>.

Даниленко 1970: Даниленко В. Лингвистическое изучение терминологии и культуры речи. *Актуальные проблемы культуры речи*: / сб. ст. ред. В. Г. Костомаров, Л. И. Скворцов. Москва: Наука, 1970. С. 305-325.

Даниленко 1971: Даниленко В. Лексико-семантические и грамматические особенности слов-терминов. Исследование по русской терминологии / сб. ст. ; отв. ред. В. Даниленко. Москва : Наука, 1971. С. 7-119.

Даниленко 1972: Даниленко В. Лингвистические требования к стандартизуемой терминологии. Терминология и норма. О языке терминологических стандартов / сб. ст. ; отв. ред. В. Даниленко. Москва : Наука, 1972. С. 5–32.

Даниленко 1978: Даниленко В. О профессиональном варианте нормы. Научно-техническая терминология / сб. ст. ; отв. ред. В. Даниленко. 1978. № 5. С. 1–3.

Даниленко 1987: Даниленко В. Лингвистическая нормативность терминов. *Критерии нормативности в литературном языке и терминологии: Тезисы*

докладов и сообщений регионального теоретико-методологического семинара / отв. ред. В. Скуиня. Рига : ИЛЛ, 1987. С. 17–18.

Дашковська 2009: Дашковська О. Стратегія гендерних відносин у політичних партіях Великої Британії. *Проблеми порівняльного мовознавства*. 2009. С. 160–170.

Дейк 1989: Дейк ван Т. А. Анализ новостей как дискурса. Язык. Познание. Коммуникация. Москва: Прогресс, 1989.

Дзюба 2016: Дзюба М. М. Епонімічні терміни як інтернаціональні мовні знаки. *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (15 березня 2016 р.)*. Київ : КНЕУ, 2016. С. 72–75.

Дзюба 2018: Дзюба М. М. Лінгвокогнітивні особливості українських епонімічних термінів природничих наук. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»: збірник наукових праць. Одеса, 2018. Вип. 33. С. 30–32.

Дзюба, Малевич 2020: Дзюба М.М., Малевич Л.Д. Використання мережних ресурсів для формування термінологічної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей. Інформаційні технології і засоби навчання, 2020, том 76, № 2. С. 137-151 (Web of Science (ESCI)) <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/105>.

Дзюбіна 2016: Дзюбіна О. І. Комунікативний аспект соціальних мереж Facebook та Twitter. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки*. 2016. №2. С. 218–222.

Дикань 2003: Дикань І. І. Культура мовлення та спортивна термінологія в галузі фізичної культури і спорту. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Харків ; Донецьк, 2003. № 23. С. 14–20.

Діолог n.d.: Діолог О.В. Загальна характеристика складу новітніх англізмів в українській мові. URL: <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=251>.

Драгоманов 1970: Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці у 2–х т. Київ: Наук. думка, 1970.

Дроняева 2003: Дроняева Т. С. Информационный подстиль. Язык СМИ как объект междисциплинарного исследования: Учебное пособие. Москва: МГУ, 2003. С. 273–298.

Дубчак 2009: Дубчак І. Є. Спортивний дискурс у російському масмедійному комунікативному просторі: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.02 – російська мова. Київ, 2009. 19 с.

Дудик 2005: Дудик П. С. Стилїстика української мови: Навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2005. 368 с.

Дудоладова 2008: Дудоладова О. В. Інтернет-дискурс як особливий тип дискурсу. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2008. № 837. С. 74–78.

Дьолог 2007: Дьолог О. С. Новітні англїзми – збагачення чи засмічення української мови. 2007. URL: <http://movoznavstvo.com.ua>.

Дядюра 2001: Дядюра Г. М. Функціональні параметри образності в науковому стилі (на матеріалі текстів природничих та технічних наук): автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2001. 22 с.

Дядюра 2001: Дядюра Г. М. Експериментальне дослідження функціонування образних засобів у науковому тексті. *Мовознавство*. 2001. №4. С. 53–60.

Ефремов 1959: Ефремов Л. П. Сущность лексического заимствования и основные признаки освоения заимствованных слов. автореф. дис. ... канд. филолог. наук. Алма-Ата, 1959. 21 с.

Єлісеєва n.d.: Єлісеєва С. В. Сучасні підходи до вивчення Інтернет-повідомлень у лінгвістиці. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/novitflolog/12/84.pdf>.

Єльнікова 2007: Єльнікова Н. І. Мовний аспект комунікації в українських версіях соціальних мереж. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави. Харків, 2007. С. 43–46.

Єрмоленко 2007: Єрмоленко С. Я. Сучасні проблеми дослідження літературної мови. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. Київ: ВЦ «Київ. ун-т», 2001. Вип. IV. С. 3–12.

Жирик 2007: Жирик О. А. Стилiстична траспозиція термiнологiчної лексики в сучаснiй українськiй мовi (кодифiкований аспект): дис. ... канд. фiлол. наук: 10.02.01 – українська мова. Тернопiль, 2007. 274 с.

Жлуктенко 1966: Жлуктенко Ю. О. Мовні контакти. Проблеми iнтерлiнгвiстики. Київ: Вид-во Киiвськ. ун-ту, 1966. 135 с.

Завальська 2015: Завальська Л. В. Стилiстично знижена лексика в мовленнi українськiх полiтикiв (на матерiалi iнтерактивного спiлкування в умовах полiтичних ток-шоу). *Науковi записки Нацiонального унiверситету «Острозька академiя». Серiя «Фiлологiчна»*. Випуск 52. 2015. С. 108–109.

Загребельний 1974: Загребельний П. 1974. Намилена трава. Київ: Радянськiй письменник. 208 с.

Зайцева n.d.: Зайцева С.В. Iнтернет-спiлкування як нова форма мiжособистiсної комунiкацiї URL: <http://ukrmova.com.ua/zmist-zhurnalu/vipusk-11/internet-spilkuvannya-ya-k-nova-forma-mizhosobistisnoi-komunikacii/>.

Зелiнська 1990: Зелiнська Н. В. Який вiн, науковий стиль? *Культура слова*. 1990. Вип. 38. С. 13–17.

Зелiнська 2003: Зелiнська Н. В. Поетика приголомшеного слова: Українська наукова лiтература ХІХ – початку ХХ ст. Львiв, 2003. 252 с.

Зорiвчак 1989: Зорiвчак Р. П. Реалiя i переклад (на матерiалi англiомовних перекладiв українськiй прози). Львiв: Вид-во при Львiв. ун-тi, 1989. 216 с.

Ипатова 2007: Ипатова С. Н. Церковно-проповеднический стиль русского языка ХІХ века: на матерiалe творчества Святителя Игнатия: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.01. Вологда, 2007. 234 с.

Иванов 2002: Иванов В. Ф. Комп'ютерні мас-медiа на межi столiть. *Актуальнi питання масової комунiкацiї*. 2002. Вип. 3. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act= article&article=362>.

Калініна 2013: Калініна К. В. Особливості функціонування комп'ютерного дискурсу. *Обрії сучасної лінгвістики*. Луганськ, 2013. Вип. 4. С. 62–64.

Калмыков 2005: Калмыков А. А., Коханова Л. А. Интернет-журналистика: Учебное пособие. Серия «Медиаобразование». М.: Юнити-Дана, 2005. 383 с.

Капуш 2016: Капуш А. В. Мовна ситуація в Європі в умовах домінуючого впливу англійської мови (на прикладі німецької мови). *Наукові записки НДУ ім. Гоголя*. 2016. С. 8–12.

Карлинский 1984: Карлинский А. Э. Проблемы теории языковых контактов. *Языковые контакты и интерференция*. Алма-Ата : Изд-во КазГУ, 1984. С. 3–13.

Карпа 2007: Карпа І. 2007. Ганеша і Синкопа. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Karpa/Ganeshka_i_Synkopa/.

Карпа 2008: Карпа І. 50 хвилин трави. Фоліо, 2008. 239 с.

Карпа 2010: Карпа І. Б. Функціональні та прагматичні характеристики інтерактивної віртуальної комунікації (на матеріалі інформаційно-довідкового сервісу Yahoo!): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Херсон, 2010. 22 с

Карпенко 2016: Карпенко М. Ю. Лінгвістичні особливості Інтернет-дискурсу. *Мова*. 2016. №26. С. 5–11.

Карпенко 2006: Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства: Підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2006. 336 с.

Карпова 1967: Карпова В. Л. Термін і художнє слово (Термінологічна лексика в мові сучасної української поезії). Київ : Наук. думка, 1967. 129 с.

Кислюк 2000: Кислюк Л. П. Словотвірний потенціал запозичень у сучасній українській літературній мові (на матеріалі англійських та німецьких запозичень): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук . Київ, 2000. 19 с.

Кихтан 2004: Кихтан В. В. Информационные технологии в журналистике. Серия «Высшее образование». Ростов-на-Дону: Феникс, 2004. 160 с.

Кияк 1993: Кияк Т. Р. Прагматичні аспекти стандартизації української термінології. *Мовознавство*. 1993. № 1. С. 35–38.

Кияк 1994: Кияк Т. Р. До питання про «своє» та «чуже» в українській термінології. *Мовознавство*. 1994. № 1. С. 22–25.

Кияк 2005: Кияк Т. Р. Проблема лінгвістичного упорядкування термінології. *Українська термінологія і сучасність: зб. наук. пр.* Київ. : КНЕУ, 2005. Вип. VI. С. 13–17.

Клименко 2017: Клименко Н., Мельник-Крисаченко П. Українська легко!. Клуб сімейного дозвілля. Харків, 2017. 283 с.

Климов 1970: Климов Г.А. Языковые контакты. *Общее языкознание. Формы существования, функции, история языка*. Москва: Наука, 1970. С. 285–298.

Коваленко 2002: Коваленко Б. О. Стилiстично знижена лексика в мовi сучасної української публіцистики: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Кам'янець-Подільський, 2002. 182 с.

Коваль 1992: Коваль А. П. Ділове спілкування. Навчальний посібник. Київ: Либідь, 1992. 280 с.

Коваль 1970: Коваль А. П. Науковий стиль сучасної української літературної мови: Структура наукового тексту. Київ: Вид-во Київ. ун-ту, 1970. 306 с.

Коваль 1998: Коваль В. О. Лінгвістична та лінгводидактична проблематика у працях Івана Огієнка. 1998. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/3/vupysk_29.pdf.

Коваль 1982: Коваль А. П. Культура ділового мовлення. Писемне та усне ділове спілкування. 3-є вид. Київ : Вища шк., 1982. 287 с.

Ковтун 2006: Ковтун А. А. Інноваційні процеси в українській церковно-релігійній лексиці (на матеріалі художньої прози ХХ ст.): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Чернівці, 2006. 274 с.

Ковтун 2015: Ковтун Л. Ю. Фішинг як одна із форм шахрайства в Інтернеті. Актуальна Юриспруденція. 2015. URL: http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1075%3A2015-09-15-06-47-15&catid=131%3A5-0915&Itemid=161&lang=ru.

Коган 2014: Коган К. М. Соціальні мережі як елемент нового соціального середовища. Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. 2014. Вип. 16. С. 61–71.

Козловець 2017: Козловець М. А. Політична еліта як суб'єкт державотворення в умовах трансформації українського суспільства. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. №2 (33), 2017. С. 75–87.

Кондратюк 2005: Кондратюк О. Молодіжний сленг як мовне явище. *І*: незалежний культурологічний часопис. Львів № 38. 2005. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n38texts/38-zmist.htm>.

Кондратенко 2017: Кондратенко О. С. Тьютор. Перші кроки. Київ: «Вид. група «Шкільний світ», 2017. 104 с.

Коневщинська 2017: Коневщинська О. Е. Особливості Інтернет-мовлення старшокласників в електронних соціальних мережах. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Том 60. №4. С. 77–86.

Конюхова 2017: Конюхова Л. І. Засоби досягнення мовної економії в ЗМІ. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2017. Вип. 42. С. 288-292.

Кордюк 2012: Кордюк О. М. Сучасні англomовні запозичення. 2012. URL: http://konferentia.com.ua/files/image/konf%2011/doklad_11_2_28.pdf.

Коробова 2018: Коробова І. О. Семантичне та словотвірне освоєння новітніх запозичень в українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Запоріжжя, 2018. 20 с.

Коробчинська 1968: Коробчинська Л. А. Лексика розмовної мови. Питання мовної культури. Київ: Наук. думка, 1968. Вип. 2. С. 3–11.

Косович 2019: Косович О. В. Мова та національна ідентичність: монографія. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2019. 212 с.

Косович 2019: Косович О.В. Активные словообразовательные процессы в украинском языке в начале 21 века. Езиков Свят. *Orbis Linguarum*. Том 17. Кн. 2. Благоевград, Югозападен университет «Неофит Рилски», 2019. С. 9–16. (Scopus) URL: <http://ezikovsvyat.com/images/archive/Issue17.2.rar>.

Костенко, Иванов 2003: Костенко Н., Иванов В. Досвід контент аналізу моделі та практики: Монографія. Київ: Центр вільної преси, 2003. 44 с.

Костенко 2018: Костенко Л. Записки українського самашедшого. 2011. «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», 2018, видання двадцять шосте. 414 с.

Костомаров 1967: Костомаров В. Г. Разговорные элементы в языке газеты. Русская речь. 1967. № 5. С. 48–57.

Костомаров 1994: Костомаров В.Г. Языковой вкус эпохи. М., 1994. 218 с.

Костусяк 2018: Костусяк Н. М., Межов О. Г. Префіксальні інновації як засіб психологічного впливу на свідомість реципієнтів. *Психолінгвістика. Психолінгвістика. Psycholinguistics. Серія: Філологія*. 2018. Вип. 24 (2). С. 97-114. (Web of Science). <https://psycholingjournal.com/index.php/journal/article/view/260>.

Костусяк 2019: Костусяк Н. М. Актуалізовані форми іменників і нові лексеми в сучасній українській мові: аспекти дослідження та проблеми вноормування. *Граматичний простір сучасної лінгвоукраїністики. Катерині Григорівні Городенській / Ін-т укр. мови НАН України: упоряд.: Н. Г. Горголюк, Л. М. Колібаба, В. М. Фурса*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. С. 112–121.

Костусяк 2020: Костусяк Н. М. Динаміка запозичених лексем із першою частиною відео- в медіатекстах ХХІ ст.: семантика та проблема кодифікації. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31 (70), № 2. С. 45–54.

Коцарев n.d.: Коцарев О. О. Інтернет-сайти: функціонально-змістова типологія. URL: http://www-philology.univer.kharkov.ua/katedras/prof_sites/kotsarev/kots_article_3.pdf.

Коцарев 2006: Коцарев О. О. Типологія інтернет-ЗМІ. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальная коммуникация»*. 2006. Том 19 (58). № 5. С. 321–324.

Коць 1997: Коць Т. А. Функціональний аспект лексичної норми в засобах масової інформації (на матеріалі газет 90-х років ХХ ст.): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Київ, 1997. 194 с.

Кочан 1998: Кочан І. Термінологічні проблеми у працях Івана Франка. Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин: Матеріали Міжнародної наукової конференції. Львів: Світ, 1998. С. 701–703.

Кочан 2002: Кочан І. М. Слова з міжнародними терміноелементами на позначення кількості, розміру, сукупності у сучасних терміносистемах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Проблеми української термінології. Львів, 2002. № 453. С. 82–89.

Кочан 2004: Кочан І. Кодифікація термінів з міжнародними компонентами у сучасній українській мові. *Вісник: Проблеми української термінології*. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2004. № 503. С. 34–37.

Кочан 2013: Кочан І. М. Українська наукова лексика. Міжнародні компоненти в термінології. Навчальний посібник. Київ: «Знання», 2013. 294 с.

Кочерган 1999: Кочерган М. П. Загальне мовознавство : Підруч. для студ. філол. спец. вищих закладів освіти. Київ : Академія, 1999. 288 с.

Кочерган 2001: Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. 368 с.

Крехно 2012: Крехно Т. І. Мотивація запозичень та особливості функціонування полонізмів у новітній українській мові (на матеріалі сучасного україномовного телевізійного простору) *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 2012. Вип. 61, С. 190–193.

Крысин 1991: Крысин Л. П. Этапы освоения иноязычного слова. *Русский язык в школе*. 1991. № 2. С. 75–78.

Крысин 1996: Крысин Л.П. Иноязычное слово в контексте современной общественной жизни. *Русский язык конца XX столетия (1985 – 1995)*. Москва, 1996. С.147–154.

Крысин 1968: Крысин Л.П. Иноязычные слова в современном русском языке. Москва: Наука, 1968. 207 с.

Крысин 1965: Крысин Л.П. К определению терминов «заимствование» и «заимствованное слово». *Развитие лексики современного русского языка*. Москва, 1965. С.104–116.

Крысин 1993: Крысин Л.П. Лексико-семантические процессы в социолингвистическом аспекте. *Диахроническая социолингвистика*. Москва, 1993. С. 141–145.

Крысин 1996: Крысин Л.П. Эвфемизмы в современной русской речи. *Русский язык конца XX столетия (1985 – 1995)*. Москва, 1996. С.387 – 389.

Крысин 1993: Крысин Л.П. Языковое заимствование как проблема диахронической социолингвистики. *Диахроническая социолингвистика*. Москва, 1993. С.131–151.

Крысин 1993: Крысин Л.П. Языковое заимствование как проблема диахронической социолингвистики. *Диахроническая социолингвистика*. Москва, 1993. С.131–151.

Кудрявцева, Дядечко, Дорофеева, Філатенко, Черненко 2005: Кудрявцева Л. О., Дядечко Л. П., Дорофеева О. М. , Філатенко І. О. , Черненко Г. А. Мовознавство, 2005. № 1. Сучасні аспекти дослідження мас-медійного дискурсу: експресія – вплив – маніпуляція. С. 58–66.

Лапінська 2012: Лапінська О. М. Англiзми в мові персонажів сучасної української літератури. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации»*. Том 25 (64). 2012. № 1. Часть 1. С.102–106.

Леденьов 2017: Леденьов А. Як інтернет змінив медіа в Україні. 2017. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/publications/jak-internet-zminiv-media-v-ukrajini-934104.html>.

Лейчик 1980: Лейчик В. М. Интеграция наук и унификация научно-технических терминов. Вестник АН СССР. 1980. № 8. С. 39–45.

Лейчик 1994: Лейчик В. М. Исходные понятия, основные положения, определения современного терминоведения и терминографии. Вестник Харьковского политехнического ун-та. Харьков, 1994. Вып. 19. С. 147–180.

Лейчик 1981: Лейчик В. М. Оптимальная длина и оптимальная структура термина. Вопросы языкознания. 1981. № 2. С. 62–67.

Леся Українка 1951–1956: Леся Українка. Твори. У 5-ти т. Київ : Держвидав УРСР, 1951–1956.

Лещук 2005: Лещук Т. Й. До проблеми термінологічних запозичень у мові науки і техніки. Українська термінологія і сучасність: зб. наук. праць / відп. ред. Л. О. Симоненко. Київ, 2005. Вип. 6. С. 53–56.

Линник 2004: Линник Н. В. Вживання зниженої лексики у мові друкованих засобів масової інформації та її вплив на норми літературної мови. 2004. URL: <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/74259/18-Linnik.pdf?sequence=1>.

Лисенко 1999: Лисенко О. А. Освоєння німецькомовних запозичень в українській науково-технічній термінології: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Харків, 1999. 170 с.

Лисиченко 1997: Лисиченко Л. А. 1997. Лексико-семантична система української мови. Харків: ХДПУ. 137 с.

Ломовцева 2003: Ломовцева А. Новітні англізми в українській мові і проблема лексичної варіантності. Українська мова. 2003. № 1. С. 96–102.

Лопушанський 2016: Лопушанський В. М. 2016. Аспект уживання англізмів у сучасній німецькій мові: соціолінгвістичний аспект. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство, 2016. Вип. 2, 5. С. 10–14.

Лубенець 2019: Лубенець І. Г. Насильство (булінг) у шкільному середовищі: кримінологічна характеристика та заходи запобігання: монографія. М-во внутр. Справ України, Держ. НДІ. Київ: ДНДІ МВС України. Харків: Мачулін, 2019. 276 с.

Лук'янчук 2008: Лук'янчук С. В. Епітет у конфесійному стилі сучасної української мови (функціонально-лінгвістичний аспект): автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2008. 21 с.

Лукашук 2015: Лукашук Н. А. Молодіжний сленг як прояв лексичної інтерференції. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2015/молодіжний-сленг-як-прояв-лексичної-ін/>.

Лукина 2005: Лукина М. М., Фомичева И. Д. СМІ в пространстве Интернет. Москва : Изд-во МГУ им. М.В. Ломоносова, 2005. 87 с.

Лукина n.d. Лукина М. М. СМІ Рунета: штрихи к типологическому портрету (по результатам мониторинга интернет-СМІ). URL: http://www.old.mediascope.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=88&Itemid=0.

Лукінова 2013: Лукінова Т. Б. Українська лексика: семантичні зміни в запозичених словах. *Мовознавство*. 2013. № 2-3. С. 18–38.

Мазурик 2002: Мазурик Д. В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української літературної мови (90-і роки ХХ ст.): автореф. дис. ... канд. філол. наук. Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2002. 21 с.

Маковецька-Гудзь 2014: Маковецька-Гудзь Ю. А. Українська мова в соціальних мережах. Мовні і концептуальні картини світу. 2014. Вип. 47, ч. 1. URL: http://philology.knu.ua/files/library/movni_i_konceptualni/47-1/77.pdf.

Максимчук 2015: Максимчук В. В. Неологізми футбольного дискурсу як об'єкт лексикографічного опису. Наукові записки *Національного університету «Острозька Академія»*. Серія «Філологічна». Випуск 57. 2015. С. 85–89.

Малевич 2010: Малевич Л. Д. Мовна і позамовна детермінованість процесів термінологічного запозичання. *Наукові записки Національного*

університету «Острозька академія». Сер. : Філологічна. 2010. Вип. 14. С. 411-415.

Мартинек 1972: Мартинек В. Ю. Лексико-семантическая ассимиляция английских заимствований в русском литературном языке советской эпохи: автореф. ... дис. канд. филол. наук. Днепропетровск, 1972. 25 с.

Матіос 2011: Матіос М. 2011. Чотири пори життя. Піраміда. 264 с.

Махно 2018: Махно В. 2018. Поет, океан і риба. Фоліо. 500 с.

Мацьків 2007: Мацьків П. Концептосфера Бог в українському мовному просторі: монографія. Київ; Дрогобич: Коло, 2007. 330 с.

Мачай 2008: Мачай Т. Ступінь складності термінологічних одиниць як чинник розвитку смислу науково-технічного тексту. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми української термінології*. Львів, 2008. № 620. С. 264–267.

Мединська 2011: Мединська А. В. Соціально-характерологічні експресеми в мовленні персонажів Гр. Тютюнника. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/nvvnv/filolog_mov/2011_1/R1/Medynska.pdf.

Мелещенко 2005: Мелещенко О. К. Інтернет-технології в сучасній журналістиці: моделі та практика: Навч. пос. Київ : КиМУ, 2005. 140 с.

Мова 1979: Мова сучасної масово-політичної інформації: монографія / гол. ред. І. К. Білодід. Київ: Наук. думка, 1979. 251 с.

Мороховський 1984: Мороховський О. М. Деякі питання теорії запозичень. *Мовознавство*. 1984. № 1. С.19–25.

Муромцева 1985: Муромцева О. Г. Розвиток лексики української літературної мови в другій половині XIX – на початку XX ст. Харків: Вища школа, 1985. 152 с.

Навальна 2015: Навальна М. І. Дифузні процеси в лексиці української мови (на прикладі варваризмів (на прикладі варваризмів мас-медійних текстів)). *Лінгвістичні студії*. 2015. Вип. 3. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/ls_2015_3_14.pdf.

Навальна 2011: Навальна М. І. Динаміка лексикону української періодики початку XXI ст.: Монографія. Київ, Інститут української мови : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. 328 с.

Національні 1993: Національні та інтернаціональні компоненти в сучасних терміносистемах. Л. О. Симоненко, С. О. Соколова, І. В. Коропенко, М. П. Годована та ін. Київ: Наук. думка, 1993. 237 с.

Непийвода 1997: Непийвода Н. Ф. Мова науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект): монографія. Київ: ТОВ «Міжнародна фінансова агенція», 1997. 303 с.

Непийвода 1997: Непийвода Н. Ф. Мова науково-технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект): дис. канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Київ, 1997. 421 с.

Нечуй-Левицький 1912: Нечуй-Левицький І. Криве дзеркало української мови. Нові повісті й оповідання. Т.8. Київ: Типографія І. Чоколова, 1912. С. 317–412.

Нечуй-Левицький 1912: Нечуй-Левицький І. Криве дзеркало української мови. *Нові повісті і оповідання*. Том 8. 1912. С. 317–412.

Нікітіна 1978: Нікітіна Ф. О. Семантичні та словотворчі проблеми сучасної термінології. Київ: Вид-во при КДУ «Вища шк.», 1978. 30 с.

Нікітіна 1977: Нікітіна Ф. О. Системність як закономірна властивість організації мови. *Мовознавство*. 1977. № 4. С. 20 –25.

Ніколаєва 2002: Ніколаєва А. О. Структурно-семантична характеристика термінології програмування, комп'ютерних мереж та захисту інформації: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Харків, 2002. 16 с.

Німчук 2005: Німчук В. Українські переклади Святого Письма. *Das Ukrainische als Kirchenorache*. M. Moser (Hrsg). Wien : Lit verlag, 2005. S. 15-64.

Овчинникова n.d. Овчинникова Н. Емоційне насильство. 5 кроків для відновлення себе після аб'юзу. URL: https://update.com.ua/likbez_tag/emotcine-nasilstvo-5-krokv-dlia-vdnovlennia-sebe-pslia-abiuzu_n4200.

Осінчук 2008: Осінчук Ю. В. Історія богослужбово-обрядової лексики української лексики: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Київ, 2008. 20 с.

Особливості мови 1983: Особливості мови і стилю засобів масової інформації / А. П. Коваль, Г. Я. Солганик, О. Ф. Пінчук та ін. Київ: Вища школа, 1983. 151 с.

Очеретний 2017: Очеретний А. Б. Сучасний погляд на молодіжний сленг. Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 22-24 березня 2017 р. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/view/2268>.

Панасюк 2015: Панасюк І. М. Англізми навколо нас: аномалія чи норма? URL : http://irynapanasiuk.blogspot.com/2015/10/blog-post_25.html.

Панько 1992: Панько Т. І. Теоретичні засади українського термінотворення. *Науково-технічне слово: Бюлетень видавничо-термінологічної комісії Львівського політехнічного інституту*. 1992. № 1. С. 3–9.

Панько 1994: Панько Т.І. Концептосфера термінологічної розбудови української мови. *Мовознавство*. 1994. № 1. С. 14–21.

Педагогічна преса 2019: Педагогічна преса. Набув чинності закон щодо протидії булінгу. 2019. URL: <https://pedpresa.ua/196889-nabuv-chynnosti-zakon-shhodo-protydiyi-bulingu.html>.

Пежинська 2016: Пежинська О. М. Особливості формування та функціонування французьких відапелятивних топонімів. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: «Філологічні науки» (мовознавство): збірник наукових праць*. Дрогобич, 2016. №6. С. 132–135.

Пежинська 2018: Пежинська О.М. Семантична варіативність топонімічних формантів (на матеріалі французької мови). *Південний архів. Збірник наукових праць: філологічні науки*. Херсон, 2018. № 72. С. 60–64.

Пекар 2019: Пекар В. Феномен Зеленського. Препаровано, під мікроскопом. *Укрінформ*. 2019. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-elections/2670208-fenomen-zelenskogo-preparovano-pid-mikroskopom.html>.

Пентилюк 1994: Пентилюк М. І. Культура мови і стилістика: пробний підруч. для гімназій гуманіт. Профілю. Київ: Вежа, 1994. 240 с.

Пилипинський 1977: Пилипинський М. М. Експресивність стилю масової політичної інформації. *Мовознавство*. 1977. № 5. С. 35–36.

Пинтоковський 2019: Пинтоковский А. Война и мир. Феномен Зеленского и чем он может обернуться. *Ліга.net*. 2019. URL: <https://www.liga.net/politics/opinion/voyna-i-mir-fenomen-zelenskogo-i-chem-on-mojet-obernutsya>.

Пиркало 1998: Пиркало С. Походження сучасного українського молодіжного сленгу. *Українська мова та література*. № 25.1998. С. 4–5.

Піддубна 2015: Піддубна В. В. Висвітлення питання про польський вплив на українську мову в науковій літературі. *Лінгвістичні дослідження*, 2015. Вип. 39. С. 177–181.

Плотницька 2011: Плотницька І. М. Ділова українська мова в державному управлінні. Навчальний посібник. Київ: Видавництво НАДУ, 2011. 167 с.

Погрібний 2006: Погрібний А. Випробування суржиком. *Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*, 2006. Вип. 4/5. С. 4–12.

Поваляєва 2003: Поваляєва С. Замість крові. *Фоліо*, 2003. 256 с.

Полякова 2002: Полякова Т. М. Лексичне запозичення *пиар* у російському публіцистичному стилі (на матеріалі російськомовних ЗМІ останнього десятиліття ХХ – початку ХХІ ст.). *Мовознавство*. 2002. № 4–5. С. 66–72.

Пономаренко 2014: Пономаренко Л. Молодіжний сленг чи жаргон: питання «на засипку»? 2014. URL: <http://l-ponomar.com/molodizhnyj-sleng-chy-zhargon-pytannya-na-zasytku/>.

Пономарів 1990: Пономарів О. Д. Засоби художньої експресії в публіцистичному стилі. Взаємодія художнього і публіцистичного стилів української мови. Київ: Наук. думка, 1990. С. 166–179.

Попова 2005: Попова Н. О. Структурно-семантичні особливості новітніх лексичних запозичень з англійської в українську мову (90-і рр. XX ст. – початок XXI ст.): автореф. дис... канд. філол. наук. Запорізький державний університет. Запоріжжя, 2005. 21 с.

Потебня 1879: Потебня А. А. Этимологические заметки. Русский Филологический Вестник. 1879. Т.1. Кн.2. 259 с.

Почепцов 2009: Почепцов Г. Г. Избранные труды по лингвистике. Харьков: ХНУ им. В. Н. Каразина, 2009. 556 с.

Пуряєва 2001: Пуряєва Н. В. Формування української церковно-обрядової термінології (назви богослужбових предметів): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Київ, 2001. 234 с.

Пчелінцева 2003: Пчелінцева О. Е. Лексичні основи міжнародної термінології. Черкаси: ЧДТУ, 2003. 103 с.

Ржеутська 2019: Ржеутська Л. Феномен Зеленского: шоумен объединил Украину? *DW Made for minds*. 2019. URL: <https://www.dw.com/ru/феномен-зеленского-шоумен-объединил-украину/a-48159647>.

Рижикова 1980: Рижикова С. Ю. Дієслівний словотвір на базі англійських запозичень в українській мові. *Дослідження з граматики і граматичної стилістики укр. мови*. Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетровського держ. ун-ту, 1980. С.68–73.

Рижикова 1984: Рижикова С. Ю. Про словотвір віддієслівних іменників на базі англійських запозичень в українській мові. *Дослідження з граматики і стилістики укр. мови*. Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетровського держ. ун-ту. 1984. С.32–36.

Розмовна лексика 1979: Розмовна лексика у мові преси. Мова сучасної масово-політичної інформації. Київ: Наук. думка, 1979. С. 23–42.

Розмовна лексика 1982: Розмовна лексика в писемних стилях сучасної української літературної мови. Взаємодія усних і писемних стилів мови / за ред. М. М. Пилинського. Київ: Наук. думка, 1982. С. 28–66.

Русанівський 1988: Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики. Київ: Наук. думка, 1988. 236 с.

Савчук, Томишинець 2007: Савчук В. І., Томишинець М. І. Практична фонетика англійської мови: путівник по системі американських звуків. Переяслав-Хмельницький, 2007. 244 с.

Селігей 2006: Селігей П. О. Науковий стиль української мови: ресурси оновлення. *Мовознавство*. 2006. № 2–3. С. 174–186.

Селігей 2007: Селігей П. О. Сучасне термінотворення: симптоми та синдроми. *Мовознавство*. 2007. № 3. С. 48–61. *Мовознавство*. 2006. № 2–3. С. 174–186.

Селігей 2007: Селігей П. О. Що нам робити із запозиченнями? *Українська мова*. 2007. № 3. С. 3–17.

Семко n.d.: Семко В. Русифікація. URL: <http://subject.com.ua/political/dict/1168.html>.

Семчинський 1988: Семчинський С. В. Загальне мовознавство. Київ : Вища шк., 1988. 328 с.

Семчинський 1974: Семчинський С. В. Семантична інтерференція мов : на матеріалі слов'яно-східнороманських мовних контактів. Київ : Вища шк., 1974. 256 с.

Сергєєва 2002: Сергєєва Г. А. Англомовні запозичення в українській правничій термінології: автореф. дис... канд. філол. наук. Харківськ. держ. ун-т. Харків, 2002. 16 с.

Сергєєва 2002: Сергєєва Г. А. Англомовні запозичення в українській правничій термінології: дис. ...канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова. Харків, 2002. 250 с.

Симоненко 1997: Симоненко Л.О. Українська термінологія кінця ХХ століття (теорія та практика). *Матеріали 2-ої Всеукраїнської наукової*

конференції «Українська термінологія і сучасність». Київ: КНЕУ, 1997. С. 10–14.

Сімонок 1998: Сімонок В. П. Мовна картина світу. Взаємодія мов. Харків: Основа, 1998.

Сімонок 2001: Сімонок В. П. Джерела збагачення лексичного складу мови. *Зап. з загальної лінгвістики: Зб. наук. праць Одеського держ. ун-ту*. Одеса: ОДУ, 2001. Вип. 4. С. 57–63.

Сімонок 2002: Сімонок В. П. Лексико-семантична рецепція іншомовної лексики в українській мовній картині світу: автореф. дис... докт. філол. наук. Харків, 2002. 36 с.

Сімонок 1998: Сімонок В.П. Мовна картина світу. Взаємодія мов. Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Основа, 1998. 171 с.

Сімонок 2016: Сімонок В. П. Розширення семантичної структури запозичених слів. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки»*. Мовознавство. 2016. Т.2, №5. С. 96–99.

Скачкова 1989: Скачкова В. В. Немецкие лексические заимствования в современном украинском литературном языке: дис...канд. філол. наук. Харков., 1989. 207 с.

Скорейко-Свірська 2009: Скорейко-Свірська І. П. Освоєння англомовних запозичень в українській науково-технічній термінології: автореф. дис... канд. філол. наук. Нац. Ак. Наук. Ін-т укр. мови. Київ, 2009. 23 с.

Скороходько 1962: Скороходько Э. Ф. Вопросы перевода английской научно-технической литературы. Київ: Изд-во Киевского ун-та, 1962. 92 с.

Слободян 2013: Слободян В. Особливості комунікації в Інтернеті. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. Культурологія. 2013. Вип. 12(2). С. 259–266.

Соколова 2014: Соколова І. Дискурс інтернет-реклами: проблеми та перспективи дослідження. *Світогляд – Філософія – Релігія*. 2014. Вип. 5. С. 52-60.

Соколян 2003: Соколян М. 2003. Кодло. Вид.: Факт. 200 с.

Сологуб 1993: Сологуб Н. М. Біблійні мотиви в художній творчості І. Багряного. Мовознавство. 1993. № 1. С. 43–47.

Сорокин 1965: Сорокин Ю. С. Развитие словарного состава русского литературного языка в 30–90-е годы XIX века. Москва-Ленінград, 1965. 159 с.

Ставицька 2002: Ставицька Л. Блудний суржик: міф, мова, стиль. Мандрівець, 2002. Вип. 1, С. 18–27.

Ставицька 2005: Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг. Київ : Критика, 2005. 464 с.

Стасик, Ткачук, Стадніченко, Грозовська 2010: Стасик М. В., Ткачук В. М., Стадніченко О. О., Грозовська Н. А. Українська мова професійного спрямування (теорія і практика). Навчальний посібник. Запоріжжя, 2010. 280 с.

Стецула 1995: Стецула І. В. Політичний дискурс засобів масової інформації: трансформація паралінгвістичних параметрів функціонування (на матеріалі української преси): автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.08. – журналістика. Львів, 1995. 21 с.

Стишов 2003: Стишов О. А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця XX ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації): автореф. дис. ... док. філол. наук: спец. 10.02.01 – українська мова. Київ, 2003. 35 с.

Стишов 1997: Стишов О. А. Спортивні терміни-інновації в сучасних засобах масової інформації. Українська термінологія і сучасність. Київ : КНЕУ, 1997. С. 58–61.

Стишов 1999: Стишов О. А. Особливості розвитку лексичного складу української мови кінця XX ст. *Мовознавство*. 1999. № 1. С. 7–21.

Стишов 2012: Стишов О. А. Основні тенденції розвитку лексичного складу української мови початку XXI століття. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2012. № 1. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Vznu_fi_2012_1_85.pdf.

Стишов 2005: Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів інформації) / 2-ге видання. Київ: Пугач, 2005. 388 с.

Стишов 2003: Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації). Київ: Видавничий центр КНЛН, 2003. 388 с.

Струганець 2002: Струганець Л. В. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття. Тернопіль: Астон, 2002. 352 с.

Струганець 2017: Струганець Л. В. Теоретичні засади культури мови. *Арнаутов сборник*. Т. 9. Русе: ЛЕНИ – АН, 2017. С. 493–497. https://www.uni-ruse.bg/science/conferences/arnaudov_readings.

Струганець 2015: Струганець Ю. Б. Процес іншомовних запозичень у футбольній лексиці сучасної української мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2015. Вип. 57. С. 116–120.

Струганець 2016: Струганець Ю. Б. Семантика, структура, функціонування футбольної лексики в українській літературній мові початку ХХІ століття: автореф. дис. ... канд. філол. наук. ДВНЗ «Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2016. 20 с.

Тараненко 2002: Тараненко О. О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-х рр.). *Мовознавство*. 2002. № 4–5. С. 33–39.

Тараненко 2002: Тараненко О. О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-х рр.). *Мовознавство*. 2002. № 4–5. С. 23–41.

Тараненко 2002: Тараненко О. О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-рр.). 2002. URL: <http://litmisto.org.ua/?p=3312>.

Техно Штучки. Что такое девайс и что такое гаджет? URL: <https://tehnoshtuchki.com/poleznyie-sovetyi/chto-takoe-devays-chto-takoe-gadzhiet>.

Тихоненко 2012: Тихоненко О. В. Джерела збагачення лексики офіційно-ділового стилю української мови на етапі його становлення. *Філологічні студії*. 2012. Вип. 8. С. 120–30.

Ткаченко 2004: Ткаченко О. Б. Інтернаціоналізм. Українська мова: Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Вид-во «Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. С. 225.

Толстова 2007: Толстова Г. А. Старобрядческая конфессиональная лексика в письменной речи Агафьи Лыковой: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.01. Красноярск, 2007. 161 с.

Тонкіх 2010: Тонкіх І. Ю. Проблема типології інтернет-ЗМІ. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. Запоріжжя. 2010. № 2. С. 80–84.

Туровська 2007: Туровська Л. В. Термінологічна лексика на сторінках періодичних видань. *Українська мова*. 2007. № 2. С. 33–39.

УЖ 1997: Українська журналістика: вчора, сьогодні, завтра / за заг. ред. проф. В. І. Шкляра. Київ, 1997. 144 с.

Федорець 2005: Федорець С. А. Англійські запозичення в мові сучасної української реклами: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Харків, 2005. 18 с.

Франко 1982: Франко І. Літературна мова і діалекти. Зібрання творів: у 50-ти томах. Т. 37. Київ: Наукова думка, 1982. С. 207.

Христич 2011: Христич Н. С. Навчально-методичний посібник з теорії та практики перекладу англійської та української мови для студентів 4-го курсу інститутів та університетів іноземних мов. Переяслав-Хмельницький, 2011. 100 с.

Христя, Бондаренко, Каракаш 2014: Христя О., Бондаренко А., Каракаш А. Мовна ситуація в Україні. Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури, 2014. Вип. 10. С. 64–68.

Цимрикович 2001: Цимрикович П. Зміст і обсяг поняття офіційно-ділового стилю української та словацької мов. Українська термінологія і сучасність. Київ : КНЕУ, 2001. Вип. 4. С. 283–286.

Чабаненко 2009: Чабаненко М. В. Запорізькі інтернет-ЗМІ в контексті розвитку онлайнової журналістики. *Соціальні комунікації сучасного світу: науково-теоретичний збірник* / гол. ред. О. М. Холод. 2009. С. 156–158.

Чемеркін 2007: Чемеркін С. Г. Трансформації розмовного стилю в Інтернет-комунікації. *Мовознавство*. 2007. № 4–5. С. 36–43.

Чемеркін 2009: Чемеркін С. Г. Українська мова в Інтернеті: позамовні та внутрішньоструктурні процеси. НАН України, Ін-т укр. мови. Київ : [б.в.]. 2009. 240 с.

Чередник 2015: Чередник Л. А., Савик Я. В. Англломовні запозичення у сучасному діловому мовленні. *Філософія і філологія. Мовознавство та іноземні мови у сучасному світі*. 2015. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer38/30.pdf>.

Чернікова, Смілик 2009: Чернікова Л. Ф., Смілик Т. І. Англізми в сучасній українській мові. *Вопросы духовной культуры. Филологические науки*. 2009. С. 129–133.

Чорновол 2004: Чорновол Г. В. Новітня економічна термінологія та її стилістичне вживання в сучасній українській мові (на матеріалі періодичних видань): автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2004. 23 с.

Шагалова:2014: Шагалова О. В. Інтернет-СМІ Пермского края : типология и описание. 2014. URL: http://psujourn.narod.ru/vestnik/vyp_3/shag_permnet.html.

Шаровольський 1927: Шаровольський І. В. Німецькі запозичені слова в українській мові. Кн. 1–2 . Київ, 1926. С.62-79.

Шаровольський 1927: Шаровольський І. В. Німецькі запозичені слова в українській мові. Кн. 1–2 . Київ, 1927. С.27-44.

Шилінг 2012: Шилінг А. Інтернет-лінгвістика: основні положення та перспективи розвитку. *Інформація, комунікація, суспільство: матеріали I Міжнародної наукової конференції ІКС-2012, 25–28 квітня 2012 року, Львів. Національний університет «Львівська політехніка»*. 2012. С. 220–221.

Щерба 1958: Щерба Л. В. О понятии смешения языков. Избранные труды по языкознанию и фонетике. Т.І. Изд-во Ленинградского ун-та, 1958. 282 с.

Щур 2006: Щур І. Г. Українськомовний комп'ютерний сленг: формування і функціонування: автореф. дис. .. канд. філол. наук. КНУ ім. Т. Шевченка. Ін-т філології. Київ, 2006. 23 с.

Щур 2006: Щур І. Українськомовний комп'ютерний сленг: формування і функціонування: дис. ...канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Київський національний університет ім. Т. Шевченка. Київ, 2006. 245 с.

Янків 2000: Янків І. Т. Українська спортивна термінологія (історико-методологічний аналіз): автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. 2000. 19 с.

Ярема 2002: Ярема С. На теми української наукової мови. Львів, 2002. 44 с.

Bracki 2009: Bracki A. (2009). Surżyk – historia i terażniejszość. Gdańsk : Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

Haugen 1968: Haugen E. Bilingualism in the Americas: A Bibliography and Research Guide. University of Alabama Press, 1968. 159 p.

Kosovych 2018: Kosovych O. Loan-words in the vocabulary of modern French language. Study parameters. *Analele Universității din Craiova. Seria Științe Filologice. Lingvistică*. 2018. Anul XL. Nr.1-2. S.77-84 (Scopus). URL: https://litere.ucv.ro/litere/sites/default/files/litere/Cercetare/Activitate%20stiintifica/Analele%20Facultatii%20de%20Litere/2018_anale_lingvistica_cuprins.pdf; <http://litere.ucv.ro/litere/node/127>.

Martin Elizabeth 1994: Martin Elizabeth A. A Dictionary of Law. 3rd ed. Oxford; New York: Oxford University Press. 1994. 433 p.

Multidimensionality 2018: Multidimensionality of vocabulary in the literary language: monograf / L. Struhanets, O. Kosovych, T. Vilchynska and other; ed. by L. Struhanets. Beau Bassin: LAMBERT Academic Publishing, 2018. 194 с.

Pezhynska 2017: Pezhynska O. The vocabulary of French toponymy: peculiarities of formation, semantics and functioning. *Analele Universității din Craiova. Seria Științe Filologice. Lingvistică*. 2017. Anul XXXIX. Nr. 1-2. S. 350-360.

Struhanets 2017: Struhanets L. Development of the Ukrainian language word stock of the 20th – beginning of the 21st centuries. *Analele Universității din Craiova. Seria Științe Filologice. Lingvistică*. 2017. Anul XXXIX. Nr. 1-2. S. 409-414 (Scopus). URL: https://litere.ucv.ro/litere/sites/default/files/litere/Cercetare/Activitate%20stiintifica/Analele%20Facultatii%20de%20Litere/anale_lingvistica_2017_indice.pdf; <http://litere.ucv.ro/litere/node/127>.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ПРАЦЬ

Бахаджати 2019: Бахаджати К. Словник молодіжного сленгу: рофл, флекс, крінж та інші неологізми підлітків. 2019. URL: <https://iod.media/article/slovnik-molodizhnogo-slengu-rofl-fleks-krinzh-ta-inshi-neologizmi-pidlitkiv-3018>.

Енциклопедія «Українська мова» 2004: Екзотизм. Українська мова: Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Вид-во «Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. С. 170.

Єрмоленко, Русанівський, Тараненко, Зяблюк 2007: Єрмоленко С. Я. Розмовна лексика. Українська мова: Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. 3-є вид., зі змін. і доп. Київ: Вид-во «Укр. енцикл» ім. М. П. Бажана, 2007. С. 582–583.

Єрмоленко, Русанівський, Тараненко, Зяблюк 2007: Єрмоленко С. Я. Сильові різновиди української мови. Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. 3-є вид., зі змін. і доп. Київ: Вид-во «Укр. енцикл» ім. М. П. Бажана, 2007. С. 678-679.

Єрмоленко, Русанівський, Тараненко, Зяблюк 2007: Єрмоленко С. Я. Функціональний стиль. Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. 3-є вид., зі змін. і доп. Київ: Вид-во «Укр. енцикл» ім. М. П. Бажана, 2007. С. 810.

Єрмоленко, Русанівський, Тараненко, Зяблюк 2007: Єрмоленко С. Я. Художній стиль. Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. 3-є вид., зі змін. і доп. Київ: Вид-во «Укр. енцикл» ім. М. П. Бажана, 2007. С. 812–813.

Завгородній, Вознюк, Смовженко 2000: Завгородній А. Г., Вознюк Г. М., Смовженко Г. С. Фінансовий словник. 3-тє вид. Київ, 2000. 587 с.

Комлев 2000: Комлев Н. Г. Словарь иностранных слов. Москва: ЭКСМО – Пресс, 2000. 672 с.

Панахид 2003: Панахид Н. Тлумачний словник студента: студентський сленг. *Аудиторія*. 2003. С. 17.

ПСУМС 1998: Перший словник українського молодіжного сленгу / укл. С. Пиркало. Київ: ВІПОЛ, 1998.

Розенталь, Теленкова 1976. Розенталь Д. Э., Теленкова М. А. Словарь-справочник лингвистических терминов. М., 1976. 543 с.

Словопедія n.d.: Словопедія. Розбірка. URL: <http://slovopedia.org.ua/57/53408/375715.html>.

Словотвір n.d.: Словотвір. URL: <https://slovotvir.org.ua>.

СУМ. С: Словник української мови. Сленг. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?sword=%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B3>.

СУМ. Ж: Словник української мови. Жаргон. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?sword=%D0%B6%D0%B0%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%BD>.

СУМ: Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/referi>.

Ставицька 2005: Ставицька Л. Український жаргон: словник. Київ, 2005. 494 с.

СУЛМ 1993: Сучасна українська літературна мова / за ред. А. П. Грищенка. Київ: Вища школа, 1993. 366 с.

СУЛМ:ЛФ 1973: Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1973. 438 с.

СУЛМ:С 1973: Сучасна українська літературна мова: Стилїстика / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1973. 588 с.

ССІС 2006: Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 000 слів і словосполучень / уклад.: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, НАН України. Київ: Довіра, 2006. 789 с.

Ткаченко 2004: Ткаченко О. Б. Інтернаціоналізм. Українська мова: Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Вид-во «Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. С. 225.

ТСУМ 2006: Тлумачний словник української мови / авт.-уклад. Івченко А. Харків: Фоліо, 2006. 540 с.

ТСУМ: Тлумачний словник української мови. URL: <http://eslovnyk.com>.

ТСЧС 2003: Тлумачний словник чужомовних слів в українській мові / О.М. Сліпушко. Львів: Астролябія, 2003. 608 с.

ТС: Тлумачний словник. URL: <https://www.slovnyk.ua/>.

УМ: Е 2004: Українська мова: Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.

УРС 2000: Українсько-російський словник (сфера ділового спілкування): Близько 22 тис. реєстрових слів / укл. О. О. Тараненко, В. М. Брицин; за ред. О. О. Тараненка; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. Київ, 2000. 448 с.

УДПДП 1999: Універсальний довідник-практикум з ділових паперів / С. П. Бирик, І. Л. Махно, Л. О. Пустовіт, Г. М. Сюта / за ред. Л. О. Пустовіт. 2-е вид., доп. і виправл. Київ : Довіра, 1999. 507 с.

ЮЕ 1999: Юридична енциклопедія / за ред. Ю. С. Шемшущенка. Київ, Т. 2., 1999; Т. 2, 1999; Т. 3., 2000.

Merriam-Webster: Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com>.

My slang: My slang. Няшка. URL: <https://myslang.ru/slovo/nyashka>.

Oxford Learner's Dictionaries: Oxford Learner's Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com>.

Oxford Living Dictionaries: Oxford Living Dictionaries. URL: <https://en.oxforddictionaries.com/>.

Slang Dictionary: Slang Dictionary. Weird flex but ok. URL: <https://www.dictionary.com/e/slang/weird-flex-but-okay/>.

Urban Dictionary. Be like: Urban Dictionary. Be like. URL: <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=be%20like>.

Urban Dictionary. LMAO: Urban Dictionary. LMAO. URL:
<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Lmao>.

Urban Dictionary. ROFL: Urban Dictionary. ROFL. URL:
<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=ROFL>.

Urban Dictionary. Soulmate: Urban Dictionary. Soulmate. URL:
<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Soulmate>.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Alpari. Лайткоїн. Форекс для початківців. URL: <https://alpari.com/ua/beginner/glossary/litecoin/>.

Anews Знання. Шкура и слив шкур: что значит шкура и за что так называют девушек. 2019. URL: <https://www.anews.com/p/107809048-shkura-i-sliv-shkur-cto-znachit-shkura-i-za-cto-tak-nazyvayut-devushek/>.

BBC. Панамагейт: засновників компанії Mossack Fonseca затримали. URL: <http://www.bbc.com/ukrainian/news-38933625>.

BBC Україна. Чи витіснить Інтернет друковану пресу? 2011. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news/2011/02/110210_press_vs_internet_hk.

Delovoy. Чим небезпечне кліпове мислення і як з ним боротися? URL: <http://delovoy.com.ua/chim-nebezpechne-klipove-mislennya-i-yak-z-nim-borotisya/>.

Kantar Україна. URL: <https://konkurent.in.ua/publication/42571/ukrainska-mova-naybilsh-populyarna-sered-molodi-opituvannya/>.

Life.ru. Фитоняшки: кто это такие и что у них в голове. URL: <https://life.ru/p/875912>.

List of social networking websites. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_social_networking_websites.

Marketer. Як змінилася статистика соціальних мереж в Україні до 2018 року? URL: <https://marketer.ua/ua/social-network-of-ukraine-how-did-the-statistics-change-until-2018/>.

Media Sapiens. Instagram користуються 11 млн. українців – дослідження. URL: <https://ms.detector.media/mediadoslidzhennya/post/22668/2019-03-27-instagram-koristuyutsya-11-mln-ukraintsiv-doslidzhennya/>.

Media Sapiens. Що таке TikTok і як платформа розвивається в Україні. URL: <https://ms.detector.media/sotsmerezhi/post/23675/2019-10-22-shcho-take-tiktok-i-yak-platforma-rozvivaetsya-v-ukraini/>.

MMR. Демографические данные Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn, Pinterest и Snapchat. URL: https://mmr.ua/show/demograficheskie_dannye_facebook__instagram__twitter__linkedin__pinterest_i_snapchat.

Hi-News. Що таке вайн і чому вони популярні? Vine – мобільний додаток. URL: <http://hi-news.pp.ua/tehnka-tehnologyi/7492-scho-take-vayn-chomu-voni-populyarn-vine-mobluiy-dodatok.html>.

Новинарня. URL: <https://novynarnia.com/2017/11/09/stanovishhe-ukrayinskoji-movi-za-rik-polipshilosya-infografika-do-svyata/>.

Портал мовної політики. URL: <https://language-policy.info/2020/01/dvi-tretyny-ukrajintsiv-pidtrymuyut-status-ukrajinskoji-movy-yak-jedynoji-derzhavnoji/>.

Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2019 рік. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82-2020.pdf>.

TСН. Панамагейт. Усі факти та викриття офшорного скандалу в інтерактивній хронології. URL: <https://tsn.ua/svit/panamageyt-usi-fakti-ta-vikrittya-ofshornogo-skandalu-v-interaktivniy-hronologiyi-628574.html>.

TСН. «Шатдаун» в США триває: Сенат відновить обговорення бюджету 2 січня. URL: <https://tsn.ua/svit/shatdaun-v-ssha-kongres-znovu-ne-progolosuvav-po-byudzhetu-1272549.html>.

TСН. Хто такі інфлюенсери і як вони впливають на наше життя. URL: <https://tsn.ua/lady/moda/shkola-stilya/hto-taki-inflyuensery-i-yak-voni-vplivayut-na-nashe-zhittya-1198407.html>.

Указ президента України Петра Порошенка про санкції щодо російських соцмереж, мовників та порталів (Інфопростір, 17.05.2017). URL: <https://detector.media/infospace/article/126024/2017-05-17-nabuv-chinnosti-ukaz-poroshenka-pro-sanktsii-shchodo-rosiiskikh-sotsmerezh-movnikiv-i-portaliv/>.

УНІАН. Українська аудиторія Facebook за рік зросла на 3 мільйони осіб. URL: <https://www.unian.ua/economics/telecom/10445769-ukrajinska-auditoriya-facebook-za-rik-zroslo-na-3-milyoni-osib-infografika.html>.

Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>.

Український правопис. Схвалено Кабінетом Міністрів України і Колегії Міністерства освіти і науки України. 2019. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>.

Cleveroad. Чат-бот. URL: <https://www.cleveroad.com/blog/chatbots-a-worthy-replacement-for-apps-or-temporary-obsession> Процитовано 13 лютого 2018.

Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org>.

Collins Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com>.

Compound nouns. URL: <https://www.englishclub.com/grammar/nouns-compound.html>.

Cryptojacking. URL: <https://hackerbits.com/programming/what-is-cryptojacking/>.

Cybercalm. Клікджекінг: непереможний шкідливий код, який «краде» користувачів і заражає ПК. 2019. URL: <https://cybercalm.org/novyny/klikdzheking-neperezmozhnij-shkidlyvyj-kod-yakuj-krade-korystuvachiv-i-zarazhaye-pk/>.

Plusone. Facebook та Instagram в Україні. URL: [https://plusone.com.ua/research/Facebook%20та%20Instagram%20в%20Україні%20\(вересень%202019\)_pdf](https://plusone.com.ua/research/Facebook%20та%20Instagram%20в%20Україні%20(вересень%202019)_pdf).

Pro Consulting. Друкована преса під пресом прогресу: трохи про історію та сучасність українських газет. 2019. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/pechatnaya-pressa-pod-pressom-progressa-nemnogo-ob-istorii-i-sovremennosti-ukrainskih-gazet>.

Studfile. Оказіоналізми. Стилiстичні функції оказіоналізмів. Оказіональні іменники та дієслова. URL: <https://studfile.net/preview/5993270/page:3/>.

Today I found out. URL: <http://www.todayifoundout.com/index.php/2014/03/dollar-called-buck/>.

Twitter. Retweet. URL: <http://twitter.in.ua/tag/%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%B2%D1%96%D1%82>.

UA-Reporter.com. Кеш-трепінг. URL: <https://ua-reporter.com/uk/news/shcho-take-kesh-treping-vishyng-fishyng-skimming>.

Watcher. URL: <http://watcher.com.ua/2018/01/23/7-3-mln-ukrayintsiv-korystuyutsya-instagram/>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Фрагмент зі статті «Української правди» вересень, 2000.

Генпрокуратура поборол парламент: Агафонова - за ґрати

Четвер, 22 червня 2000, 14:05

15 ПЕРЕГЛЯДІВ

Верховна Рада України в четвер дала згоду на притягнення до карної відповідальності та арешт депутата Миколи Агафонова. Більше того. Народні депутати проігнорували пропозицію профільного комітету погодитися на притягнення Агафонова до карної відповідальності без арешту, таким чином, підтримавши звернення Генпрокуратури.

За рішення дати згоду на притягнення до карної відповідальності та арешт народного депутата Миколи Агафонова в четвер проголосували 229 парламентарів, проти-5.

Сам же Агафонов впевнений, що при голосуванні було використано з десяток карточок відсутніх депутатів, тому він має намір опротестувати це рішення парламенту у суді. За повідомленням кореспондента УП з Верховної Ради, депу ще раз перед всіма виборцями та журналістами зазначив, що морально готови до арешту, при цьому їхати з Києва та країни намірів не має, оскільки вини за собою не відчуває.

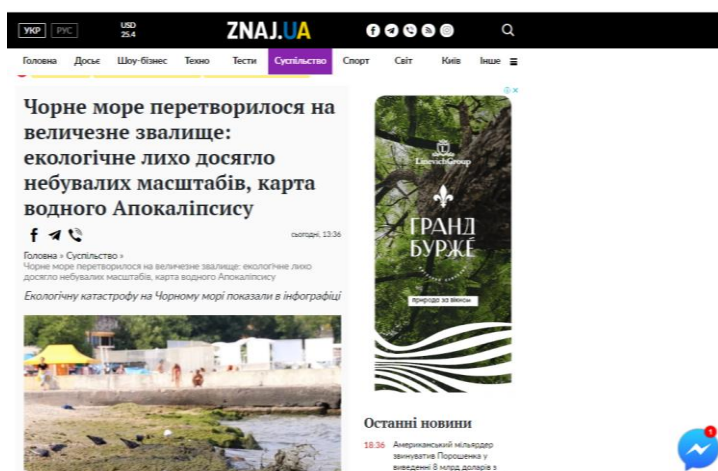
Цього разу Агафонову не повезло. А от минулого - навіть дуже, оскільки це прохання прокуратура надала вже не вперше. І власне того щасливого для Агафонова попереднього разу, парламент не розглядав подання прокуратури

ead/acik?sa=L&ai=CY2OFDZYXjdj6EM66YKOEkrAM4ryb-1eliKynhArb2R4QASDzL_ebYKWe7o60MaABqTwhQPIAQKpAmX9vyWlUK

- великий обсяг тексту;
- відсутні ілюстрації та гіперпосилання на інші ресурси чи відео;
- відсутня банерна реклама.

Додаток Б

Фрагмент статті Znaj.ua, серпень, 2019.

- обсяг тексту зменшився;
- стаття насичена ілюстраціями;
- є гіперпосилання на інші статті з подібною тематикою;
- гіперпосилання на зовнішні ресурси;
- банерна реклама.

Додаток В

Інфографіка вживання новітніх запозичень у сучасному публіцистичному стилі української мови

Додаток Г

Іншомовні лексеми комп'ютерно-інформаційних технологій у
текстах ЗМІ

Додаток Д

Найменшою підгрупою тематичної групи іншомовних термінів комп'ютерно-інформаційних технологій у публіцистиці є група назв пристроїв іншомовного походження – 1,5%

назви видів
протиправної діяльності
в Інтернеті - 6,5%

назви мережевих
програм та технологій
- 6,2%

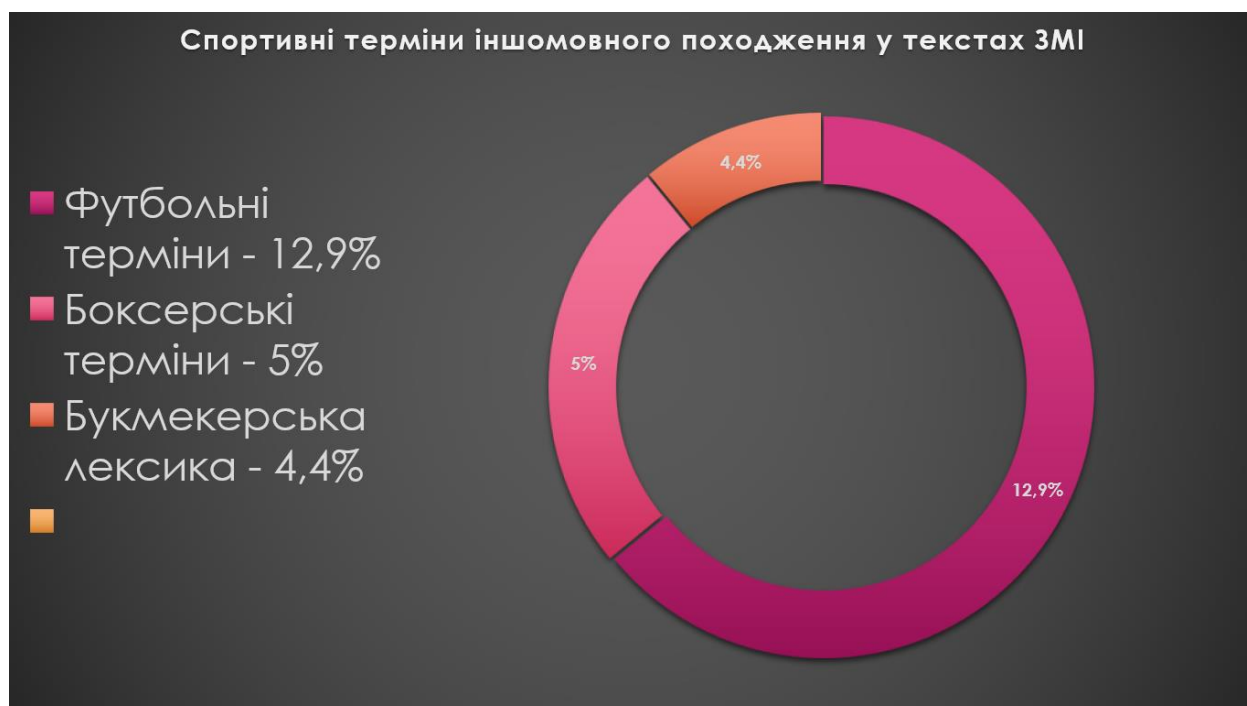
назви
розрахункових
одиниць в
Інтернеті - 3,5%

лексеми
соціальних
мереж - 3,2%

Назви
пристроїв
1,5%

Область диаграммы

Додаток Е

Додаток Є

Іншомовні лексеми шоу-бізнесу,
кіноіндустрії та мистецтвознавства в
текстах ЗМІ

18,9%

запозичення зі сфери музики

10,9%

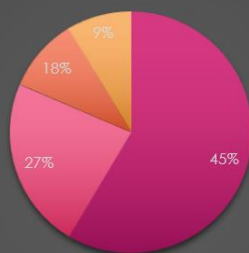
лексеми зі сфери кіно

10,6%іншомовізви з сфери
мистецтвознавства

Додаток Ж

Інфографіка вживання новітніх запозичень у
сучасному офіційно-діловому стилі української
МОВИ

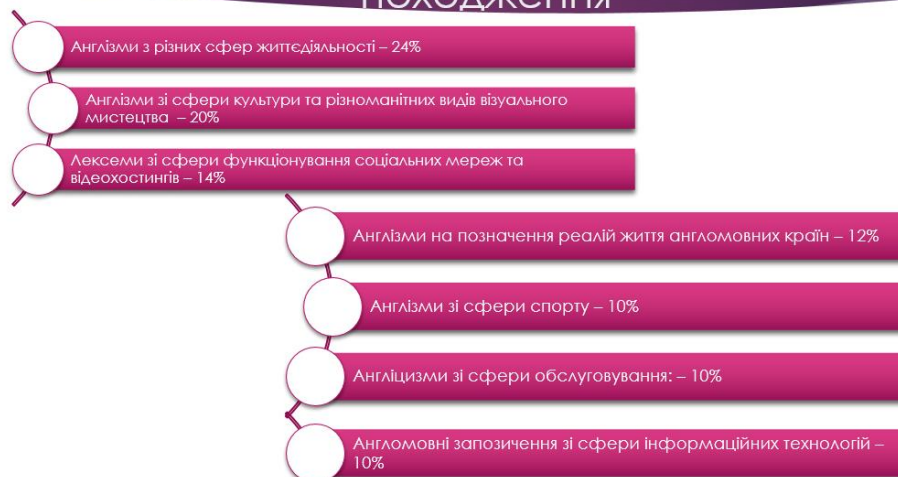
Запозичення в офіційно-діловому стилі

- Терміни комп'ютерно-інформаційних технологій англomовного походження
- Запозичення з європейських мов
- Фінансові терміни англomовного походження
- Юридичні терміни англomовного походження

Додаток 3

Інфографіка вживання новітніх запозичень у мові інтернет-мереж: міжстильова лексика англомовного походження

Додаток И

Інфографіка вживання новітніх запозичень у
мові інтернет-мереж:
сленгізми та жаргонізми англомовного
походження

